

**Refvtatio invectivae Brvni contra Centurias Historiae
Ecclesiasticae : in qua simul recitantur amplius 100 Historica,
maximiq[ue] momenti Papistarum mendacia**

<https://hdl.handle.net/1874/427734>

Edidit auctorem p. 14 - 131

3

REFUTATIO

INVECTIVÆ BRVNI CONTRA CENTURIAS Historiæ Ecclesiasticæ: in qua simul recitantur amplius 100 Historica, maximèq; momenti Papistarum mendacia:

Authore

MATTHIA FLACIO
ILLYRICO.

ACCESSERVNT & alij Libelli diuerforum Scriptorum, tum ad confirmationem illarum narrationum, tum alioqui ad præsens institutum cum primis facientes: Quorum Catalogum post Præfationem reperies,

BASILEÆ, PER IOANNEM Oporinum.

1711 - 1712

REFEV TATIO

INVESTIGATIVE REPORT CONTAINING
CRIME HISTORY & BACKGROUND INFORMATION
ON THE SUBJECT OF THE ABOVE NAMED
PERSONS
Author

MATHEW P. LACIA
LETTICE

RECEIVED BY THE
OFFICE OF THE
SHERIFF OF THE
COUNTY OF
SHERBURN
ON THE 10th DAY OF
MAY 1911

THE SHERIFF OF THE COUNTY OF
SHERBURN

ILLUSTRISSIMO PRINCIPI

AC DOMINO, D. IO ANNI ALBERTO, DUCI

Megapolensi, &c. suo domino clementissimo, optat

MATTH. Fl. Illyricus ardens perpetuumq;

uera puraq; pietatis studium.

HANC Apologiam nostræ Ecclesia-
sticæ historiæ, & pontificiorū men-
daciōrū indicem, tibi, Princeps illu-
strissime, ideo mitto, quia ea Histo-
ria uariè iactata, nunc tandem, uelu-
ti in portum quendam, in tuæ C. re-
gionem patrociniūq; confugit.

Cogor sanè, quoties de ea cogito, agnoscere & ad-
mirari stupendā Dei prouidentia ac bonitatem, quā
in isto ipso conatu operēq; animaduerto. Excitauit
ille ad id consiliū Opusq; primū clariss. uirū D.
D. CASPARVM à Nidpruck, C. M. cōsiliarium: & me
quoque, indignissimum ministrum suum: qui con-
sultuit passim multos doctos de toto isto Opere: coe-
pit etiam libros conquirere, ex quibus paucorū bre-
uisq; usus nobis cōtiguit. Contulit & mecum tum co-
rām, tum per litteras sæpissimè, diligenter: quia ali-
qua nobis noticia intercedebat, eo quòd aliquando
politica Aristotelis Vuitebergæ à me audierat.

Verū ille (proh dolor) fato nobis nimium citò
abreptus est. Ego porrò mihi (uel Deus ipse potius)
adiunxi alios quosdam, qui rem totā multo diligen-
tius tum expenderunt, tum & promouerunt: quorū

nomina in Ecclesia Dei nota sunt tum ex hoc Opere, tum & ex alijs monumentis doctissimis pariter ac utilissimis.

Laboratum quidem initio est integro anno, factis non paruis sumptibus, frustra: si tamen id frustra dici potest, q̄ eo ipso conatu animaduersum est, quid rectè aut non rectè fieret, meliorq̄ idea totius operis reperta est: sicut Itali commodo prouerbio dicere solent, Guastando si imparā, imperfectè agendo proficitur.

Non desuerunt etiam aduersarij tum Papiste, tum eorum collusores: inter quos quidam nimium uerè prophetizauerat publico scripto, se istam Historiam nunquam esse uisurum. Adiecerunt ijdem etiam foedissima & impudentissima mendacia, de ingenti pecunia sub prætextu eius operis congesta, & interuersa. Cum contrà constet, sæpè uel decem synergos ad collectiones, descriptiones, distributiones, & eloquutionem tanti operis, ex omnibus authoribus cõportandi & conficiendi, adhibitos fuisse: quos inde etiam uictitare necesse fuit. Verissimum quoq̄ est, neminem uel principem uel ciuitatem, præter unam Lindauensem, quicquā ad eam (quod quidem ego sciam) contulisse. Pauci ex illis quibus factæ sunt dedicationes, mediocriter liberales fuerunt: quod ipsum celsit in eorum sustentationem, qui præcipuum pondus & æstum totius diei tulerunt. Priuati ergo tantū quidam pauci, aliquid sumptuū suppeditarunt. Ego quidem nūquam quicquā inde habui, nisi si quando
Magde-

Magdeburgæ adhuc agens, librorum inquirendorū gratia aliquo profectus sum, itineris sumptus. Adhibiti sunt etiā mox initio v. grauissimi uiri, testes omnium acceptorum ac datorum: quiq; omnes simul chirographa, cum quid acceptum est, dare sunt soliti. Nec fuit unquam ea pecunia in mea potestate inde ab initio: nec eam à quoquā ad me mitti, ex quo Magdeburga iam fermè decem annis elapsis discessi, passus sum.

Sed cum de hac re illi ipsi præfecti, & præterea synergii operis Magdeburgæ, me iam Ienæ agente, contra calumniatores Apologiam ediderint, quibus magis fides haberi potest: nihil necesse est me nunc eam rem prolixius tractare.

Redeo ad prædicationem mirabilis Dei prouidentie circa hoc Opus: quòd cum nullius potentis Mæcenatis patrociniò defendatur aut sustentetur, foueatur ue, & tot insuper habeat uirulentissimos hostes ac obrectatores, nihilominus in tot iactationibus & exilijs diuinitus conseruatur ac promouetur.

Iam igitur eo ingenti Dei beneficio, eò progressa est hæc Historia, ut propemodum altissimum pelagus emensa, tandem si non portum ipsum, at certè metas suas, & ueluti montes continentis conspiciere & agnoscere, licet adhuc à longè, uideatur.

Vtinam uerò Deus longiorem uitam, firmiorēque ualeitudinem optimo uiro D. M. Matthæo Iudici largitus fuisset; proculdubio tum hæc ipsa Historia maturius absoluta fuisset, tum etiā multa alia utri-

lissima scripta maximo cum ueritatis commodo in lucem prodissent. Fuit enim in eo constantissimo Christi confessore, uel martyre potius, summum ingenium, eruditio eximia, zelus uerae pietatis ac domus Domini ardentissimus, patientia in cruce, parrhesia in dicenda ueritate infraeta, & denique constantia singularis. Sed scilicet indignus est ingratiſſimus iste mundus talibus Dei ministris, fidelissimè ueram uiam ad uitam aeternam liquidò ac ueluti digito commonstrantibus. Quare impletur prophetia: iustus perit, & non est qui obseruet corde: & uiri pii colliguntur, nec est qui intelligat, quòd propter imminentem malitiam auferatur iustus. Summa est nunc sapientia sapientum & potentum, non ferre fideles custodes depositi Dei, sinceri Euangelij, ardentique zelo oues Christi contra omnes omnium luporum insidias defendentes. Omnes uno ore clamant Prophetis & uidentibus. Nolite uidere ac prospicere recta, loquimini nobis blanda, uidete errores: recedite à uia, declinate à semita ista, & facite quiescere à facie nostra sanctum Israelis. Sed omitto nunc hanc querelam: quam, ac similes meas innumeras monitiones, mihi protestationis loco esse uolo in extremo filij Dei iudicio. Reuertor ad historiam nostram.

Regis igitur profectò alicuius, aut monarchæ amplissimi opus, pro sua ingenti difficultate simul ac utilitate, ista Historia esse poterat, & debebat: non pauperum aliquot Christi pusillorum, exilia & totius mundi furiosa odia persecutionesque ob sinceram uerita-

tem sustinentium. Verum rectè Paulus scribit, rerum naturam uanitati subiectam esse: nec quicquam minus agit mundus, quàm ut ad gloriam filij Dei, eiusq; religionis illustrationem aut promotionem uel leuiter conferat. Quin potius id sedulo omnes agunt, ut hoc ipsum Dei opus, sicut & totam Euangelij prædicationem, inopia, fame, atque adeo persecutione extrema impediunt & euertant: ut hac quoque de causa Christus sit optimo iure damnatis obiecturus, quòd eum exulem, egentem, nudumq; ac esurientem neglexerint: sicut contrà uerè pios magistratus, qui serij nutricij Euangelij erunt, contraria laude ornabit, premioq; afficiet.

Quapropter pij omnes, cum cernant eximiam huius diuini operis utilitatem: dent operam, ut ante omnia precibus, deinde etiam libris, ac tandem (qui possunt) sumptibus, tantum conatum adiuuent: ut sicut Dei beneficio præclare inchoatum, feliciterq; progressum est, ita tandem eodem benedicente feliciter finiatur.

Tu quoq; Princeps illustrissime, in cuius prouincia nunc id Domini opus perficitur, qui que certissimus testis esse potes sincerè istam rem tractari, summo studio idem tuetur ac promouet, recepturus & hic & in altera uita amplissima premia à Christo seruatore.

Dominus IESVS tuam illust. Cels. ad publicum bonum, præclarâq; opera promouendæ ueræ pietatis, disciplinæ, literarum, communis pacis iusticiæq; regat ac cõseruet, Amē. Ratisbonæ, in die Matthiæ apostoli, in festum Iudæ proditoris ad propagationem ueritatis diuinitus allecti.

CATALOGVS EORVM QVAE
hoc libro continentur:

- 1 Refutatio Inuectiue Bruni contra Centurias Ecclesiasticæ Historiæ.
- 2 Vlrichi Velani Demonstrationes, quibus & Romani papæ primatus signum, & Petrum neq; uenisse Roman, neq; ibi passum esse, conuincitur.
- 3 Canones (ut uocant) diuersarum Missarum aut liturgiæ: quibus ostenditur, Canonem, Missam, & plane totum istud sacrificium propitiatorium, humanum, non diuinum inuentum esse.
- 4 Beati Rhenani Epistola de Missarum uarietate. Item, Fragmentum ex Ioannis 1 x Papæ lib. de uita Gregorij Magni. Item, Matth. Flacij Epistola de correctione Canonis Missæ.
- 5 Oratio Caroli Molinæi, de horrenda Ecclesiæ & Politie metamorphosi, qua sese Papa cum suis Decretalibus in altum extulit, ut Cæsares, Reges, ipsiq; adeo Christum & Verbum eius pedibus conculcare, adq; pedum suorum oscula summos etiam Monarchas adigere sit ausus.
- 6 Historia Sextæ Carthaginensis Synodi, de primatu seu potestate Papæ. Item eiusdem argumēti libellus Nili archiepiscopi Theſſalonicensis. In quibus libellis omnibus non pauca Paparum mendacia recensentur.

9
REFVTATIO INVECTIVAE

BRVNI CONTRA CENTVRIAS ECCLE-

siasticæ Historiæ, autore MATTHIA

FLACIO Illyrico.

ERE, comprobante ipso quoq; euētu, prædixit Spiritus sanctus, per selectum Christi organum Paulum, Antichristum inclinante Romano imperio uenturum, cum efficacibus signis, & prodigijs mendacibus, omnique fraude iniusticiæ, ut per omnis generis mendaciæ regnet super eos qui non habēt studium ueritatis: quo sic tandem sua culpa, optimoque iure in æternum condemnentur.

Infinitas sanè Antichristi mendaciorum formas, aut species, nemo possit recensere, uel si linguas centum, oraque centum possideat, ac in super ferream uocem. Sudarunt profecto strenuè hæc iam 30 ferme annis, multa præclaris. ingenia, in patefaciendis eius dolis, figmentis ac imposturis: nec tamen totum illum labyrinthum fraudum penitus peruestigare, & in lucem producere, satis quiuerunt.

Quoniam uerò non tantum longis. uetustatis obscuritas & obliuio, sed multo etiã magis istius hostis Dei fallissimæ historiæ, ac mendaces persuasiones, & uanissimæ opiniones in uulgus sparse, suppressionesq; uerarum narrationum plurimum ad stabiliendas eius abominaciones, opprimendamque salutiferam ueritatem, & lucem regni CHRISTI profuerunt, dum plerique non tantum indocti, sed etiã medio criter literati putant, perpetuò talem religionis Ecclesiæq; formam fuisse ac uiguisse iam inde à Christi ipsius resurrectione & ascensione: ob hanc (inquã) causam uisum est mihi, alijsq; pluribus fratribus, Spiritu Dei nos in omnem ueritatem ducente, apprimè utile fore, peruestigata summa diligentia omni uetustate, omniumq; qui aliquid prodesse queant scriptis, de-

scribi totam formam Ecclesiæ ac religionis, inde à nativitate Christi usque ad nostra tempora: quò perspecta tota vetustatis ratio, sublati in hac quoque parte tenebris per accensam Historiæ lucem, cupidū veritatis lectorem de secutis religionis inclinationibus, innouationibus, abusibus & corruptelis proximarum aliquot ætatum iudicare syncerius doceret.

Hunc historicæ lucis conatum cernētes Papistæ suis Aegyptiis tenebris obesse, conduxerunt cæcum ac delirū quendam Brunum, qui non propria impellente consciētia, aut veritatis studio: sed tantum (ut Præfatio habet) oratus ab illis, ut ipsorum uotis morem gereret, non certè ut mandato Dei contraria præcipienti obediret, aliquid contra blaterauit. Quod tamen ipsum (teste Præfatione) uoluit in tenebris latitare, nō in uulgus lucemq̃ publicam prodire: ut qui probè sciret, nulla solidæ ueritatis basi subnixum esse. Ea igitur excutiamus, ac ueluti quandam nebulam spiritu fulgoreq̃ gloriæ Domini abigamus, ne luci Historiæ nostræ Ecclesiasticæ obesse queat.

Parsim tota Præfatio, & ipsum Scriptum audacissimè uociferatur, nostram Historiam multa falsò narrare, multa peruertere, addere, imminuere, malitiosè detorquere. Quæ cum sint longè grauissimæ crimina, præsertim in Historia, ubi potissimum sincera narratiōis ueritas requiritur: omnibus modis, istis tam uehementibus accusatoribus clarè, indicatisq̃ locis, & additis manifestis refutationibus, demonstranda fuissent. Ac sanè, si id multis exemplis talium corruptelarum facere noluisent: saltem aliquot paucis, ut decem aut uiginti, illustrium historiarum corruptionibus ostendissent.

At istæ cæcus iudex, nec unum quidem uidere potuit: eoque etiam non protulit. non enim ei certè praua maledicēdi uoluntas studiumq̃ defuit. Tantum id aliquoties, loco probationum tam atrocis accusationis ingeminat: studiosum lectorem si diligenter conferat, nostram istam historiam cum ueteribus, facile per sese animaduersurum esse nostra mendaciam. Hæ sunt illæ ualidissimæ istius tam atrocis, & plus quam

quàm capitalis accusationis nostrorum criminum demonstrationes ac confutationes.

Eandem prorsus calumniandi uiam etiã iste lucifuga prelocutor cælati nominis ingressus est. Nam rei ueritate destitutus, solum rabiose uociferatur, idem ingeminans, nos nempe ueteres historias corrumpere, & scriptores institutaq; uetera contemnere: quod conuicium, iste bellus homuncio, credo equidem etiã ostentandæ suæ putidæ copię causa, Quàm uariare queat rem prodigialiter unã, fermè sexcenties in suo Prologo repetit.

En habes candide Lector, totam summam, ipsissimamque ideam, totius huius atrocis & planè rabiosæ inuectiue, quæ infinita impurissimorum conuiciorum plaustra continet. Si ergo uis permoueri solis maledici oris impurissimis sputis, uenenatisq; uomitibus, ut nostræ Historiæ insensus infestusq; sis: sanè talium deliciarum habes hic ingentem copiam paratissimam. Sin firmas rationes ac euidenter demonstrationes requiris, quibus liquidò aduersarij probet nostrã Historiam iure accusari & condemnari, & præsertim falsitatis redargui: nullas sanè hic, ne mínimas quidem, reperies.

Bene igitur habet, quòd istam Historiam non solum non possunt falsitatis redarguere: sed etiam eo ipso amplissimum ei ueritatis, omnisq; laudis testimonium præbent, quòd cum conentur eam damnare, nec tamẽ ullum euidentis documentũ falsitatis proferant, liquidò uel inuiti gementesq; confiteantur, eam nec posse quidem ullius mendacij coargui. Non enim uel uoluntas, uel industria istis hominibus deest, publicè proferendi & arguendi, quod uel uerissimiliter accusari & exagitari possit, si quid omnino in ea falsi esset.

Alteram quoque eximiam laudem nostro huic Operi uel inuiti tribuunt, dum queruntur ac uociferantur, esse opus suæ synagogæ ac superstitioni extremè noxium, ut uix ullum aliud iam longissimo tempore euulgatũ. Quod enim turmæ & abominationibus Antichristi noxiũ est, id profectò probum sanumq; piũ ac Deo gratũ esse, prorsus necesse est.

Postquam autem de ueritate narrationis istius constat (quæ semper uel præcipua, ac penè unica Historiæ uirtus esse solet) non moramur reliquas uel istius cæci blateronis, eius uenotiam agentis prologi, uel aliorum sycophantarum calumnias aut sugillationes.

Porro, præter hanc ueritatis huius Historiæ confessionem, quam ipsemet hostis uolens nolensque profitetur, dum accusandi cupidissimus nihil falsi publice proferre potest, ipsum quoque opus per sese abunde, se etiam citra omnem nouam Apologiam tuetur, proprioque se scuto tegit, munitque. Nihil enim profusus asserit, quod non protinus autoris sui testimonio, unde id desumptum sit, confirmet. Quo liquidissime cernitur, nihil planè noui figmenti autorum arbitrio fraudeque cõfictum esse, aut nos fingere cupiuisse. Qua eximia laude aut uirtute hæc Historia alias omnes superat, quæ non ita diligenter ubique adhibitis testibus sua dicta confirmant.

Satis igitur uel hoc unum fuisset ad solidissimam Apologiam, nempe aduersarium nihil planè falsi in istis tot Centurijs proferre potuisse. Nunc & de alijs quibusdam cauillationibus, aut potius sycophantijs istius conducticij rabulæ Antichristi, dicamus.

¶ Contendit iste cæcus dux, non adesse methodum in isto opere. Atqui contrarium est manifestissimum. Sequitur enim in toto corpore temporum seriem, & quidem per methodum Syntheseos, aut cõpositionis, ut res ipsæ gestæ sunt: sicut solent omnes Historiæ. Quia uerò etiã uariæ res in Ecclesiæ historia exponendæ sunt, seorsim quæque suo loco tractantur, & quidem pro earum conditione naturaque distribuuntur, ita ut externa internis, tanquam primò occurrentia, generaliaque specialibus præponantur: quod genus Methodi Aristoteles in libris de Animalibus multum commendat.

Verùm negat aduersarius, doctrinam aut caeremonias ecclesie, quales quoque tempore in usu fuerint, exponendas esse: sed sola facta quæ acciderunt, & ad politiam, aut ad Ecclesiæ doctrinamque

doctrinamq̄ pertinent. Cōtrā uerò uideamus, Euangelistas describētes historiam Christi & Apostolorum, uel maxime eorum doctrinam recensere. Idem & Moyſes facit.

Enimuerò quid tandem magis conuenit, quàm ut qui historiam alicuius doctoris scribit, diligentissime exponat, quid ille uel senserit, uel docuerit, uel reprehenderit, aut non senserit? Quid enim demum magis eximium est in doctore, quàm eius doctrinam? Cum igitur in Prima Centuria fuit exponenda historia Christi & Apostolorum, & postea aliorum patrū: id profectò uel maxime necesse fuit fieri, ut quid illi senserint, docuerint, aut damnarint, omnibus lectoribus liquidò constaret.

Ac, si omnino iste cæcus dux cæcorū papistarum audiendus est, rectè dici posset eius regulam seruata esse: quòd nempe tantum facta, quæ acciderunt singulis temporibus, narrata sint. Quæ enim tandem magis notabilia, scituq̄ digna facta doctorum sunt, quàm docere uerum, & redarguere falsum? Ea igitur ipsa illorum facta sunt narrata, qualem nempe doctrinam quoq̄ tempore aut singuli patres, aut tota Ecclesia, aut seductores docuerint, cum quibus disputauerint, aut contra quos scripserint.

Quid autem magis cupiat omnis uerè Christianus, ac de dei puritate sollicitus, cognoscere de Ecclesia, Apostolis, Christo, & prophetis, alijs uel patribus? aut quid demum ei magis necessarium, utile uel est, quàm scire, quòd nam genus doctrinæ illi professi sint, quos uel errores damnauerint, seu quam tandem illi uiam ad eundam uitæ & euitandam æterni exitij humano generi præmonstrauerint?

Quòd porrò in ista historia accuratius de doctrina disputetur, sententiæ obscuriores & grauiores prolississime exponantur, multis argumentis cōfirmantur, aut contrā falsè confutentur: id uerò nequaquam uerè dici potest, re ipsa aut libris historiæ id propalam refutantibus.

Negant historicum debere interponere suum iudicium. Quasi uerò non etiam Lilius, Salustius, Thucydides, Xenophon,

phon, & alij subinde indicent, quid rectè aut prauè, utiliter aut inutiliter, stultè aut sapienter, in ijs quæ narrantibus à du-
cibus aut gubernatoribus in rebus domesticis aut militarib.
actum dictumue sit. Multo uerò magis historici Ecclesię,
distinguunt inter doctrinam Dei ac Ecclesię, & seductorum
ac hæreticorum. omnium uerò maxime id ipsamet sacra
historia agit, ut ueram Dei doctrinam religionemq̃, à diabo-
li mendacijs & idololatrijs longissimè seiungat: illamq̃ ut sa-
lutarem laudet, hanc autem contra ut perniciosam damnet
& resiciat.

Quid uerò ipsorum symmysta Cochlaus, in descriptione
historiæ Hussij & Lutheri, nusquam ne interponit suum iu-
dicium: Imò sanè ille potius uirulentam simul & blasphemā
inuectiuam, quàm historiam scripsit.

Ceterùm quale id tandem fuisset, recitare promiscuè di-
cta ac dogmata, tum uera tum falsa, citra uillum discrimen, ul-
lam ue præmonitionem aut antidotum: Hoc herclè idem es-
set, ac promiscuè proponere uenena & salubres cibos, pusil-
lisq̃ Christi exitij occasionem præbere.

Nectamen interea scriptores istius Historiæ, uel temerè,
aut pro suo arbitrio, de rebus iudicant & pronunciant, uel e-
tiam extra suum opus conatumq̃ aliunde normam iudicij
mutuantur. Sed primùm quidem necessariò oportuit in Pri-
ma Centuria narrari, qualem doctrinam de singulis articulis
aut necessarijs rebus, Christus & Apostoli docuerunt. Dein-
de, hanc eorum doctrinam sicut initiò recensere eos necesse
fuit, ita etiam pro uera unicaq̃ omnium doctrinarum & do-
gmatum, doctorumq̃ norma agnoscere: nisi non tam Chri-
stianum, quàm Epicureum historicum agere uoluissent, qui
ostenderet se ipsum dubitare de illis omnibus quæ narraret,
testareturq̃.

Postremò, ubi ea Veritatis regula ac ueluti leges politiæ
que huius reip. semel ut in Ecclesia, ita etiam in hac Historia,
constituta fuit: oportuit porrò quoque in sequentibus Cen-
turijs iudicare, quid & qua ratione postea subinde ab ea uel
decli-

declinauerit, uel ad eam propius longius uel accesserit. Necessè profectò est, historicum incrementa & decrements, aliasq; rerum statusq; uariationes eius regni, populi, aut ciuitatis uel uiri describere, cuius historiam scribendam suscepit. At negari non potest, uel præcipuum florem, incolumitatemq;, aut etiam contrà languorem interitumq; Ecclesie, in doctrinæ religionisq;, aut fidei ipsius puritate, uel etiam in impuritate consistere.

Hinc ergo apparet, nihil prorsus nec in hac quidem parte à nobis fieri, quod præter æquum rectumq;, contraq; leges talis Historiæ, & ædificationis Ecclesiæ Dei esset.

Illud etiam prorsus impudentissimū cōmentū est, qd dicit, in nostra præfatione Primæ Centuriæ mādari Ecclesiasticæ historiæ scriptori, ut uniuersam doctrinam de cæremonijs complectatur, exponatq; quis earum usus, quæ significationes, quæ bonæ, quæ malæ sint, & quatenus faciendæ, admittendæ aut ferendæ, & quæ omninò de cæremonijs dici queunt: item, ut de genere politiæ Ecclesiasticæ, qualis nam ea quoq; loco ac tempore esse debeat, differat. Quorū nihil uel unico uerbo, in ea scriptiōne à nobis præscribit, mādatur ue.

Verū non libet prolxius immorari refutationi huius uirulentissimæ Inuectiue: cū quia nullis prorsus est rationibus confirmata, tum quia spero meum charissimum in Domino fratrem IOHANNEM VVIGANDVM multo uolens idem facturum.

Quare omisis scurrilibus istius maledictis, solummodò adscribam Ludouici Viuis, grauissimi uiri, & unius de aduersariorum cohorte scriptoris, sententiam, de ipsorum Ecclesiasticis historijs: quando quidem nos ita tragice insectatur, quod modestè indicauerimus quædam in alijs historijs Ecclesiasticis meritò desiderari. Verba eius hæc sunt:

Sed mentio hæc rerum à magnis uiris actarum, in mentem reuocat mihi eum dolorem, quem sæpenumero eæpi animo maximum, dum ipse mecum reputo, quàm diligenter, quanta cura, Alexandri, Annibalís, Scipionís, Pompeij, Cæsaris,

faris, & aliorum ducum, Socratis, Platonis, Aristotelis, & aliorum philosophorum acta, perscripta sunt, & sempiternæ memoriæ infixæ, ut periculum non sit ne unquam excidant. Acta uerò Apostolorum, martyrum, denique diuorum nostræ religionis, & ipsius siue crescētis Ecclesiæ, siue iam adultæ, operta maximis tenebris ferè ignorari, tanto siue ad cognoscendum, siue ad imitandum, quàm ducū & philosophorum, fructuosiora. Nam quæ de ijs sunt scripta, præter pauca quædam, multis sunt commentis scedata, dum qui scribit, affectui suo indulget: & non quæ egit diuus, sed quæ ille egisse eum uellet, exponit: ut uitam dicet animus scribentis, non ueritas. Fuere qui magnæ pietatis loco ducerent, mendaciola pro religione confingere: quod & periculosum est, ne ueris adimatur fides propter falsâ: & minimè necessarium, quoniam pro pietate nostra tam multa sunt uera, ut falsâ, tãquam ignaui milites atq; inutiles, oneri sint magis, quàm auxilio. Idem alibi inquit:

Sed fortassis hæc, quamuis grauiâ, at tolerabilia fuerint. Quale est, in res sacras hanc quoque licentiam mentiendi irrepfisse, seu potius apertè esse inuectam: ut quæ traduntur de lepra Constantini, & balneo sanguinis puerilis, de lepra Vespasiani, de Gamaliële, de Beronice, de actis Christi & diuæ Virginis? Clamamus & latramus ad minora, cõnuemus ad hæc: quæ si in manus impiorum hominum ueniant, sanctissimam & grauissimam nostram pietatem, ridiculam illis & exhibendam reddiderint. Nec in rebus propinquitioris memoriæ tradendis sumus religiosiores. Scribunt Galli Gallica, Itali Italica, Hispani Hispanica, Germani Germanica, Britanni Britannica, aut alij in gratiam gentis cuiuspiam: putat rerū autor, id se tantum munus suscepisse, ut quantum possit, gentem illam euehat: non oculum ad ueritatem adijcit, sed ad decus illius nationis: hoc ratus esse historiam scribere, si quid gens illa præclarum egerit, prodere, dilatare, exornare, extolere: si quid turpiter aut ignominiosè, tegere, eleuare, extenuare, defendere, excusare, stulti non intelligunt, hoc non esse histo-

se histo.

se historiam scribere, sed causam illius gentis agere: quod patroni est, non historici. Nec in actis sanctorum scribendis maior est veritatis custodia, in quibus omnia oportebat esse exacta & absoluta. Vnusquisque eorum acta scribebat, ut in quenque erat affectus: ita ut animus historiam diceret, non veritas. Quam indigna est diuis, & hominibus Christianis, illa sanctorum historia, quæ *Legenda Aurea* nominatur: quam nescio cur *Auream* appellent, cum scripta sit ab homine ferrei oris, plumbei cordis. Quid scædus dici potest illo libro? O quam pudendum est nobis Christianis, non esse præstantissimos nostrorum diuorum actus, uerius & accuratius memoriæ mandatos.

En audis, quanto hic grauisissimus autor animosius Papisticarum historiarum uanitatem redarguat, quam nostra historia: cum quidem de ipsorum grege, & quidem Hispanus, fuerit.

Porro autem, quoniam nobis res est non cum uno isto caeco deliroque Balaamo, qui a Papistis (teste præfatione) *ROGATVS*. ista conuicia in nos, nostramque historiam euomuit, ut modò uotis illorum, à quibus mercedem Iudæ accipiebat, neglecto Deo ex conscientia, gratificaretur: sed cum ipso Antichristo, eiusque regno & abominationibus: ideo hac occasione, studioque illustrandi ueritatem, & redarguendi ipsorum tenebrarum regnum, ac ne frustra nos suis inuectiuis lacesiuerint: recensebo iam unam Centuriam manifestorum mendaciorum, super quæ illi potissimum istud surum abominandum Babylonis regnum extruxerunt. Hinc enim quisque animaduertet, nihil magis opotandum esse, quam publicis certaminibus ac disceptationibus ostendi, utra tandem pars meliori fide historias Ecclesiæ scripserit.

Et si uerò unicum tantum Centuriam Papisticorum de rebus maximis mendaciorum me iam patefacturum pollicar: tamen in hoc numero multa erunt, quæ singula ita instar Troiani equi foeta grauidaque sint, ut integras uel decurias

uel centurias, aut etiam myriadas figmentorum Babyloniorum complectantur.

Hiscæ addere possis proximum librū Contradictionum & Antilogiarum, dissidiorumq; Papisticorum: ubi itidem non una, sed plurimæ centuriæ mendaciorum, errorum & furorum istius abominandi regni continentur.

Fortè suo tempore nactus plus ocij, dataq; mihi ab istis occasione, ampliori uolumine, accuratioriq; diligentia eorum adyta ac mysteria figmentorum orbi terrarum detegam. Nunc tantum festinanter, & quasi cursoriè, quædam breuissimè recensebo.

PRIMA CENTVRIA MENDACIORVM

Papisticorum, in rebus negocijsq; maximi momenti.

Petro datum esse primatum inter Apostolos, & super totam Ecclesiam, uehementer contendunt. Quod falsissimum esse, inde apparet: quia Christus sæpe contrarium docet ac decernit, dicens: Gentium reges dominantur, uos autem non sic. &: Qui uult esse maximus, sit omnium seruus & minimus. Sæpius illa quæstio est ab Apostolis mota & agitata, uelut in omen futuræ cleri ambitionis, affectationisq; regni in Ecclesia: sed Christus eam semper austerè damnauit, omnemq; primatum hominum in sua Ecclesia detestatus est, idq; etiam post ultimam cœnam, Luca 22. Quare Paulus quoque in Galatis adeò negat se agnoscere ullum primatum Petri supra se aut Ecclesiam, eum ue solum esse fontem aut normam ueritatis, ut cõtrà asserat, se eum asperè obiurgasse coram tota Ecclesia, ut foedè ac perniciose contra ueritatem Euangelij claudicantem. Verba Pauli sunt hæc: Cum autem uenisset Petrus Antiochiam, palàm isti restiti, eo quòd reprehensus esset. Nam antequam uenissent quidam à Iacobo, unà cum gentibus sumebat cibum: cum autem uenissent, subduxit ac separauit se ab illis, metuens eos qui erant ex circumcissione, ac simulabant unà cum illo cæteri quoque Iudæi, adeò ut Barnabas simul abduceretur in illorum

illorum simulationem. Verum ubi uidiſſem quòd non recto pede incederent ad ueritatem Euangelij, dixi Petro coram omnibus: Si tu, cum ſis Iudæus, gentiliter uiuis, ac non Iudæus, cur gentes cogis Iudaizare? Sic & ipſe Petrus ait: Non dominantes in clero, ſed forma facti gregis, & iubet omnes miniſtros Eccleſiæ, ſubiectos eſſe magiſtratibus politicis. Quod & Paulus mandat, docetq; Romanos 13.

2 Petrum fuiſſe Romanum epiſcopum, acerrimè contendunt. Hoc enim collocant quaſi fundamentum ſuræ Babylo-nicæ monarchiæ. Contra Paulus aſſerit Gal. 2. eum tum ante illud tempus (quod accidit circiter anno Domini 52.) fuiſſe Epiſcopum aut doctorem Iudæorum, tum etiam poſtea ſe in eadem functione permanſurum, ſibi ſacroſancta dextrarum pactione Hieroſolymæ coram alijs quoq; Apoſtoliſ & tota Eccleſia promiſiſſe. Verba Pauli ſunt hæc, Ab ijs autem (loquitur de Petro) qui uidebantur aliquid eſſe: quales aliquãdo fuerint, nihil mea refert. Perſonam hominis Deus non accipit. Mihi enim qui uidebantur eſſe in precio, nihil contulerunt: imò contra uidentes mihi concreditum fuiſſe Euangelium præputij, quemadmodum Petro circumciſionis. Nam qui efficax fuit in Petro ad Apoſtolutum circumciſionis, efficax fuit & in me inter gentes. Quumq; cognouiſſent gratiam mihi datam Iacobus & Cephas & Ioannes, qui uidebantur eſſe columnæ, dextras dederunt mihi ac Barnabæ ſocietatis, ut nos in gentes, ipſi uerò in circumciſionem apoſtolatu fungeremur; tantum ut pauperum memores eſſemus, in quo diligens fui, ut hoc ipſum facerem. Ex hiſce uerbis ſacri textus plenam ac irrefutabilem legendam Epiſcopatus aut Papatus Petri habere potes, quam hic breuiter delineabimus.

Prima pars hiftoriæ Petri: Quòd Deus S. Petrum apoſtolum, epiſcopum uel papam Iudæorum, & Paulum gentium conſtituerit. Gal. 2. Ab ijs autem qui aliquid uidebantur eſſe, quales aliquando fuerint, nihil mea refert. perſonam hominis Deus non accipit. Nam mihi qui uidebantur eſſe

in precio, nihil contulerunt. Imò contrà, cum uiderent mihi concreditū fuisse Euangeliū præputij, quemadmodum Petro circumfisionis: cumq; uiderent gratiam mihi datam, &c. Secunda pars: Quòd Petrus totis 18. annis à Christi in cœlum ascensione, usq; ad Synodum Apostolorum præcipuè Iudæis, & Paulus gentibus prædicauerit. Nam qui efficax fuit in Petro ad Apostolatū circumfisionis, efficax fuit & in me erga gentes, &c.

Tertîa pars: Quòd Petrus ac Paulus de consensu reliquorum Apostolorum constituerint ac concluserint, ut hic quidem gentiliū, ille uerò Iudæorum doctor apostolus aut episcopus in posterū quoq; sicut antea, permaneret. Iacobus & Cephas, & Ioannes, qui uidebantur esse colūnæ, dextras dederunt mihi ac Barnabæ societatis, ut nos quidem in gentes, ipsi uerò in circumfisionem apostolatu fungeremur, tantum ut pauperum memores essemus: in quo & diligens fui, ut hoc ipsum facerem. Hic apparet, Petrum tum de facto, tum de iure diuino ac humano, Iudæorum, non gentiliū Apostolum per totam uitam fuisse. Quid ergo ad nos eius Apostolatus, qui ex gentibus sumus conuersi? Cum hoc quoq; conuenit numeratio temporis Actorum apostolicorum, & epistolæ Pauli: quæ dilucidè & aperte ostendunt, Petrum nequaquã Romæ 25 annos episcopatu uel papatu perfunctum esse, ut Papistæ fingunt.

Quarta & última pars Legendæ Petri, in qua ostenditur, Petrum aliquatenus, & successores eius (quicumq; uel quocumq; in loco demū sint, si qui sunt) penitus potuisse & posse errare: ideoq; meritò ab alijs taxandos ac reprehendendos esse. ibidem Gal. 2. Cum autem uenisset Petrus Antiochiam, palàm illi restiti, eo quòd reprehensibilis esset. Nam antequam uenissent quidam à Iacobo, unà cum gentibus fumebat cibum. Cum autem uenissent, subduxit ac separauit se ab illis, metuens eos qui erant ex circumfisione, ac simulabant unà cum illo cæteri quoq; Iudæi, adeò ut Barnabas simul abduceretur in illorum simulationē. Verum ubi uidis-

fem, quòd non recto pede incederent ad ueritatem Euangelij, dixi Petro coram omnibus: Si tu, cum sis Iudæus, gentiliter uiuis, ac non Iudaicè, cur gentes cogis Iudaizare?

Quæstio uel certamè de Primatu, quis Apostolorū supremus esse debeat, quater, & demū etiā in última cœna, Luc. 22. ab Apostolis Christo proposita est. Verū ille eam semper, ac penitus damnauit: nec uel Petrū, uel Paulū supremū aut primariū elegit: imò potius eos infimos & ministros omnium esse uoluit ac iussit. Idem Paulus in suis Epistolis acerrimè impugnat: & contendit, se nec in se, nec in cæteros Apostolos ullam potestatem Petri supremam agnoscere, aut probare.

Hactenus de Legēda Petri dictum est, quam S. Paulus ipse conscripsit. Si quis autem de toto hoc negotio etiam hominum testimonia audire cupit, Irenæus, Nicephorus & Urspergēsis testantur, Petrum in itio Romam expugnandi Simonis Magi, non collocādi ibi sui solij causa uenisse, ibiq; breui tempore docuisse: ac mox regente eam Ecclesiam Lino aut Cleto, abiisse in Aegyptū, inde in Asiam, multas Ecclesias fundasse aut confirmasse: & tandem ultimo Neronis anno rediisse, ab eoq; occisum esse. Ut Petrus nō magis Romanus uel doctor, uel episcopus esse queat, quā Antiochenus: ubi, ut omnes testantur, integro septennio docuit: aut Ponti, ubi quinquennio: aut aliarum Ecclesiarum, quas innumeras, præsertim in ijs locis ubi Magi fuerūt, docuit, fundauit aut confirmauit. Historici Papistarum satis ostendunt se incerta narrare. nam alij scribunt, secundo Claudij, alij 4. Petrum Romam uenisse. Damasus papa disertè asserit, eum sub Nerone demum uenisse: quod & Nicephorus sentire uidetur. Urspergensis (ut modo audiuimus) multas contradictiones in receptis historijs Petri, Lini, Cleti & Clementis euidenter demonstrat: ut manifestè appareat, omnia mendacijs confusa, cōmixta, & corrupta esse. At nos malumus Legendam ab ipso Spiritu sancto per electum Dei organum Diuum Paulum conscriptam audire & amplecti, eiq;

præcipuam habere fidem, quàm eiusmodi incertissimis hominum somnijs.

3 Petrum egisse Romæ 25 annis. Contrâ, primùm ex supputatione temporum: secundò ex tot epistolis Pauli diuersis temporibus scriptis (quibus uel Romanos, uel alios eorum nomine salutat: uel quid sibi illic & alijs pijs, quos singulatim nominat, acciderit, narrat, nec unquam uel syllaba Petri mentionem facit) liquidò patet, eum illic non uixisse. Quomodo enim eum reticeret, qui etiã infimæ sortis status que Christianos, atque adeò mulierculas nominat, præsertim si fuisset eius collega in Papatu, sicut Papistæ historici mentiuntur?

Consonat cum hoc ueritatis indicio, quòd suam Epistolam priorem Babylone scripsit. Nam non fuit tunc adhuc moris Romam uocare Babylone: sed suo proprio nomine, ut apud Paulum passim. Verisimile igitur est, eum in Aegypto, Asia & Babylone Iudæos potissimùm docuisse, secundum prius indicatam sacrosanctam pactiõnem. Fuit uerò in illis locis maxima Iudæorum copia: contrâ, Roma pulsi erant. Confirmat eundem eius Apostolatam, initium prioris Epistolæ, quæ scripta est Iudæis passim per Asiam sparsis. indicat enim, quorum hominum pastor fuerit. Verùm quòd Petrus Romæ non fuerit, iam olim aliqui (inter quos Marsilius Patavinus) disseruerunt. Extat quoque libellus Vlrici Veleni de eadem re scriptus, quem in fine adiiciemus.

4 Sunt complures primorum Papparum, ut Clementis, Linni, Cleti, Anacleti, Euaristi, & aliorum decretales epistolæ Tomis conciliorum insertæ, super quas etiam totum ferme impurum ius simul ac regnum Pontificium fundatum est. Quarum manifesta ac palpabilis uanitas refutatur satis diligenter à cardinale Cufano, & porrò plenius hisce euidentissimis rationibus liquidò redargui potest.

In tomis Conciliorum, singulis Romanis episcopis qui in hanc Centuriam cadunt, ut sunt Clemens, Anacletus, Euaristus,

Euaristus, Alexander, Sixtus, Telesphorus, Higinus, Pius, Anicetus, Soter, Eleutherius, Victor, suę attribuntur epistolę. Quia uerò de multis magnis rebus ex ijs testimonia proferuntur, non impudenter faciunt ij qui non prius fidem testibus adhibent, quàm ad normam ueritatis & fidei singula examinarint. Id autem si quis fecerit, euidentissima argumenta, eaq; quamplurima inueniet, quę eum manifestę docebunt, haec epistolas, ut uulgò habetur, nullo modo ab ijs hoc seculo scribi potuisse: sed ab uno eodemq; indocto & insulso quodam fabricatore, qui longę inferiori uixit seculo, aut de integro confictas, aut fœdissimę corruptas esse. Nam habitus orationis, & totus contextus palam prodit, unum & eundem autorem omnium epistolarum esse. Impossibile enim est, tot episcopis, de industria etiam ad styli similitudinem assuefactis, unam fuisse locutionem. Probant id non solum tota orationis facies & compositio, uerum etiam phrasēs eiusmodi in multis epistolis saepenumero recurrentes. Pręterea initia & occasiones epistolarum, magnam inter se habent similitudinem. Et quid argumenti aliud pleręq; habent, quàm de primatu ac regno ecclesię Romanę, de ordinatione episcoporum, de non laudendis, accusandis & deponendis sacerdotib; de appellatione ad sedem Apostolicam. Hęc materię iisdem rationibus subinde repetuntur & inculcantur. Deinde, si genus Latini et Gręci sermonis, quo Ecclesiastici et alij profani scriptores usi sunt hoc seculo, conferatur cum eo quod est in his epistolis: manifestę apparebit, *his διαστασιον*, quod dicitur, inter se distare. Etsi enim eo tempore Latina lingua non adeò omni suo cultu & mundicie perfecta erat, atq; Iulij Cęsarıs & Augusti tempore: tamen nondum tam insulsa, ineptę & barbare quenquam locutum esse, testes sunt multi eius seculi doctissimi uiri, qui puri fsi mę & elegantissimę loquuti sunt: ut Plinius, Suetonius, Solinus, Tacitus, Instinus, & alij quamplurimi. Nam multa in his epistolis parum latinę dicuntur: ut, Episcopi sunt obediendi, diligendi, & summo opere uenerandi, & non detra-
hendi

hendi uel lacerandi: ut in Euaristi Epistola 2 uidere est. Iidem flores & singulares elegantiae in Telephori epistola extant, ubi porro & haec scribuntur: Patres omnes sunt uenerandi, non respuendi aut insidiandi, &c. Item: A quibus omnes se fideles cauere debent. Nec apud ullum ecclesiae doctorem & scriptorem, qui hoc seculo uixit, aut etiam aliquot seculis post, huiuscemodi portentosas phrasas reperias, quales sunt, Episcopus episcoporum, primates Episcoporum, patriarcha, archiepiscopi, metropolitani: ut habetur in Clementis epistola 1. Item, Coepiscopi principes maiores, minores, pontifex, propheta pro Christo, sacrificare, episcopus regulariter ordinatus: in Clementis epistola 3. Apex sanctae sedis, in sede Apostolica seruire, sacrificare Domino, pontificatus: in Analeti 1 epistola. Dilectio uestra, regulares mutatio. epist. Euaristi. Vniuersalis episcopus, Apostolicae sedis pontifex. Vict. 1. Corpus Domini ore conficere, missas facere, & similes plusquam sexcentas.

Multa etiam passim in ijs *ἀναλόγητα*, & prorsus non coherentia consuntur, ut in Clementis 1: epistola: Hic ergo, hoc est, in hac praesenti uita positos, oportet nos agnoscere uoluntatem Dei, ubi & agendi & sacrificandi locus est. Quonia in alijs locus sacrificare & missas celebrare non licet, nisi in his in quibus episcopus proprius iusserit, aut ab episcopo regulariter ordinato, tenente uidelicet ciuitatem, consecratus fuerit, &c. Postea sequitur conclusio: Operum hic locus est, tempus uero meritorum. seculum futurum. Simile exemplum in 4 Clementis sub finem extat: Sed & illa species castimoniae obseruanda est, ne passim & solius libidinis causa cum foeminis coeat quis, sed posteritatis reparandae gratia, &c. ergo omnes peccauerunt, & egent auxilio Dei. In Telephori etiam epistola, ubi dicit angelicum hymnum esse recitandum solenniter in missarum solennijs, infert: Ipsi enim qui proprio ore corpus Domini conficiunt, &c. sunt audiendi, obediendi, &c.

In multis etiam epistolis Scriptura ualde inepte citatur, in
 plerisque

plerisque uiolenter & histrionum more torquetur. Anacletus 3 epistola, Cephas indoctissimè & insulsissimè caput & principium interpretatur. In 1 epistola illud, Tu es Petrus & super hanc petram, &c. exponit petram, id est super Romanam ecclesiam, ædificabo ecclesiam. Violētius uerò & crassius illud est: Dominus per Moysen loquit, dicens de Loth, Ingressus es quidem ut aduena, nunquid ut iudices? Ergo peregrina submouenda sunt iudicia. Nam illud Genes. 19. Ingressus es, &c. non Dominus per Moysen loquitur, sed Sodomite, hospites Loth ad stuprum postulantes, obijciunt & exprobrant ei, quòd cum sit aduena Sodomæ, nolit tamè cupiditatibus suis obtemperare.

Nec pauca passim occurrunt in ijs perplexa & contraria. Vt autem unum de multis proferamus, in Eleutherij epistola, cum plurima de primatu Romanæ ecclesiæ dixisset, sub finem hæc adijcit: Huius rei gratia uniuersalis uobis (Gallis) à Christo Iesu commissæ est ecclesia, ut pro omnibus laboretis, & cunctis opem ferre nō negligatis. Hæc posteriora destruant priora. Nam si Gallis commissæ est uniuersalis ecclesia Christi, falsum erit, quòd prius Romanæ ecclesiæ attribuit primatum.

Formulae etiam citationum arguunt, aliò quàm hoc seculo has epistolas esse scriptas. Nam in plerisque epistolæ Clementis & Anacleti citantur, quæ cum sint suspectæ & suppositiciæ, ut paulo post declarabitur, etiam illis fidem derogat. Anicetus citat literas Clementis, cum quidē teste Iræneo & Eusebio, Anacletus à Petro presbyter seu episcopus sit ordinatus, nec titularis fuerit episcopus. Communis præterea formula est, qua Anacletus, Euaristus, Alexāder et alij utuntur; iuxta sanctorum patrum & canonū instituta, &c. Item, Hæc ab antiquis, ab Apostolis, à sanctis patrib. accepimus, sic Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet ecclesia: Anaclet. 2. Sed quos sanctos patres uocet, cum Anacletus sit à Petro secundus, secundum Eusebium et Irenæum & probatiores autores, aut tertius secundum recentiores? Idem de

d. Euaristo

Euaristo dici potest, qui allegat autoritatē patrum, Apostolorum, eorumq; successorū: quasi longissīmo tempore post Apostolos scripserit, cum tamen aliquādiu cum Apostolis uixerit, & Ioanne adhuc superstite episcopus factus sit, nempe sub Domitiano, ut Damasus testatur. Materię quoq; rerū quas is temporis status requirebat, citra controuersiam arguunt, non esse autores Romanos illos primos episcopos. Derebus enim & statu eorum temporum, ne unum quidem habēt uerbum. Nihil de persecutionibus, nihil de periculis Ecclesiæ, & quassationibus, quas tamen frequētes fuisse certò constat, meminērunt: nihil itē de doctrina, de officio episcopali & cura gregis dicunt. Quid enim magis eo persecutionis tempore scribere conuenisset, quā cohortari pios ad constantiam in cōfessione, & tolerantiam in cruce, ad ueram inuocationem pro mitigatione afflictionis? itē, cum eo seculo ab ethnicis & hæreticis uehementer affligerentur passim Ecclesiæ, quæ fuisset commodior materia literarum, quā refutare hæreticorum dōgmata, armare miseras oues Christi contra eorum fraudes & idololatriā ac rabiem paganorum? In aliorum huius seculi autorum scriptis hæc sunt uulgares materiæ, ut aut necessarios fidei articulos illustrēt, aut hereticos refutent, aut contra ethnicos & philosophos & Iudæos pugnēt, aut apologias pro Christiana religione edāt, aut de martyrum constantia & confessione narrēt. Verū nihil horum in his inest epistolis: aut si quid inest, non congruit cum controuersijs & rebus huius seculi. Questio enim illa, an filius sit minor patre, an filius solus habeat immortalitatem, Arii tempore agitata est, & non hoc seculo.

Præterea à ueritate historica alienissima in singulis Epistolis continentur plurima, quæ apertorum mendaciorum accusant & condemnant suos autores. Nam in Clement. 1. epist. multa de Petro à ueritate aliena dicuntur: quod sit primitiæ electiōnis Domini, & primus ac potentior Apostolus, cui soli primū pater filium reuelarit, & quem Christus iusserit obscuriorem Occidētis plagam illuminare. Ioannis enim

enim primo Andreas prior ad Christum uenit, & postea Petrum adducit, & Marci, nō solus Petrus, sed cum eo Andreas, & paulo post Ioannes & Iacobus uocantur. & Galat. 2. Petro concreditum est Euangelium circumcisionis, &c. Item, quod Petrus fundamentum Ecclesiæ sit definitus, contra illud 1. Cor. 3. Fundamentum aliud nemo ponere potest, præter id quod positum est, quod est IESVS CHRISTVS. Et quod Petrus integrè potuerit implere præceptum: cum tamen Petrus illam regulam Christi obseruarit, Si omnia feceritis, dicite, Serui inutiles sumus: & Christus solus dicat, Ego ueni legem adimplere. Et quod Petrus Clementi mandarit, ut Iacobo de sua morte scribat: cum nō potuerit ignorare, Iacobum septem annos ante se mortuum esse, præsertim cum quotidiana ferè comœatio Christianorum & aliorum hominum ex Roma Hierosolymā esset, & e contra: nec tam demens fuerit, ut ad mortuum scribere præciperet. Nec illud admodum uero simile est, quod Petrus Clemētem paulo ante mortem Romanum ordinarit episcopum. nam Paulus in epistola ad Philippēses testatur, Clemētem suum cooperariū fuisse: nec eum appellat Pontificem Romanum episcopum uniuersalē, caput ecclesiæ: nec Petrus in 2. epist. quam etiam paulo ante mortem scripsit, mentionem Clemētis facit, nec eius aut alterius primatus: quod sanè debuisset facere, ne Ecclesiæ ignorarent, Petro mortuo Clementem & Romanos & successores caput Ecclesiæ futuros. Anacletus, si uerū est quod in 2. epist. dicit, à Petro presbyter Romanus est ordinatus. Presbyteri autem erant episcopi, ut ex Pauli & Petri epistolis constat. Quod si Anacletus à Petro Romæ ordinatus est episcopus, quomodo Clemens potuit Anacleto adhuc uiuo ordinari, si nefas fuit in eodem loco plures ordinari episcopos: Quæ à Platina & alijs afferuntur ad reconcilianda hæc pugnantia, recentiorum commenta sunt, & ignorantur ab ijs qui in hoc seculo uixerūt. ut est Ireneus & alijs: & qui vicini fuerunt, ut Eusebius & alijs. Eiusdē generis & illa sunt, quæ de gradibus episcoporum finguntur, quod Petrus iusse

rit in gentium urbes, ubi antea archiflamines maiores erant, collocare patriarchas seu primates: ubi uerò minores, eò archiepiscopos: in alia uerò magna oppida, metropolitanos: in cætera uerò, episcopos: saltem illud caueretur, ne in uicos & parua castella episcopii constituerentur, ne nomen eorum uilesceret: & ne in uno oppido duo aut tres essent episcopii, sed in singulis singuli. Clemens in prima. Nam Petrus in suis epistolis, quarum postremã paulo ante mortem scripsit, nullam istorum graduum mentionem facit. & 1. Pet. 5. ministros Ecclesiæ tantum presbyteros, & quidem se compresbyterum uocat: nec usquam episcoporum, Metropolitanorum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, Papæ & similium titulorum meminit.

Iacobum fratrem Domini Clemens 1. epist. uocat episcopum episcoporum, regentem omnes Ecclesias, quæ ubique sunt fundatæ: quod à ueritate remotissimum esse, quis non uidet: & quidem in 5. epist. tantum Coepiscopus appellatur ab eodem.

Nec illud uerò consonat, quod Clemens 5. epist. ait, se Hierosolymis uidisse, unã cum Iacobo Iusto & alijs, quod discipuli omnia cõmunia habuerint. Nam Nicephorus lib. 2. cap. 35 & alij testantur, Clementem à Petro sub Nerone tandem conuersum esse.

Nec hoc ei seculo congruit, quod infamie nota inobediẽtes episcopis puniendos statuunt: Clemens epi. 3. Alexand. 1. epist. Telesphorus, Pius etiam curiæ eos tradi præcipit. Nam ea poena legum ciuiliũ erat, quam non episcopii, sed Imperatores irrogabant: quorum edictis Christiani, maxime uerò episcopii, non tantum pro infamis, sed pro sceleratissimis, tanquam *καθάρματα*, omnes simul habebantur.

Varij describuntur ritus in his epistol. quales sunt, de baptisatis oleo per orationem consecratio inungendis, Clem. 3. de ejsdẽ septiformi spiritus sancti gratia consignandis & confirmandis, ut perfecti fiant Christiani: epist. 4. Clement. De missæ celebratione, ne fiat sine iussu episcopi, nec in alio quam

quàm in loco consecrato: ita enim nouū & uetus Testamen-
tum docere, & Apostolos à Christo accepisse, & alijs porrò
tradidisse: Clem. 3. Anacl. 1. Porrò adiicitur, septem aut quin-
que aut tres diaconos & subdiaconos, & reliquos ministros
sacris uestibus indutos, à fröte & à tergo, presbyteros uerò
à dextra læuaq; cōsistere debere, sacrificāte Episcopo. Euar.
1. eadem repetit.

Sed hos ritus, neq; uetus neq; nouum Testamentum, ne-
que Christus neq; Apostoli docuerunt: & sic non esse obser-
uatos Romæ hoc seculo, testari potest ueracissimus testis Lu-
stinus, qui in 2. Apologia ritum baptismi & cœnæ Domini-
cæ simplicissimè describit: nec olei, nec locorum consecrato-
rum, nec uestium, nec aliarum rerum meminit. Quid quòd
Irenæus lib. 1. cap. 18. Valentinianos narrat, alios quidem o-
leum in aquam, recitatis quibusdam uerbis, infudisse: alios
uerò, baptisatos opobalsamo inunxisse: ut magis hæretico-
rum, quàm orthodoxorum mos hic inungendū tum tempo-
ris fuisse uideatur.

Nec ordinationis ritus, qui Anacleti epist. 2. describitur,
de imponendis 4 Euangelijs, & oleo chrismatis, hoc seculo
in usu fuit. Nec tempori & ueritati congruunt illa decreta de
appellatione ad Rom. sedem, de comparitione, de Episcopo
pulso ante iudicium restituendo, de sacris uasis non tangen-
dis nisi ab hominibus sacratīs, neq; à monachis aut sacris fœ-
minis, de aqua & sale benedicenda, & aspergendo populo ut
sanctificetur, de non seruandis chirographis uī extortis: qua
lia passim extant in Anacleti, Alexandri, Higyni, Eleuthe-
rij literis. Nam ab Apostolis, quibus pleraq; adscribuntur,
nusquam statuta leguntur, & à doctrina eorum prorsus ab-
horrent. Nam propter persecutiones perpetuas eius tempo-
ris, studia, labores docendī, paupertatem, summumq; con-
temptum, non licuit, nec uacauit eis, lites in curia Rom. co-
ram Papa mouere & tractare: quod circa 400 Domini annū,
aut etiam serius, primū factitari cœptum est.

Alia præterea multa & infinita penè in singulis Epistolis,

in ueritatē apertē impingunt. Anacletus 1. 2. 3. generalem
 politia Ecclesiasticę formam describit, qualis tunc non fuit.
 & epist. 3. fabulatur, se totum de primatu scripsisse, sed eius
 scripti nusquā fit mentio. Vero etiam ab similitimū est, quod
 Euaristus 2. epist. fingit, Aegyptios suos episcopos pepu-
 lisse. Nam eo loco res Christianorum tum erant, ut nusquā
 tutō uersarentur ipsi, ob immanem crudelitatem persecu-
 torum. Simile & illud est, quod uult suas literas per omnes
 Ecclesias Africanas legi, & dicit ijs praefectorum literas ad-
 iunctas esse. quod haud uerum est. nam neque id factum esse
 probari potest: nec praefectis, qui sub Traiano atrocissime
 persequerentur ecclesiam, cum episcopis Christianis ulla-
 tenus cōueniebat. epist. 1. Victor Theophilum Alexandri-
 num uocat episcopū: cum Caesareę, & nō Alexandrię fuerit.

Pius & Victor in literis, ubi praecipiūt Pascha eodem mo-
 do ubiq; debere obseruari ab omnibus Ecclesijs, addunt ra-
 tionē: quia nō deceat membra, id est alias ecclesias, à capite,
 id est Romana sede dissentire. Sed huius rationis neq; Irenae-
 us, neq; Eusebius meminerūt, ubi eā cōtrouersia describūt:
 nec Polycarpus, nec Irenaeus, nec Polycrates, Iustinus, Cle-
 mēs & alij Romanū episcopū, p capite Ecclesię agnouerūt.

Postremò, nec tempus, quo data inscribuntur litera Ale-
 xandri, Telesphori, Higyni, Pij, Aniceti, &c. cum ueritatis
 norma congruit.

Quoniā uerò totum fermē Ius Pontificiū super hisce De-
 cretalibus Epistolis extructū est, dum recentiores Papae eas
 citant: facile apparet, cōfutata eorū uanitate, subruo q; hoc
 ceu fundamēto, totam illam molem turris, aut iuris cōfusio-
 nisq; Babylonicę ruere & iacere foedissimē. In hoc igitur u-
 nico Papistarū mendacio ingens chaos diabolicorū menda-
 ciorū Antichristi continet. Cusanus inter alia ita de illis Epi-
 stolis scribit: Sunt, meo iudicio, illa de Constantino apocry-
 pha, sicut fortassis etiā quaedā alia longa & magna scripta san-
 ctis Clemēti & Anacleto papae attributa: in quibus uolentes
 Romanā sedem omni laude dignam, plus quā Ecclesię san-
 ctę

Etæ expedit & decet, exaltare, se penitus aut quasi fundant: si quis omnes illas scripturas illis sanctis attributas diligenter perlegeret, & illorum tempora ad illa scripta applicaret, ac deinde in opusculis omnium sanctorum patrum qui usq; ad Augustinum, Hieronymum & Ambrosium fuerit, ac etiam de gestis Conciliorum, ubi authentica scripta allegantur, usum & memoriam haberet: hac inueniret uerum, quia nec in illis omnibus scripturis de illis præfatis Epistolis mentio habetur, & etiam ipsæ Epistolæ applicatæ ad tempus eorum sanctorum, seipsas produunt. Scribitur in Clementis epistolis, quomodo Papa fuit, & Petri successor, & post Petri mortem ad sanctum Iacobum has fingit scriptor misisse epistolas, qui fuit frater Domini, & episcopus Hierosolymorū. & est manifestum, Iacobum prius Petro octo annis finisse Martio uitam. Et hæc una de causis, cur inter Canonicas epistolas, ea quæ Iacobi sunt, præcedūt, ut scribit Beda super Canonicis epistolis, in principio. Scribit quoq; ipsum Clementē successorē fuisse Petri: & hoc idem in alijs quæ sancto Anacleto ascribunt, legit: quomodo sancti uiri, Augustinus, Hieronymus, Optatus, Mileuitanus & ceteri, qui omnium Romanorū pontificū catalogū posuerūt, hoc ignorassent, qui Clementē nō interserūt, uel saltem nō immediate post Petrum ponūt, si ipsas Epistolas aut tunc uidissent, aut pro authenticis habuissent. Inuenitur insuper & in ipsis Epistolis de episcoporum à sacerdotibus differētia: quæ longo tempore post hoc, ut Hieronymo placet, & Damaso, in Ecclesia exorta est, &c.

Contendunt recentiores Papistæ, Petrum uenisse Romā anno Claudij secundo. At Damasus papa, cuius uitæ Paparum sunt libris Conciliorum insertæ, scribit eum sub Nerone demum Romam uenisse. Idem testatur Nicephorus, nempe amplius 12. annis serius quàm papistæ uolunt.

Clemens scribit ad Iacobum fratrem Domini, post Petri mortem se ab eo uiuo successorem in papatu designatū. At alij pleriq; ei præponunt Linum & Cletum. Quam impudens autem sit hoc mendacium, inde quoq; palpabiliter deprehen-

prehēditur, quòd omnes historici testantur, illum Iacobum amplius quàm septem annis ante Petrum esse mortuū. Sed fortè illam epistolam ei in purgatorium aut campos Elysios misit.

- 7 Ponatur hoc sanè pro unico mendacio, tamen si plurima contineat, quòd Vrspergensis ostendit, totam illam historiā successiōnis Papatum plenam crasis contradictionibus esse, unā cum multis alijs istorum sacrosanctis narrationibus. Verba eius hæc sunt: De successiōne uerò Pontificū Romanorum, & ordine atq; tempore eorum, iam inde à principio & deinceps in plurimis diuersa sentiūtur à diuersis, quorum opiniones hīc summam scribere, idcirco arbitror non esse ab re, ut & segniores & negligentiores mei similes ad ueritatem rei attendendam excitētur, & prudentiores ad hanc subtilius inuestigandam prouocētur. Quidam scribunt, quibus & Ecclesiastica consentire uidetur historia, Linum post passionem Petri apostoli, Romanæ sedis xxv annis præsentis, hanc regendam suscepisse: & post duodecim sui regiminis annos, secundo Titī anno, pontificatum Anacleto reliquisse, & hunc item post duodecim annos Clementi sedem tradidisse: quòd uidetur anno Domitiani xij. contigisse, ipsumq; Clementem post nouem sui pontificatus annos sub Traiano passum: Euaristum quarto eiusdem Traiani anno successisse, huic Alexandrū, illi uerò Sixtum, & sic cæteros. Alij uerò scribūt, Linum & Cletum sub Petro fuisse, ipsumque Petrum mox ut Pontificatum accepit, Linum pro se in agēdis Ecclesiasticis, quòd ipse liberius prædicationi uacaret, ordinasse: illoq; post annos duodecim decedēte, Cletū huic subrogasse. Quo etiā item post annos xij defuncto, eo anno & tempore, quo ipse Petrus passus est, scilicet xiiij Neronis anno, Clementi sedem commisisse, & ei suisq; successoribus ligandi soluēdiq; potestatem, sicut ipse à Christo suscepit, demum tradidisse: & huic passo sub Domitiano, Anacleto successisse, cui Euaristum, & huic Alexandrum, sicq; cæteros, Quæ descriptiones, cum sibi multum dissonæ probentur,

tur, quærendum, cui magis credi iudicetur. Consideremus ergo earum inæqualitates. Igitur si Linus Anacletum, isq; Clementem successorem reliquisse accipitur, ut prior descriptio testatur, Cletus omnino de Pontificum catalogo excluditur: cuius ueneratio per omnes Ecclesias sic celebris est, ut non solum in Martyrologijs attituletur, uerum etiam in canone missarum, & in supplicationibus letaniarum, publicè inter Linum & Clementem reticetur. Si uero post Linum Cletus, deinde Clemens, & post hunc Euaristus & Alexander numerentur, locus non habetur ubi Anacletus recipiatur: cum Beda in Martyrologio suo dicat, hunc quartum post Petrum sedisse, & sub Domitiano passum fuisse, ut primus sit Linus, secundus Cletus, tertius Clemēs, quartus Anacletus. Sed si post Clementem Anacletus ponatur, & secundum Bedam sub Domitiano passus recipiatur, necessario illud refellitur, quòd antecessor eius Clemens sub Traiano passus dicitur, cum euidenter sub Domitiano passus esse probetur, si successor eius Anacletus, ab eodem occisus non negetur.

Adhuc autem arguuntur & illud: Quia si Linus & Anacletus iuxta quosdam, siue Linus & Cletus secundum alios, uterq; post passionem Petri, quæ xiiij Neronis anno facta est, per annos xij tenebat pontificatū, quod spacium per xxxiiij annos in Domitiani duodecimū protenditur annum: Clemens ab apostolo Petro sedem & ligandi soluendiq; licentiam nullatenus accepisse probatur, quod à nonnullis firmatur. Additur & hoc, quod S. Dionysius Areopagita, beati Pauli apostoli discipulus, & Athenarū episcopus, cum (sicut in libro Passionis eius legit) beatos apostolos Petrū & Paulū audiret Romæ teneri, subrogato Athenis episcopo pperauit Romā uelocius attingere: summopere desiderās, si Deus ita uellet, cum eisdem sanctis Apostolis occumbere. Sed cū diuina dispositio uota ipsius præueniret, sanctiq; Apostoli prius passionis gloria coronarētur, quàm ipse Romam adiret: tandem perueniens Clementem cōdiscipulum

e suum,

suum, Romanæ sedis iam præsentem inuenit, qui & illum in Gallias prædicatorẽ direxit. Quæ igitur fuit festinantia tanti desiderij, si per xxiiij annorum spacium, uel amplius, inter Athenas & Romam, nullo potuit obsistente cohiberi? Nec enim illud refragatur, quòd ostio fidei sibi aperto, causa seminandæ uerbum Dei aliquandiu retardatus fuisse narratur.

Quia etsi per contiguas parochias, diuina semina prædicandi, auidus disperferat, passionis tamen desiderio feruens, ab Athenis infra xxiiij annos, maturius Romam contendere poterat. Adhuc uerò cum idem Dionysius xvi Dominicæ incarnationis anno, qui est xiiij Domitiani, passus describatur: Clemens uerò, qui eum direxit in Gallias, duodecimo eiusdem principis anno, iuxta superioris opinionem, descriptionis sedem accepisse dicatur: mirum potest uideri, qualiter anno nondum & uix expleto, possent omnia hæc expleri, scilicet ut Dionysius de Roma in Gallias ueniret, & tam ceruicosum populum ignotus adhuc & aduena fidei iugo substerneret, basilicam construeret, aliâq; plura quæ de eo leguntur, sacerdotum super his commotorum relatio Romanam recurreret: diuulgataq; persecutione, præfectus inde missus in Galliam, Dionysium diuersis poenis occideret.

Liber quoq; passionis Alexandri papæ testatur, quòd in ordine pontificum Romanorum, Clemens post Petrum primus, hoc est secundus ab illo habeatur. Sic enim ibi scriptum est: Quinto loco à beato Petro apostolo, Romanæ ecclesiæ cathedram Alexander suscepit, & reliqua. Quòd si Linus à Petro secundus dicatur, necesse est ut & Cletus ante Clementem, & Anacletus post eum à numero excludatur, quatenus Alexander quintus inueniatur: scilicet ut Petro existente primo, Lino secundo, Clemente tertio, Euaristo quarto, Alexander quinto loco subsequatur. Aliter enim Alexander quintus à Petro non habetur: quia si Linus à Petro secundus, & Cletus siue Anacletus ante Clementem fuerit positus, Alexander erit sextus. Si uerò Cletus ante Clementem, & Anacletus post illum ponitur, Alexander septimus habetur,

nisi

nisi Clemens à Petro secundus numeretur.

Omnes papistæ uolunt, Petrum fundasse Romanã ecclesiam, & primũ fuisse Episcopũ Romæ. At contrã ex fine epistolæ ad Romanos, & ex alijs fide dignis scriptoribus liquidò cernitur, Romanam ecclesiam longè ante quàm uel Petrus uel Paulus eò peruenerint, non tantùm fundatã fuisse, sed & floruisse. Necessariò etiã Episcopũ habuit. nam tunc episcopus idem fuit quod pastor aut presbyter: ut non tantùm Hieronymus testatur in Epistola ad Euagrium, sed etiã ex actis & epistolis Paulinis liquet. Salutatur ibi Paulus Andronicum & Iuniam, quos dicit ante se cõuersos ad Christum, nempe qui uiuum Dominum audierint, eosq; dicit esse insignes inter Apostolos: quos uerisimile est fuisse Romanos pastores ac episcopos. Fœda ergo impudentia est, asserere Petrum fuisse primum episcopum Romanæ ecclesiæ.

Nicephorus libro 14 scribit, & recitata epistola decretali Antheri papæ probat, Petrum Antiochia Romam translatum, indeq; Alexandria sorte migrasse. Non ergo perpetuò fuit Romæ episcopus. Obseruandũ uerò est, quòd eadem epistola Antheri, quam Nicephorus prolixè prædicto loco recitat, etiã in Decreto 7. quæst. 1. Can. mutationes. Citatur, sed sceleratè corrupta. Nam illud de tràsitu Roma Alexandria, expunctum est, ne scilicet uideretur desisse esse papa Romanus. Expende hanc sceleratam falsationẽ, & tetrum mendacium. Tales falsationes librorum sunt innu meræ in papatu. Considera etiã, quod dicit Antherus papa, Petrum sorte Roma traductum esse Alexandria. Nam tunc sortes pro diuino quodam oraculo habebãtur, ut ex Prouerb. Salomonis, & initio Actorũ allectioneq; Matthiæ apostoli apparet. Testatur ergo, diuinitus eum à sede Romana abductum esse, utpote Apostolum Iudæorum, nõ gentium, sicut supra ex Paulo cognouimus. Memorabile quoq; est, quod idem Nicephorus lib. 2. cap. 27. dicit, Petrũ sub Nerone demum Romam uenisse, idq; expugnandi tantùm Simonis magi gratia, unde sit mox simul cum mago à

Nerone pulsus. post expulsionē, ostendit eodem libro, cap. 35, eum totam fermē Africā & Asiā docēdo peragrasse, ac tandem ultimo Neronis anno denuō Romam uenisse, & passum esse. Quomodo ergo potuit imperante Nerone solis 14 annis, ipse 25 annos Romę sedere, & papatum administrare? Aut cur non aliā quoq; Ecclesie, quas Petrus fundauit, cum Romanam non fundauerit, Petri sedes dicuntur, earum uel episcopi Papę totius mundi sunt. Nam inter alias extra controuersiam est, Petrum Antiochię annis septem episcopum fuisse, aut sedisse.

10 Concilium Tridentinum anathematizat eos, qui negāt, in uerbis coenę, Hoc facite in mei commemorationem, sacrificium Missę institutum esse. At Paulus id disertissimē negat, 1. Cor. 11. dum ea uerba de sacra communione dicta esse li quidō ostendit, de sacra cœna totius plebis Corinthiacę inquiring: Hoc facite, quoties biberitis, in mei recordationem. Quotiescunq; enim ederitis panem hunc, & poculum Domini biberitis, mortem Domini annunciate. Ita ille manifeste uult, dictum Christi, HOC FACITE, significare, hoc bibe ac edite uos omnes Christiani: non autem, Hoc sacrificate uos soli sacrificuli. Ergo hoc quoq; tum palpabile, tum & blasphemum mendacium est, & ipsius Spiritus sancti execratio, aut anathematizatio.

11 Canonem uolunt esse sacrosanctum, & (sicut Sidonius episcopus in celebris. Comitj's tēpore promulgati sacri Interim solenniter declamauit, concionesq; publicauit) inde ab Apostolis integrum, sic ad nostra usq; tempora permāfisse. At contrā Durandus, Biel, Belet, Polydorus, & innumeri alij, apud eos prorsus autēctici, ordine recensent, quam particulam quis Pontifex illi malē confarcinato centoni affuerit. Gregorius etiā Magnus, planē sacrosanctę apud istos autoritatis papa, circa 600 Domini annum scripsit, quendam obscurum scholasticum eum composuisse, aut cōgessisse. Verū forte profuerit ad illustrationem ueritatis mendaciorumq; refutationem, adscribere uetustiores Missarum canones,

nones, ut eos ipsimet papistæ ediderūt. Quare eos in fine huius scripti adijciemus, ut quāto sit impurius illis, præsens Canon Antichristi animaduertere conferendo quiuis possit.

Audacissimè asserunt innumeri eorū scriptores, hoc tempore communionem sub una specie inde ab Apostolis fuisse, quā etiam Christum eam ita instituisse: & contra, communionē sub utraq; specie esse planè impiam. At nunc in Concilio, ut piā, & à Christo institutam concedunt, & suis subditis in multis locis permittunt, non tamen sine impien-
tissimis conditionibus. Quinetiam in Decreto testantur papæ esse grande sacrilegium, communionem sub una specie, & Leo papa primus, dicit esse Manichæorum inuentum.

Coniugium sacerdotum, ut impien-
tissimū, hætenus damnarunt, execratiq; sunt, quinetiā ferro ac igni persecuti sunt. At in præsentī concilio publica impressaq; oratione illustri partis eorum princeps, adseruit tum Christianissimum esse, tum etiam usitatum in Ecclesia fuisse: nihilq; utilius, aut expetibilius, quā ut quā primū in integrum restituatur: quia ex isto impurissimo illorū coelibatu, tum ipsissima Sodoma in Ecclesiam influxerit, tum etiam religio prorsus extincta sit.

Abstinētiā à certis cibis, certis diebus, ut sacrosanctā hætenus aduersarij uenditarunt. At anno 1563 editus est Staphyli liber Ingolstadtj, quo confitetur, communionem, sub utraq; specie, coniugium sacerdotum, & liberum ciborum usum, esse res planè adiaphoras, aut mediās licitas ue. Sic isti homines se ipsos mendaces, transgressoresq; constituunt, dum easdem res factaq; modò piās, modò impias confitentur. ô horrendam uanitatē, & planè Aegyptiacas tenebras istorum.

Innumeras reformationes Papæ hætenus componi, ali-
quas etiam edi curarunt, hisce 400 annis: quarum aliquot simul dudum euulgauit, simulantes se uehementer dolere, de suis turpitudinibus, religionis abusibus & deprauato Ecclesie statu, grauissimè polliciti sunt, quod uelint suas curias

fiosq; spirituales emendare, abususq; omnes & superstitiones tollere: sed nullam unquam obseruarunt, quin potius contra semper in peius præcipites abierunt, factio Ecclesiæ Dei & miseræ plebeculæ ea simulatione fucō.

16 Omnes ordinandi, ut loquuntur, aut sacris initiandi, initio examinantur ab Episcopo, aut eius vicem gerente. Facto examine progreditur, teste Erasmo, examinatio coram altari, & solenniter iurat, se reperisse omnes illos initiandos esse idoneos ætate, moribus & scientia, cum plerunque (ut idem testatur) sint indoctissimi, tum moribus corruptissimi, & sæpe etiam ætate immatura.

17 Idem scribit alibi, uehementer mirum esse, cur peierantes alij infames habeantur: cum sacerdotes iuramento castitatē uouentes, nec tamen præstantes, nihilominus inter infames non censeantur, sed insuper reuerēdi habeant, ac salutentur.

18 Constat quoque, quod omnes eorum titulares Episcopi, quos in Germaniā Suffraganeos uocant, dum ad aliquē peregrinum episcopatū ordinantur, iurare, se eō quā primū profecturos, & illius loci homines conuersuros. A quo tamen iuramento mox curant se à Papa absolui. Iurant ergo id se facturos, quod nec per somnium quidem unquam cogitauerunt facere. Talia publica, moreq; usitata & comprobata periuriā religionis iurisq; papalis omnem uel Turcicū furorē blasphemiasq; superant. O abyssum mendaciorum & periuriorum.

19 Sub nomine Dionysij Areopagitæ, Pauli discipuli, obtruduntur ab aduersarijs quedam inepta & erroribus plena scripta, Ecclesiæ Dei. Quod autem eorum author ille Dionysius non sit, à multis doctisq; hætenus disputatum probatumque est, & hisce rationibus testimonijs que euidentissimè demonstrari potest. Primū enim, quis non miretur, tantum Pauli discipulum & apostolum, beneficij conuersionis & amicitia cum præceptore tam omnino potuisse obliuisci, ut ne uno quidem in loco Pauli meminerit: aut eius authoritate, qua tradit, se scribere testes? Solent Apo-
stoli

stoli & Prophetæ plurimum inculcare suam immediatã uocationem, ut suam doctrinam apud auditores confirmet. Oprimo ergo iure, necessitateq; id ipsa postulante, Deo q; præcipiente, Apostolorum discipuli, ipsorum authoritatẽ in docendo citare debebant, ac testari, se hæc aut illa coram a selecto Christi organo Paulo audisse, eoq; auditores debere illis plena fide assentiri. At iste citat nescio quem obscurum Hierotheum, suum præceptorem, immemor Pauli. Deinde, nullum ex Apostolis aut eorum discipulis uidemus tam de industria lusisse in tradenda ecclesiæ doctrina subtilibus, imò intricatis, ac præter autorem ipsum, uix alij cuiquam explicabilibus speculationibus & argutijs. Ac nihil minus certe conuenit isti ætati, cui Dionysius tribuitur, ut in qua homines rudes rerum de Christo, de regno Dei, de iusticia & salute æterna, singulari simplicitate & perspicuitate, nõ subtilitatum inuolucris, doceri necesse fuit. Quod quidem indicium, ut minime dubium aut fallax, etiam de reliquis libris Apocryphis Ecclesia perpetuò pronũciauit: quòd uidelicet stylus eorũ & dicendi forma ab elocutione Apostolica procul absit. Denique, in Ecclesiastica Hierarchia suppositicius ille Dionysius plurimorum meminit ordinum, ut pontificum, præsulum, sacerdotum, monachorum, &c. quorum (præter quàm episcopi) Dionysij ætas nullum habuisse probari potest. In primis uerò de monachis traditio, quos Pauli tempore nondum fuisse constat, suspecta est: quorum ut originem minime indicat, ita nec Apostolicè sentit, quòd eorum ordinem, ut sublimiorem & excellentiorẽ reliquis commendat.

Sed his rationibus etiam Erasmi, quas in Annotationibus in 17 caput Actorum recensuit, ad uerbum adiiciemus. Laurentius Valla hoc loco refellit eorum opinionẽ, qui putant, hunc Areopagitam fuisse autorem eorum librorũ, quos habemus de Hierarchijs ac diuinis nominibus: & eundem esse, qui apud Lutetiam Parisiorũ martyrio fuerit laureatus: è tribus, ni fallor, Dionysijs unũ reddentes. Primum Areo

pagitæ iudices erant, non philosophi. At isti Dionysium summum faciunt philosophum: qui ex eclipsi solis deprehenderit, periclitari rerum naturam, cum consentaneum non sit, eas tenebras Athenas usq; peruenisse. Nam quod ait Evangelista, tenebras fuisse factas super uniuersam terram: eius regionis terram intellexit, assentiente & diuo Hieronymo, & asseuerante Origene in Homilijs quas scripsit in Matthæu, ubi planè negat, eas tenebras è solis accidisse deliquio: sed aut nubibus intercedentibus, aut alio qui aeris densitate coacta. Quòd si hæ tenebræ tanto spacio cõtigissent per uniuersum orbem, aliquis certè seu Latinus seu Græcus scriptor eius rei meminisset. Iam epistolam super hac re, uelut Dionysij nomine confictam, deridet Laurentius. Mihi non uideatur priscis illis temporibus tantum fuisse Christianis ceremoniarum, quantum ille describit. Deinde miror, si tam prius autor fuit, & tam multa scripsit, à nemine ueterũ seu Græcorum seu Latinorum, fuisse citatum: non ab Origene, non à Chrysostomo: ne ab Hieronymo quidem, qui nihil intentatum reliquit. Quin & Gregorius ipse, uir probæ fidei, citans huius literas, non iudicat eum fuisse Dionysium Areopagitam. Porrò cum in Ecclesiastica historia multa fiat mentio de libris Dionysij Corinthiorum episcopi, nõ est probabile, tacitum fuisse Eusebium de tanto Pauli discipulo, si tantum uoluminum reliquisset. Hieronymus in Catalogo scriptorum illustrium, unum aut alterum Dionysium recenset, huius libros non recenset. Laurentius indicat, fuisse suæ ætatis doctissimos uiros, qui iudicarint eos libros esse Apollinarij. Tametsi eius nominis duos commemorat Hieronymus: alterum Hierapolitanũ episcopum, qui floruit sub Marco Antonino secundo: alterum Laodicenũ in Syria episcopum. neutri tamen huiusmodi quicquam tribuit operum. Neq; enim opinor hæc Apollinario hæretico tribuenda.

Ante complures annos, ut memini, uir incomparabilis Gulielmus Grocinius, ut Theologus summus, ita in nulla disciplina non exquisitè doctus & exercitatus, auspicaturus

Londini in aede diuo Paulo sacra, enarrationē cœlestis Hierarchiæ, meditata præfatione multum asseuerauit, hoc opus esse Dionysij Areopagitæ: uehementer destomachans in eorum impudentiam, qui dissentirent. At idem, prius quàm operis dimidium confecisset, ubi gustum attentius capisset, ingenuè coram auditoribus fassus est, sibi uerso calculo, nō uideri id opus esse Dionysij Areopagitæ. Demiror autem, cur Beda putet, hunc Dionysium factum episcopum Corinthiorum: cum Ecclesiastica historia palàm ostēdat, alium fuisse Dionysium episcopum Corinthiorum, qui multa conscripserat. Atque huius autoritas ibi citatur, qui in epistola quadam, quam scripsit ad Athenienses ostenderit, Dionysium Areopagitam à Paulo conuersum, primum fuisse Athenis episcopum ab eodem Apostolo institutum. Nec aliud quicquam apud priscos scriptores comperitur de Dionysio Areopagita.

Hiscæ argumentis & eruditorum sententijs, possis adijcere etiam hæc rationes. Prima, quòd ille tumidus, obscurus, improprius & intricatus stylus, ut est istius Dionysij, ne quaquam tempore Apostolorum Athenis fuit usitatus: sed 300 demū postea annis in Græcia, & etiam Romæ cœpit esse in usu. Secunda: Recentior uersio habet, quòd Hierarchiam ad Timotheum scripserit, quem etiam suum filium uocat: quod idem est usu scripturæ & Ecclesiæ, ac discipulus, cum Timotheus habuerit diutissimè præstantissimum præceptorem illud electum Christi uas, fueritq; adhuc uiuo Paulo celebris doctor ac episcopus: ut ille potius hunc Dionysium docere potuerit, quàm ab eo doceri. Tertia: Mox post conuersionē Areopagitæ docuit Paulus Corinthi diu, & Ephesi diutius, quæ loca facile Athenis accedi possunt: ut, si Dionysius iste discendi cupidus fuit, potuerit per integrum biennium Paulum quasi domi habere: eoq; non fuerit necesse, eum sese in disciplina Hierotheo, homini in Ecclesia planè ignoto, dedere. Quarta: Initio Hierarchiæ dicit, suos præceptores istam doctrinam ab Apostolis

accepisse. Vnde liquidò constat, eum non fuisse Apostolorum discipulum. Ideo autem in plurali dicit (præceptores) ut per plures sibi inuicem succedentes præceptores, eam doctrinam ab Apostolis ad se peruenire ostendat. Quinta: Quis possibile fuit, istum Dionysium non sæpe quasiuisset scribendo ad Timotheum, an quid ipse rectius ab apostolo Paulo audiuisset de illis ipsiis rebus, cum quo ille tam diu tanquam familiariter uixisset, & plenè eruditus fuisset? Sexta: Meminit hic scriptor crebrò chori & templi à se inuicem distincti, & aliarum partium templi. Atqui tempore Apostolorum, & 100 annis postea, non habuerunt Christiani tam operosa templorum ædificia, sed initio in domibus conueniebant. Septima: Ioannes Apostolus diutius Dionysio uixit, fuitq; plerumq; Ephesi, & in Asia minori, ubi & Timotheus egit, qui ei familiaris fuisse scribitur. Quomodo ergo iste Dionysius ausus fuisset docere Timotheum, habentem tantum præceptorem: & non potius millies repetendo petiisset, ut sibi Timotheus uel de hac re, uel de alia suam aut Pauli Ioannis uel sententiam perscriberet? Octaua: Iste Dionysius in libro de Diuinis nominibus, citat Clemètem philosophum de dialectica differentè, ac dicentem, quòd exemplaria rerum principalia, aut ideæ seu causæ formales sint relatiuæ. Nullus uerò fuit alius Clemens philosophus, quam Alexandrinus, cuius iam libri extant, qui ducētis post Christum annis uixit. Videtur etiam omnino ille locus citatus in fine octauæ Stromatum esse, ubi Clemens dicit causas, præsertim formalem, esse relatiuam. Nona: Iste Dionysius citat 4 cap. de Diuinis nominibus, Ignatij epistolas: quæ tamen, sicut illorum uitæ testantur, sunt post mortem Dionysij Areopagitæ scriptæ. Sic idem citat Euangelium Ioannis & Apocalypsin in sua Hierarchia, idèq; ita, tanquam si ea scripta iam diu fuissent pars sacræ scripturæ. At contrà, si credimus historicis, utrumque scriptum Ioannes paulo antè mortem, nempe circiter 14 annis post Dionysij Areopagitæ mortem, edidit. Postrema: Inter epistolas istius Dionysij est una ad Polycarpum scripta,

scripta, quæ eum ita alloquitur tanquã iam doctorem & episcopum. Iam testantur scriptores Dionysium esse passum in Gallijs, anno Domini 96, & Polycarpum 166, suæ uerò ætatis 86. Vnde liquidò apparet, Polycarpum tempore passionis Dionysij adhuc impuberem fuisse. Quare nullo modo consistere potest istud mendaciũ, quòd isti libri sint Dionysij illius Areopagitæ, qui à Paulo conuersus est, Tametsi & alia historica Papistarum mendacia de prædicto Dionysio supra ex Vrspergenſe audiuitimus: & ut cernamus omnia errore ac figmentis inuoluta esse, hoc non leue mendacium est, sed innumerorum mendaciorum lerna, obtrudere nomine illius sacrosanctæ uetustatis, impura recentiorum scripta. Quod aduersarij in multis hoc tempore fecerunt, & adhuc facere pergunt, quantumuis ita sint cõuicti, ut uel manibus sua mendacia uolentes nolentes palpent.

Iactant Papistæ, Missam esse ab ipsomet Christo institutam: at Decretum pontificium tribuit eius inuentionem Iacobo Ierosolymitano & Basilio Casariensi. Hæc enim eius sunt uerba: Iacobus frater Domini secundũ carnem, cui primum credita est Ierosolymitana ecclesia: & Basilius Casariensis episcopus, cuius claritas per totum orbem refulsit in Scripturis, ADDIDERUNT nobis MISSAE celebratio-²⁰ nem. Innocentius quoq; Papa III, & Platina, scribunt ueteres tantum uerbis Testamenti esse solitos cõsecrare. Non ergo dixerunt se offerre pro uiuis & p mortuis, ac pro peccatis totius mundi expiandis, ut postea & nunc impij sacrifici in suo Canone blasphemarunt. Sed de Canonis incertitudine, supra aliquid dictũ est, & postea quoq; in fine dicetur.

Innocentius Papa dist. xij. audacissimè asserit, omnes Ecclesias per Italiam, Gallias & Hispaniã, Africãq; & inter-²¹ iacentes insulas, tantum à Petro & eius successoribus, aut ab eorum discipulis, seu quos illi inuenerunt, institutas esse. Contra uerò ex Actis & Epistolis Paulinis liquidò patet, per totam Italiam & circumuicinas regiones fuisse Ecclesias, antequam uel Petrus uel Paulus eò peruenerunt. Auentinus

44 MENDACIORVM PAPISTICORVM

quoq; & alij historici indicāt, plerunq; Paulinos discipulos in hūc regionibus concionatos esse. Ergo manifestissimū mendacium est, quòd Papæ iactant suorum, antecessorum opera Occidentales regiones conuersas esse. Atqui sub prætextu huius tam fœdi mēdaci, sibi illic Papa regnum in Ecclesia Dei usurpat. Inquit enim: Oportet igit omnes sequi, quod Ecclesia Romana uult & seruat.

22 Victor papa Romanus olim, non leui mēdacio aut falsitate, tum uariationem in Paschate & alijs quibusdam ceremonijs pro graui hæresi habere uoluit: tum ius sibi ac superioritatem in Asiaticas ecclesias usurpare, easq; propterea excommunicare. Sed ab Irenæo & alijs, præsertim Gallicis episcopis, est grauiter refutatus. Testatur id Euseb. lib. 5. Trip. 9. & Socrates quinto, ut prolixius in meo Catalogo ostendi.

23 Eodem modo etiā Cornelius papa asseruit, sibi deberi iurisdictionem super Africas & alias ecclesias: seq; posse audire, examinare & absoluere, eos quos aliqui Africani episcopi damnassent, uel etiā excommunicassent. Verūm Cyprianus ei sese grauiter opposuit: ostenditq; eum non tantum iniuste agere, iurisdictionem sibi supra alias ecclesias usurpando: sed etiā recepta in Ecclesia Dei statuta, quibus decernitur ut unusquisq; episcopus suo gregi attendat, & in alienum sibi ius non usurpet, uiolare. Quam controuersiam plenius in meo Catalogo exposui. Verba eius inter alia sunt hæc: Nam cum statutum sit ab omnibus nobis, & æquum sit pariter ac iustum, ut uniuscuiusque causa illic audiatur, ubi est crimen admissum: & singulis pastoribus portio gregis sit adscripta, quam regat unusquisq; ac gubernet, rationem sui actus Domino redditurus: oportet utiq; eos, quib. præsumus, non circumcurrere, nec episcoporum cōcordiam cōhærentem sua subdola & fallaci temeritate collidere: sed agere illic causam suam, ubi & accusatores habere, & testes sui criminis possint: nisi paucis desperatis & perditis, minor uideatur esse autoritas episcoporum in Africa cōstitutorum, qui iam de illis iudicauerunt, & eorum conscientiam multis delictorum

delictorum laqueis uinctam, iudicij sui nuper gravitate damnarunt. Iam causa eorum cognita est, iam de eis dicta sententia est. Nec censurę congruit sacerdotum, mobilis atq; inconstantis animi leuitate reprehendendi, cum Dominus dicat: Sit sermo uester, Est, est, Non, non, &c. Sic & in epistola de Clericorum simplicitate dicit, unumquenque in solidum suum episcopatum possidere. id est, non esse quasi (ut ita dicam) feudatarium alterius: sicut nunc sunt omnes episcopi feudatarij aut beneficiarij, seu clientes Romani pontificis. Quis uerò nunc episcoporum, archiepiscoporum, metropolitano-
 litanorum, & deniq; patriarcharum, auderet ad Romanum pontificem ita scribere, quòd ille suos apostatas iudicare nò debeat, sed ad se eos reuerti oporteat: quia statutũ sit, ibi causas cognosci oportere, ubi acciderunt? Item, quòd unicuiq; episcopo sua sit portio gregis adscripta: quam regere, & de cuius gubernatione, nò Romano episcopo, sed Domino lesu rationem reddere debeat?

Vanissimam & innumeris mendacijs refertissimam Donationem Constantini, multi hoc tempore, & etiam dudum potenter & euidenter refutarunt: ut iam nos actum agere nò sit necesse. Obseruetur autem in hac cloaca mendaciorũ, etiam illud sceleratũ facinus, quòd ea Donatio in ueteribus & planè authenticis exemplaribus Decreti non reperiatur: postea tamen dolo Papistarum, dist. 96 inserta est. Citant Antoninus & Cardinalis Cusanus (còstanter mendaciẽ eam Donationem arguentes) talia melioris fidei exemplaria. Et quidem ego ipse (quod coram Deo adfirmo) quatuor eiusmodi uidi, ex quibus adhuc duo penes me habeo. Porrò exemplaria, in quibus illa suppositicia donatio nò extat, sunt manuscripta, quæ ob uetustatem adhuc glossa carent. Cogita Christiane lector, an hoc uel simplex, uel leue mendacium, & non simul nefaria falsatio sit ita Ecclesiæ iura in tanti momenti materia falsare.

Extat in Decreto 12. q. 1. Canon, titulo Melciadis papæ, 29
 qua prædicta Constantini donatio confirmatur. Sed Cu-

46 MENDACIORVM PAPISTICORVM

fanus cardinalis in opere de Concordantia Catholica clarè ostendit, uanitatē eius eo euidentissimè redargui, quòd Melciades ante Syluestrum fuerit, & ante illius fictæ donationis tempus mortuus sit. Ita unum mendacium secum innumera trahit: iuxta uulgare prouerbium, Ad unius mendacij constabilitationem septem alijs opus esse.

26 Innumera historica mendacia Paparum recenset Laurentius Valla, cuius Romanus, & rerum Romanarum longè peritissimus. Vide quæso Lector Christiane, eius refutationē Donationis Constantini, cuius modò mentionem feci. Verùm amplioris fidei gratia adscribam unicum eius dictum:

O miram hominum dementiam, qui his anilibus deliramentis fidem habent. Iam uerò, quàm diu hoc factitatū est? Quando fuit cœptum? Ante aduentū Saluatoris, an postea? Nihil horum scitur. Pudeat nos, pudeat harum neniarum, & leuitatis plusquam mimicę. Erubescat Christianus homo, qui ueritatis se ac lucis filium nominat, proloqui, quæ non modò uera non sunt, sed nec uerisimilia. At enim inquirunt, hanc dæmones potestatem in gentibus obtinebant, ut eas dijs seruentes illuderent. Silete impudētissimi homines, ne dicā sceleratissimos, qui fabulis uestris tale semper uelamentum obtenditis. Non desiderat sinceritas Christiana patrocinium fallitatis. Satis per se superq̄ sua ipsius luce ac ueritate defenditur, sine istis commenticijs ac præstigijs fabellis, in Deum, in Christum, in S. Spiritum contumeliosissimis.

27 In Decreto Pōtificio, distinctione 63, inserta est quædā donatio Ludouici Pij, Caroli M. filij, qua scilicet is Romam, & liberum ius eligendi ac constituendi nouum Pontificem, Papæ & ciuibus Rom. donauerit. Verùm eius quoque fallitas ex multis indicijs liquidò patet, quę ego nunc recensere uitandæ prolixitatis gratia nolo. tantum ascribam Molinei refutationem uanissimi eius figmenti, qui inquit: Et per prædicta minus etiam obstat e. ego Ludouicus. 63. distinct. ubi dicitur, Ludouicum i. Paschali i. ius eligendi & instituendi Romani pontificis remisisse: hoc enim a suspecto authore processit,

cessit, uidelicet à præfato Bibliothecario, ut Platina in Pasch.
 i. Sabell. Ennead. viij. lib. ix. Volaterr. Anthropolog. lib.
 xxij. testantur. Ut autem non est in fauorem Papparum cre-
 dendum Bibliothecario, potētatus eorum fautori, famulo-
 que domestico: ita non est credendum Gratiano monacho,
 qui & ipse affectibus & ambitioni nouorū sui temporis pa-
 parum, quātum potuit, fauit: nec aliunde quàm à Bibliothecario dictum e. ego Ludouicus, transumpsit. & sic nec alijs,
 qui tantum dicta eiusdē Bibliothecarij recitant, nec aliunde
 sciunt, nec examinant. Sed examinando, ueritas elucescit in
 contrarium. Quia, ut supra nu. 77. idem Paschalis à populo
 ui coactus pontificium munus obire, ante habitam autorita-
 tem Imperatoris, Legatos excusatum, & ad culpam non infi-
 ciendam, sed in populum transferendam, misit ad Ludouicū
 Pium: qui, ut mansuetus erat, satisfactionem quidem acce-
 pit, sed cum increpatione cleri & populi: & abiecto præce-
 pto maiorum instituta pactaq; seruādi, utq; cauerent, ne de-
 inceps simili exemplo maiestatem læderent, ut expresse Pla-
 tina & Sabell. testantur. Quid autem magis contrarium
 aut repugnans est præfata & suspecta Bibliothecarij scri-
 ptura? Certè uel ex hoc falsitatis conuincitur, nec tamen e-
 tiam per se sufficenti exemplo tantum, sed etiam ex eo, quòd
 tempore Eugenij II, immediatè dicti Paschalis successoris,
 Ludouico Pio adhuc uiuo, Lotharius I. filius eius in Impe-
 rij consortium assumptus, Romæ politiam ordinauit, & ma-
 gistratus instituit, ut supra nu. 78 & 112. Hoc autem fieri non
 potuisset, si Ludouicus Pius Romam ipsam, caput Imperij,
 Papæ dedisset. Quid quòd Volaterran. Geograph. lib. 3.
 præntensam illam Ludouici donationem longè aliter, & dif-
 formiter, quàm Gratian. in d. c. ego. refert: sed ex scriptura
 quadam apocrypha, quam in bibliotheca Papæ sese inuenisse
 dicit. Et sic illius bibliothecæ scripturæ, unde tam Bi-
 bliothecarius quàm Gratian. & Volaterr. sumpserunt, sibi
 ipsis non constant: & non solum quòd domestica, & è loco
 suspecto, sed ut uariæ, reijciendæ sunt: & multo magis ex eo,
 quòd

quòd fides historiæ repugnat per prædicta: tum ex eo, quòd Volaterr. ibi Calabriam inferiorem & superiorem & ducatum Neapolitanum includit. & alia, quæ constat, ex fœdere diuisionis inter Carolum Magnum & Imperatorẽ Constantinopolitanum factæ, Græcorũ imperio celsisse, & diu pluribusq; seculis, etiam post Francorum imperium in Germanos translatum, usq; ad Gulielmum Ferrebach Normannũ, Tancredi Galli Normanni filium (qui è Neustria in Italiam trañcientes regnum Apuliæ anno millesimo septimo, deinde Siciliae, sacerdotibus tamen Græcis relictis, occupauerunt) remansisse: ut etiam ex historijs eorũ qui tempore Caroli Magni & deinceps uixerunt & scripserunt, liquet. Porro nec uerũ, nec uerissimile est, quòd Ludouicus Pius ea donasset, quæ nõ poterat, & nullo modo possidebat: & quæ pater eius ex dicto fœdere Græcorum imperio reliquerat.

Quin sicut regnum Francorum alienare nõ poterat, ita nec Imperium & regiones Imperij occidentalis (quæ ex dicta diuisione Carolo Magno & successoribus suis cesserat) & multo minus Romam caput Imperij. Alberic. in c. 1. C. de sum. trin. & l. bene à Zenone. C. de quadr. præscript. Et sic donatio Ludouici, si qua fuit, eisdem causis nulla esset.

- 28 Hisce indicijs, mendacem illam donationem Ludouici cogruentibus, adijce: Primũ, quod in ea dicit, semper Papas ac Romanos liberẽ possedisse regnum Italiae, & ius constituendi Romam, ac eligendi Pontificem: cum proximẽ præcedens donatio Adriani Carolo facta, contrarium decernat. Deinde, uirã experientiam, quòd ipsemet Carolus Romã possedit. Tertio, quòd nulla prorsus insit reuocatio præcedentis donationis, ab Adriano erga Carolum factæ. Necessariũ enim certẽ ac perpetuò usitatum est, ad rei iurisq; declarationem, ut sequens restitutio possessionis, prioris donationis mentionẽ faciat: & omnino ut omnis posterior contractus priorem rescindens, illum nominet, eumq; expressẽ irritum faciat: quo liquidò appareat, noua cessione priorem contrariamq; traditionem cassatam sublatamq; esse. Alioqui uideretur

retur utraque stare. Taceo experientiam, quod Ludouicus Romam possedit toto uitæ suæ tempore, de quo audiui-
mus ex Molíneo. Hisce ueritatis testimonijs adiſce, quòd
donatio facta à Leone Otthoni primo (quæ in eadem distin-
ctiōe recitatur) nullam prorsus mentionē facit huius com-
menticiæ celsionis Lodouici: sed simpliciter tantū citat do-
nationem olím Carolo M. ab Adriano factam. Oportuisset
autem in hac noua Papæ donatione fieri mentionem celsio-
nis Lodouici Pij, si unquā facta fuisset: quo sciretur eam esse
sublatam, nec relinqueretur locus nouæ liti, dum utraq; do-
natio stare uideretur. Hinc igitur cognoscantur tum men-
dacia ac imposturæ, tum & crimina falsi, ac deniq; rapinæ aut
latrocinia potius paparum, in Ecclesiam & Romanum im-
perium grassantium. Ad refutationem huius mendacijs fa-
cit etiam, quòd continuator Damasi in uitis Pontificum, li-
bris Conciliorum insertus, nullam planè mentionem huius
donationis in uita Paschalis faciat, cum eam prolixè descri-
bat, multa leuisa eius facta aut res commemorantem.

Hisce figmentis adiſciatur & illud luculentissimum men-
daciū, quod in eadem distinctiōe ponitur confictum iu-
ramentum Otthonis primi, per legatos Ioanni papæ præsti-
tum. Necessè enim est hoc iuramentum intelligi de Ioanne
XII. Loquitur enim de profectiōe Cæsaris Romam. Pro-
fectus uerò illuc est is Imperator, sedente Papa Ioanne XII,
quem tandem curauit deponi, comprobāte id toto clero &
populo ob plurima eius turpissima facinora. Historiā hanc
prolixè describit Luitprādus Diaconus Ticin. & Theodor.
Niemus in longissimo schismate: quorū narrationes ad uer-
bum meo Catalogo inserui. Ex illis uerò narrationibus il-
lorum liquidò patet, tunc Cæsarem non fuisse Papæ obno-
xium, ei' ue subiectum: sed ut dominum eius eò profectum es-
se. Ostendit & tota illa actiō ac exitus depositionis, quàm
nihil tam seruilis iuramenti ei præstiterit. Refutat etiam i-
psa experientia continuata possessionis prædicti Cæsaris &
constitutionis successoris Papæ, eum suorum maiorum ius.

Papæ Romanisq; non tradidisse. Idem mendacium potenter redarguit supra indicata donatio Leonis papæ Otthoni facta, quam diximus eidem distinctioni insertâ esse. Esse autem illam donationem Leonis VIII, etiam Platina testatur.

50 Est quoq; in eodem loco ualde dignum obseruatu tetrû mendacium ac impostura istorum longè impudentissima, quòd donationem Leonis papæ præposuerunt ficto illi Otthonis iuramento, quo scilicet intelligeretur illa præcedens donatio sublata esse per posterius cessorium iuramentum: cum ex serie Paparum & ex historijs constet, Leonem illum fuisse post Iohannē, interposito tamen Benedicto, trimestri Papa, quam ille imperator Hamburgam in Saxoniam relegauit, ubi etiam in exilio mortuus est. Quare illud iuramentum præcessisset, non sequutû fuisset Leoninam donationē.

Nec hanc tantum falsationem nefariamq; fraudem adhibuerunt isti falsarij: uerûm etiam adiecerunt Decretum Caroli M. ex capitulis aut legibus Caroli & Ludouici ab Ansegiso abbate collectis, & iam Basileæ editis: cuius initium est, Sacrorum Canonû. ubi tamen nihil aliud decernitur, quam ut clerici & plebes sibi eligant episcopos istos communes.

Postremo autem ad cumulandam mendaciorum & criminum falsi mensuram, hæc uerba istorû adulator Gratianus, ut solet, adiecit, ueluti in summam præcedentia redacturus ac concordaturus. Ex hisce constitutionibus & pacto Ludouici imperatoris, deprehenduntur Imperatores illis renunciasse priuilegijs, quæ de Electione summi pontificis Adrianus papa Carolo, & ad imitationem eius Leo Otthoni primo regi Theutonicorû fecerat. Vide extremam impudentiam: præcedens iuramentum renunciat sequenti donationi, aut de ea cedit.

51 Hisce coniungatur & illud foedum Paparum ac sacrificorum figmentum, quòd prædictum Benedictum, hominem perditissimum, conficta uanissima Legenda, pro diuo coli fecerunt Hamburgæ, & passim in Saxonia: quæ portenta mendaciorû, reliquarumq; idololatriarum, Albertus Cran-

tzius in sua Metropoleos appēdice proluxē redarguit. Vide ipsum autorem.

Celeberrima historia habetur in libris Conciliorum, de mendacio ac falsificatione Canonum sacrosanctæ Nicenæ synodi, quam alioqui Papæ in Decreto profitetur se ut sacrosanctæ quatuor Euangelia uenerari. Vide in primo tomo Conciliorum, in synodis Carthaginēsis. Scelus hoc est prorsus notorium: de qua re mox clarius.

Cohæret cum hisce, quod huic impurissimo sacrilegæq; falsationis nefario figmento adiecerunt sacrosancti isti pontifices magnum cumulum mendaciorum, quod nempe tres illorū ordine sibi inuicem succedentes, Zozimus, Coelestinus & Bonifacius, per integros quinque annos atrocissimè litigarūt cum tota sexta Carthaginensi synodo, asserentes sibi deberi iurisdictionem super Africanas & omnes alias ecclesias: suiq; iuris esse cognoscere de causis ab eis prius cognitis, eorumq; iudicia rescindere. Inde uerò nefariam audaciam expende, quod non tantum id falsatis Canonibus uerunt, nec etiam unus solus, sed tres papæ: non breui tempore, sed toto quinquennio, idq; acerbissimè litigarunt: uerum etiam, quod in ea Synodo fuerunt ultra 200 celebres episcopi, inter quos etiam ipsemet sanctus Augustinus. Historia est ualde memorabilis. Recensui eam proprio libello, ante complures annos Basileæ impresso, quam hic quoq; in fine adijciemus. Vide eam Christiane lector: iuuabere simul, & mirabere.

Commentum est cum hisce mendacijs istorum sanctissimorum patrum, quod licet euidenti ueritate uicti & repulsiq; à tantæ maiestatis Synodo fuerunt, nihilominus perrexerunt illud ambitiosum mendaciū suę superioritatis urgere. Quin etiam illam sacrosanctam Synodum totq; præstantissimos patres execrati sunt, quod ne fingere uidear, ascribam Bonifacij II epistolam, Concilij insertam, qui circiter 100 annis postea regnauit.

Epistola Bonifacij II papæ, ad Eulaliũ patriarcham Alexandrinũ, qua sextam Carthaginẽsem synodum damnat ac detestatur, licet eam non nominet: & de subiectione Eulalij Carthaginensis metropolitani insolenter triumphat.

¶ Bonifacius episcopus Romanus, Eulalio coepiscopo salutem. Olim & ab initio tantam percepimus à beato Petro apostolorum principẽ fiduciam, ut habeamus auctoritatem uniuersali Ecclesiæ, auxiliante Domino, subuenire: & quicquid nociuum est, auctoritate Apostolica corrigere & emendare. Ad hoc enim diuinæ dispositionis prouisio gradus diuersos & ordines constituit esse distinctos, ut dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, unã concordia fieret ex diuersitate contextio, & recte officiorum generaretur administrationis singulorũ. Neq; enim diuersitas alia poterit ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentia ordo seruaret. Quia uerò quæque creatura in una eademq; qualitate gubernari uel uiuere non potest, cœlestium militiarum exempla nos instruunt: quia dum sint angeli, sint archangeli, liquet quia nõ æquales sunt, sed in potestate & ordine (sicut nostris) differt alter ab altero. Si ergo inter hos qui sine peccatis sunt, constet istam esse distinctionem: quis hominũ abnuat, libenter se illorum dispositioni submittere? Hinc enim pax & charitas mutua se uice complectuntur, & manet firma concordia, ac in alterna & Deo placita dilectione sinceritas. Quia igitur unumquodque salubriter tunc completur officium, cum fuerit unus ad quem possit recurri præpositus: uota nostra charitatem tuam latere nolumus, ne qui particeps fuit sollicitudinis, gaudiorum fructus reddatur extorris. Et ideo Carthaginensem ecclesiam ad communionem nostram rediisse (Domino propitiante) tradentibus significamus alloquijs: & mandatorum, quæ legatis nostris dedimus, seriem in omnibus fuisse completam. De qua parte, ut ad dilectionem tuam plenius perfecte gaudium perueniret, libelli Eulalij fratris & sacerdotis nostri Carthaginensis episcopi,

episcopi, & Iustini clementissimi principis Orientis, sacrarū literarum exemplaria pariter credidimus destinanda: indicātes nihilominus, per Orientis partes plurimos episcopos sic fecisse. Superest, ut à nobis competentibus precibus diuinitas exorata concedat, quatenus de aliarum quoq; Ecclesiarū redintegratione gratulemur. Ea uerò quæ significare curauimus, in eorum sacerdotū qui fraternitati tuæ uicini sunt, curabis perferre noticiam, ut & ipsi de effectu tantæ rei gratias nobiscum cœlestis misericordiæ, beneficijs referre non cessent. Aurelius enim, præfata Carthaginensis ecclesiæ olim episcopus, cum collegis suis (nempe tempore VI Carthaginensis synodi) instigante diabolo superbire temporibus prædecessorū nostrorum Bonifacij atq; Cœlestini contra Romanā ecclesiam cœpit. Sed uidens se modò peccatis Aurelij Eulalius à Romanæ ecclesię comunione segregatū, humilians recognouit se, pacem & communionē Romanæ ecclesiæ petens, subscribendo unā cum collegis suis, damnauit Apostolica autoritate omnes scripturas quæ aduersus Romanæ ecclesię priuilegia factæ quoquo ingenio fuerunt, & sic ille sanctissimus Papa totam illam sacrosanctam Synodum 200 episcoporum & ipsum S. Augustinū in sepulchro anathematizauit. ò blasphemias.

Iactant Papæ, se Anglos per Augustinū minorem, & Germanos per Bonifacium, ad Christianismum conuertisse. At cōtrarium licet ex Beda, libris Conciliorum, & etiam ex ipsiusmet Bonifacij epistolis liquidò intelligere. De quare aliquanto plenius in Catalogo egi.

Iactant isti, nullum Papam unquam fuisse hæreticum. At contrarium ipsorum propriæ historiæ testantur. Nam Liberius papa fuit hæreticus. Arrianus, teste Platina: Syluester secundus fuit magus, Marcellinus abnegauit Christum. Dānatus est & Anastasius, dist. 19. item Honorius, à sexta synodo Constantinopolitana: Victor quoq; ab Ireneo & Gallicis episcopis, ut supra dictum est. Tres papæ à sexta Carthaginēli synodo, quin & ipsemet Petrus, quem isti uolunt suū

54 MENDACIORVM PAPISTICORVM

fundatorem esse, tum praua suadendo Satan à Christo uocatus est, tum eundem horrendo iuramento abnegauit: tum deniq; etiam post ascensionem Christi & errauit, & alios seduxit, adeò ut eum in faciem coram tota Ecclesia increpari à Paulo necesse fuerit. Vide Erasmus in Annotationibus, de plurium paparum erroribus.

37 Nugantur ipsorum scriptores de varijs imaginibus, quæ passim adorantur, esse à S. Luca pictas. ut si nihil aliud toto uitæ suæ tempore Lucas fecisset, tot tamen picturas pingere nõ potuisset. Eòdem referatur, quod Erasmus dicit, tantum ligni crucis ab istis, diuersis in locis ostentari, ut uel oneraria nauis eius pondus ferre nequiret.

38 Ingens sentina perniciosissimorum mendaciorum sub illo uno eorum fundamēto substruitur: Omnis Christi actio est nostra imitatio: Sed Christus, Eliás, Moses, quadraginta diebus nihil comederunt aut biberunt: Igitur & nos debemus quadraginta diebus ieiunare. Christus, Baptista & multi alij, fuerunt coelibes: Igitur est ingens pietas, uiuere uitam coelibem: & similia innumera.

39 Illud uerò impurissimum figmentum ueluti primaria quædam basis totius Monasticæ superstitionis & rapacitatis est, quòd dicunt Christum & Apostolos nihil habuisse proprij: sed mendicasse, idq; religionis gratia, eamq; mendicitatem per sese fuisse cultum Deo acceptissimum. Vnde porro probare conantur, esse perfectissimam quandam pietatem, ualidos, ociosos rasosq; monachos mendicare, & de alienis sudoribus uiuere. De hoc planè hæretico impioq; mēdacio atrociter monachi etiam cum Iohanne x x i i papa contendunt.

40 Innumeris mendacissimis picturis dementant miserum uulgus, Christum ut seuerum ac immitem iudicem iudicantem mundū, & sagittas in genus mortale proijciētem: & contra, diuam Virginem & Franciscum, ut mediatores & intercessores, ei proponunt. Quò sic uulgus neglecto illo se uero iudice, discat confugere ad alios mediatores, tanquam
magis.

magis misericordes, & salutis peccatorum cupidos, atq; ita istos (quos isti sanctos uocant) inuocet. Dicitur Hieronymum pingunt ut Cardinalem, cum galero: ut sciamus, Cardinalatum esse rem peruetustam, & Deo gratam. Augustinum faciunt monachum: sanctum Iacobum, instruunt ut peregrinantem religionis gratia, longiore baculo, pera ac petaso imbricato. Franciscum conferunt cum Christo, totidem uulnera habentem. Consimilibus innumeris mendacibus picturis miseros homunciones seducunt & dementant.

Fingunt Baptistam pietatis causa solitarium uixisse, & in ⁴¹eremo uersatum, sordideq; indutum fuisse & tenuiter uictitasse. Eodem modo & Heliam. Quare esse ingentem pietatem, uiuere solitarium aut monachum, & portentoso quodam uestitu uestiri. Talia de sanctis fingendo, seducunt pusillos Iesu Christi: cum illorum miseriae non electiciae fuerint, sed Domino crucem eis imponente.

Negant sacrosancam illam sedem Romanam errare posse. De quo mendacio audiamus eorum amicum & patronum Erasmus: Porro si uerum est, quod quidam asseuerant, Romanum Pontificem errore iudiciali non posse unquam errare, quid opus generalibus Concilijs? quid opus in Concilium accersere Iureconsultos, ac Theologos eruditos, si pronuncians labi non potest? cur datus est appellationi locus, uel ad Synodum, uel ad eundem rectius edoctum, posteaq; semel de causa pronunciauit Pontifex? Quorsum attinet tot Academias in tractandis fidei questionibus distorqueri, cum ex uno Pontifice, quod uerum est, audire liceat? Imò qui fit, ut Pontificis huius decreta, cum nullius pugnent decretis? Ut enim taceam de Formoso, non ne papa Ioannes XII, & Nicolaus, decretis totis inter se pugnant? idq; in his quae uidentur ad fidei negotium pertinere. Quorum alter pronunciauit iudicialiter, ut illorum more loquar, Christum & Apostolos nihil habuisse nec in commune, nec priuatim: alter contra pronunciat, habuisse. Id ex ipsorum Extrauagantibus licebit cognoscere. Sed propius ad id quod hic agimus

mus facit, quòd Innocentius III, ac Cœlestinus, de matrimonio dirimendo prorsus pugnantiã definierunt. Quorum hinc ius facit alteri cõiugum iterare matrimonium, si alter fuerit in hæresim prolapsus, Innocentius negat. quemadmodũ legimus lib. Decretaliũ quarto, titulo de diuortijs, cap. Quarto. Nec illic dissimulat Innocentius, quendam prædecessorem suum secus statuisse, Cœlestinum indicans: ut aperit glossema, declarans Cœlestini super hac re constitutionem olim extitisse in Decretalibus, libro tertio, titulo de conuersione infidelium, in fine. Id eo magis uerissimile est, quòd is titulus paucissimis constet capitibus: ut intelligas, esse decurtatũ. Præterea Pelagiũ, ut extat in Decretis, distinctione trigesima prima, cap. ante triennium. constituerat, ut hypodiaconi Siciliæ ab uxoribus abstinere, quas ante constitutionem legitime duxerant. Id decretũ uelut iniquum, & cum Euangelico pugnãs præcepto, retractat & abrogat Gregorius eius nominis primus, qui Pelagio successit: statuens, ut in posterum nemini ad eum ordinem pateret aditus, nisi uouisset castitatem. Caterũ durum & iniquum esse, ut ad castitatem cogatur, qui non uouerit castitatem: nec ulla culpa commuerit, ut eò debuerit compelli. At quod hic iniquum uidetur Gregorio, non uisum est iniquum Innocentio tertio, loco quem modò adduximus: qui ita respondet ijs qui obijciebant, præter æquum uideri, coniugem relictum suo iure priuari sine culpa: præsertim cum contumeliosior sit in Christum, qui baptizatus recidit in hæresim, aut in paganismũ, quàm qui natus ethnicus recusat ad Christi professionem conuerti. Ad hæc, seculis aliquot, han sententiã complexa est Ecclesia Mutinensis, ut qui contraxisset cum Barbara uerbis legitimis, & ex animo, sed non intercedente coitu: postea contraheret cum Cornelia, & coitum adiungeret, cogeretur priore relicta, posteriori conuiuere. Id palam rescindit Innocentius Romanus pōtifex, ex diametro (quod aiunt) diuersam pronuncians sententiã: uidelicet priorem esse legitimã uxorem: quòd cum posteriore sit actum, adulterium

terium esse, non matrimonium: ut proditum est libro Decretalium epistolarum quarto, titulo quarto, cap. tuas dudum. Et eiusdem tituli cap. licet. Alexander tertius indicat suo scripto, fuisse statutum ac definitum aliquando à prædecessoribus suis, id est Romanis pontificibus, quod in Mutinensi ecclesia damnat Innocentius. Quanto id periculosius, quàm causa diuortij: & tamen hic decreta pontificum mutauit Romanus pontifex. Vt non commemorem interim, quòd in causa fidei schola Parisiensis aliquando publicitùs improbarit Romani pontificis sententiam, eumq; ad palinodiam compulerit: si qua fides historijs. Nisi fortè fabulam uanam esse putamus, quod refert Ioannes Gerson in sermone quodam Paschali, de Ioanne pontifice, eius nominis uigesimo secundo: qui decernebat, ante diem iudicij non esse puniendas animas impiorum quem errorem publicitùs explorat schola Parisiorum, Pontificem adigens ad palinodiam. Nec dici potest, hunc errorem priuatù fuisse Pontificis, publicum fuisse oportet, scripto, aut etiàm decreto uulgatum, cum ea res adeo commouerit Gallia regnum.

Mira audacia ac impudentia iactant suæ Ecclesiæ & doctorum unanimem cōsensum in ipsorum religione. At contra, quàm horrenda confusio ac dissensio sit in illa abominanda Babylone, in proximè edito libro de dissidijs Papistarū abunde, idq; prolatis prolixissimis testimonijs ex ipsorum proprijs scriptis, euidenter monstrauit. 43

Idololatriam suarum statuarum tuentur consensu Caroli Magni, & Synodorum in Gallijs & Germania ipsius tempore celebratarum. At contra nunc extat prolixus & eruditus liber ipsius, editus in Gallijs, in cuius præfatione abunde indicatur, quàm sit certus & planè authenticus: in quo acerrimè idololatria ista redarguitur: probaturq; statuas non lychnis, non suffitu, uestitu, aut geniculationibus honorandas esse. 44

Celebrant Pape septimam Synodum, quam uocant secundam Nicenam, in qua adoratio cultusq; statuarum assertus est. 45

est. Quin etiam illam adiunxerunt reliquis concilijs, ut sacrosanctam, unã cum uarijs Adriani pontificis decretalibus epistolis, ipsam approbantibus: cuius quoq; legati ei interfuerunt, omnesq; illas deliras impiasq; actiones & leges cõprobarunt. At contrã plures historici testantur, Frankfordensem synodum à Carolo Magno celebratam, condemnasse illud idololatricum conciliabulum: ubi etiam prædictus Caroli Magni liber cõpositus est. Vide plenius meum Catalogum testium ueritatis: uel potius lege eum ipsum librum, reperies ibi non pauca expressè, non solum contra Synodum, sed etiam contra illas ipsas Adriani papæ Bullas acerrimè scripta esse.

46. Poeticos sanctos, ut Christophorum, Catharinam, Georgium, & alios, manifestum est nunquam extitisse: quum illorum sanctorum, & etiam undecim mille Virginum, etiam Melchior Canus, episcopus Hispanus, in suis Locis cõfiteret hisce uerbis: Si qua historia Theologo probanda est, ea erit maximè, quæ omnium Ecclesiarum ore celebratur. At eiusmodi multæ nullam faciunt prorsus in Theologia fidem. Et enim ut ea prætereamus, quæ ridiculè & falsè de Cirico & Iulita, de Gregorio, de Catherina martyre, deq; undecim mille Virginibus referuntur: certè historia Thomæ apostoli apocrypha & commenticia est, non solum Galezio 15. distin. cap. sancta Romana, sed etiam Augustino lib. 22. con. Faust. cap. 79. & libro unico aduers. Adimantum, cap. 17. & lib. 1. de ser. Domini in mon. cap. 38. His adde Marthæ & Mariæ Magdalenaë fabulam, quæ narrat, ad Mariam quidem Magdalum ad Martham uerò Bethaniam sorte hæreditaria peruenisse: cum contrã scribat Iohannes, Bethaniam castellum Mariæ Marthæq; fuisse. Item ea historia reliquas uideat excellere, quæ à summis pontificibus probata est. Cõstantini uerò donatio, lepra, baptismus, sanitas, nõ modò historijs celebrant Ecclesia: uerùm etiam per summos pontifices approbant. Athæcificia esse omnia, multi uiri doctissimi contenderunt. At papistæ, & ut iste Episcopus dicit, omnes Ecclesiæ celebrant

lebrant tales sanctos, quin etiam nunc colunt, adorant & inuocant. De qua re à pluribus hoc tempore contra eos scriptum est, ut nunc nostra opera in ea re sit planè superflua. Memorabile sanè est, quod iste episcopus confitetur tum eas historias quæ ab omnibus ipsorum Ecclesijs celebrantur, tum etiam multas quas Pape confirmât, uanissimas & falsissimas esse. An hoc non est, mendaciaregnare in istorum Ecclesijs, & Pontificum decretis?

Inferos, omnemq; eorum politiam, & animarum ibi supplicia ita accuratè ocioseq; depingunt, ut si ibi diutissimè uixissent, & omnia per summum ocium spectassent, Superant igitur in ea parte longissimè suos præceptores, Homerum, Virgilium, & Dantem, à quibus id didicerunt, quando omnia multo accuratius & plenius describunt.

Fingunt, imò audacissimè uociferantur, patres, concilia, & omnem uetustatem, sic sensisse, ut ipsi nunc sentiunt, & istam ipsorum portentosam Chimæram idololatriæ inde à Christo usq; ad nostra tempora durasse. Quos ipsorum proprii scriptores (ut Innocentius III, & Platina in Sixto, Polydorus, alijq; innumeri) redarguunt, testaturq; olim Christianam religionem simplicissimam fuisse, & paucissimis ceremonijs contentam. Narrant quoq; illi, & alij plurimi autentici istorum magistri, quæ pars religionis eorum quoq; tempore & à quo inuenta institutaq; sit. Nempe constat, istos quatuor Mendicantium ordines intra 400 annos primùm exortos esse: quibus nunc demum accessit iste quintus impiorum Iebusitarum. Constat quoq; Indulgentiarum cauponationem, in qua hisce 200 annis prora ac puppis Christianæ salutis ab istis constituta fuit, intra trecentos annos à Bonifacio 8. excogitatas. Constat deniq; communionem sub una specie primùm ante 100 annos decretam esse. Verùm quàm longè alia religio olim in Ecclesia fuerit, q̄ nunc sit: & quomodo sensim istæ abominations papisticae pullulauerint, creuerintq;, in ista ipsa nostra Ecclesiastica historia abunde ostenditur, citatis semper testibus. Quantæ igitur tandè im-

60 MENDACIORVM PAPISTICORVM

pudentiæ est, ita cetera uetustatem religionis, & Apostolis ipsi-
 que Christo abominationes istas tribuere:

49 Ne tamen omnem uetustatis laudem istorum religioni
 detrahamus, concedere sanè cogimur, multa istorum inuen-
 ta uel à Iudaicis ritibus uel à paganis abominationib. desum-
 pta esse: quod non tantum nostri scriptores hoc tempore in-
 dicarunt, sed etiam Polydorus in libris de Inuentoribus re-
 rum, qui unus ex ipsorum cohorte fuit, nec potest suspectus
 testis haberi. Sunt igitur sanè apud eos aliqua partes cul-
 tum uetustæ, sed non à Christo sumptæ, ut isti fingunt, ue-
 rum ab Ethnicis idololatrijs potissimum mutuò acceptæ,
 paululum immutatis nominibus.

50 Iactant se istorum sacrifici Apostolorum successores. At
 contra respice, Christiane lector, consonantiam ipsorum
 ordinationis aut initiationis seu functionis, mandatiq; ipsis
 traditi, cum eo mandato & officio quod Christus suis iniun-
 xit. Ille enim ablegans suos Apostolos, dicit: Ite, & prædica-
 te pœnitentiã & remissionem peccatorum, in nomine mei
 sacrificij aut passionis: & baptizate. Qui crediderit, & bap-
 tizatus fuerit, saluus erit. At Papæ & Episcopi, ordinantes
 suos sacrificos dicunt: Ite, do tibi (sunt ipsorum propria uer-
 ba) potestatem sacrificandi pro uiuis & mortuis, & pro pec-
 catis totius mundi. Qui multas Missas sibi dici curauerit,
 multasq; indulgētias à Papa emerit, salu^s erit. Hinc tu, Chri-
 stiane Lector, expende, quàm foedum & palpabile mēdaci-
 um sit, quòd isti sacrifici sint Apostolorū successores: aut si-
 mili functione, ut illi, defungantur. Considera hanc rem at-
 tentè Christiane lector. Nam ex mandatis aut functione mi-
 nistris religionis traditis, tota religio dependet: ut si illa sint
 diuersa, etiam religionem fieri agi^t ue ab eis diuersam neces-
 sario sequat. ut si herus alij seruo dicat, Purga mihi stabulū:
 alij, Coque mihi cibum, nimirum necessario ipsorum actio-
 nes plurimum uariabunt.

51 In Centum grauaminibus Papæ à principibus Germaniæ
 obiectis, & exhibitis in comitijs Norinbergi Anno 1523, in-
 ter

ter alia foeda mendacia & iniurias plus quam tyrannicas, illud quoque illi obijcitur: quod iam longo tempore immensam pecuniam exegerit sub nomine Annatarum, affirmando quod eam uelit in bellum contra Turcum infumere, quod tamen nequaquam fecerit. Quare debere eum desinere ulterius ecclesias tali mendacio expilare. Cogita qualis ueritas aut ueracitas ista tandem sit, sub praetextu pietatis ac boni operis fingendo ac mentiendo, non unum uel alterum florenum rapere, sed multa centena millia uel potius milliones afflictissimis Christianis furari, & in suas Epicureas & Sodomiticam uoluptates infumere. Haec est istarum harpyiarum ueracitas, uel uerius uoracitas. Sic illae pascunt & tondent, aut potius deglubunt ac deuorant oues Iesu Christi.

Illud uero ingens, ineffabile, & prorsus extremè sacrilegum mendacium est, quod libro Decretalium primo, & distinctione 21 dicunt: tum sacerdotium, tum legislationem, à Christo in Petrum, & inde porro in Papam translata esse. Vide ibi textum simul, & Glossas. Hac profecto ratione prorsus desinit Christus esse sacerdos in aeternum: desinit eius sacrificium perpetuo ualere, & plenam consummatamque salutem miseris mortalibus conferre: denique desinit Christus esse unicus magister, & omnino totum Euangelium ac sacra scriptura abrogatur: solumque restat ut Papa leges condat quales uelit, omnesque eum audiant. Hoc profecto non dicitur à me odio quodam, fictè: sed re ipsa ita in Papatu actum, praxique in Ecclesia obseruatum est. Nam ante praesentem instaurationem uere pietatis, sacra Biblia plane ignota abiectaque sub modio, aut (ut uulgo dicitur) sub scamno iacebant: & tantum Decreta ac decretalia, seu ius Pontificium, eiusque Bullae audiebantur, & plane adorabantur. Hoc uero plus quam diabolico mendacio, Antichristus nefarie deturbauit Christum de sede sua, seque in eius locum in templo ipsius audacissime collocauit.

Quomodo non esset religio papistica mendacis refertissima, cum neglecto unico ueritatis thesauro, aut fonte, nem-

pe uerbo uiuentis Dei, hominum traditiones & sanctiones sequatur, de quibus dicit Spiritus sanctus: Omnis homo mendax. Quin etiam pleraque in ipsorum religione de Missis, Purgatorio, Indulgentijs, & redimendis animabus à spectris, ut ipsorum proprii libri testantur, didicerunt. At scimus spectra esse ipsosmet diabolos, qui sunt patres mendaciorum, teste Christo, fueruntque inde ab initio mandaces & homicide.

54 Quam scdum autem, & plus quam diabolicæ impudentiæ plenissimum est illud, quod dicit Decretum papale, non esse fas arguere Papam, etiamsi ad eò malè uiuat ac doceat, ut innumeras animas secum cateruatim in æternū exitium abripiat. At contrà ipsemet Deus ad homines dicit, Iudicate inter me & uineam meam. & filius Dei dicit, Quis potest me arguere de peccato?

55 Quid uerò potest esse uanius, & de mendacijs magis suspectū, quam quòd omnia iura ac priuilegia quæ in iure pontificio pro autoritate ac potētia iactantur, ab ipsismet Papis decreta sancitaque sunt? Tantum enim legis: Sic hic, sic ille Papa de sede Romana pronūciauit, aut decreuit. Quis autem dubitat, quin si ipsemet infernalis cacodæmon deberet sibi regnum priuilegijs stabilire, nihil esset contra se pro ueritate decreturus? Hoc uerò superat illud uetus prouerbiū, Domesticus testis. Quis igitur dubitet, omnia illa esse emētita?

6 Innumeri uerò Papæ sese inuicem damnarunt: ac sæpissimè successores nō tantum resciderunt decreta suorum antecessorum, sed etiam ipsos anathematizarunt, atque ad eò etiam ex sepulchris effoderunt: ut ipsorum proprius scriptor Platina testatur. Quomodo ergo eorum decreta & constitutiones non essent falsitate & erroribus plenissimæ? Verum age ascribamus eximium locum cuiusdam ueteris Remensis synodī, de Paparum erroribus, inscitia ac sceleribus, quem etiam antea doctissimus uir Andreas Friccius Polonus cita uit. Codicem ipsum peruetustum membranaceum, elegantè scriptum proferre possum.

O lugenda Roma, quæ nostris maioribus clara patrum lumina

lumina protulisti, nostris temporibus monstruosas tenebras, futuro seculo famosas offudisti. Olim accepimus claros Leones, magnos Gregorios. Quid dicam de Gelasio & Innocentio, qui omnem mundanam philosophiam, sua sapientia & eloquentia superant? Longa series eorum est, qui sua doctrina mundum repleverunt. Eorum itaque dispositioni, qui uitae merito & scientia cunctos mortales anteiret, recte uniuersalis Ecclesia credita est. Quamuis & in hac ipsa felicitate, hoc priuilegium tibi ab Africanis episcopis contraditum sit: has credo, quas patimur, miseras magis quam tyrum dominationis formidantibus. Nam quid sub hac tempora non uidimus? Vidimus Iohannem cognomento Octavianum, in uolubro libidinum uersatum. Etiam contra eum Otthone, quem Augustus creauerat, coiurasse, quo fugato, Leo Neophytus in Pontificem creatus. Sed Otthone Caesare Roma discedente, Octavianus Romam redit, Leonem fugat, Ioannem Diaconum naso dextrisque digitis ac lingua mutilat: multaque caede primorum in urbe debacchatus, in breui moritur. Cui Benedictum diaconum, cognomento Grammaticum, Romani substituit. Eum quoque Leo Neophytus cum suo Caesare non longe post aggreditur, obsidet, capit, deponit, perpetuoque exilio in Germaniam dirigit. Succedit Otthoni Caesari Caesar Ottho, nostra aetate cunctos principes armis, consilio ac scientia superans. Succedit Romae in pontificatu horrendum monstrum Bonifacius, cunctos mortales nequitia superans: etiam prioris Pontificis sanguine crucentus. Sed hic etiam fugatus, atque in magna Synodo damnatus, post obitum diui Otthonis Romam redit: insignem uirum Apostolicum, Petrum Papiensis ecclesiae prius antistitem, data sacramentorum fide, ab arce urbis deiecit, deponit, squalore carceris affectum perimit. Num talibus monstris hominum, ignominia plenis, scientia diuinarum & humanarum rerum uacuis, innumeros sacerdotes Dei, per orbem terrarum scientia & uitae merito conspicuos, subijci decretum est? Quid est hoc, Reuerendiss. patres? uel quomodo nam uitio

fieri credendum est, ut caput Ecclesiarum Dei, quod in subli-
me erectum, gloria & honore coronatū est, ita in infima de-
iectum, ignominia & dedecore deturpatum sit? Nostrum,
nostrum est hoc peccatum, nostra impietas: qui quarimus
quæ nostra sunt, non quæ Iesu Christi. Si enim in quouis ad
episcopatum electo, morum grauitas, uitæ meritum, diuina-
rum ac humanarum rerum scientia subtiliter inuestigantur:
quid in eo qui omnium episcoporum magister uideri appe-
tit, inuestigandum nō est? Cur ergo in summa sede sic infi-
mus constituitur, ut etiā in Clero nullum habere locum di-
gnus inueniatur? Quid hunc, reuerendi patres, in sublimi so-
lio residentem, ueste purpurea & aurea radiātem, quid hunc
inquam esse censetis? Nimirū si charitate destituitur, solā
sciētia inflatur & extollitur, Antichristus est, in templo Dei
sedens, & se ostendens tanquam sit Deus. Si autem nec chari-
tate fundatur, nec scientia erigitur, in templo Dei tanquam
statura, tanquam idolum est: à quo responsa petere, marmora
consultare est. Quò ergo consultum ibimus?

57 Rescindunt iuramenta pro arbitrio, & quos uolunt à suis
iuramentis absoluunt. Quin etiā sæpè subditos Cæsarium
& regum, Principumq; pronunciarunt esse liberos à suis iu-
ramētis, atq; adeo excommunicarunt eos, si foedifragi esse no-
luerunt. Sic non tantum subditos, sed etiā filios in patres: ut
Heinricum V, in quartum, uirum omni uirtute longè prestā-
tissimum perfidè sacrilegèq; armarunt. An non est istud nō
tantum mentiri, sed etiā officinam quandam mēdaciorum
ac periuiriorum præstare?

58 Simplex quidem, sed tamē minimè uulgare aut leue men-
daciū dicitur, quòd Pontifex pronunciauit, marito inno-
centi post iustum diuortium non licere denuò contrahere.
At Gregorius in suis Decretalibus lib. 4. titul. 19. etiā Ca-
nonem Vuermariensis, aut (ut alij habēt) Euormaciensis sy-
nodi citatū falsauit. Cum enim hoc modo propriè legatur,
lib. 6. Decreti Burcardi: Siqua mulier cum alijs uiris in mor-
tam mariti consiliata est, & ipse aliquem illorum se defenden-
do

do occiderit, potest (ut nobis uidetur) ipsam uxorem dimittere: & si uoluerit aliam uxore accipere. Ipsa autem insidiatrix poenitentiae subiecta, absq; spe coniugij maneat. Ille sanctiss. pater inseruit: Potest ipse **POST MORTEM VXORIS**, si uoluerit, aliam ducere. Quid necesse erat de ea re canonem condi, cum planè nullum sit, fueritq; unquam, dubium, altero coniuge mortuo, uiuenti licere cōtrahere? ut corruptela sit prorsus palpabilis. Vide artificium istorū sanctissimorum falsariorum, & mendacium seductorum. Eodē modo eundem canonē habet & Reginonis Decretum, sicut Burcardus.

Audet Papa cum suis seductoribus asserere, se habere diuino iure utrumq; gladium, seu administrationē totius mundi. Quod mendacium uel ex eo propalām coargui potest, quòd id officium prorsus impossibile est, etiam summo alicui angelo, nedum mortali homuncioni. Quòd si omnino habet, pessimè certè sua functione fungitur, meritoq; sceleratus haberi debet, quod non expūgnat Turcum, Moscū, Tartaros, & omnes tyrannos per orbem terrarum, eosq; ad iusticiam pietatemq; colēdam, & ad suorum sanctissimorum pedum oscula uolentes nolentesq; compellit.

Iactant Pontificij adulescentes, suum illum Thraasonem esse supra omnia Concilia. Si est supra omnia Concilia, siq; er rare prorsus non potest, cur cōgregat nunc cōciliabula sua? Frustra (ut dicunt ipsius Canonistae) uel stultè potius sit per plura, tantoq; labore & sumptibus, quod potest fieri per pauciora.

Syluius scribit, Episcopos adeò obstrictos esse artificissimis iuramentis Papae, ut etiam uera dicere contra illum, sit contra ipsorum iuramentum. Quid obsecro potest magis nefarium dici? An non est illud regnum tenebrarum, iniusticiae, & mendaciorum? Quam potens sit spiritus mendacij in ista Babylone, uel ex eo cernatur, quòd etiam ij qui antea eorum scelera & abusus acerrimè taxarunt, mox ut acceperunt mercedem iniquitatis canonicatum aut

prælaturam aliquam, protinus contrarium uociferari cœperunt.

- 62 Contendunt papistici seductores, omnia concilia hæcenus à papis conuocata esse, idq̃ esse eius proprium munus. At contrà id mendacium tum Syluius & Cusanus refutât, & nos in protestatione contra concilium proluxius redarguimus plurimis ueterum testimonijs.
- 63 Conantur item Pontificij parasiti omnibus persuadere, papam, aut eius legatos, omnibus concilijs præfedis hæcenus, eaq̃ rexisse. At contrà legantur historiae, & concilia ipsa reperientur plerunq̃ aut Cæsares ut in Nicena: aut eorū aliqui præfecti, ut in Chalcedonensi: aut alij episcopi, ut in Constantinopolitanis & Carthaginensibus, præfedis. Sic mendacijs suis historias corrumpunt isti sanctissimi Antichristi, cum suis parasitistris.
- 64 Confessionē auricularem asserunt Papistæ à Christo man datam, & planè iuris diuini existere. At contrà uide eorum propriam glossam Canonis, quæ contrariū testatur. De pœnitentiâ distinct. 5. cap. in pœnitentiâ, sic dicit: Sed melius dicitur, confessionem institutam fuisse à quadam uniuersalis Ecclesiæ traditione potius, quàm ex noui aut ueteris Testamenti autoritate. Item ibidem: Ergo necessaria est confessio, in mortalibus apud nos (Latinos) apud Græcos non, quia non emanauit ad illos traditio talis. Hæc ille.
- 65 Clamant pontifices in suo sordido & uenenato iure, se habere ius dispensandi contra Apostolum & Euangelistam. Cōtrà uerò filius Dei, qui est unica uia, ueritas & uita, solusque est uerus magister, aut præceptor noster, dicit, Cœlum & terram potius & citius corruiturū, quàm unicum apicem aut iota de uerbo Dei aut sacris literis. Sic ille nomine uiuentis Dei cœlitus tonat, suam doctrinam usq̃ ad minimum apicem immotam indispensablemque existere. Contrà papa contendit, se habere potestatem, eam dispensandi.
- 66 Versionem uulgatam hæcenus contenderunt aduersarij Hieronymi esse, omniq̃ errore carere. Idem iam quoque

in concilio afferuerunt: & insuper anathematizarunt aliter sentientes, aut in ea uersione non per omnia acquiescentes. Istorum uerò utruñque non modo crassum mendacium est, (nam Hieronymus multa reprehendit & emendat in suis cõmentarijs, quæ iam in ista uersione leguntur. Præterea palpabiles errores eius uersionis, omnibus, uel utcunq; linguarũ gnaris, passim sunt obuij: testanturq; de eis non tantum nostræ, sed & ipsorũ religionis homines) uerũ etiam est quasi quædam officina errorum ac mendaciorũ: utpote quæ nobis ipsum fontem ueritatis, sacras literas, obscurat, & quasi prorsus adimit, dum ueros eorum fontes consulere ac sequi non concedit. An uerò ista non est plus quàm Antichristiana audacia, talia de uiuentis Dei uerbo cum contumelia nominis ipsius, & summo Ecclesiæ Christi damno decernere?

Albertus Pighius edidit librum, quo aliquot istorũ concilia, quæ ipsi pro authenticis uenditant, redarguit ut falsa ac suppositicia. Qualia plurima esse in eorum libris, quis dubitat?

Constat Erasimũ, cum patres suo nitore restituere, & multa adulterina damnare, ac ab eorum scriptis submouere est conatus, grauissimè fuisse à pluribus episcopis & Theologastris, præsertim sophistis, accusatum & admonitum, ut ab instituto desisteret: nihil illorum suppositiciorũ scriptorum, aut insertorũ submoueret. Adeò sua falsa suppositiciaq; comenta dilexerunt, ut quæ regnum ipsorum constabillirent.

Notum est omnibus, Antichristum, eiusq; seductores, extremè odisse linguas, omnesq; meliores literas, & præsertim ueram historiarum rerumq; gestarum expositionem: ea nimirum de causa, quia sic uident suas tenebras errorum & imposturarum tali luce coargui & cõfundi. Ea est causa, cur nunc tantopere isti nostræ historiæ sint infensi.

Expendat Christianus lector uel illam unicam fraudem, perniciosumq; mendacium, quòd ubicunq; potuerunt in ueteribus scriptis, præsertim ex Græco uersis, impia sua Misstæ nomen infarserũt, Quod in Ecclesiastica & Tripartita hi-

istoria aliquoties deprehenditur: ubi in Græco est propriè cœtus congregare, aut conciones habere. Quo mendaci ad-
miniculo impietatis, etiam Sidonius in suis concionibus li-
bentissimè abusus est. Huc adijce etiam corruptelas Dio-
nyfio infertas, de oblatione: quas in libro contra Fabrum de
Missa cogui, quæq; in Græco textu non habentur.

- 71 Si uellem eorum mendacia recēdere, quæ in corrupta uer-
sione sacrarum literarum arripuerunt, & mordicūs retinue-
runt, nimis proluxū opus mihi excreferet. Pro exemplo
unum aut alterum dictum proponā, ut sunt, Ipsa mulier con-
teret caput serpentis: cum in Græco & Hebræo multisq; pa-
tribus (ut est Irenæus, Iustinus, Clemens, Epiphanius, & nō
pauci alij) habeatur, Ipsum semen. Quinetiam eorum pro-
prij Saltzburgenses Missales, idem habent in sequētia secun-
da feriæ Paschæ. Tale est illud Gen. 48. Inuocetur nomen
tuum super pueros istos. & illud Gen. 14. Melchisedech ob-
tulit panem & uinum, quo uolunt stabilire suam Missam.

In hoc tamen ultimo, etiam eo impudētius mendacium est,
quòd nec uulgata quidē, nedum Hebræa Bibliā habet, Ob-
tulit: sed tantum, Proferens. Innumera huiusmodi istorū
mendacia, in corrupendis sacris literis deprehendas.

- 27 Notum est, librum Legendarum aut Vitarum sanctorū,
in tanto fuisse usu ac ueneratione, ut decuplo magis manib.
hominum tereretur, quàm sacrosanctus Euangeliorum co-
dex. At ô bone Deus, quàm infinita, quamq; impudentis-
sima mendacia ibi cōtinentur: Quare ipsorū proprius sym-
mista Ludouicus Viues Hispanus, grauiter eam damnans
ait: Sed fortassis hæc, quamuis grauiā, tolerabilia fuerint.
Quale est, in res sacras hanc quoq; licentiā mentiendi irre-
plisse, seu potius apertè esse inuectam: ut quæ traduntur de
lepra Constantini, & balneo sanguinis puerilis, de lepra Ve-
spasiani, de Gamaliele, de Beronice, de actis Christi & diuæ
Virginis. Clamamus & latramus ad minora, cōnuemus ad
hæc: quæ si in manus impiorum hominum ueniant, sanctissī-
mam & grauissimam nostram pietatē ridiculam illis & exi-
bilendam

bilandam reddiderint. Nec in rebus propinquioris memoriae tradēdis sumus religiosiores. Et mox: Nec in actis sanctorum scribendis maior est ueritatis custodia, in quibus omnia oportebat esse exacta & absoluta: unusquisq; eorum acta scribebat, ut in quęq; erat affectus: ita ut animus historiam dīctaret, non ueritas. Quam indigna est diuis & hominibus Christianis illa sanctorum historia, quę *Legenda aurea* nominatur: quam nescio cura auream appellent, cum scripta sit ab homine ferrei oris, plumbei cordis. Quid foedius dici potest illo libro? O quam pudendum est nobis Christianis, non esse præstantissimos nostrorum diuorum actus, uerius & accuratius memoriae mandatos.

Iam amplius mille annis Papæ Romani exteris nationib; 78 ac satrapis, reliquias (uti uocant) sanctorum, ingenti pecunia uenditarunt. Quis uerò dicere certò possit, post tot secula hoc esse huius aut illius mortui os, articulum, digitum, manum aut corpus, uel panniculum uestimenti: cum & res ipsæ aut particulae cadauerū nequaquam tam diu durare queant: & ut durarent, tamen tam uariæ bellorum ac motuum & aliarum mutationum turbæ, obliuio & mortes hominum conturbent, permisceant, ac confundant omnia. Quis regum aut principum cum omnibus suis sapientibus nunc dicere possit, hoc esse cadauer huius aut illius mei antecessoris, ante 500 annos mortui, nedum ante mille? Cum tamen illorū cadauera maiori quadam diligentia, & in locis celebrioribus recondantur, minusq; temere eorum sepulchra moueantur. Vix ipsæ magnæ ciuitates, aut etiam gentes ac prouinciæ, post tot secula agnoscuntur, sicut ue nomina retinent: nedum putria cadauera, quæ uel intra uiginti annos planè putrescunt, ac in terram resoluuntur. Quis etiam in illis tristissimis ac cruentissimis turbis persecutionum, tam diligenter obseruauit, ubi nam cuiusque martyris cadauer positum est, aut quomodo ab alijs cadaueribus aliorum hominū ibidem sepultis discernendū fuerit, ut istis sumiuēdis, religionemq; cauponatibus sacrificis, post tot secula indicaret, quod nam

ofsiculum sit huius aut illius homūcionis? Quare confugiūt ad somnia aut spectra, aut potius euidentissima mendacia: esse nempe huius aut illi uetulæ aut monacho in somnijs reuelatum, esse huius aut illius sancti corpus: imitantes nimirum Poetas, qui narraturi aliquid de rebus uetustissimis, Musas sibi narrare iubent. Quanta auaricia & ambitione furiafi fuerint Pontifices Romani, cūm ex alijs innumeris historijs, quarum etiam à me nō pauca sunt in Catalogo testium recitate, tum ex cruentissima seditione de papatu Damasi & Ursatij ab Ammiano Marcellino recitata, quæ tempore diui Hieronymi accidit, patet. Quis ergo dubitat, tā auaros, aut potius rapaces homines, sepissimè aliquorum latronum cadauera, aut etiam brutorum ossa, istis, quos per contemptum ultramontanos & stolidos barbaros uocant, pro pecunia uendidisse, & adorandos obrufisse?

74

Sedes Romana se audacissimè iactat magistram fidei, & quæ omnes Ecclesias reformauerit. At uide quæso ex ipsius Damasi testimonio, quàm ipsamet Romana ecclesia squalida ac deformis amplius quadringētis annis post Christum fuerit. Ascibam unicam eius Papæ epistolam, ex libro Conciliorum: Peto etiam tuam charitatem, ut sicut à rectore tuo Alexandro episcopo nostro didicisti, Græcorum Psalterium ad nos dirigere tua fraternitas delectetur. Quia tantæ apud nos simplicitatis imago est, ut tantum in die Dominica Apostoli epistola recitetur una, & Euangelij capitulum unum dicatur: & nec psallentium mos tenetur, nec hynni decus in ore nostro cognoscitur. Peto ergo per fratrem & compresbyterum nostrum Bonifacium, ut lubeat fraternitati tuæ, rei huius nobis aperire uestigia. Missa 5. Calendarium Nouembris per Bonifacium presbyterum Hierosolymam.

Vide quàm malè fuerit deformata Romana ecclesia, defectu psalmodiæ: & quàm contrā tota in cantū aut potius boatum ac ululatum sit postea commutata. Et tamen se proficitur magistram omnium Ecclesiarum. Testatur Sigebertus, hunc Damasum fuisse grauissimè de adulterio accusatum: ut
 appareat,

appareat, eum non tantum seditiōe ac sanguine ciuū se pol-
luisse, sed etiam fœdis libidinibus.

Omnia officia in cœlo, ac regimen totius rerum naturæ 75
mira sapientiā distribuerunt Papæ ac Papistę inter Sanctos.
Alium præfecerunt rei militari, alium studijs, alium politijs,
alium rei nauticæ, alium medicæ, aliquos etiam sordidiorib.
munijs. nam alius eis cogitur sues pascere, ut diuus Anto-
nius: alius equos, alius boues aut gallinas. An non sunt ista
portentosissima summæ nefandæq; audaciæ mendaciæ? Sed
tamen excusari aliquo modo possunt, quia in ea re imitati
sunt patres eorum gentiles. Quare paululum immutatis no-
minibus, pro Marte Martinum in curanda re militari substi-
tuerunt: & pro Apolline, Apolloniam, ut dentes caputq; sa-
net: Lucia curat oculos, non sine causa, quia sine luce nihil ui-
deri potest. Sed de hoc genere Papisticorum mendaciorum
& figmentorum, extant integri iam libri.

Habentur etiam quorundam non inepta scripta, quæ re- 76
centent, in quàm multis locis dicatur esse eorundem sancto-
rum capita, corpora aut manus: ut multos illorum non tan-
tum tricripites aut tricorpores, sicut fuit Cerberus aut Geri-
on, sed etiam decēcipites aut triginta. Quomodo non essent
innumera mendaciā in istorum Babylonica religionis con-
fusione?

Nouorum miraculorum & cultuum nullus est apud istos 77
finis, quæ iam hæc, iam illa statua facit. Quæ prodigia partim
dæmonum præstigijs, ut Spiritus Sanctus. 2. Thessal. 2 nos
premonuit futurum: partim, & multo magis fraude hominū
confinguntur. Mox autem ubi spes lucri ex stulta superstitiō
facę plebecula affulsit, properant sacrifici aut monachi ad pa-
pam, donant multa, ac plura pollicentur. Ibi protinus san-
ctissimus eas idololatrias benignissimè confirmat, & indul-
gentias (uti uocant) insuper eò cōfluentibus, & pecunias of-
ferentibus, largissimè largitur. Notissimum est, hoc esse ual-
de usitatum in omnibus regionibus, quæ Papam Romanū
adorant, aut adorarunt. Constat quoq; quotidie deprehē-
di in-

di innumera ficticia miracula fraude auarorum sacrificiorum excogitata. Quorum multa etiam sermone & scriptis quoque narrantur. Quid ergo totus eiusmodi cultus aliud fuit, nisi copiosus cento mendaciorum partim humanorum, partim etiam diabolicorum?

78 Indulgentiarum imposturae ad eum fuerunt iam ante ducentos annos pro palam & a multis doctis quoque exagitate & confutatae, testante id Vuesello: ut non pauci etiam Papatui penitus addicti, eas uocauerint pias fraudes, eo quod homines ad dandas sanctissimo patri eleemosynas excitauerint.

79 Si falsas citationes, imo & falsationes corruptelasque tum patrum, tum & Scripturae, quibus sua dogmata asseri, Papae ac sacrificii non tantum olim, sed etiam hoc tempore mentiti sunt, ingens plane uolumen mihi conscribendum esset, & plane innumerae myriades papisticorum mendaciorum recensenda. Nunc illud unum sufficiat, quod Siricius papa dicto Pauli (Qui sunt in carne, Deo placere non possunt) probare conatur in sua decretali epistola libro Conciliorum inserta, coniugatos, praesertim sacerdotes, carnaliter uiuere, in cubilibus uersari, Deo non placere, nec denique ab eo exaudiri. Huic accedat illud bellum experimentum concilii Tridentini, sessione 6. ubi ex pluribus locis Scripturae unum centonem consuunt, & recitant pro operum iustificatione, tanquam sit unicus Scripturae locus. Hac igitur ratione iustificatis hominibus, siue acceptam gratiam perpetuo conseruauerint, siue amissam recuperauerint, proponenda sunt Apostoli uerba: Abundate in omni opere bono, scientes quod labor uester non est inanis in Domino. Non enim iniustus est Deus, ut obliuiscatur operis uestri & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius: & nolite amittere confidentiam uestram, quae magnam habet remunerationem. Hunc centonem ex pluribus Scripturae locis collectum, isti sacrosancti pastores aut patres, pro una perpetua sententia aut loco Pauli Ecclesiae Christi obtrudunt. An hoc uulgare mendacium est? Talia prorsus infinita in istorum scriptis reperiuntur.

Inter:

Inter historica Paparum mendacia non malè referri potest, quòd in synodo Florētina & aliàs fingunt ecclesiā Græcam sese illis subiecisse, eorumq; primatum super omnes Ecclesias agnouisse: cum id interdū tantum unus aut alter adulator, aut pauper donisq; corruptus episcopus aut legatus regis Græcorum, suo domino Papæ, ope ob Turcum indigente fecerit.

Iactat iste se esse Episcopum episcoporū, & uniuersalem episcopū totius ecclesiæ Christi. At Gregorius Magnus, quem isti non tantum eruditionis, sed etiam eximie sanctitatis nomine celebrant, sæpius maximaq; uehementia in suis epistolis contendit, cum qui sibi istos titulos dignitatemq; usurpauerit, omnino fore ipsissimum Antichristum. Quanta igitur oportet esse ista mendacia, per quæ iste ex episcopo Christi fit ipsemet Antichristus, summus filius Dei hostis?

Constat omnibus, qui uel primis labris historias degustarunt, Papas olim extremè fuisse subiectos Cæsaribus, adeò ut eos suos dominos uocarent; tributa eis penderent; obedientiam eis promitterent: nec ullo modo aut nomen episcopi Romani aut functionem suscipere auderent, nisi illis comprobantibus. Sicut autem olim extremè subiecti fuerunt Papæ Cæsaribus, eorumq; legibus ac præfectis amplius quàm per mille annos, nempe usq; ad Heinricum quintū: ita contra iidem postea adeò oppresserūt Cæsares, eorumq; leges, ut tandē eos sibi iurare, ut infimos uasallos, ac deniq; (proh dolor ac pudor) fœdissimis ipsorum pedibus oscula figere compulerint. Qualibus ac quàm infinitis fraudibus, mendacijs ac uiolentijs putas tantā rem, tamq; admirandā mundi metamorphosin, ab istis sanctissimis patribus actam peractamq; esse? Longissimum opus, narratio omnium illarum fraudum, mendaciorum ac uiolentissimorum facinorum requireret. quam horrendam tragœdiam quia Carolus Molinæus quadam oratione perstrinxit, fini eam huius Opusculi adijciemus. Vide etiam Anamnelin D. Simonis Schardi.

Rectè inter historica mendacia Papæ recensere possis, s;

k. quòd.

quod non raro suis conciliabulis & aulae actionibus ac legationibus adhibet quosdam uaserrimos sycophantas, & desperatissimae maliciae nebulones: quorum alium uocat episcopum Nicenum, alium Damascenū, aut Alexandrinum, aut Tripolitanum (qualis etiam fuit noster Sidonis episcopus) qui nec uiderunt, nec adire cogitarunt ea loca, ut sic inanibularuis ac titulis rudi plebeculae imponeret, quae putaret reuera Episcopos totius mundi ad eum confluere, eumque adorare.

- 84 Edita est à Luthero, pia memoriae, quaedam uetus explicatio super Apocalypsim, in qua testatur author, se, cum ea scriberet, fuisse in carcere, & catenis, ueritatis & reprehensae impietatis pontificiae gratia. Narrat etiam summa diligentia, eo tempore, & prioribus quoque saepius conquisitos esse libros & scripta omnis generis illorum, qui contra Papam eius uel clerum aut errores quoquo modo pugnarēt. Idem abunde etiam ex historijs & eorum proprijs inquisitionibus patet. Decreta quoque & constitutiones ipsorum iubent, omnia ipsis aduersa scripta abolere. Hoc modo, dum priora acta, omniaque scripta, papisticos errores & mendacia patefacientia abolentur, non in una aliqua re aut narratione mentiuntur: sed quod in ipsis est, abolita luce ueritatis, omnibus mendacijs erroribusque liberum regimē in Ecclesia Dei constabiliunt. Sed id agunt egeruntque ea arte, ut misera imperitaeque ueri posteritas ipsis seruiliter planē obediret, putās semper eandem formam religionis uiguisse, & ab omnibus adoratam esse.

- 85 Reperit Theodoricus Niemus secretarius, multorū Parisiorum, dum esset cum Iohanne XXIII Florētia, uetusta priuilegia Cēsariibus aliquot à papis reddita: quae ut antea à pontificijs occultata fuerant suppressendae ueritatis gratia, ita postea quoque sunt occultata. Sed cum duo eorum exemplaria unā cum commentatione aut expositione praedicti Niemi repperim, euulgauī ea in meo Catalogo testium ueritatis, & supra etiam apposui.

- 86 Electio episcoporum fuit antea, inde à Christo usque abhinc

300 annis, in potestate non solum cleri, sed etiam plebis eiusdem ciuitatis, cui Episcopus fuit eligendus: quod plurimis testimonijs historiarũ & Canonum diplomatumq; proprio libello, qui meo Catalogo testium ueritatis in fine est adiunctus, demonstraui. Id ius easq; historias & Canones, Papa cum suæ farinae sodalibus suppressit: & ad sese totum id ius mendacijs ac uiolētia rapuit, nisi quod parum adhuc aliquid paucis quibusdam Canonicis concedit.

Illud sanè tetrum & pestilens mendacium est, quòd cum 87 epistola ad Hebræos dicat, multos sanctissimos uiros uiolētia mūdi pulsos oberrasse in deserto, in pellib. ouinis & caprinis, in omni egestate ac difficultate: isti seductores fingunt, eos sua sponte ac pietatis gratia talem uitam suscepisse, ut sic scilicet suis impietatibus & erroribus, hypocrisisq; monasticæ aliquid patrocinijs ementitis exemplis compararent.

Innumera mendacia conciliabuli Tridentini: ut quòd di- 88 cunt fuisse liberum, uniuersale aut œcumenicū Christianum in Spiritu sancto collectū & rectum, aliaq; hisce similia, quæ deo papistici scriptores narrant, & ipse titulus iactat, nihil attinet seorsim uel recensere uel refutare. Satis id factum est in proxima nostra protestatione. Constat sanè, non fuisse ibi liberum Episcopis, legere nostrorum scripta. Constat, nostros qui eò uenerant anno 1552, non esse ullo modo ad legitimam auditionem, nedum ad dicendam sententiam admissos. Constat quoque Episcopis non fuisse liberas sententias: sed quosdam inde eiectos, qui parum quid liberius hincere ausi fuerant. Quod v. D. Petrus Paulus Vergerius, episcopus Iustinopolitanus, meusq; popularis, p. m. abundè ostendit, & alij, editis scriptis. Sleidanus quoq;, qui nomine Argentinensis ciuitatis ei congregationi interfuit, idem testatur: qui illum quoq; memorabilem, istorumq; mendacia patefacientem iocum Tridenti iactatum recitat: quòd licet uarijs monachorum rixis & disputationibus legati occupati fuerint, simulauerintq; se condere decreta, tamen nunquam sit quicquam publicatum, donec Roma Veredarius nō ue-

niret, Canonesq; à sanctissimo afferret. eoq; uulgò iactatū esse, Patres in publicandis canonibus moram trahere, & expectare donec spiritus sanctus in mātica Roma per postam adueniat, Canonesq; condat. Sic libera, sicq; Christiana concilia multa hæcenus fuere: quod Gallicus legatus in solenni oratione Tridenti recitata anno 1563, testatus est.

- 89 Actum sudatum que multum fuit, non tantum à nostris Principibus, sed etiam ab ipso Carolo Casare, ut daretur nostris hominibus sufficiens saluus conductus, utq; admitteretur illa norma disceptandi & inquirendæ ueritatis in præsentibus controuersijs, quam olim concilium Basiliense comprobauit: nempe ut omnia secundum uerbum Dei iudicentur, & patres tantum eatenus audiantur, quatenus suas sententias sacris literis probant: quam hic ad uerbum adscribā.

Lex diuina, praxis Christi, Apostolica & Ecclesiæ, unā cum Concilijs & Doctoribus fundantibus se **VERACITER IN EADEM** pro uerissimo & indifferēte iudice in hoc Basiliensi concilio admittētur. Hanc unicam normā ueritatis cum admittere noluerint, nimirū suis errorū mendacijs liberum campum in concilio esse uoluerunt.

- 90 Celebre dictum iam longo tempore fuit, etiam inter papistas, multos inuocari in cælo, quorū animæ ardeant in inferno. Quo dicto ipsimet suorum Paparum canonizationes sanctorū, cum acceptis pecunijs quosuis monachos aut alios inter ditos retulerunt, ut falsissimas redarguerunt. At talibus mendacijs falsarum narrationū, de illorum sanctitate, & canonizationum ultra modum impietas idololatriæq; papistica aucta est.

- 91 Septem pluresq; gradus in ordinandis aut initiandis suis sacrificiis habent, quos comicos progressus aut histrionum actus solummodo decipiendę plebeculæ gratia adhibent, ut sentiat ingentem dignitatem oportere esse sacrificorum, ad quam per tot gradus ascendatur, cum illis functionibus aut ministerijs minimè perfungantur. Insuper etiam (quæ est illorum impudentia) fingūt Christum habuisse omnes illos ordines,

ordines, & diuersis temporibus illis functum esse. Quod esse uanissimū mendacium, uel ex eo apparet, quia illa historionica nugamenta serò tandem in Ecclesiam inuecta sunt. Ut uerò tanto magis istorum figmenta innotescāt, sic illi recensent ordines Christi: Christus fuit Ostiarius, quando uendētes ac euentes eiecit, & dixit, Ego sum ostium. Christus fuit Lector, quando Esaiā in Synagoga legit. Christus fuit Exorcista, quando de Maria septē spiritus eiecit. Christus fuit Acolytus, quando dixit; Ego sum lux mundi, qui me sequitur, nō ambulat in tenebris. Christus fuit Subdiaconus, quando in Cana Galilæa de aqua uinū fecit. Christus fuit Diaconus, quando suum corpus & sanguinē proprijs manibus in Cœna dispensauit. Christus fuit Sacerdos, quando panem & uinum in corpus & sanguinem suum conuertit. Christus fuit Episcopus, cum Apostolis manus imposuit, dicens, Accipite Spiritum sanctum, &c. Sic uidemus Christum (si dijs placeat) fuisse perfectum clericum Romanisticum.

Fingunt Petrum ideo Antiochia (ubi dicunt eum septem ⁹² annis episcopatu functum esse) Romam profectum, ut eò suam sedem transferret, ibiq; fieret episcopus. At omnes istorum proprię historię testantur, eum solum ideo Romam profectum, ut Simonem Magum, ex Syria profligatum, & Romæ homines dementantē, ibi quoq; expugnaret. Eòdem pertinet, quòd historię dicunt eum citò inde Alexandriam, & porrò in Asiam abiisse, Romæ Linum; aut (ut alij uolunt) Cletum, uel etiam Anacletum episcopum ordinasse. Vnde manifestum est, eum non uoluisse esse episcopum Romanum.

Doctissimus uir & fidelis Iesu Christi minister, Hieronymus ⁹³ Rauscherus, p. m. omnium corruptelarum & sectarum aduersarij acerrimus, & boni depositi Christi fidelis custos, edidit plures Centurias mendaciorum Papisticorum, & ipsorum proprijs legendis & alijs libellis optima fide congestas: cuiusmodi possent inde infinitæ myriades coaceruari. Talibus uerò Rosarijs Mariæ, Floretis Francisci, & Hortu-

lis anime, miseris Christianorū animas pauerunt, aut potius in æternum perdiderunt. O' abominandum regnum mendaciorum & homicidiorum, non tantum corporalsium, sed & spiritualium, quibus infiniti homines æterno exitio interficiuntur.

94 Libri Conformitatum sancti Francisci penè eram oblitus, in quo ita confertur Christus cum Francisco, ut cum in pluribus ad amussim conueniant, in quibusdam tamen longè excellat stigmaticus ille funiger suum creatorem. In eo non possunt aut debent multa mendacia notari, ut dudum fecit Lutherus edito proprio libello, aut ego edita Arbore, quæ est initio illius pulcherrimi operis posita. Totum enim id uolumen una quædam sentina aut cloaca potius impurissimorum stercoreum Satanæ est, seu unicum quoddam plusquam infernale mendacium.

95 Loretani idoli mendacia horrenda & infinita, quibus tota Italia, uel etiam Europa contaminatur, & præsertim quomodo illud primarium sacellum inde Hierosolyma transuolauerit in Italiam, eiusque innumera uanissimorum miraculorum fragmenta non attigissem, nisi in hac re meæ patriæ gratificarer, unde eò multī impia hypocrisis dementati cursitant.

Verūm uide ea de re librum s. D. Vergerij, qui aliquanto prolixius de illo abominando idolo eiusque mendacijs Latine simul & Italice scripsit. Huius uerò generis infinita idola, innumeræque eorum superstitiones in singulis regionibus sunt, ut uerissimè de Papatu illud Prophetæ dici possit, Iuxta numerum ciuitatum tuarum dii tui Israel.

96 In Decreto distinctione xvi, disertè ponitur, quòd Canones, qui Apostolorū uocantur, sint prorsus reiecti, ut quos nec apostolica sedes recipiat, nec sancti patres illis assentiantur, quia potius sint ab hæreticis cõpositi sub Apostolorum nomine. Hæc textus propria uerba sunt. At nunc nobis in libris Conciliorū, & alioqui tum Græcè tum Latine pro authenticis obtruduntur, & passim ab istis pro authenticis citantur, Quantum quæso id mendacium est?

Ecclesia uetus, quæ optimè nosse, uerissimèq; testari potuit, quæ nã sint genuina Apostolorũ & Spiritus sancti scripta, & quæ non: reiecit inter Apocrypha libros Machabæorum, Epistolam Iacobi & Iudæ, & alia quædam scripta: quæ postea, & præsertim nostro tempore, Papæ eorumq; pseudoapostoli & conciliabulum planè Spiritus sancti, & Apostolica Propheticaq; scripta esse asserunt, & contraria sentiẽtes anathematizant. Sic impij homines tum mentiuntur perniciosissimè in re omnium grauissimã: tum etiã illam sacrosanc̃tam primitiuã Ecclesiam blasphemè anathemate feriunt. Quis melius nosse potuit de historia Apostolicarum actionum & scriptionum? num illa primitiua Ecclesia, quæ id ab ipsis Apostolis aut eorum discipulis audire potuit, uel ista Synagoga post 1500 annos? ô audaciam mentiendi extremam.

Origenes uocatur distinctione 15. schismaticus: & Epiphanius eum dicit esse fanaticum. Hieronymus quoq; eum, ut seductorem, grauiter damnat. At Papistæ contendunt, eum esse sacrosanc̃tum patrem, eiusq; operariam doctrinam de iustificatione sanam synceramq; esse. Sic contra testimonium sanctioris antiquitatis mentiuntur.

Clementem quoq; Alexandrinum eadem distinctione damnatum, nobis pro orthodoxo patre obtruserũt hoc tempore. Papistæ, facta editione Græca & Latina Florẽtiæ: cum manifestissimũ sit ex eius scriptis, eum Christi beneficia planè ignorasse, potiusq; philosophum quã theologum omni iure dicendum esse.

Decretum distinct. 31. recitat Canonem sextę Synodi, pro coniugio sacerdotum: quem, quia in decreto corruptus mutilatusq; ex uersione Gentiani Hærueti ad Græcam ueritatẽ facta ascribam. Sextæ Synodi in Trullo habitæ Canon xij. Quoniam Romanæ ecclesiæ pro Canone traditum esse cognouimus, ut diaconi uel presbyteri qui digni qui ordinentur existimandi sunt, profiteantur se non amplius suis uxoribus coniungendos: nos antiquũ Canonem Apostolicæ perfectio-

80 MENDACIORVM PAPISTICORVM

fectionis ordinisq; seruantes, hominũ qui sunt in sacris coniugia deinceps ex hoc temporis momẽto firma & stabilia esse uolumus, nequaquam eorum cum uxoribus coniunctionem dissoluentes, uel eos mutua tempore conuenienti consuetudine priuantes. Quamobrem si quis dignus inuentus fuerit, qui hypodiaconus, uel diaconus, uel presbyter ordinetur, is ad talem gradum assumi nequaquam prohibeatur, si cum legitima uxore cohabitet. Sed neq; ordinationis tempore ab eo postuletur, ut profiteatur se à legitima cum uxore consuetudine abstenturum: ne ex eo à Deo constituta, & sua presentia benedictas nuptias iniuria afficere cogamur, euãgelica uoce exclamante: Quæ Deus coniunxit, homo ne separet. & Apostolo docente, Honorabiles nuptias & thoru immaculatum. & Alligatus es uxori, ne quære solutionem. Simus autem sicut & qui Carthagine conuenerunt, & ministrorum grauitatis honestatisq; curam gerentes dixerũt: ut subdiaconi, qui sacra mysteria cõtrectant, & diaconi. & presbyteri, proprijs terminis à consortib. abstineãt. Vt & quod per Apostolos traditum est, & ab ipsa usq; antiquitate seruatum, nos quoq; similiter seruemus, tempus in omni re scientes, & maxime in ieiunio & oratione. oportet enim eos qui diuino altari assident, in sanctorum tractandorum tempore esse omnino cõtinentes, ut possint id quod à Deo simpliciter petunt obtinere. Si quis ergo, præter apostolicos canones, incitatus sit aliquem eorum qui sunt in sacris, presbyterorum (inquimus) uel diaconorum, uel hypodiaconorum, coniunctione cum legitima uxore & consuetudine priuare, deponatur. Similiter & si quis presbyter uel diaconus suam uxorem pietatis prætextu eiecerit, segregetur: & si perseueret, deponatur.

Hic clarè uides, illam synodum testari cœlibatum Papisti cū pugnare cū Apostolis ipsis. Ideoq; sectatores & doctores tales cœlibatus anathematizare. At nostri Papistæ iam multis seculis declamitarunt nihil Deo gratius, & Apostolicæ doctrinæ conformius esse ipsorum cœlibatus legibus.

Quina

Quin etiam ferro ac igni persecuti sunt usq; in hodiernam diem omnes coniugatos sacerdotes, quia scilicet malunt iuxta Dei ordinationem honesto coniugio uti, quam cum ipsorū sacrificiis in omni genere turpitudinum uoluntari, & in lustris prostibulorum uersari. Hic igitur, præter hæreticum mendacium, etiam falsatio Canonis cernitur.

Distinctione **XXII** recitatur Canon sextæ Synodi, de dignitate Constantinopolitanæ ecclesiæ exæquanda cum Romana: qui tamen in decreto est corruptus, ac sibi met repugnans. Nam cum primū dicat, ut Constantinopolitana sedes, similia priuilegia, quæ Romæ habet, accipiat: mox contradictoria sententiā sequitur hisce uerbis, Non tamen in Ecclesiasticis rebus magnificetur, ut illa, Quomodo possunt esse similia priuilegia de dignitate, si ea debet manere dissimilis, nec perinde (ut ipsi loquuntur) magnificari. Quare editio Canonum græca, facta à Tilio, & prædicta Latina à Gentiano Herueto cum Balsamonis expositione affirmatiuè legit, ut thronus Constantinopolitanus æqualia priuilegia cū antiquæ Romæ throno obtineat: Et in Ecclesiasticis negotijs ut illa magnificat, ut qui sit secūdus post illum. Hunc textum uidemus sibi probe consentire, non repugnare, ut superiorem. Hinc animaduertimus mendaciā & imposturas Romanistarum, Canones Conciliaq; falsantium. Verūm ascribam utrunq; Canonē ad uerbum, ut magis tum ueritas, tum istorum fraus pateat.

EX DECRETO CANON. DIST. 22.

*Constantinopolitana Ecclesia secundum à Romana
Ecclesia obtinet locum*

Renouantes sancti Constantinopolitani decreta concilij, petimus, ut Constantinopolitana sedes similia priuilegia, quæ inferior Roma habet, accipiat: non tamē in Ecclesiasticis rebus magnificetur, ut illa: sed hæc secunda post illam existens prius quam Alexandrina sedes numeretur, deinde Antiochena, & post eam Ierosolymitana. Hinc datur intelligi, quod Alexandrina ecclesia de secunda facta sit tertia, & Antioche-

82 MENDACIORVM PAPISTICORVM

tiochena de tertia sit quarta: nisi fortè quis duas cōtendat esse secundas, ut Constantinopolitanam & Alexandrinam partem suæ dignitatis uelit locum obtinere.

Sextæ Synodi in Trullo habitæ Canon XXXVI, ex translatione Herueti Gentiani ad Græcam ueritatem.

Renouantes, quæ à sanctis centum & quinquaginta patribus, qui in hac Dei obseruatrice & regia urbe conuenerunt: & sexcentorum triginta, qui Chalcedone conuenerunt, constituta sunt, decernimus, ut thronus Constantinopolitanus æqualia priuilegia cum antiquæ Romæ throno obtineat, & in Ecclesiasticis negotiis ut illa magnificat, ut qui sit secundus post illum, post quem, magnæ Alexandrinorum ciuitatis numeratur thronus, deinde Antiochiæ, & post eum Hierosolymitanæ ciuitatis.

102 Numeretur sanè pro unico mendacio illud quoq; quòd non tantum singulos Canones nequiter falsificant obscurandæ ueritatis & tuendi sua mendacia gratia: sed etiam omnes Canones & Concilia, omniaq; Ecclesiastica iura sustulerūt, dum eis pro libitu ac libidine sua ad lucrum quæstumq; abutuntur. Nolo hic mea autoritate aliquid adserere. proferam Budæi, ipsorum farinae hominis, testimoniū, qui ita ante prædicationem Lutheri scripsit: Nam pontificiam iurisdictionem ita degenerasse cernimus ex charitate prisca, ut ubi æqui boniq; & benignitatis sinus solebat esse, ibi litium officina, capturarumq; improbarum nunc esse uideatur. Inde illa formularum aucupia, & rituum pontificiorum cautiones ad circumscribendā familiam Domini concinnata. Inde multarum compendia præsulibus enata, acceptorum paginas luculenter augētia. Inde sacrilegæ nundinæ earum rerum, quæ in commercio humano sine piaculo esse non possunt. Mitto nunc tesseræ non modò ueniales, sed etiam uenales, impuritatem scelerum, & solutionem sacrarum legum, sordida benignitate largientes. Itaq; sacrosantos Canones, melioribus annis factos, ut ijs uelut regulis uita clericorum dirigeretur, & uelut patrū præscriptis posteri formarentur, iam in amul-

ses plumbeas euasisse, quis non uidet? Quales olim fuisse canones plumbei & moles non structorum operum tenore æquabili dirigunt, sed extructorū commodo & libidine flexiles structuræ accommodantur. Sic Canones pontificij ex usu Ecclesiæ antistitū flexibiles, plumbei & cerei facti sunt, ut iam diu iustituta maiorum & sanctiones pontificiæ non moribus regendis usui esse: sed (propemodum dixerim) argentariæ factitandæ authoritatem accommodare uideantur.

Hæc ille.

Sacerdotes se isti audent appellare, & dicunt se à Christo esse institutos. At Christus se esse sacerdotem perpetuum, & à Leuitis in se transiisse sacerdotium testatur: nec usquam in nouo Testamēto ministri Christi aut Ecclesiæ uocantur sacerdotes, aut ius potestatem ue sacrificandi accipiunt.

Quare fœdum mendacium ac impostura est, quòd se sacerdotes uocant, ac Christum noui Testamenti ministros sacerdotes fecisse dicūt, cum contrariū ex eius historia appareat.

Illustre illud quoq; mendacium Papparum est, quod xv. quæst. vi. cap. alius. scribit Gelasius ad Anastasium imperatorem, Zachariam papam deposuisse Hildericū regem Francorum, & substituisse in locum eius Pipinum. Probat enim Radulphus de Columna, ex Annonio chronographo Franco cōtrarium: quòd nempe Francorum proceres ac populus suo arbitrio ac iure deposuerint illum, & hunc elegerint. Hoc mendaciū etiam ipsa Glossa prædicto loco confitetur. inquit enim: Deposuit, id est deponentibus consentit, quæ duo longissimè inter sese discrepant.

Sic illud etiam luculentum mendacium est, quòd Cardinales creauerint Otthonem primum Imperatorem. Contra rium enim demonstrant Nauclerus & Cuspinianus.

Illud autem etiam multo maius est, quòd scribūt papistæ, Papas dedisse Germanis potestatem eligendi Imperatores, & constituisse vii Electores: cuius cōtrarium probat Cardinalis Cusanus libro tertio de Concordantiâ catholica, cap. 4. prolixissimè.

107 Summa (ne nimium dñi in hac horrenda mendaciorum Antichristi cloaca uersari cogar) Diuus Ioannes nota historici mēdacij etiam ipsum Antichristum indicat. Dicit enim, Antichristū esse eum seductorem, negat IESVM esse Christum. Hoc pontifex Romanus non quidem uerbis, sed re tamen ipsa audacissimè pernegat. Nam Christum esse, est Sacerdotem perpetuum, Redemptorem, Mediatorem, & Regem Ecclesiæ Dei esse. Hanc dignitatē re uera Papa Domino IESV adimit, dum negat eum semel perfectè sacrificasse: eoq̄ suos sacrificos perpetuò p̄ peccato offerre iubet, testantes nimirum nondum plenè perlitatum esse, nec remissionem peccatorum plenè repertam. Nam teste Epistola ad Hebræos, ubi est remissio peccatorum acquisita, ibi non amplius offertur pro peccatis. Adimit eidem redemptoris dignitatem, dum hominum operibus iustitiam ac salutem adscribit: eosq̄ qui sua opera non habeant, ab alijs, ut à monachis & sacrificis, aut etiam ab eorum sanctis emere iubet. Rapit Seruatori nostro officium Mediatoris, dum suos sanctos facit hominum apud Deum mediatores, ipsum uerò imitem ac implacabilem iudicem esse fingit. Deniq̄ regnum adimit Christo, dum in terris ipse uult esse caput Ecclesiæ, in cœlis uerò Ecclesiæ protectionem diuæ Virgini aut Francisco alijsq̄ mortuis hominibus mandat. Verum hæc res doctrinaq̄ à multis hoc tempore exposita est. Ita hoc unum ingens historicum mendacium & facit & depingit aut denotat Antichristum Romanū, testante ueracissimo Christi teste D. Iohanne apostolo & euangelista.

108 Oblitus in hoc Catalogo mendaciorum Antichristi sum illud primarium figmentū interserere, unde sese ille uel præcipue iactat & effert, maximaq̄ suæ potentie ac dignitatis emolumenta & incrementa semper est consecutus, & adhuc percipit. Dicit enim se transfuisse imperium Romanum à Græcis ad Francos, & à Francis ad Germanos: eoq̄ gloria- tur sibi deberi ab Imperatoribus & Imperio, & præsertim à Germanis & Imperij Principibus omnem subiectionem ac
obedi-

EX sine maioris Apologiae. Cæterum, quomodo nos Deo dicauerimus, renouari per CHRISTVM, iam exponemus: ne quid malitiose dissimulare uideamur. Quotquot persuasi credunt hæc quæ dicemus uera esse, & ad eum modum uiuere pollicentur, ante omnia discunt precibus & ieiunijs perere à Deo præteritorum peccatorum ueniam, nobis unà preces, ieiuniaq; iungentibus. Deinde ad aquam à nobis ducuntur, & renascuntur, modo renascendi quo & nos renati sumus. Nam in nomine Patris omnium, Dominiq; Dei & seruatoris nostri IESV CHRISTI, & Spiritus sancti in aqua tunc leuantur. Dixit enim Christus ipse: Nisi renati fueritis, non intrabitis in regnum cælorum. Et paulo post: Nos uerò sic ablutum & institutum ad alios fratres adducimus, ubi cæterus sunt: ut tam pro nobis, quàm pro recens illustrato prece mur, quo inueniamur per ueram doctrinam & bona opera digni obseruatores mandatorum, custodesq;: & ut æternam salutem adsequamur. Post precationem, nos salutamus osculo mutuo: deinde adfertur præcipuo fratri panis, & calix aqua dilutus: quibus acceptis, laudem & gratiarum actionem Patri omnium agit, per nomen Filij, sanctiq; Spiritus. atque ita gratiarum actionem diu, quo prædicta impetret, agit. Post preces & gratiarum actionem, totus cæterus accinit, Amen. Ea uox Hebraica significat idem quòd Fiat.

Absoluta gratiarum actione præsulia, & oratione totius plebis, diaconi (quos uocamus) dant singulis præsentibus partem panis & calicis diluti, super quos facta est gratiarum actio: atq; etiam deferre sinunt absentibus. Hoc autem alimentum, apud nos uocatur Eucharistia: ad quod nemo admittitur, nisi qui credit ueram esse nostram doctrinam, ablutus regenerationis lauacro in remissionem peccatorum, & sic uiuens ut Christus docuit. Non enim ut uulgarem panem & uulgare poculum hæc sumimus, sed quemadmodum per uerbum Dei caro factus IESVS CHRISTVS seruator noster, carnem & sanguinem pro salute nostra habuit: sic etiam per uerbum precationis, & gratiarum actionis, sacratam ab ipso alimoniam, quæ mutata nutrit carnes nostras & sanguinem, illius incarnati IESV carnem & sanguinem esse didicimus. Nam Apostoli in suis scriptis, quæ uocantur Euangelia, sic sibi mandasse IESVM tradide-

runt: sumpto pane, actisq; gratijs dixisse: Hoc facite in mei commemorationem: Hoc est corpus meum. similiter sumpto poculo, actisq; gratijs, dixisse: Hic est sanguis meus. & solis ipsis communicasse. Quod in Mithræ mysterijs imitati mali dæmones conati sunt. Panem enim & aquæ poculum initiandis eos apponere, cum quibusdam incantationibus, si nescitis, potestis discere. Nos uerò postea semper hæc nobis reuocamus in memoriam, & ditiores egenis succurrimus, uersamurq; unà cōtinuò: & pro omnibus rebus, quibus fruimur, Creatorem earum benedicimus per filium eius IESVM Christum, & Spiritum sanctum.

Die Solis urbanorum ac rusticorum cœtus fiunt, ubi Apostolorum Prophetarumq; literæ, quoad fieri potest, præleguntur. Deinde cessante Lectore, Præpositus uerba facit adhortatoria, ad imitationem tam honestarum rerum inuitans. Post hæc confurgimus omnes, & preces offerimus: quibus finitis, profertur (ut diximus) panis, uinum, & aqua. Tum Præpositus, quantum potest, preces offert & gratiarû actiones: plebs uerò, Amen, accinit. Inde consecrata distribuuntur singulis, & absentibus mittuntur per diacones. Ditiores, si libeat, pro sua quisq; uoluntate conferunt, collecta deponuntur apud Præpositum. Is subuenit pupillis, uiduis, & propter morbum aliam uel necessitatem egentibus, uinctis quoq; ac peregrinis: & in summa, curator sic omnium inopum. Conuentus autem hos die Solis facimus: quoniam hac die Deus primùm depulsis tenebris, formataq; materia, mundū creauit. IESVS Christus quoque noster seruator, eadem die resurrexit à mortuis. Nam ea quæ proxima Saturni diem præcedit, crucifixus fuit: & proximè sequens Saturni diem, Solis die uidelicet, cōspiciendum se Apostolis & discipulis præbuit, eisq; suam doctrinam impertijt.

¶ Hic clarè cernis, pie Lector, nullam tunc temporis confirmationem, aut inunctionem in usu fuisse: sed conuersos, mox à Baptismo, ad communionem corporis Domini traductos esse. Manifestè quoq; uides, nullam tunc Missam aut sacrificium pro peccatis ab Ecclesia celebratum fuisse: nullumq; alium sacramenti corporis Domini, præter communionem, usum fuisse. Deniq; uides illam antiquissimam Ecclesiæ formam, prorsus cum nostra in stauratarum Ecclesiarum conuenire. Quod profectò est eximium testimonium sinceritatis nostræ religionis.

SEQVITVR CANON MISSAE, AVT SACRAE COENAE,
*desumptus ex constitutionibus Apostolicis à B. Clemente conscriptis, ut sunt Grae-
 cè ac Latine Venetijs intra biennium cum praefatione Ioannis Caroli Bouij, episco-
 pi Ostunensis, ad legatos Concilij Tridentini, euulgata, quorum fides penes
 ipsos esto. Ex lib. 8. cap. 17.*

Et omnis populus simul dicat:

Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Sebaoth: Plenum est cœ-
 lum & terra gloria tua: Benedictus in secula, Amen.

Et Pontifex deinde dicat:

Sanctus enim es, & in omnibus sanctus altissimus, & superexal-
 tatus in secula, Sanctus & unigenitus filius tuus DOMINVS noster
 & Deus IESVS CHRISTVS, qui in omnibus ministravit tibi Deo
 ipsius & Patri, in vario opificio creaturarum, & in earum conue-
 nienti providètia. Non permisit genus humanum perire: sed post
 naturalem legem, post legis scriptæ admonitionem, post Prophe-
 ticas increpationes, post angelorum tutelas, uiolantibus natura-
 lem legem hominibus, unâ cum scripta oblitterataq; memoria di-
 luuij, incendij, plagarum Ægyptiacarum, cædis Palæstinorum, im-
 minenteq; omnium interitu, decreuit uoluntate tua, qui hominè
 condiderat, fieri homo: qui legislator erat, subijci legibus: qui pon-
 tifex erat, uictima fieri: pastor, effici ouis. Teq; Deum suum ac pa-
 trem placauit & conciliauit mundo, atq; instanti ira omnes libe-
 rauit, natus de uirgine, natus in carne, Deus, uerbum, filius dile-
 ctus, primogenitus omnis creaturæ, secundum de eo prædicatas
 prophetias, ex semine Dauid & Abraham, de tribu Iudæ: & concep-
 tus est in utero uirginis, formator omnium qui nascuntur: atq; in-
 carnatus est is, qui carnis est expers: in tempore natus, qui ab æter-
 no est genitus: piè conuersatus est, & sanctis legibus instituit, om-
 nem morbum atque infirmitatem expulit, signa ac prodigia in po-
 pulo fecit. cibum, potum, somnum cepit is, qui omnes cibo indi-
 gentes alit, & replet omne animal benedictione: manifestauit no-
 men tuum ijs qui id ignorabant: ignorantiam fugauit, pietatem
 excitauit, uoluntatem tuam expleuit, opus quod dederas illi con-
 summauit. Quæ omnia cum perfecisset, impiorum manibus com-
 prehensus, sacerdotum atq; Pontificum falsi numinis, populiq; i-
 psius iniqui, & malitia laborantis traditione, multa passus est, ab i-
 pſis, omnemq; sustinuit ignominiam tua permissione. Traditus
 est Pilato præſidi, ac iudicatus, is qui iudex erat: condemnatus est,

aliorum saluator: crucifixus, qui est impassibilis: mortuus, natura immortalis: sepultus, omnium uiuificator, ut passione & morte liberaret eos propter quos uenerat, & uincula diaboli disrumperet, hominesq; ab eius fraudibus eriperet. Et resurrexit à mortuis tertio die, & per quadraginta dies uersatus cum discipulis, receptus est in cœlum, & sedit ad dextram Dei & patris sui.

Memores igitur eorum quæ propter nos est passus, gratias agimus tibi Deus omnipotens, non quantum debemus, sed quantum possumus. Et ordinationem eius implemus. Nam in qua nocte tradebatur, accipiens panem in sanctas & immaculatas manus, & suspiciens in te Deum suum & patrem, frangensque dedit discipulis, dicens: Hoc mysterium noui Testamenti, accipite, ex eo comedite: hoc est corpus meum, quod pro multis frangitur, in remissionem peccatorum. Similiter calicem miscens ex uino & aqua, & sanctificans, tradidit eis, dicens: Bibite ex eo omnes: hic est sanguis meus, qui pro multis effunditur, in remissionem peccatorum: hoc facite in meam commemorationem. Quotiescunque enim comederitis panem hunc, & biberitis calicem hunc, mortem meam annunciabitis donec ueniam. Memores igitur passionis eius & mortis, nec non ex mortuis resurrectionis, atque in cœlos ascensionis, & futuri eius secundi aduentus, in quo ueniet cum gloria & uirtute iudicare uiuos & mortuos, & reddere unicuique secundum opera sua: offerimus tibi Regi & Deo secundum ipsius ordinationem, panem hunc, & calicem hunc, gratiam tibi agentes, eo quod nos dignos fecisti adistere in conspectu tuo, & fungi sacerdotio tibi. Rogamusque te, ut benignè aspicere digneris super hæc dona proposita in conspectu tuo, tu qui nullo indiges Deus: & complaceas tibi in ipsis, in honorem Christi tui: & mittas sanctum Spiritum tuum, ut ostendat hunc panem corpus Christi tui, & hunc calicem sanguinem Christi tui, ut qui eam percipiunt, conferantur in pietate, & remissionem peccatorum consequantur, diabolo & errore eius liberentur, Spiritu sancto repleantur, Christo tuo digni efficiantur, uitam æternam adipiscantur, de
eis reconciliato Domine omnipotens.

Mystica oratio. Caput XVIII.

Etiam rogamus te Domine pro sancta tua Ecclesia, quæ est à finibus usque ad fines, quam acquisiisti precioso sanguine Christi tui, ut eam quietam & tranquillam conserues usq; ad consummationem seculi. Et pro omni episcopatu tractante uerbum ueritatis etiam imploramus te, & pro mei offerentis tibi tenuitate, proque omni presbyterio, pro diaconis atq; omni clero, ut omnes à te edoctos Spiritu sancto repleas. Etiam rogamus te Domine pro Rege, & pro ijs qui sunt in sublimitate constituti, proq; omni exercitu, ut per illos pacificè uiuamus, ut in quiete & concordia perseuerantes, per omne tempus uitæ nostræ glorificemus te IESVM Christum, qui es spes nostra. Etiam offerimus tibi pro omnibus qui à sæculo placuerunt tibi, sanctis, patriarchis, Prophetis, iustis, Apostolis, martyribus confessoribus, episcopis, presbyteris, diaconis, hypodiaconis, lectoribus, cantoribus, uirginibus, uiduis, laicis atq; omnibus, quorum tu cognouisti nomina.

Etiam offerimus tibi pro populo hoc, ut facias eum in laudem Christi tui regale sacerdotium, gentem sanctam, pro uirginibus & castitatem seruantibus, pro uiduis Ecclesiæ, pro copulatis honorabilibus nuptijs, & filios procreantibus, pro infantibus populi tui, ut neminem nostrum reijcias. Etiam rogamus pro hac ciuitate, & habitantibus in ea, pro laborantibus infirmitate, & pro acerbam seruitutem seruientibus, pro relegatis, & publicationem bonorum perpensis, pro nauigantibus, & pro peregrè proficiscentibus, ut sis auxiliator, omnium adiutor & opitulator. Etiam oramus te pro ijs qui nos odio habent, & prosequuntur nos propter nomen tuum: pro ijs qui extra sunt, & uersantur in errore, ut reducas eos in bonum, & furorem eorum mitiges. Etiam rogamus te pro catechumenis Ecclesijs, & pro uexatis ab aduersario, & pro fratribus nostris pœnitentibus, ut illos in fide perficias, alios à uexatione mali eripias, horum pœnitentiam recipias, & indulgeas illis atq; nobis delicta nostra. Etiam offerimus tibi pro aeris salubritate, & fructuum fertilitate: ut abundè bona tua percipientes, te assiduè laudemus, qui das escam omni carni. Etiam rogamus te pro ijs qui iusta causa impediti absunt, ut omnes nos in pietate custoditos congreges in regnum Christi tui, Dei omnis sensitiuæ & intellectualis naturæ, & regis nostri, stabiles in bono, inculpabiles, crimine carantes: quoniam tibi omnis gloria, cultus, gratiarum actio,

actio, honor & adoratio Patri & Filio & sancto Spiritui, & nunc & semper, & in infinita secula seculorū. Et omnis populus dicat, Amen. Et episcopus dicat, Pax Dei sit cū omnib. uobis. Et omnis populus dicat, Et cum spiritu tuo. Et Diaconus iterū pronūciat:

Caput XIX.

Etiam rogemus Deum per Christum suum, pro dono oblato Domino Deo oremus, ut bonus Deus suscipiat illud intercedente Christo ipsius in cœleste altare suum, in odorē suauitatis. Pro hac Ecclesia, & pro populo rogemus, pro omni episcopatu, pro omni presbyterio, pro omni in Christo diaconia & ministerio, pro uniuerso Ecclesiæ cœtu rogemus, ut Dominus omnes cōseruet atq; custodiat. Pro regibus, & pro ijs qui sunt in sublimitate constituti oremus, ut in pace per ipsos uiuamus, ut quietam & tranquillā uitam agamus in omni pietate ac sanctitate: sanctorū martyrum memoriā colamus, ut digni efficiamur certaminis ipsorū. Pro ijs qui in fide quieuerunt, oremus. Pro salubritate aeris, & fructuum maturitate rogemus. Pro nuper illuminatis oremus, ut omnes in fide confirmetur. Excita nos Deus in gratia tua. Excitati, nos ipsos Deo per Christum eius commendemus. Et Episcopus dicat:

Caput XX.

Deus magnus, & magni nominis, magnus consilio, & operib. potens, Deus & pater sancti pueri tui IESU Saluatoris nostri, respice super nos, & super hoc ouile tuum, quod per ipsum elegisti in gloriam nominis tui: & sanctificato corpore nostro & anima dignos nos fac, ut purgati omni inquinatiōe carnis ac spiritus, proposita bona consequamur, & neminem nostrū iudices indignum: sed sis adiutor noster, auxiliator & defensor noster per Christū tuum, cum quo tibi gloria & honor, laus, gloriatio, & gratiarum actio, & sancto Spiritui in secula, Amen.

Et postquam omnes dixerūt Amen, Diaconus dicat: Attendamus. At Episcopus alloquatur populum ijs uerbis, Sancta sanctis. Et populus subiungat, Unus Sanctus, unus Dominus, unus Christus, in gloriam Dei Patris benedictus in secula, Amen.

Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. Osanna filio Dauid: Benedictus qui uenit in nomine Domini, Deus Dominus, & apparuit nobis: Osanna in altissimis. Post hoc sumat episcopus, deinde presbyteri, & diaconi, & hypodiaco-
ni, & anagnostæ, & cantores, & ascetæ: & ex mulieribus diaconis-

sæ, & uirgines, & uiduæ: postea pueri, & omnis populus ordine, cum pudore & reuerentia, absq; tumultu. Et episcopus det oblationem, dicens: Corpus Christi. Et sumens dicat, Amen. Diaconus teneat calicem: & quando tradit, dicat, Sanguis Christi, calix uitæ. Et bibens dicat, Amen. Cum reliqui sumunt, dicatur Psal. 33. Postquam omnes sumpserunt, accipient diaconi reliquias, & portent in Pastophoria. Perfecto Psalmo, diaconus dicat:

Caput XXI.

Sermo post communionem.

Percepto precioso corpore & sanguine Christi, gratias agamus ei, qui dignos nos reddidit percipiendi sancta eius mysteria: & rogamus, ut non in iudicium, sed in salutem nobis fiant, in utilitatem animi & corporis, in custodiam pietatis, in remissionem peccatorum, in uitam futuri sæculi. Excitemur in gratia. Nos ipsos Deo soli, ingenito Deo & Christo eius commendemus. Et episcopus gratias agat.

¶ De hoc libro nunc accuratius disputare non libet. Apostolorum non esse, facile probari potest: ac nec Clementis quidem Romani, nam multò recentiorum scriptorum facit mentionem, ut Tertulliani. Damnatæ quoq; sunt iam olim hæ ordinationes à pontificibus & Concilijs, ut quibus multa impia hæretici admiscuerint. Nec id negant isti, qui præfati sunt in Græcam & Latinam editionem. Verùm pro impudentia seductorum Antichristi, audent dicere, se incidisse in exemplaria, quæ hæretici non corrumpunt. Vnde uerò id probant? Contrà manifestum est, multa cōtradictoria, multa etiã propalàm impia, in istis ipsis exemplaribus cōtineri. Ac (ut taceam alia) certè de secunda & tertia diuinitatis persona aliquoties ualde frigidè, imò potius impiè loquuntur. Quin etiam, si Canonibus Apostolorum aliquid fidei adhibendum est, ipsemet autor harum constitutionum eas damnat. Nam in ultimo Canone, iubet eos clam haberi, & non euulgari. Sic enim solebant in primitiua Ecclesia libros noxios iubere esse apocryphos, aut occultos.

Verùm (ut dixi) nolo nunc de hac re diligentius differere. aliàs fortè nactus ocium, & occasionem meliorem, id faciam. Nunc id mihi satis est, quòd quoniam aduersarij hunc librum de Consensu legatorum aut gubernatorum suæ Tridentinæ Synodi ediderunt, à tota ea Synodo comprobatus esse uidetur: eòq; optimo iure, auctoritate,

thoritate, testimonioque ipsius contra illos uti poterimus. Sunt quoque sanè permulta in hæc constitutionibus, quæ merito pontificijs ad redarguendas eorum nouas impietates, erroresq; & abusus, in os obtrudere queamus. Quale illud in primis est, quòd nullam planè mentione regni pontificij, Ecclesiæ Romane, aut primatus Papæ faciant. Vnde necessariò sequitur, tunc rem istam (nunc tantoperè ab aduersarijs iactatam ac celebratam, ut quoddam primarium caput totius Christianismi) planè ignotam fuisse ipsimet Clementi papæ, qui (ut isti fingunt) hæc iam post multorum Apostolorum mortem conscripsit.

Possunt tamen uideri aliqua nonnihil uetustiora esse. multum enim ab istis recentioribus corruptelis & hypocriis abhorrent, de quibus alio tempore agetur. Nunc quoniam canonem Missæ inde adscripsimus, quædam obseruatu digna, & recentiori Antichristianismo prorsus aduersa, inde obseruemus.

Primum iste canon in hoc multo sanior est Papistico, atq; adeò planè probandus, quòd ante sacram cœnam diligenter reducit auditoribus in memoriam lapsum generis humani, peccatù, damnationem, & etiam redemptionem eiusdem per incarnationem filij Dei factam. Quinetiam breuiter commemorat priores patefactiones, fœderaq; Dei, & conseruationem Ecclesiæ in tam varijs difficultatibus ueteris Testamenti: ac deniq; natiuitatem & uitam Christi percurrens, mentes piorum ad sacram cœnam deducit, passionemq; eius, resurrectionem & ascensionem in salutem credentium factam commemorat.

Secundò, sic commemoratis ingentibus filij Dei beneficijs, excitataq; fide ad intnenda & accipienda ea, porrò pergit Deo gratias agere, & secundum eius mandatum ac institutionem uerba sacrosancti Testamenti filij Dei, accepto pane ac uino, recitat.

Tertiò, licet dicat se Deo offerre: tamen non dicit se Deo offerre filium eius aut corpus ac sanguinem ipsius, sed panem. Solebat uerò tum plebs adferre ad altare panem & uinum, in usum ministrorum Ecclesiæ & pauperum. Vnde pars aliqua à sacerdotibus, ueluti nomine ac loco totius illius allatæ ac oblatæ copiam, Deo, sumpto à Leuiticis sacrificijs more, quasi subleuabatur, ac offerebatur: quando quidem non poterat pastor Ecclesiæ tanta pondera aut moles suis manibus extollere. Eandem, illam particulam panis ac uini ita quasi sublatam ac oblatam, recitatis uerbis Testa-

menti

menti Christi, in communionem fidelium, distribuebant.

Quartò: Quòd illam oblationem non habuerint pro sacrificio propitiatorio, inde apparet, quia non dicunt, se offerre pro peccatis, non pro animabus, non pro uiuis & mortuis, ut eos ex purgatorio redimant, ut nunc papistica abominatio Canonis blasphemmat. Fuit ergo illis aliquo modo oblatio Eucharistica, ideo q; dicunt se offerre pro omnibus sanctis, patriarchis, prophetis, apostolis, & martyribus. quos uel ipsorum papistarum testimonio nihil necesse est propitiatorio sacrificio ex purgatorio igne extrahi: sed tantum gratiæ Deo de illis aguntur, qui eos & largitus sit generi humano, & in uitam æternam uictores factos mundi & Sathanæ, conseruauerit, ac transtulerit.

Quintò: Non innocantur in hoc canone ulli mortui, seu (ut isti eos uocant) sancti ac sanctæ.

Sextò: Fiunt quidem preces pro omnibus ordinibus, & eas dicit se offerre Deo pro illis, non panem propriè, nisi quis synecdochicè accipere uelit. Deniq; etiam indicat canon hic, ad quid confectet, aut benedicat panem ac uinum: nempe non ad sacrificium, aut expianda mundi peccata, ut iam canon blasphemmat: sed ad sacram communionem piorum. Quod ne fingere uidear, uerba eius sequentia clarissimè testantur: ut ostendat, hunc panem corpus filij tui, & hunc calicem sanguinè Christi tui, ut qui eam percipiūt, confirmentur in pietate, & remissionem peccatorum consequantur, diabolo & errore eius liberentur, Spiritu sancto repleantur, Christo tuo digni efficiantur, uitam æternam adipiscantur, te eis reconciliato Domine omnipotens.

Quòd si quid etiam incommodarum uocum Canoni huic inest, non est dubium aliquid ab istis seductoribus, qui ista euulgarunt (cùm tanto ardore decipiendi pios, & propagandi suos errores flagrent) cum in Græco tum & in Latino inserta esse. Ipse quoq; in terpres clarè confitetur, se non tam Latinas uoces ac sermonem, quàm uocabula in Ecclesia iam recepta, sequi coactum esse. Illa sane est manifesta corruptio uerborum, quòd cū in Græco sit *ὁ μὲν τὸν ἄραγον τὸν ἄραγον* uel *ἄραγον* ille posuerit, pro dono oblato: cum debuisset dicere, dono allato, aut apportato. Quia pij afferebant dona ac elemosynas ad altare, quæ illi quidem offerre dicebantur: non tamende oblata istorum hostia intelligebatur. Sed ab illis oblationibus hic tam horrendus abusus uenit, Quòd autem illæ elemosy-

næ olim offerri dicte sunt, & de illis, non de isto nouo idolo patres loquantur, etiam illud argumento est, quòd nunc quoq; apud papistas, illa in altare allata stipes, Offerta, & cantio quæ in terra canitur, Offertorium dicitur.

Hæc iam de isto canone dixisse sufficiat. Nunc porrò adscribamus ex missa Iacobi aliam formam Canonis. Ediderunt enim superioribus annis aduersarij Parisijs, & etiam Antuerpiæ, quendam libellum titulo Missa Iacobi fratris Domini: cui præfationem adiecit F. Claudius de Sainctes Parisiensis Theologus, & Iohannes à Sancto Andrea, ad illustres Principè & ampliss. Cardinalem, Carolum Lotaringum, ut eius Titulus ibi adscriptus est:

CANON MISSAE TITVLO IACOBI FRATRIS

Domini, Antuerpiæ, anno 1560 cum priuilegio Regiæ maiestatis editæ.

Populus:

Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Sabaoth, plenum cœlum & terra gloria tua, osanna in excelsis.

Benedictus qui uenit in nomine Domini, osanna in excelsis.

Sacerdos signacula faciens crucis super dona, dicit:

Sanctus es rex seculorum, & omnis sanctitatis dominus & dator: Sanctus & unigenit⁹ filius tuus, Dominus noster IESVS Christus, per quem omnia fecisti: sanctus & Spiritus tuus sanctus, qui omnia perscrutatur etiam profunditates tuas, qui Deus es: sanctus es omnipotens, & in omnia potestatem habens, bone, reuerende, misericors, & compatiens, maximè creaturæ tuæ, qui fecisti hominem ex terra ad imaginem & similitudinem tuam, qui dedisti ei ut paradiso frueretur: qui eum postquam transgressus est mandatum tuum, & lapsus est, non despexisti, neque dereliquisti, ò benigne: sed correxisti eum, ut misericors pater: eum per legem uocasti, per Prophetas eum instituisti. Postremò autem, ipsum unigenitum filium tuum Dominum nostrum IESVM Christum demisisti in mundum, ut uniens tuam renouaret atq; exuscitaret imaginè: qui de cœlo descendit, & carne indutus est ex Spiritu sancto & Maria uirginè, matre q; Dei: qui conuersatus cum hominibus, omnia dispensauit ad salutem generis nostri: & qui uoluntariam & uinificam per crucem, mortè, expers ipse peccati, pro nobis peccatoribus subiturus, ea nocte qua tradebatur, uel potius se ipsum tradebat pro uita & salute mundi.

Deinde

Deinde sacerdos panem manibus accipiens, dicit: Accipiens panem in sanctas, immaculatas, inculpabiles & immortales manus suas, in cœlum suspiciens, ac tibi Deo & patri ostendens, gratias agens, sanctificans, frangens, dedit nobis discipulus suis, & Apostolis dicens:

Diaconi dicunt: In remissionem peccatorũ, & in vitam æternã.

Deinde exclamat: Accipite, comedite: Hoc est corpus meum, quod pro uobis frangitur, & datur in remissionem peccatorum.

Populus, Amen.

Deinde accipit calicem, & dicit: Similiter postquã cœnauit: accipiens calicem, & permiscens ex uino & aqua, & aspiciens in cœlum, ac ostendens tibi Deo, & patri gratias agens, sanctificans, benedicens, implens Spiritu sancto, dedit nobis discipulis suis, dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic est sanguis meus noui Testamenti, qui pro uobis & multis effunditur, & datur in remissionem peccatorum.

Populus, Amen.

Sacerdos: Hoc facite in meam commemorationem. quotiescunque enim comederitis panem hunc, & hunc calicẽ biberitis, mortem filij hominis annuntiatis, & resurrectionem eius confitemini donec ueniat.

Dicunt diaconi: Credimus, & confitemur.

Populus: Mortem tuam Domine annunciamus, & resurrectionem confitemur.

Sacerdos: Memores igitur & nos peccatores passionum eius uificarum, crucis salutaris ac mortis, sepulchri & resurrectionis à mortuis tertio die, ascensionis in cœlos, & assensionis eius ad dexteram tuam, Dei & patris, & secundi gloriosi & tremendi eius aduentus, cum ueniet cum gloria ad iudicandum uiuos & mortuos, cum reddet unicuiq; secundum opera eius, offerimus tibi Domine hoc sacrificium uerendum & incruentum: orantes, ne secundũ peccata nostra nobiscum agas, neq; secundum iniquitates nostras retribuas nobis, sed secundum æquitatẽ tuam, & ineffabilem humanitatem tuam prætergrediẽs atq; delens chirographum illud, quod est contra nos famulos tuos: largire nobis cœlestia & æterna tua dona, quæ oculus non uidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascenderũt, quæ præparasti Deus diligentibus te: neq; propter me & mea peccata repudies populũ, benigne Domine.

Deinde dicit ter repetēs: Populus enim tuus & Ecclesia tua supplicat tibi.

Populus: Miserere nostri, Domine Deus, pater omnipotens.

Rursus sacerdos dicit: Miserere nostri Deus omnipotens. Miserere nostri Deus, seruator noster. Miserere nostri Deus, secundum magnam misericordiam tuam: & demitte super nos & super hæc dona proposita, Spiritum tuum sanctissimum.

Deinde inclinata ceruice dicit: Dominum uirificum, unà tecum Deo patre & unigenito filio tuo assidentem, simul regnantē, consubstantialem & coæternū, qui loquutus est in lege & prophetis, & in nouo tuo Testamento, qui descendit in specie columbæ super Dominum nostrum IESVM Christum in Iordane fluuio, & mansit super eum: qui descendit super Apostolos in specie ignearum linguarum, in cœnaculo sanctæ & gloriolæ Sion in die Pentecostes: ipsum Spiritum tuum sanctissimū demitte nunc quoque Domine in nos, & in hæc dona sancta proposita.

Et erigens se, exclamat: Ut superueniens, sancta & bona & gloriola sua præsentia sanctificet, & efficiat hunc panem corpus sanctum Christi tui.

Populus: Amen.

Sacerdos: Et calicem hunc, preciosum sanguinem Christi tui.

Populus: Amen.

Sacerdos apud se stans: Ut sit omnibus ex his sumentibus in remissionem peccatorum, & in uitam æternam, in sanctificationem animarum & corporū, ad fructus bonorum operum ferendos, in cōfirmationē sanctæ tuæ catholicæ & Apostolicæ ecclesiæ, quam fundasti super petram fidei, ut portæ inferorum ne præualeat aduersus eam: liberans eam ab omni hæresi, & scandalis, & ijs qui operantur iniquitatem: seruans eam, liberans eam ab omni hæresi & scandalis, & ijs qui operantur iniquitatem: seruans eam usq; ad consummationem seculi.

Et inclinatus, ait: Offerimus tibi, Domine, & pro sanctis tuis locis, quos glorificasti diuina apparitione Christi tui, & aduētū sanctissimi tui Spiritus: & præcipuè pro gloriola Sion, matre omnium Ecclesiarum: ac pro sancta tua catholica & apostolica Ecclesia, quæ est per uniuersum orbem: larga dona sancti tui Spiritus nunc quoque suppedita ei Domine.

Memento Domine, & sanctorum patrum, fratrumq; qui in ea
sunt,

sunt, ac Episcoporum, qui per uniuersum orbem orthodoxa fide distribuunt uerbum tuæ ueritatis.

Memento Domine & omnis ciuitatis ac regionis, eorumq; qui in orthodoxa fide in ijs habitant, ut in pace securitateq; degant.

Memento Domine nauigantium, iter facientium, peregrinatum Christianorum, in uinculis & custodia detentorum, captiuorum, exulum, eorum qui ad metalla & supplicia damnati sunt, & qui in dura seruitute agunt, patrum & fratrum nostrorum.

Memento Domine infirmorum, & laborantium, & eorum qui ab immundis spiritibus infestantur, ut à te Deo celeriter ab ijs sanentur & seruentur, &c.

Memêto Domine omnis animæ Christianæ afflictæ & uexatæ, implorantis misericordiam & auxilium à te Deo: conuersionis etiam errantium.

Memento Domine laborantium & ministrantium nobis patrū & fratrum nostrorum, propter nomen sanctum tuum.

Memento Domine omnium, ut benignè illis facias: omnium miserere, Domine, omnibus nobis reconciliare: redde multitudinem populi tui pacificam, dissipa scandala, aboleto bella: siste hæreseon irruptiones, pacem tuam tuamq; charitatem largire nobis Deus seruator noster, qui es spes omnium finium terræ.

Memento Domine temperici aeris, imbrium lenium, mitis roris, ubertatis fructuum, & in totius anni circulū benignitatis tuæ. Oculi enim omnium in te sperant, & tu das illis escam in tempore opportuno: aperis tu manum tuam, & imple omne animal benedictione.

Memento Domine eorum qui fructificant, & præclara edunt facinora in Ecclesijs tuis sanctis: & eorum qui pauperes, uiduas, orphanos, peregrinos & egenos in memoria habent: & eorum omnium qui nobis mandarunt, ut sui memores essemus in orationibus.

Præterea meminisse digneris Domine, eorum qui has oblationes obtulerunt hodierno die, ad sanctum altare tuum: & pro quibus unusquisq; obtulit uel in mente habet, & eorum quos nuper tibi recensui.

Memento Domine, secundum multitudinē misericordiæ tuæ, & miserationū tuarum, mei etiam, qui abiectus & inutilis seruus tuus sum, & diaconorum circumstantium sanctum altare tuum:

ac largire eis uitam inculpata: eorum ministerium sine macula conferua, & gradus bonos asserere tibi, ut inueniamus misericordiã & gratiã cum omnibus sanctis tuis, qui ab æterno tibi placuerunt per generationem ac generationẽ, maiorum nostrorum, patrum, patriarcharum, prophetarum, apostolorum, martyrum, confessorum, doctorum, sanctorum, & omnis spiritus iusti, in fide Christi, tui consummati.

CANON HIERURGIAE AVT SACRÆ COENAE

*sub titulo Basilij Magni edita, qui multo minus abominatio-
num habet papistico.*

Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth. Pleni sunt cœli & terra gloria tua, osanna in excelsis. Benedictus qui uenit in nomine Domini, osanna in excelsis.

Actio secreta, seu canon.

Pontifex secretè: Cum his beatissimis uirtutibus, Domine clementissime, & nos peccatores clamamus, & dicimus: Sanctus es uerè, & sanctissimus, & non est mensura magnificentiæ sanctitatis tuæ, & sanctus in omnibus operibus tuis: quia in iusticia & in iudicio uero omnia induxisti in nos. Plasmasti enim hominem, puluerem accipiens de terra, & imagine tua Deus honorificasti eum. Posuisti eum in paradiso deliciarum, immortalitatem uitæ, & delectationem æternorum bonorum in cõseruatione mandatorum tuorum promisisti ei: sed non audiẽtem te uerum Deum, qui creasti eum, sed suasionem serpentis seductum, mortificatum etiam proprijs delictis, exiliasti eum in tuo iusto iudicio, Deus, de paradiso in mundum hunc: & conuertisti eum in terrã, ex qua uenit, disponens ei regenerationis salutem, quæ est in ipso Christo tuo. Non enim conuertisti plasma tuum in finem, quod fecisti benignè: neq; oblitus fuisti opus manuum tuarum, sed uisitasti multis modis per uiscera misericordiæ tuæ. Misisti enim prophetas, fecisti uirtutes per sanctos tuos, qui per singulas generationes & generationes glorificarunt te. Locutus fuisti nobis per os seruorum tuorum prophetarum, prænuncians nobis futuram fieri salutem: legem dedisti in adiutorium, angelos constituisti custodes. Quando autem uenit plenitudo temporis, locutus es nobis in ipso filio tuo, per quem & secula fecisti, qui est splendor gloriæ tuæ, & figura substantiæ, portans etiam omnia uerbo uirtutis suæ. Non enim rapinam arbitratus est, esse æqualis tibi Deo patri: sed Deus cum sit ante se-

cula:

cula, in terra uisus est, & inter homines conuersatus est, & ex uirgine sancta natus, exinaniuit seipsum, formã serui accipiens, conformis factus corpori humilitatis nostræ, ut nos conformes faceret imagini glorię suæ. Quia enim per hominem peccatum introiuit in mundum, & per peccatum mors properauit, benè placuit unigenito filio tuo, qui est in sinibus tuis Dei patris, factus ex muliere, sancta Dei genitrice, & semper uirgine Maria, factus sub lege, condemnare peccatum in corpore suo: ut qui in Adam mortui eramus, uiuificemur in ipso Christo tuo: & inhabitans mundo hoc, dans præcepta salutis, discedere nos ab erroribus idolorum, induxit nos in agnitionem ueritatis tuæ ueri Dei, & patris: acquirens nos sibi ipsi populum acquisitionis, regale sacerdotium, gentem sanctam: & purgans nos in aqua, & sanctificans Spiritu sancto, dedit seipsum commutationem morti, in qua tenebamur uéditi sub peccato: & descendens per crucem ad inferos, repletet in seipso omnia, absoluit dolores mortis: & resurgens, ac iter faciens omni carni ad ex mortuis resurrectionem, sicut non erat possibile teneri sub corruptione principem uitę, factus est primitiæ dormientium, primitiuus ex mortuis, ut sit ipse omnia in omnibus primatum habens. Et ascendens in cœlum, sedet in dextra magnitudinis tuæ in excelsis, qui uenturus est reddere unicuiq; secundum opera sua. Dimisit autem memoraciones salubris suę passionis, ista quæ proposuimus secundum sua mandata. Debens enim exire in uoluntariam & beatissimam & uiuificam suam mortem, in nocte qua tradebat seipsum pro mundi uita, accipiens panem in sanctis suis, & immaculatis manibus, & ostendēs tibi Deo & patri, gratias agens, benedicens, sanctificans, frangens:

Et uoce altiori: Dedit sanctis suis discipulis & Apostolis, dicēs: Accipite & manducate: Hoc est corpus meū, quod pro uobis frangitur, in remissionem peccatorum.

Populus respondet, Amen.

Iterum secretè: Similiter & calicem de genimine uitis accipiēs, miscens, gratias agens, benedicens, sanctificans, dedit sanctis suis discipulis & Apostolis, dicens:

Et altiori uoce: Bibite ex hoc omnes: Hic est sanguis meus noui Testamenti, qui pro uobis & pro multis effunderur in remissionem peccatorum. Populus respondet, Amen.

Secretè iterum: Hoc facite in meam commemorationem. Quo-

ties enim comeditis panem hunc, & calicem istum bibitis, meam mortem annunciate, meam resurrectionem confitemini. Memorātes ergo, Domine, & nos salutarium eius passionum, uiuificæ crucis, triduanæ sepulturæ, ex mortuis resurrectionis, in cœlum ascensionis, in dextera tua Dei & patris sessionis, & glorioſæ ac terribilis secundæ eius præſentiæ.

Et uoce excelſiori: Tua ex tuis tibi offerimus, per omnia, & in omnibus.

Populus: Tibi hymnum dicimus, te laudamus, tibi gratias agimus, Domine, & postulamus te, Deus noster.

Pontifex ſecretè: Ideo Domine ſanctiſſime, & nos peccatores, & indigni ſerui tui, qui conſtituti ſumus miniſtrare ſancto altari tuo, non propter iuſticias noſtras (non enim fecimus quid boni in terra) ſed propter miſericordias & miſerationes tuas, quas effudiſti ditaliter ſuper nos, confidentes appropinquamus ſancto altari tuo, & propoſentes configuralia ſancti corporis & ſanguinis Chriſti tui, te obſecramus, & te postulamus ſancte ſanctorum, beneplacita tua benignitate, uenire Spiritum ſanctum tuum ſuper nos, & ſuper propoſita munera ea, & benedicere iſta, & ſanctificare.

Modò erigit ſe Pontifex, & ſignat. Et oſtendere panem quidem iſtum, ipſum honorificū corpus Domini, Dei & ſaluatoris noſtri I E S U Chriſti: quod autem eſt in calice iſto, ipſum ſanguinem Domini Dei & ſaluatoris noſtri I E S U Chriſti, qui effuſus eſt pro mundi uita. Iterum inclinat ſe, & dicit: Nos autem omnes de uno pane & calice participant, coadunati inuicem in unius Spiritus ſancti cōmunionem, & nullum noſtrum ad iudicium aut condemnationem facias accipere ſanctum corpus & ſanguinē Chriſti tui: ſed ut inueniamus miſericordiam & gratiam in cœtu omnium ſanctorum qui à ſeculo tibi placuerūt auorum, patrum, patriarcharū, prophetarum, apoloſorum, euangelistarum, martyrum, conſeſſorum, doctorum, & omnis ſpiritus iuſtorū, ſinem in fide habentiū.

Pontifex uoce excelsa: Præcipuè ſanctæ & intemeratæ, benedictæ dominatricis noſtræ, Dei genitricis & ſemper uirginis Mariæ.

Iterum ſecretè: Sancti Iohannis præcurſoris & baptiſtæ, ſancti N. illius, cuius memoriam facimus, & omnium ſanctorum tuorū, quorum poſtulationibus uiſita nos Deus. Et memento omniū dormientium in ſpe reſurrectionis uitæ æternæ, & refrigera eos, ubi uiſitat lux uultus tui.

Adhuc te obſecramus: Memento ſanctæ catho-

catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, quæ est à finibus usque ad fines orbis terrarum, & pacificam eam, quam tuam fecisti honorifico sanguine Christi tui, & sanctam domum istam confirma usq; ad consummationem seculi. Memento, Domine, eorum qui munera ista tibi obtulerunt, & per quos & pro quibus ea obtulerunt. Memento, Domine, frugiferorû & bene operantium in sanctis Ecclesijs, & memorantium pauperum, retribue illis, diuitibus & cœlestibus donis tuis, da illis pro terrenis cœlestia, pro temporalibus æterna, pro corruptibilibus incorruptibilia.

Vides agi de terrenis muneribus à populo ad altare in usum sacerdotum, & pauperum oblati, non de oblatione corporis ac sanguinis Domini.

Memento Domine, eorum qui sunt in desertis & montibus & speluncis, & in cauernis terræ. Memento, Domine, eorû qui sunt in uirginitate & uiduitate, & reuerentia, & monachali habitu, & uenerabili ciuilitate degentes. Memento Domine, pijsissimi & fidelissimi nostri Imperatoris, quem decreuisti regnare super terram: armis ueritatis, armis bonæ uoluntatis corona eum. Obumbra super caput eius, in die belli: conforta brachium eius, exalta dexteram eius, corrobora imperium eius: subditas fac illi omnes barbaras nationes, quæ bella uolunt. Tribue illi profundam & inablattam pacem. Loquere in cor eius bona pro Ecclesia tua, & omni populo tuo, ut in tranquillitate eius tranquillam & pacificam uitam peragamus, in omni pietate & uenerabilitate. Memento Domine, omnis principatus & potestatis, & qui sunt in palatio fratrum nostrorum, & omnis exercitus: bonos in bonitate cõserua, malos bonos fac in benignitate tua. Memento Domine, circumstantis populi tui, & pro certa causa remanentiû: & miserere eis & nobis, secundum multitudinem misericordiæ tuæ. Promptuaria eorum adimple omni bono, coniuges eorum in pace & concordia conserua, paruulos enutri, iuentutem baiula, senectutem contine, pusillanimes consolare, dispersos congrega, errantes reuoca, & coaduna sanctæ tuæ catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ: energumenos à spiritibus immundis libera, nauigantibus conuauiga, iter agentibus coitera: uiduis patrocinare, orphanos protege, captiuos libera, infirmos sana: qui in ergastulis & metallis, atq; exilijs seu amara seruitute, uel in quacunq; tribulatione & angustia siue anxietate sunt, releua. Memento Domine, & omnium petentiû magnam

miseri cordiam tuam, & omnium amantium nos, & odientium, & postulantium nos indigno orare pro illis. Et omnis populi tui memento, Domine Deus noster, & super omnes effunde diuitem misericordiã tuam, omnib. retribuens quæ ad salutẽ sunt postulationes, & quorum nos memoriam non facimus, aut per ignoratiam, aut per obliuionem, seu propter multitudinẽ nominum, ipse memento Deus, qui scis uniuscuiusq; ætatem & appellationem, qui scis unumquenq; de ventre matris suæ. Tu es enim, Domine, auxilium inauxiliatorum, spes desperatorum, laborantium salus, nauigantium portus, languentium medicus: ipse omnibus omnia sis, qui scis unumquenq;, & postulationem eius, domum & necessitatem eius. Et erue, Domine, ciuitatem hanc, & omnem ciuitatem & regionem à fame, pestilentia, terræmotu, demerisione, igne, gladio, incurflu alienigenarum, & ciuili bello.

Modò excelsiori uoce: In primis memento Domine, Archiepiscopi N. quem de sanctis tuis Ecclesijs ad pacem, integrum, honorificum, sanum, longæuum, rectè tractantem uerbum ueritatis tuæ.

Iterum secretè: Memento Domine omnium Episcoporum orthodoxorum, rectè tractantium uerbum ueritatis tuæ. Memento Domine, secundum multitudinem miserationum tuarum, & meę indignitatis: indulge mihi omne delictũ, uoluntarium, & non uoluntarium. Et non pro peccatis meis prohibeas gratiam sancti tui Spiritus à propositis muneribus. Memento Domine, honorifici presbyteratus, qui est in Christi ministerio, & omnis sacerdotalis ordinis. Et neminem cõfundas circumstantium sancto altari tuo. Visita nos in bonitate tua, Domine: appare nobis in diuitibus tuis miserationibus. Bene temperatos & utiles nobis aeres tribue, pluuiam pacificam ad fructificationem terræ largire. Benedic coronã anni, benignitatis tuæ. Comprime schismata Ecclesiarum, extingue incurfiones gentium, hærefum insurrectiones citò destrue uirtute Sancti tui Spiritus. Omnes nos suscipe in regno tuo, filios lucis & filios diei ostendens. Tuam pacem & tuam charitatẽ da nobis, Domine Deus noster. Omnia enim dedisti nobis.

Et uoce excelsiori: Da nobis uno ore, & uno corde glorificare, & laudare honorificentissimum & magnificentissimum nomen tuum, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, nunc, & semper, & in seculum seculorum. Populus: Amen.

Pontifex:

Pontifex: Et sint misericordiae magni Dei, cum omnibus uobis.
 Populus: Et cum spiritu tuo.

CANON HIERVURGIAE CHRYSOSTOMI, OLIM CIR-
 ca annum Domini 1170 à Leone Tusco, Epistolarum apud Emanuelem Imperato-
 rem interprete, & à Iohanne Hofmeistero Priore Augustinianorum Colma-
 ria, anno 1540, cum praefatione Beati Rhenani
 impressa.

Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth. His ita pro-
 nunciatis, dicunt subdiaconi: Quicumq; estis fideles orate.

Sacerdos rursus orat: Cum his & nos beatarum uirtutum agmi-
 nibus clemens domina clamamus & dicimus, Sanctus es, & san-
 ctissimus est unigenitus filius tuus, cum sancto Spiritu, & magni-
 ficētissima gloria tua: qui ad eod mundum dilexisti, ut filium tuum
 unigenitum dares, ut omnis qui credit in illum, non pereat, sed ha-
 beat uitam aeternam: qui ueniens completo omni pro nobis my-
 sterio, nocte qua tradebaris, magis autē tradebas te ipsum pro mun-
 di uita, panem accipiens, cum sanctis tuis & immaculatis & impol-
 lutis manibus: cum gratias egisses, benedixisti, sanctificans & fran-
 gens, sanctis tuis discipulis & Apostolis tuis tribuisti dicēs: (Exal-
 tat uocem) Accipite & comedite, Hoc est corpus meum, quod pro
 uobis tradetur, in remissionem peccatorum.

Clerus & populus: Amen.

Sacerdos: Similiter autem & calicem, postquam cœnauit dicēs:
 (Exaltat uocem) Bibite ex hoc omnes. Hic meus sanguis noui Te-
 stamēti, qui pro uobis & pluribus effunditur, in remissionem pec-
 catorum.

Clerus & populus: Amen.

Sacerdos pronus: Memores igitur salutaris huius mandati, & o-
 mnium eorum quæ pro nobis facta sunt, crucis, sepulture, resurre-
 ctionis triduanæ, ad cœlos ascensionis, sessionis ad dextram, secū-
 di & gloriofi rursus aduentus.

(Elevatio uocis.) Tua ex tuis offerentes per omnia & in omni-
 bus.

Clerus & populus: Te laudamus, te benedicimus, tibi agimus
 gratias Domine, & exoramus te Deus noster.

Sacerdos: Adhuc offerimus tibi rationabile ac incrucētum hoc
 obsequium: & precamur, & supplicamus, & deprecamur, ut mit-

tas Spiritum tuum sanctum super nos, & super hæc apposita munera.

Et erigens se, & tertio consignans sancta munera dicit: Et fac panem istum quidem, preciosum corpus Christi tui.

Diaconus assistens: Amen.

Et quod est in calice isto, preciosum sanguinem Christi tui.

Diaconus: Amen.

Permutatis sancto Spiritu tuo.

Diaconus: Amen.

Sacerdos rursus orat: Ut fiat communicantibus in emundationem animæ, in remissionem peccatorum, in communionem sancti Spiritus, in regni plenitudinem, in fiduciam ad te, non in iudicium, neq; in condemnationem. Adhuc offerimus tibi rationale hoc obsequiū pro fideliter dormientibus, pro patribus, & pro auis nostris: interuentibus patriarchis, prophetis, Apostolis, martyribus, confessoribus, & omnibus sanctis. Exaltat uocem: Præcipue autem sanctissima, intemerata, super benedicta regina nostra Dei genetrice, & semper uirgine Maria.

Hic autem qui stat in choro, post sanctum altare diaconus, qui fecerat continuatam orationem, pronunciat: Et pro uniuersorum cogitationibus, ut Deo placeant, exoremus. Clerus & populus: Et pro salute omnium & uniuersorum.

Diaconus interea suggerit, ut pro defunctis fiat oratio. Sacerdos: Sancti Iohânis baptistæ, prophetæ & præcursoris sanctorum & nominatissimorum Apostolorum, & sancti huius cuius memoriam agimus, & omnium sanctorum supplicationibus, uisita nos Deus: & memor esto omnium in Domino morientium, & in spe resurrectionis æternæ uitæ: ac requiem præsta eis, ubi lumen uultus tui superintendit. Et adhuc precamur te: Memento Domine, omnium Orthodoxorum episcoporum, rectè tractantium uerbum ueritatis tuæ, & omnium presbyterorum Christo ministrantium, & omnis sacerdotalis ordinis. Amplius obtulimus tibi hanc rationabilem hostiam pro orbe, pro sancta catholica & Apostolica Dei Ecclesia, & his qui casta in conuersatione ac sobria degunt, pro fidelissimis & Deo dilectissimis Imperatoribus nostris & toto palatio, & omni exercitu eorum: da eis Domine pacificum imperium, ut & nos in tranquillitate eorum quietam & tranquillâ uitam degamus in omni Dei cultu & sobrietate.

Exaltat.

Exaltat uocem: In primis memento Domine Archiepiscopi nostri, talis: quem concede sanctis tuis Ecclesijs in pace saluum, honorabilem, sanum, in longitudinem dierum, & rectè tractantem uerbum ueritatis tuæ.

Post hanc sacerdotis pronunciationem, diaconus qui sanctum Euangelium dixit, ac utiori uoce profert hæc, si fuerit aliqua magna festiuitas: Michaelis sanctissimi & uniuersalis patriarchæ longa sint tempora. Eleutherij Alexandria, Cyrilli Antiochiæ, Leonij Hierosolymorum, longa sint tempora.

Et pro offerente sancta munera hæc, Domino Deo nostro, sacerdote uenerabilis presbyteri eius quæ in Christo est ministratio- nis, & omni sacerdotali ordine. Et pro Imperio, uictoria & perseverantia pijsimorum & Christo dilectorum Imperatorum Emanuelis & Mariæ, Alexij Magni Imperatoris & Porphyrogeniti: & pro pace & bono statu totius mundi & sanctissimarum Ecclesiarum: & pro redemptione fratrum nostrorum captiuorū: & pro ea quæ Christum diligit militia: & pro circūstante populo, & pro uniuersis fidelibus Deum deprecemur.

Et populus id idem acclamat.

Sacerdos orat: Memento Domine, ciuitatis in qua habitamus, & omnis ciuitatis, & regionis, & eorū qui fideliter inhabitant eas. Memento Domine nauigantium, iter agentium, ægrotantium, laborantium, captiuorum, & salutis eorum. Memento Domine, fructiferorum & bene operantium in sanctis tuis Ecclesijs: & eorū qui pauperum curam agunt, & super nos omnes misericordiam tuam trans mitte. Exlatio uocis: Et da nobis uno ore & uno corde glorificare & laudare honorificentissimū et magnificentissimū nomen tuum, patris et filij et spiritus sancti.

Clerus & populus: Amen.

Sacerdos: Et sit super nos misericordia magna Dei, & saluatoris nostri IESV Christi. Et clerus & populus: Et cum spiritu tuo.

Deinde facit crucem super populum. Et diaconus: Omnium sanctorum memoriam facientes, iterum & iterum pro pace Domino supplicemus.

Clerus & populus: Kyrie eleison.

Pro oblatiis & sanctificatis preciosis donis Dominum deprecemur.

Clerus & populus: Kyrie eleison.

Vt clemēs Deus qui suscepit ea in sancto & cœlesti & intelligibili altari suo, mittat nobis propterea gratiam & donum sancti Spiritus.

Clerus & populus: Kyrie eleison.

Opitulare, salus & custodi nos, Deus, tua gratia: Diem omnem perfectam, sanctam, pacificam, & sine peccato à Domino deposcamus.

Clerus & populus: Præsta Domine.

Angelum pacis, fidelem ductorem, custodem animarum & corporum nostrorum à Domino petamus.

Clerus & populus: Præsta Domine.

Veniam & remissionem peccatorum nostrorum à Domino petamus.

Clerus & populus: Concede Domine.

Vt reliquum tempus uitæ nostræ in pace & sanitate expleamus, à Domino deposcamus.

Clerus & populus: Præsta Domine.

Bonum finem uitæ nostræ, in lamentabilem, in confusum, & congruam responsionem ante formidolosum tribunal à Domino petamus.

Clerus & populus: Concede Domine.

Vnitatem fidei, & communicationem sancti Spiritus, petentes nobismetipsis, & ad inuicem omnem uitam nostram Deo commēdemus.

Clerus & populus: Tibi Domine.

Interea dicitur hæc oratio à Sacerdote: Tibi commendamus omnem uitam nostram, & spem dominator clementissime: & precamur & supplicamus, ut mereamur communicare cœlestia & terribilia mysteria tua, huius sanctæ & Spiritualis mensæ, in pura conscientia, in remissionem peccatorum, in ueniam delictorum, in Spiritus sancti cōmunicationem, in regni cœlorum hæreditatem: non in iudicium, uel in condemnationem. Et dignos fac nos Domine, ut cum fiducia indēmniter audeamus innocare te cœlestē Deum patrem, & dicere:

Clerus & populus: Pater noster qui es in cœlis, &c. quoniā tuū est regnum, & uirtus, & gloria patris & filij & Spiritus sancti.

Clerus & populus: Amen.

Sacerdos: Pax omnibus.

Clerus & populus: Et cum spiritu tuo.

¶ Adijciamus:

¶ Adijciamus sanè etiam istud horrendum monstrum blasphemie Papistarũ canonis, cuius gratia omnes priores adscripti sunt, ut uideat pius Lector, quanto fuerit uetustas purior ac syncerior, quàm est istud præsens regnum Babylonix idolomanix. Hoc igitur modo iste polyphemus filium Dei, eiusq; unicum passionis sacrificium blasphematur. Gelastus. 495.

Te igitur clementissime pater, per IESVM Christum filium tuum, Dominum nostrum, supplices rogamus ac petimus: uti accepta habeas & benedicas Hęc t̄ dona: hæc t̄ munera: hæc t̄ sancta sacrificia, illibata in primis, quæ tibi offerimus, pro Ecclesia tua sancta catholica, quam pacificare, custodire, adiuuare & regere digneris, toto orbe terrarum: unà cum famulo tuo Papa nostro N. & Antistite nostro N. & omnibus Orthodoxis, atque catholica & Apostolica fidei cultoribus.

Oratio pro uiuis.

Memento Domine famulorum famularumq; tuarum N. & omnium circumstantium: quorum tibi fides cognita est & nota deuotio: pro quibus tibi offerimus, uel qui offerunt tibi hoc sacrificium laudis pro se, suisq; omnibus, pro redemptione animarum suarũ: pro spe salutis et incolumitatis suæ tibi reddunt uota sua, æterno Deo uiuo et uero.

Infra actionem.

Communicantes, et memoriam uenerantes, in primis gloriose semperque uirginis Mariæ genitricis Dei, et Domini nostri IESV Christi: sed et beatorum Apostolorum ac martyrum tuorum Petri et Pauli, Andreæ, Iacobi, Iohannis, Thomæ, Iacobi, Philippi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis et Thadæi, Lini, Cleti, Clementis, Sixti, Cornelij, Cypriani, Laurentij, Chryzogoni, Iohannis et Pauli, Cosmæ et Damiani: et omnium sanctorum tuorum, quorũ meritis precibusq; concedas, ut in omnibus protectionis tuæ muniamur auxilio: per eundem Christum Dominum nostrum, Amen.

Infra actionem:

Hanc igitur oblationem seruitutis nostræ, sed et cunctæ familiaris tuæ, quesumus Domine, ut placatus accipias, dies que nostros in tua pace disponas, atque ab æterna damnatione nos eripi, et in electorum tuorum iubeas grege numerari, per Christum, &c. Leo. 442. Gregorius

Oratio.

Quam oblationem tu Deus in omnibus quæsumus benedictam, ascriptam, rationabilem, acceptabilemque; facere digneris: ut nobis corpus & sanguis fiat dilectissimi filij tui Domini nostri Iesu Christi.

Alexander. Hic accipiat hostiam in manibus, dicendo: Qui pridie quam pareretur, accepit panem in sanctas ac uenerabiles manus suas, et eleuatis oculis in cœlum, ad te Deum patrem suum omnipotentem, tibi gratias agens, benedixit, fregit, deditque; discipulis suis dicens: Accipite et manducate ex hoc omnes: Hoc est enim corpus meum.

Hic deponat hostiam, et leuet calicem: Simili modo, postquam cœnatum est, accipiens et hunc præclarum calicem in sanctas ac uenerabiles manus suas, item tibi gratias agens, benedixit, deditque; discipulis suis, dicens: Accipite, et bibite ex eo omnes: Hic est enim calix sanguinis mei, noui et æterni Testamenti, mysterium fidei, quod pro uobis et multis effundetur in remissionem peccatorum. Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis. Hic deponit calicem. Unde et memores Domine nos serui tui, sed et plebs tua sancta Christi filij tui Domini nostri, tam beatæ passionis, nec non & ab inferis resurrectionis, sed & in cœlos gloriôsæ ascensionis, offerimus præclaræ maiestati tuæ, de tuis donis ac datis, hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam, panem sanctum uitæ æternæ, & calicem salutis perpetuæ.

Oratio.

Supra quæ propitio ac sereno uultu respicere digneris, & accepta habere: sicut accepta habere dignatus es munera pueri tui iusti Abel, & sacrificium patriarchæ nostri Abraham: & quod tibi obtulit summus sacerdos tuus Melchisedech, sanctum sacrificium, immaculatam hostiam.

Hic inclinēt se, & dicat. Oratio.

Supplices te rogamus omnipotens Deus, iube hæc perferri per manus sancti angeli tui, in sublime altare tuum: in conspectum diuinæ maiestatis tuæ, ut quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum filij tui corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cœlesti & gratia repleamur: per eundem Christum Dominum nostrum, Amen.

Commemoratio pro defunctis.

Memento etiam Domine famulorum, famularumque tuarum,
N. qui

N. qui nos præcesserunt cum signo fidei, & dormiunt in somno pacis: ipsis Domine & omnibus in Christo quiescentibus, locum refrigerij, lucis & pacis ut indulgeas deprecamur: per eundem Christum Dominum nostrum, Amen.

Hic percutiat pectus suum, aliquantulum altius dicens:

Nobis quoq; peccatoribus famulis tuis, de multitudine miserationum tuarum sperantibus, partem aliquam & societatem donare digneris cum tuis sanctis Apostolis, & martyribus, Iohanne, Stephano, Mathia, Barnaba, Ignatio, Alexandro, Marcellino, Petro, Felicitate, Perpetua, Agatha, Lucia, Agneta, Cecilia, Anastasia, & omnibus sanctis tuis: intra quorum nos confortium non æstimator meriti, sed uenię quęsumus largitor admitte: per Christum Dominum nostrum. Hic non dicitur, Amen.

Per quem hæc omnia Domine semper bona creas, sanctificas, uiuificas, benedixisti, &c. præstas nobis: Per ipsum, & cum ipso, & in ipso est tibi Deo patri, omnipotenti, in unitate Spiritus sancti, omnis honor & gloria.

BEATVS RHENANVS VERNERANDO PATRI IOHANNI HOFMEISTER, Priori Augustinensium apud Columbariam, Theologo insigni, S. D.

Cum nuper Bibliothecam cœnobij tui publicam aggressus es, ses componere, diu neglectum, uolumen incidit in manus tuas Hugonis Eteriani, disputationes illas argutissimas, ac Missam Iohannis Chrysostomi Leone Tusco interprete continens, quorum uterq; Constantinopoli uixit Emanuele Iohannis F. imperante. Ex posteriore opusculo præsidium te nastum existimabas, à contemptu uindicandi in summa semper ueneratione habitam Liturgiam. Mihi certè cur gratissimum fuerit, haud postrema causa est, quòd ritũ ueterẽ ostendens, unde ipsum inoleuerit Missæ uocabulũ, perpulchrè docet: nepe à dimissione populi, quæ bis in publico sacro fiebat: primũ catechumenorũ, deinde fidelium. Quam rem annotauit Isidorus Hispalensis, non ubiq; malus autor: siquidem magnam partem spectaculorum Septimij Tertulliani reperi apud hunc in fine libri decimoctauo, ut de alijs locis etiam aliunde subleuis taceã. Is igitur in Lexico suo, capite de Officijs, libro sexto: Missa, inquit, tempore sacrificij est, quando catechume-

Missã à dimissione populi dictã. Isidorus.

ni foras mittuntur, clamante Leuita: Si quis catechumenus reman-
 sit, exeat foras. Et inde Missa. Quia sacramētis altaris interesse non
 possunt, qui nondum regenerati noscuntur. Hæc illic. Subscri-
 bens Isidoro, quem forte legerat, Michael Ritius Neapolitanus,
 in regia Francorum historia libro secundo: Missarum, inquit, men-
 tio nos admonet originationem eius nominis indagare, ne quis
 ut sordidum respuat. Antiquitus in illa uaria Deorum superstitione,
 peracta re diuina, conuersus ad plebem sacerdos aiebat, *λαοις & πεποις*: id est, populis missio, ut est apud Apuleium, quo uerbo pote-
 statem faciebat abeundi uolentibus. Idem mos à nostris etiam ser-
 uatus est, ut libo iam libato, per ministrum pronuncietur, *IT E*
MISSA EST. Id idem ualeat, quod Illicet, Id est, ire licet. Nam no-
 stre religionis autores indifferenter usurpasse missionem, missam-
 que, testis est Cyprianus, qui remissam peccatorum sepe scribit, &
 id genus alia permulta. A' parte ergo totum sacrificium Missa no-
 minatum, quasi missio. Hactenus Ritius. Addere libet hoc loco,
 Remissa. Septimium Tertullianum pro remissione, remissam usurpasse, an-
 te Cyprianum, libro aduersus Marcionem quarto. Diximus, in-
 quit, de remissa peccatorum, quemadmodum in proxima editio-
 ne, fidem Gorziensis codicis secuti, castigauimus: etiam Missæ men-
 tione in scholijs illic facta. Nam sicut illud Græcorum, Attenti si-
 mus, siue, Attendamus, & id etiam nostrū, Sursum habeamus cor-
 da, Gentilium imitatione dictum est: apud quos in sacrificio cla-
 mabat præco, Hoc age. Ita antiquissimis doctissimisq; nostræ re-
 ligionis magistris etiā illud ab Ethnicis mutuari placuit, *Ite Mis-*
sa est: quali propemodum oratione Consul Romanus Senatū di-
 mittebat. Hanc consuetudinem de dimissione populi indicat di-
 uus Ambrosius epistola trigesima tertia libri quinti: Erat autem,
 inquit, Dominica. post lectiones atque tractatū dimissis catechu-
 menis, symbolū aliquib. competētibus, in baptisterijs tradebā basi-
 licæ. illic nunciatū est mihi comperto, quod ad Portianā basilicam
 de palatio decanos misissent, & uela suspenderent, populi partē eō
 pergere. Ego tamen mansi in munere. Missam facere cœpi. In quib.
 uerbis, quod dixit, Post lectiones: intelligit uel prophetica, uel Pau-
 linam, & ipsum Euangeliū. Tractatum uocat, cōcionem ad popu-
 lum, ut in hac eadē Epistola infra: Dum hæc tracto, suggestū est mi-
 hi. Sic Cyprianus in epistola ad Antonianū: Ego prius legeram, &
 Episcopo tractante cognoueram, non sacrificandum idolis. Et Au-
 relius

Michael
Ritius.

Cyprianus

Remissa.

Attenti si-
mus.

Sursum
corda.

Hoc age.

Ite, Missa
est.

Ambrosius

Lectiones.

Tractatus.

Tractate.

relius Augustinus tuus, Homilias suas in Ioannem uocat Tractatus. Sequitur: Dimissis catechumenis. Hic audis Missam, id est dimissionem catechumenorum, quibus non licebat interesse mysterijs, ceu nondum initiatis per baptismū. Horum perfectissimi, iam satis instituti in his quæ pertinent ad religionē, & quibus adlubesceret Christianismus, appellabantur Competētes, tanquam qui iam baptismum peterent, cuius erant de proximo candidati. *Competentes.* His regula fidei, symbolum tutò credebatur apud fontes baptisteriorum. Atq; hoc est quod ait: Symbolum aliquibus competentibus in baptisterijs tradebam basilicæ. Addit paulo pòst: Ego tamen mansi in munere, Missam facere cœpi. Vbi loquitur de Missa fidelium, qui sacrosanctæ communionis futuri participes in templo remanebant. Nam in singulis sacrificijs proclamante diacono, qui primū catechumenos, deinde fideles ipsos dimittebat, Ite, Missa est: ita Missæ uocabulum auribus populi insonuit atq; inhæsit, ut ab ea solenni dimissione, Liturgiam ipsam non aliter quàm Missam disitare consueuerit. Et uulgo quidem id temporis receptam sacrificij nomenclaturā, etiam docti coacti sunt usurpare, & tota posteritas. Sic autem Ambrosius dicit Facere Missam, ut autores Sacrum facere, & facere sacrificium. Apud Gratianum quoque Gelasius pontifex Romanus hoc loquendi modo utitur. Et missas, inquit, eum facere nullo modo permittat. Porro ex his quæ modò retulimus, facile est intelligere, id quod idem Gratianus ex actis Concilij quarti apud Carthaginem celebrati, citat in hæc uerba: Episcopus nullum prohibeat ingredi in Ecclesiā, & audire uerbum Dei, siue gentilem, siue Iudæum, siue hæreticum, usque ad Missam catechumenorū. ubi pro missione propriè Missam accipit: hoc est, donec catechumeni ex more dimitti solent. Erat & altera adhuc Missa fidelium, ceu diximus, quando peracto iam sacro fideles dimittebantur, clamante rursum diacono, Ite, Missa est: qui mos etiamnum seruatur. Hodie illi tui in oppido uicino, qui te scripturas tractantem, singulis diebus festis audiunt, ultra Missam catechumenorū uix manent: & qui sigillatim ac cunctanter intrauerant, cateruatim extra fores templi prorūit, uelut Missa fidelium, in qua ipsa mysteria peragūtur, nihil ad eos pertineat. Sed hoc iam olim questus est Arelatensis Cæsarius præcipuè, de non expectata sacerdotali benedictione: & diuersorum conciliorum sanctiones id ualere prohibent, ut nosti. Quoniam autem

Competentes.

Facere Missam.
Gelasius.

Vsque ad Missam catechumenorum.

Cæsarius.

Ambrosius post Missam, hoc est, dimissionem catechumenorum, Ego tamen (inquit) mansi in munere, Missam facere cœpi: Missam uulgi more pro sacrificio sumit. Rectè equidem Rabanus ille Maurus, Magontiacensis episcopus, in libello de Institutione clericorû: Quæritur, inquit, in quo loco inchoetur officium Missæ. Et si for-
 tè quis ad totum officium non occurrerit, ubi præsentare se debeat in initio Missæ. Nobis uidetur, Missam uocari ab eo loco, ubi incipit sacerdos sacrificium Deo offerre, usq; ad ultimam benedictionem, qua clamante Leuita dicitur, Ite Missa est. Hactenus Rabani uerba retulimus. Iam & hoc consideratu pulchrû est, quòd Missa ueterum, cuius hîc specimen habemus iuxta cõsuetudinem Ecclesiæ Constantinopolitanæ, & cuius formam apud uerustissimas proculdubio Orientis Ecclesias obseruatam Magnus ille Dionysius recenset, publica fuisse uidetur. Nam Missæ priuatæ an ueteribus in tam frequêti usu fuerint, ut sunt hodie, quidam addubitât. Certè ipsæ præbendarum institutiones, si quis tabellas cõscriptas inspiciat, & ararum in nostris basilicis superadditicia structura, nouitatem præ se ferunt. Eæ apud Gratianum Peculiares appellantur, solennibus etiam diebus à sacerdotibus fieri solitæ, ubi hanc sanctionem pridem legisti. Et hoc attendendum, inquit, ut Missæ Peculiares, quæ per dies solennes à sacerdotibus fiunt, nõ ita in publico fiant, ut propter eas populus à publicis Missarû solennibus, quæ hora tertia canonicè fiunt, abstrahatur: sed sacerdotes qui in circuitu urbis, aut in eadem urbe sunt, & populus, in unû ad Missarum publicam celebrationem conueniant. Hæc ex Gratiano.

Missæ priuata.

Missæ peculiare.

Ciuitatenses diocesanæ.

Diocesanæ.

Sacella cathedralium basilicarû unde?

Capellæ.

Proinde tu, qui Magontiaci habitasti, non miraris, cur clerici ciuitatenses omnes (sic enim Agathense conciliû alicubi nominat, & à diocesanis distinguit) in æde sacra maiori, conueniant festo die solenni. Id nimirum fit, ut constitutioni modò recitatæ satisfiat. Quin hæc de causa tot sacella, siue ædiculas uidemus cathedralibus templis adhærentes, in quibus sancti uiri Deo priuatim litabant, ne populum à publica Missa abstraherent. Cum in magnis Imperij comitijs, quæ Carolus Augustus abhinc decennium apud Augustam Rheticæ celebrauit, templum ibidem Episcopale perlustrarem, ostensum mihi fuit obscurum sacellû, in quo diuus Vdalricus eius urbis antistes seorsum sacrificare cõsueuisset. Simile mihi Constantiæ ad lacum Brigantinum fuit demonstratû, priuatis sanctissimi Chouonradi sacrificijs nobile: uulgi, Capellas: appellat.

appellat: quam uocem Francis ueteribus debemus, qui in Gallijs regnum constituerunt, & Germanica lingua sunt usi. Occasio no-
 uæ uocis hæc fuit: ut hoc obiter narrem ex annotatione codicis eu-
 iusdam peruetusti desumptum Nouientensis monasterij, quem ti-
 bi præbui inspiciendū, ne quis à me confictum putet. Diuus Mar-
 tinus Ludouico regi illi (barbara pronunciatione Clodoueus no-
 minatur) qui fidem Christianam ex Francis primò suscepit, à Re-
 migio tinctus, ad eò obseruatus fuit, ut pleraq; bella ope eius diu-
 ex uoto cōfecerit: quorū minimū non est illud aduersum Visogo-
 thos gestū. Extat apophthegma, relatū in annalib. Francorū: Bon-
 sanè Martinus in auxilio, sed carus in precio. Frequenter igitur præ-
 sentissimum Martini numen experti, tandem eucullum (qui Fran-
 cis & Germanis cappa, atq; cappula dicitur per diminutionē) de
 illius pallio nati, quod nigrum & pendulum ac amphibalon fuis-
 se Seuerus Sulpitius docet (ubi fortè amphimallon legendū, ut u-
 trinquo uillosum accipias, uidelicet non amictus modò, sed & stra-
 gula uestis usum suppeditans. nam amphiphalon, hic locum non
 habet) Huiusmodi inquam capitis amiculum adepti de pallio di-
 uini, ipsi capellam sancti Martini, nominabāt sua lingua, *Sant Martens
 Cappell*. Hancq; non solum domi, ceu rem sacram colebant, uerum
 etiam secum in militiam ferebant tot nationum uictores Franci.
 Locus in castris, ubi seruabatur, tentoriolo obduci solitus, & tem-
 poraria structura exornari magnæ erat uenerationi uniuersis quæ
 uocitabant, *das Cappell*: figuratè pro continente contentum usurpā-
 res. unde factum est, ut quibusuis postea sacellis id nomen tribue-
 retur. In actis concilij Triburiensis recentius habiti, citante Gra-
 tiano legimus: Sicubi à Nortmānis & Sclauis ab Vngaris & malis
 Christianis, seu qualicunq; modo ecclesiæ fuerint incensæ & cō-
 bustæ, in capellis cum tabula consecrata Missas iterum celebrari
 permittimus. Vbi interpres: Fortè capellæ non erant, inquit, olim
 ecclesiæ: cum antiquitū diceretur Capellæ tuguria caprarum pel-
 libus testa. Audis perbellam etymologiam. Ab illa sua cappella
 reges Francorum sacrificium priuatum cum his, nunc militiæ,
 quod frequēter admodum eueniebat, nunc peregrè uersantibus,
 cum ob ardua subinde negotia non liceret semper interesse pu-
 blicis Missis, Cappellanum nominabant, & archicappellanum:
 uel quòd principis esset Cappellanus, uel quòd cæteris præ esset:
 nihil grammaticorum præceptionem curantes, qua Græca cum

Vnde.
 la pro sacer-
 los?
 D. Marti-
 nus.

Cappa.
 Cappula.

Cappella-
 nus.
 Archicap-
 pellanus.

Latinia

Latinis componi prohibent, ne dicam cum barbaris. Archicappellanorum officium fuit, etiam tabulas atq; Imperiales annotationes cognoscere, quas omnes Latinè perscribi mos erat. Est penes me exemplum literarum Ludouici regis, qui caroli Magni propositus fuit, sic subscriptum: Ernestus cancellarius ad uicem Theotmari archicappellani recognouit. Et alterum Othonis I. Aug. cum hac subscriptione: Vuilligifus cancellarius uice Roberti archicappellani notauit. Dignitas enim esse cœperat. Et habet hunc titulum abbas Fuldenſis, ut sit archicappellanus Augustę. Sed quod

Fuldenſis
abbas ar-
chicapella
nus Augu-
stę.

Sepultura
intra tem-
pla.

Missarum
publicarũ
olim fre-
quens con-
uentus.

Missę uo-
cabulum
cur nundi-
nis tributũ

Missę pu-
blicę cur
abbatibus
prohibita,
et uicę Epi-
scopis et
cleris intra
monaste-
ria.

erat peculiare regibus, statim cum principes, tum inferioris ordinis proceres usurpare cœperunt: mox, alij diuitijs insigniores, ut proprium cappellanũ quisq; haberet. Ad eũ cunctis libet, eos qui in fastigio rerum positi sunt, imitari, & illis quatenus licet sese æquare. Idẽ accidit in sepulturis. Olim episcopi, sacerdotes & principes, autores structurę, tantum intra templorum muros sepeliebantur, hodie eũ uentum est, ut quilibet cerdo in medio basilicę uelit humari: ut ædes sacrę Christianorum, quas mundas esse conueniebat, polyandria sint, & cadauerum receptacula. Enimuerõ, ut ad propositum redeam, Missę publicę tanta populi religione, & tam frequenti conuentu fiebant, solennibus duntaxat diebus, ut in Francorum legibus, quę ipsi capitula uocitabant, & alijs præscriptionibus præcedẽtium seculorum, quoties præfinitum terminum nominare opus est, ad Missam Iohãnis, uel Andree uel Candelarum Missam, aut inter duas diuę Marię missas, (assumptionẽ & natiuitatem intelligentes) aliquid faciendum definiant. Quoniam autem ad publicam Missam tanta populi uis undequaq; cõfluebat, solebant & mercatores peractõ sacro res uenales proponere, ex opportunitate frequentię popularis quæstum captantes. unde factum est, ut à Gallis & Germanis, Missę uocabulum nundinis ac mercatui tribuatur. Vocant Missam Lugdunensem, Francofordiensem, Antuerpiensem, ubi merces distrahuntur, solenni negociatorum conuentu. Proinde non est mirandum, cur Calistus pontifex Romanus prohibuerit, ne Abbas publicas Missas cantet: & Gregorius, ne Episcopi uel clerici in monasterio idem facere tentent, ne uidelicet (ut idem ad Castorium scribit) in Dei seruorum recessibus, & eorum receptaculis, ulla popularis præbeatur occasio cõuentus. Siquidem promiscua hominum multitudo, uiri, mulieres, adoleſcẽtes & puellę, sacram etiam communionem (si qui-

bus.

bus collibuisse) percipiebant, unà cum sacerdote: omnibus tam aperta & clara uoce pronuntiatis, ut uernaculæ Gallorum simplicitati etiam num omnis Missa cantari dicatur, etiam quæ in sacratissimo recessu, nemine quicquam audiēte legitur. Ita q; nisi diui Gregorij missale uolumen obstarer, dubitari queat, num priuatæ Missæ, siue peculiare in monasterijs primùm natæ, siue certè magis frequentatas apparet, nisi quòd olim non omnes monachi erant presbyteri. Gelasius papa apud Gratianum: Eleutherius, inquit, pater & coepiscopus noster, queritur, quòd mater eius in casa quæ castellum dicitur, oratorium construxerit, ac dedicauerit, & in eodem loco monachos constituerit, ex quibus unus est presbyter.

Sed & diuus Franciscus Assisus, recentioribus potius (quales sibi primum socios ascieuerit nempe) quàm ueteribus annumerandus, laicos, & ipse laicus (ut ex eius uita notum est) pauciores erant olim presbyteri, & pauciores etiam Missæ, sed non minor hominū religio. Pedibus enim in eorum sententiam ire cogor, qui putant nihil magis obesse uetustissimi ritus & sanatissimorum mysteriorum existimationi, quàm quòd hodie sic ad hæc peragenda continuè astringuntur sacerdotes quales quales, ceu conducantur operæ in metalla Vosagi montis, nobis uicini: nec exponuntur populo, quod maximè ad rem partinebat, preces & collectæ Missarū: quibus nihil elegātius, nihil magis pium, quod tamen haud inconsulto Comes quidam in sua ditione nuper (ut scis) fieri instituit. Equidem rescriptum Leonis papæ ad Dioscorum Alexandrinum episcopum, quod citat Gratianus, satis docet, olim in orientali

libus Ecclesijs, unam tantum Missam fieri solitam, prima diei parte, conueniente populo: tamen Ecclesiam Romanam deuotioni plebis consulentem, aliam habere consuetudinem à maioribus acceptam. Rescriptum id sic habet: Necesse est autem, ut quædam populi pars, sua deuotione priuaretur, si unius tantum Missæ more seruato, sacrificium offerre non possunt, nisi prima diei parte conueniret. Studiose ergo fraternitatē tuam familiariter admonemus, ut quod nostræ consuetudini ex forma paternæ traditionis insecudit, tua quoque cura non negligat: ut per omnia nobis fide & actibus congruamus. Et reliqua: ex quibus uerbis apparet, propter

populi deuotionem sacrificandi ueterem ritum (quem B. Platina in Telephoro, & Gratianus fuisse tradunt, ut ante horam 3. sacrificium non fieret, excepto natali Dominico) iam olim fuisse mutatum.

*Gallis cur
omnis Mis
sa cantari
dicatur.*

*In orienta-
libus Eccle-
sijs Missa
una, & qui
dem prima
diei parte.*

*Ante horam
tertiam sa-
crificiū nō
fiebatur.*

rum. nam hominibus obsecundantes pij Pontifices, ne ulla populi pars, sua deuotione priuaretur, tempus sacrificij laxarunt. Quòd si, referete Gratiano, Soter papa statuit, ut nullus presbyterorum Missarum solennia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibiq; respondentibus, & ipse tertius habeatur: negari non potest, Missam peculiarem esse antiquissimam. Cæterùm illud ex actis concilij Toletani citat Gratianus: Componitur, inquit, Missæ, siue preces uel orationes, seu commendationes, seu manus impositiones, ex quibus, si nulla decantetur in Ecclesia, uacant omnia officia Ecclesiastica: ubi precum nomine fortassis non tam precationes, quàm ipsum canonem intelligere possumus, quem diuus Gregorius precem uocat. Componi uerò Missas in uarium usum, in dicat Missalis ille codex, cuius antè meminimus, huiusmodi titulum habens: Liber sacramentorum de circulo anni, à Sancto Gregorio papa Romano editus, qualiter missa Romana celebretur. A libi eiusdem Acta concilij, Missam pro reuie defunctorum promulgatam commemorant, qua sacerdotes quidam suis inimicis mortem approperaturi, extinctis luminaribus, & cultu fanebri in aram inducto, impiè abuterentur. Nos uerò nostræ Missæ ordinem, diuo Gregorio ferimus acceptum, cuius uitam describens Iohan. 9. Pontifex Roman. huius rei facit mentionem. Sed & Gelasianum, inquit, codicem de Missarum solennijs, multa subtrahens, pauca conuertens, nonnulla uerò superadiiciens, pro exponendis Euangelicis lectionibus, in unius libri uolumine coarctauit. Hęc ille. Mutatis rebus, necesse fuit etiam mutare cæremonias. nam catechumeni decesse incipiebant, & hodie nulli sunt: quòd si sint, ut existere possunt, Iudæis ad nos transeuntibus, & Turcis, quid attinet propter paucos ueterem repetere morem? Sed et hos edocere mos est, & ad Baptismum præparare. Atq; hæc de Missa fortasse prolixius quàm par est, in gratiam libelli ad me missi: quem nolum totum tribuere diuo Chrysofomo, uel ob eam rem, quòd alicubi oratio pro catechumenis, titulum Chrysofomi habet, quasi cætera non omnia sint eius. Equidem in horarijs precibus Græcorum, quem illi libellum *ἁπολογικῶν μνημολογικῶν* appellant, istiusmodi Kontakij, apolytikij, & troparij plena sunt omnia. Tamen peruetustus est, & singularem Græcorum erga sacratissimam Eucharistiam cultum docet: sed planè eius generis, cui quædam adijci possint, & rursum demi quædam, Constantinopolita-

Missæ Ioannis Chrysofomi.

na ecclesia habuit consuetudinem suam, & cæteræ ecclesiæ suam olim proculdubio, nec refert, in precibus ac cæremonijs uariationem esse, modò in ipsa re cõueniamus. Longũ foret, si Mediolanensis ecclesiæ consuetudinem recensere uellem, qua hodieq; uiri & mulieres in hoc conducti, panem ac uinum in sacrificio inferunt, iuxta ueterẽ ritũ. Libet receptui canere, sed subiuncta prius Gerundensis concilij constitutione, quæ extat apud Gratianum: Institutio Missarum, sicut in metropolitano Ecclesiæ agitur, ita in Dei nomine in omnibus prouincijs, tam ipsius Missæ ordo, quàm psallendi uel ministrandi consuetudo seruetur. Si uidebitur tibi Erasmi nostri uersio plura cõtinere, ceu putas, quàm ista Leonis Tusci, adijcere eam poteris, ut cum hac confiteri possit: siquidem fieri potest, ut diuersa secuti sint exemplaria. Accedet ad laudem Columbariæ, dudum optimos concionatores habentis, etiam illud, quòd doctissimos literarum præceptores nacta est: quando nuper istuc uenit Vuilelmus Hammerus Nouesensis, ordinis prædicatorij decus, qui suos utranq; linguã miro candore docturus est. Video familiam Prædicatorum, breui uiris eruditissimis abundaturam, nec enim in prælegendo cessabit, si auditores in discendo non fuerint negligentes. Operæ precium feceris, si & tuos prouinciales illam Dominicanorum Academiolam accedere sinas, præsertim cui Græcè docebit. Eum uirum mihi salutabis. Rectè uale, pater uenerande: & Aurelium Augustinũ tuum euoluere totum perge. Datum Selestadij, nono calendæ Februarias, Anno 1540.

Mediolanẽ
sis ecclesia

Columbariæ
conciatores &
professores
literarum.

Oliuetæ
pro luminariis.

Officia, id
est ministri.

Sepultura.
Defensores Rom. ecclesie.

IOANNES IX. PAPA, IN VITA GREGORII

Magni, libro secundo.

Diuus Gregorius super corpora beatorum Petri & Pauli apostolorum, Missarum solennia celebrari decreuit. Acquisitis numerosissimis oliuetis (quorum summam in tabulis marmoreis præforibus eiusdem basilicæ annotauit) luminaria superaddidit, officia sedula deputauit. De sepultura iuxta Ecclesiam commodum sperare prohibuit. Septem ex defensoribus honore regionario decorandos indixit. Alleluia per extrema Pentecostes tempora dici ad Missas fecit. Subdiaconos expoliatos, prædere statuit. *uõps èd èn* cantari præcepit, & orationem Dominicam mox post canonẽ super hostiam censuit recitari. De quibus cum postea quosdam murmurare sentiret, tanquam qui Constantinopolitanæ Ecclesiæ

Alleluia.
Subdiaconi absq; uic
ste sacra.
uõps èd èn
cop.
Pater noster.
Constantinopolitana
ecclesia.

Gregorius reprehensus ob mutata missam. cōsuetudines sequeretur, pijsimus pater non dedignatus est reddere rationem, dicens: Nos in nullo horum aliam Ecclesiam secuti sumus. Nam cum Alleluia hic non diceretur, de Hierosolymorum ecclesia, ex beati Hieronymi traditione, tempore beatæ memoriæ Damasi papæ traditur tractum. Et ideo magis in hac sede illam consuetudinem amputauimus, quæ hic à Græcis fuerat tradita. Subdiaconos autem ut spoliatos procedere facerent, antiqua consuetudo Ecclesiæ fuit. Sed placuit cuidam nostro pontifici, nescio cui, qui eos uestitos procedere præcepit. Nam Siciliæ ecclesiæ nunquid traditionem à Græcis acceperunt? Unde ergo habet hodie, ut subdiaconi lineis tunicis procedant, nisi quia hoc à matre sua Romana Ecclesia perceperunt? *λύρι ἐλέησον* autem vos neque diximus, sicut à Græcis dicitur: quia in Græcia omnes simul dicunt. Apud nos uerò à clericis dicitur, à populo respondetur. Et totidem uicibus etiam *λύρι ἐλέησον* dicitur, quod apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autem Missis (alia quæ dici solent, tacemus) tantummodo *λύρι ἐλέησον* & *χαρὴ ἐλέησον* dicimus, ut in his de preceationis uocibus paulo diutius occupemur. Orationem uerò Dominicam idcirco mox post precem dicimus, quia mos Apostolorum fuit, ut ad ipsam solummodo orationem, oblationis hostiam consecrarent, & ualde mihi incōueniens uisum est, ut precem, quam Scholasticus composuit, super oblationem diceremus: & ipsam traditionem, quam Redemptor noster composuit, super eius corpus & sanguinem nō diceremus. Sed & Dominica oratio apud Græcos ab omni populo dicitur, apud nos uerò à solo sacerdote cātatur. In quo ergo Græcorū cōsuetudines secuti sumus, qui aut ueteres nostras reparauimus, aut nouas & utiles constituimus, in quibus tamē alios nō probamur imitari? Ergo uestra charitas, cum occasio dederit ut ad Catanensem ciuitatē pergat, uel in Syracusanā ecclesiā, eos quos credit aut intelligit, quia de hac re murmurare poterūt, facta colloquutione doceat, et quasi alia occasione eos instruere nō desistat. Nam de Constantinopolitana ecclesia quod dicunt, quis eam dubitet sedi Apostolicæ esse subiectam? Quod & pijsimus Dominus Imperator, & frater noster eiusdem ciuitatis episcopus, assidue profitentur. Tamē si quid boni uel ipsa uel altera Ecclesia habet, ego et minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultus est enim, qui in eo se primum existimat, ut bona quæ uiderit, discere cōtemnat.

q Valde

¶ Valde multa sunt in hac Rhenani Epistola, digna quæ obseruentur, tum de uarietate, tum de raritate Missarum: & in primis, quòd olim tantum publicè Liturgiæ, communionis causa, & nullè planè priuatæ celebrari sunt solitæ. Inde enim apparet, antiquitus Missam propriè nihil aliud nisi communionem fuisse, & non sacrificij ingentis meriti, omniaq; mala auertentis loco habitam. Alioqui si in ea ueteres fuissent sententia, semper profectò fuissent priuatæ Missæ, semper etiam infinito numero cumulatae, ad placandum tanto magis Deum, & remedium uariarum quotidianarumque difficultatum diuersorum hominum.

Obseruandum item, quod monet, etiam si hæc ab ipso edita Missa tota Chrysofomi nomine iam uendicaretur, non tamen totam eius inuentum, compositionemq; esse, nec ab eo sic in ordinem redactam, formatam uè esse. Quod etiam inde patet, quòd non tantum hæc Græcæ Missæ forma, ab ea quæ Erasmus uertit, item quæ Ambrosius Pelargus Anno 1541 edidit, uariant: sed etiam, quòd (teste Pelargo) eodem alia sit in Vaticano, quæ plurimū ab omnibus hisce discrepet. Ita quatuor multum uariantes Missarum formæ, sub unius Chrysofomi nomine uenditantur: ut res ipsa manifestè arguat, falsò eas Chrysofomo tribui: & haud dubiè eius tempore, multo puriorem, sincerioremq; Missæ formam habitam. Nam ea certè quæ Dionysio in Ecclesiastica Hierarchia tribuitur, nusquam profectò sacrificare se, aut offerre uel pro uiuis uel pro mortuis, indicat.

Plura alioqui de uarietate Liturgicorum rituum dixi in Appendice uetustioris Latinæ Missæ, à me olim Argentinæ edita. Extant quoq; uariæ Missæ à G. Cassandro editæ, sed summariaè solum, quas itidem studiosus Lector diligenter excutiat. Quo idem (ut & suprà monui) intelligat, Missam semper quasi ludibriū quoddam humani ingenij & audaciæ fuisse, dum alius aliter eam prohibitu fingit ac refingit, & ueluti pilam quandam cum suis collusoribus ultro citroq; iactat, pellit ac repellit.

Reuera autem collatis omnibus Liturgijs, earumq; uetustatib. ac historijs, liquidò deprehendi potest, istam abominationem Missaticam nihil aliud esse quàm degenerem, aut profus corruptam, inuersamq; sacram communionem. Quàm si quis apta similitudine pingere uellet, diceret, eam rariorum homuncionum inuentis ita auctam, formatam ac transformatam esse, ut si nasus, qui ante

pulcherrimam faciem tum ornabat, tum suos usus præstabat, ita noxiorum humorum affluxu crescat ac intumescat (sicut in multorum ebriosorum facie cernere est) ut iam non ornet aut iuuet faciem, sed potius ueluti monstrum quoddam pulcherrimum hominem tum deformat, tum planè perdat. Sic sanè etiam reuera Missa tum deformat, tum destruit totam Ecclesiam ac religionem.

AMICA. HUMILIS ET DEVOTA
ADMONITIO M. FLACII ILLYRICI,
ad gentem sanctam, regaleq; Antichristi sacerdotium,
de corrigendo sacrosancto canone
Missæ.

Iesaiæ 28.

Verùm hi quoq; præ uino nescierunt, & præ ebrietate (scilicet spirituali) errauerunt, sacerdos & propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt à uino, errauerunt in ebrietate, nescierunt uidentem, ignorauerunt iudicium. Omnes enim mensæ repletæ sunt uomitu sordibusq; (id est falsa doctrina & abusus) ita ut non esset ultra locus. Quem igitur iste talis docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditum?

V M pro meo erga uos Antichristi sacrificuli amore ob uestras eximias uirtutes cõcepto, de uestris commodis, uestroq; sacerrimo cultu dies ac noctes cogitem, uobisq; boni aliquid facere percupiam: uenit mihi nuper in mentem uos nihil magis sacrum habere, quàm Canonem illum, quo piè creditis posse uos, tanquam magica aliqua precatiũcula, cœlo Deum detrahere (aut potius inferos excire) ac ex mortuis mundi elementis uerum ac uiuentem omnipotentemq; Deum noua metamorphosì facere: eundem tamen Canonem non integrum habere.

Ea cogitatione perturbatus non parum dolui, nec omittere potui, quin uobis illas partes, quæ iam in uestro canone desunt, indicarẽ. Verendũ enim profectò alioqui est, ne dum mutilata mancaq; cõsecratione Missam musitatis, ac omnipotentẽ Deũ humano generi placare, peccata hominum delere, regnum cœlorũ aperire, plenitudinemq; redemptionis, quod Christus efficere nõ potuit, uestro sacrificio inuenire conamini, magis Deum offendatis, quàm

quàm placetis. Affirmo igitur extra omnē iocum, coram Deo sancte hoc uobis, quod ex authenticò codice, ubi canon aureis literis scriptus erat, has sequentes canonis partes descriperim.

Primum in parte communicātes post Cosmæ & Damiani hæc adduntur: Damiani, Dionysijq; Bonifacij, Martini, Gregorij, Augustini, Hieronymi, Benedicti, nec non & illorum sanctorum, quorū solennitas hodie in conspectu maiestatis tuæ celebratur, Domine Deus noster in toto orbe terrarum & omnium, &c. usq; ad, Et omnium sanctorum. Deinde in parte, Libera nos quæsumus, hæc interponuntur: Andrea nec non & beato Bonifacio martyre tuo, atque pontifice, cum omnibus, &c. Postremò & hæc integra precatio ibi extat, uestris uerò Missalibus iam deest.

Memento mei quæso Domine, & miserere, licet hæc indignè tibi sancte pater omnipotens æterne Deus meis manibus offerantur sacrificia, qui nec inuocare nomen tuum dignus sum: sed quoniam in honore, laude & memoria gloriosissimi dilecti filij tui Domini Dei nostri Iesu Christi offeruntur, sicut incensum in conspectu diuinæ maiestatis tuæ cum odore suauitatis accendantur, per eundem Christum Dominum nostrum. Interponitur autem hæc ultima oratio post (Omni benedictione repleamur) ante illam (Memento etiam Domine famulorum.)

Præter codicis porrò authoritatem etiam hoc ipsum initium sequentis precationis (Memento etiam) indicat præcessisse aliud Memento, aliamq; similem precationem. Nam (etiam) similia copulare in tali significatione solet. Ad hæc & uerisimile est, sacrificātem pro se quoq; orare. Deniq; & Vilelmus Durandus, qui uixit ante annos 260, in suo rationali diuinorum scribit, istam precationem olim in antiquis codicibus extitisse, sed suo quoq; tempore in usitatis non inuentam.

Non dubito igitur prorsus, quin uestro canoni deficiat, ac interferenda sit. Cogitate enim quæso uos per ingentem uestram spiritualitatem, castissimumq; cœlibatum, quomodo ex tam sanctę orationis corpore, qua nihil sanctius inuiolabiliusq; habetis, ullum membrum sine graui scelere subtrahi possit?

Exoticus iste Sodomeorum episcopus affirmat concione decima, certum esse canonem inde ab Apostolis usq; hæc tempora in Ecclesia secundum omnes suas partes durasse. Quare uidete obsecro, quoniam traditionum Patrum ualde tenaces estis, ne hanc orationem

rationem porro negligatis: sed quàm primùm congregato carnalium fratrum aut etiam generali Synodo, promulgatisq; indulgentiarijs Bullis tùm moneatis omnes homines ut orent uestrũ deum Maoz, ut uobis remittat istud tam grande peccatum, quòd hactenus hanc sacrosancti canonis nõ paruas sanè particulas inter missandum mussandumq; neglexeritis, ac pro satisfactione tanti peccati stipem uberem conferant ad nunquam finiendam sancti Petri fabricam, ut sic Dei uestri, beatorumq; Apostolorum ira placetur? Tum etiam sub anathemate præcipiatis, ne quisquam porro eas omitrat. Vester enim cultus in eo consistit præcipuè, ut (sicut & in Magia) omnia uerba & gestus exactè peragantur, & nihil profus omitatur.

Verùm si quam rationabilem rationem habetis, cur omitti debeat (quoniam, secundum uestri iuris sacrosanctos canones, Papa habet ius dispensandi contra Apostolos, & potest quoq; ex nihilo aliquid facere, est enim deus terrenus) curate saltem, ut decreto Papæ omisio istarum partium comprobetur: alioqui multorum deuotorum conscientiaë sauciabuntur, qui putabunt, uel mures istas canonis partes erossisse, uel negligètia aliqua omisissas esse, atq; ita uestros spiritualissimos spirituales Ecclesiamque longo iam tempore errasse.

Indico etiam uobis in eodem codice non inueniri minorem canonem, & in enumeratione partiũ Missæ clarè excludi: quod profectò factum nõ fuisset, si olim paruus canon tam sacrosancta Missæ pars fuisset, ac iam est. Vnde apparet, ò castissimi patres, quanto uos maioribus uestris sceliciores sitis, utpote quibus subinde aliqua sacræ res accreuerint, & hodierna die adhuc crescant. Variant & monitiones de gestibus non parum in exèplaribus canonis scriptis aut impressis, in uetustioribus codicibus: quos quidem ego multis bibliothecis & templis perlustratis inspexi, nullæ prorsus tales precatiunculae de gestibus extant. Vnde animaduerti potest, ueteres nimis rudes fuisse, ignorasseq; istas uestras pulcherrimas, planeq; theatro dignas gesticulationes.

Nec est quòd uereamini, ne aliquis Lutheranus hæreticus hinc arguere uelit, certam esse hanc notam, canonè temerè pro uoluntate hominum iam creuisse, ac subinde in alijs atque alijs partibus mutatũ esse, atque ideo nullo modo pro tam sancto habendũ esse, ut sanctissimus pater Papa & uos eius filioli uultis. Vestro enim Sy-
donio

donio certo constat, totum Canonem inde ab Apostolis usq; in Ecclesia fuisse, atq; haud dubie uel ab Apostolis uel à diua Virgine, uel etiam ab ipso Christo compositum esse: nisi fortè quis magis putet ab aliqua Magdalena aut aliquo Saule confarcinatum.

Quare pro sua autoritate dicere potest, Tace tu hæretice Lutheriane, ego aliter scio: aut, si non tacueris, exureris. Hoc argumentū profectò ualde durum ac planè lapideum est, quippe quo etiam ipse Dominus IESVS, quantumuis uehemens disputator, sæpius facile superatus, & cedere coactus est, ut legimus Et sustulerunt lapides.

Suadeo etiam nimio quodā erga uos amore impulsus, ut illam scandalosam canonis partem uel remoueatis, uel certè nonnihil corrigatis, ubi dicitur: Vt quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum filij tui corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cœlesti & gratia repleamur. Possunt enim inde hæretica quædam probari, nempe primùm missas sine communicantibus olim non esse celebratas. cur enim diceret sacerdos ad Deum (quotquot sumpserimus) si sciret nullum secum communicaturum, atq; ita Deū derideret. Multo igitur minus Missæ in angulis & solitarijs locis celebratæ sunt, quòd tum hinc, tum ex reliquis Missæ partibus omnibus, quæ in numero plurali recitantur, salutationibus & conuersionibus facile patet: quæ clarè testari uidentur, Missam olim publicam totius Ecclesiæ actionem fuisse. Sed de hac re alibi prolixius dictum est.

Deinde posset etiam uideri, olim omnes Christianos sub utraque specie communicasse. dicit enim clarè: Quotquot sanguinem sumpserimus. Hæc igitur scandalosa schismaticaq; ut uidentur, uehementer suadeo, ut textus ille uel tollatur prorsus, uel immuretur saltem.

Est & alia quædam precatio in uestro Missali, quæ post communionem recitatur, quæ sic habet: Repleti cibo potuq; cœlesti quæsumus Domine, &c. Vnde itidem uidetur prædicti errores probari posse. dicit enim, Repleti potu. Nam illæ preces in numero plurali nomine totius astantis Ecclesiæ dictæ sunt, ut & Sidonius uester, me aliquanto locupletior testis, affirmat: & cur sanè populum alioqui admoneret Sacerdos dicèdo, Oremus? Quare & illa uel tollenda, uel corrigenda est.

Ob eandem quoq; causam, & canon ille Gelasij de cōsec. dist. 2.

y/ ucl

uel tollendus, uel corrigendus esset, qui dicit esse nefarium sacrilegium sub una tantum specie communicare. Sed de decreto fortassis aliàs, si hæc mea monitio uobis placuerit.

Nec facietis hoc sine exemplo. Nam sic olim maiores uestri aliã canonis partem correxerunt, quæ iam sic legitur: Fiat commixtio & consecratio corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi accipientibus nobis in uitam æternam. Olim uerò sic lecta est, ut adhuc apparet ex uetustis Missalibus: Hæc sacrosancta commixtio corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi fiat omnibus fumentibus salus mentis & corporis ad uitam æternam capessendã præparatio salutaris. Viderunt enim illi haud dubie, inde quoque probari posse supra dictos errores, nempe promiscuam Ecclesiæ communionem sub utraq; specie, & missam olim fuisse publicam actionẽ totius cœtus, & non unius sacrificuli in angulo, aut etiam in solitudine missantis.

De antiquis Canonis uariationibus, quod Papæ usq; ad sexcentimum post Christum annum subinde ei aliquid addiderint, aut uariauerint, nihil iam dicam, prorsus enim quicumq; uult saluus esse, ac non exuri, oportet eum secundum S. Sidonium contra scientiam credere, ac contra spem spirare, canonem inde ab Apostolis secundum omnes partes suas in Ecclesia fuisse.

Quod porò canon totus nec sermone, nec rebus satis sibi constet, sed tum repetitione earundem rerum (ter enim memoriam sanctorum, oblationem autem penè infinities rebarbutit) tum & inepta diuersissimarum rerum coniunctione ordinisq; defectu (prius enim offert, quàm consecret, atq; ita ob purum panem hominibus Deum propitiũ esse flagitat) propalã fateri uideatur se esse ineptum, temereq; à multis cõflatum centonem, hoc iam dicere nolo. non enim expedit hoc scire uulgus secularium, carnalium & mundanorum istorum, ne tam sacræ incantationis maiestas uilescat.

Quare hoc secretum uobis Spiritualibus in secreto, idq; ijs tantũ, qui aliquanto cæteris intelligẽtiores estis, & fortiorem latioremq; conscientiam habetis, cogitandum ac inter uos misitandum relinquo. Quod uerò Græci canones tum à uestris tũ & inter se differunt, nihil refert, certum enim iam est, eos esse hæreticos, uos uerò catholicos, orthodoxos & Apostolicos.

Rectè quoq; faciet sanctissimus Pater papa Iulius, non Pflugus prohdolar, sed rectius, si in Concilio ex Episcopis sibi deuotis &

consecratis

consecratis collecto legem aliquam de minoris canonis certa forma constituat: mirè enim in uetustioribus codicibus uariat à recèntioribus. Nec etiam negligendum est, quod monachi in suis Missalibus quasdam canonis partes, ut comunicantes, & hanc oblationem subinde uariant. nam putabit uulgus canonem non esse tam sacrosanctam rem, nec inde ab Apostolis compositum, sicut sentit Sydonius, si licebit quibusuis monachis eius partes uariare.

Quod porrò Luth. ex ipso canone firmiter pbare uidetur, eum non tantum ineptum, sed & impium centonem esse, nolo iam dicere, ne uidear eius errori adstipulari. Et uos alioqui facile Lutheranos uincere potestis hac ratione, dicite secundum uestra Decreta: Etiam si Papa cum suis spiritualibus filioliis infinitas animas ad inferos traheret, tamen nemo debet eum reprehèdere. item secundum glossam: Papæ est pro ratione uoluntas. Quare siue nos piè siue impiè aliquid ligauerimus soluerimus ue, tamen Deus id ratū habere in cælo cogetur. Item dicite, Vos estis hæretici, nos sumus catholici, nihil igitur uestra dicta curamus.

Illud autem uehementer scire cupio, spiritualissimi patres, an episcopus Sydonius, cum ex illa sanctissima terra Canaan discessit, secum Hebraicum, Chaldaicum aut Græcum exemplar uestri Canonis acceperit. Non enim est ullum dubium, quin, si Canon iste inde ab Apostolis in Ecclesia secundum omnes suas partes fuit primū uel Græcè uel Hæbraicè, uel Chaldaicè compositus sit. Neq; enim uerisimile est, quod, cum Apostoli nihil latinè scripserint, solum Canonem latinè composuerint. Illud uerò certissimū est, quòd apud illas gentes sermonis Latini ignaras in Syria Latino sermone usi non sint.

Quòd si bonus iste pater præ festinatione, ob zelum studiumq; conuertendi istos hæreticos ad obedientiam sanctissimi patris Pape; illa prima canonis exemplaria accipere oblitus est, nec ei id spiritus suggessit: tum sanè cenleo uos debere eum eò quam primum ad tam sanctum opus inquisitionis Canonis ablegare, non tatum in Syriam, sed uel usq; in Indiam ac ultimam Taprobanam, atq; aded usq; ad Minoa regem.

Magna inde profectò commoda uobis accedere possent, primū possētis corrigere, si quæ minus sanctè in latinum sunt conuersa. Deinde si Hebraicum aut Chaldaicum eius exemplar proferretis, credite mihi, protinus persuaderetis omnibus hominibus, ipsum

met Christum cum in Coena secundum nouum mirabileq; inuentum Interimistarum panem & uinum Patri obtulit, canonem uestrum recitasse. Qua ratione mehercle egregiè rem constabiliſſetis ueſtram.

Quæ ego de uariâtib; in Canone exemplaribus scripsi, ea me uerè scripſiſſe etiam indicatis exemplaribus neceſſitate poſtulan- te probare potero. Videte igitur, quid agatis, uigilate, & in hoc ne gociû ſerid incûbire. Credite enim mihi, calête nitêteq; canone ca- lent culinæ, nitentq; coquæ ueſtræ: frigente uerò, ſqualenteq; ca- none ac Miſſa, frigent culinæ, ſqualentq; ue, proh dolor, dile- ctiſſimæ ſorores ueſtræ.

ELENCHVS ORATIONIS

ſequentis.

- 1 Leges ciuiles & imperiales donum Dei ſunt.
- 2 Sancta Eccleſia etiam primitiua illis paruit.
- 3 Etiam in rebus & perſonis Eccleſiaſticiſ.
- 4 Etiam tempore Gregorij magni papæ.
- 5 Etiam tempore Caroli Magni & Francorum imperatorum.
- 6 Adhuc partim tempore Honor. 3. papæ, ante Decretales.
- 7 Sed à decretalibus Paparum obruta. 9. 12. 13. 16.
- 8 Beſtia coccinea ſepticeps, coronata, Eccleſias, imperium & leges oppreſſit.
9. 10.
- 10 Innocent. 4. iudex & pars episcopos & monachos contra Imperatorem
armat.
- 11 Cardinalibus è ſpolijs imperij rubrum galerum dedit.
- 12 Decretales auxit & commentauit.
- 13 Decretales poculum abominationis, quo ſcholæ infectæ. 15. 16. 21. 26.
- 14 Magiſtri coaceruati Canoniſtæ & Theologiſtri. 22. 26. 31.
- 15 Papa cur ſeruus ſeruorum Dei.
- 17 Theologia Decretalibus corrupta. 18. 19. 22. 26.
- 20 Preſtigiũ & idolomania Dominicanorum & Franciſcanorum.
- 21 Guilielmus à ſancto Amore, antiquus bonus Sorbonicus.
- 23 Errores Thomæ Aquinatis. 24.
- 25 Dementatio Gabrielis Biel.
- 27 Beſtia 2. è terra orta, bicornis ut agnus: ſed loquens ut draco, et faciens ad
rari beſtiam primam. 29.
- 28 Sorbona eſt illa 2. beſtia, ſtabellum Papæ & Cardinalium. 30.

- 32 Theologia purgata, sic & iurisprudencia repurganda.
- 33 Apud ethnicos lex est sacrorum & religionum domina.
- 34 Omnes religiones humanitus inuentæ, sunt idololatriæ, & satanæ ludibriū.
39. 40.
- 35 Senatus populusq; Rom. sibiipsis deos creabant.
- 36 Papa in creanda sua religione fraudes Numæ & ethnicorum superauit.
- 37 Priores Antichristi in personam Christi palam irruentes mox agniti, con-
uicti sunt: sed iste officium Christi sensim usurpans diu latuit.
- 38 Quam ineptè Theologastri gradus quatuor legis purè diuinæ faciunt.
- 39 Religiones Mendicantium à diabolo inuentæ.
- 40 Idoli Compostellani insania à Papis confirmata.
- 41 Theologiæ præcellens dignitas.
- 42 Theologia & iurisprudencia in quo differunt & conueniunt.
- 34 Iurisprudencia præ alijs, Theologiæ usum adiuuat. 45.
- 44 Doctor, episcopus ac minister non debet esse expers rerum communium &
ciuiliū. 47.
- 46 Paulus non exegit Episcopum esse unius uxoris uirum, propter solum con-
iugium: sed ad œconomia & politia experientiam. 47.
- 48 Officium & differentia Episcopi & Principis. 53. 55. 56.
- 49 Princeps est custos legis Dei, quantum ad omnia externa, & merus execu-
tor. 52. 54. 55.
- 50 Sed in Ecclesiasticis debet adhibere consilium ministrorum & doctorum
Ecclesiæ.
- 51 In rebus diuinis Episcopus & magistratus sunt meri executores. 55.
- 52 Nec debet alter alterius officium usurpare.
- 58 Leges imperiales malè à Decretistis diffamatæ, suo splendori restituendæ.

ORATIO HABITA IN IN-
CLITA TVBINGENSI ACADEMIA, DIE
Lunæ, quarto calendas Martias, Anno 1554. in scholis maio-
ribus, coram amplissimo Senatu, & omnibus eiusdem Aca-
demie ordinibus & classibus, De dignitate, potestate & usu
legum ciuiliū & Imperialium: de præcellentiâ sacrę Theo-
logiæ, & utriusque differentia, conuenientiâ, corruptione &
restitutione: de potestate, officio & differentia Princi-
pis seu Magistratus & ministri Ec-
clesiæ.

Per consultissimum utriusq; Iuris Doctorem CAROLVM MO-
LINAEV M, Franciæ & Germaniæ Iureconsultum, Illustrissimi Du-
cis Vuirtembergensis Consiliarium, primumq; Iurium professorem Tu-
bingensem, leges C. Imperiales & Pandectarum analyticè
interpretantem.

AMPLISSIME Senatus, uenerandi patres, doctissimi
omnium ordinum professores, in clyte cœtus. De re-
bus maximis & hoc tempore summè necessarijs, bre-
uius (quàm tantæ moli par sit) sed perspicuè & ex-
actè dicturum, Dei nomine per Iesum Christum in-
uocato, benignè (ut soliti estis) audite. † Sanctas leges nostras ciui-
les & Imperiales donum Dei esse, non solum antiquorum celeberrimi & doctissimi quiq; semper censuerunt, ut apud Græcos Demosthenes in oratione aduersus Aristogitonem, *πῶς* (ait) *νόμος ἐστὶν* *ἐπιταγή τῆς ἀνάγκης θεῶν*, & apud Latinos Cicero de Legibus, & in Philipp. 9. ut interim legum nostrarum uelut domesticum præteream testimonium in l. 2. de legibus, in l. ult. C. de longi temp. præscript. Sed etiam eas sacra Scriptura testatur, à summo Deo manare, patre luminū, à quo descendit omne donum perfectum. Iacobi 1. Ipsa quoque æterna sapientia ait, Meum est consilium & æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo: per me reges regnant, & legum cōditores iusta decernunt. Prouerb. 8. Porro quàm malè, quàm iniquè, leges nostræ sanctæ (præsertim huius primi libri C.) blasphemantur ab ineptis Canonistis, & Theologastis papisticis, nimis est & notum & pudendum. † At qui primitiua ipsa catholica Ecclesia,

fia, longè purior, doctior & sanctior, paruit his nostris ciuilibus &
 imperialibus legibus à Iustiniانو magno Imperatore promulga-
 tis, & propenso gratoq; animo etiam propter conscientiam obedi-
 uit, iuxta Dei mandatum etiam summorum Apostolorum ore scri-
 ptisq; promulgatum, nempe beati Petri in sua prima Canonica. c. 2
 dicentis: Subditi estote regi tanquam præcellenti, siue ducibus
 tanquam ab eo missis. Et beati Pauli Rom. 13. præcipientis, Omnia
 anima potestatibus supereminentibus subdita sit. Vbi diuus Ioan.
 Chrysof. disertè ait, Apostolum magna & seria *ἐπίπρῃα* uniuersa-
 liter locutum esse, Omnis anima: ut ostenderet, neminem hac sub-
 iectione excipi posse, etiam si Apostolus, Propheta uel Euangeli-
 sta sit, nedum sacerdos, clericus uel monachus. Nec solum sancta
 Ecclesia catholica obediuit his legibus nostris de rebus ciuilibus
 latis, siue quoad res politicas & externas: † sed etiam quoad fidem
 & religionè, eo quòd à uerbo Dei non discreparent, sed iuxta uer-
 bum Dei, & ad doctrinam Euangelicam purè & syncerè cõseruan-
 dam & uindicandã latae essent, ut sacrae leges Imperiales, de sum-
 ma trin. & si. catho. ti. 1. C. Quinetiam legibus imperialib. latis tam
 de personis quàm de rebus ipsis Ecclesiasticis, et de totius Ecclesie
 ordine, politica, œconomia, & disciplina. C. de sacros. eccle. de Epi-
 piscopis & clericis, de nuptijs, & in Nouellis, ut determinatus sit
 numerus clericorum. Constit. 5. Quomodo oporteat Episcopos &
 ceteros clericos ordinari, constit. 16. Et constit. 123. §. ad hæc, ubi in
 ter plura alia iubentur omnes Episcopi & presbyteri, non tacite,
 sed clara uoce & lingua quæ à populo intelligatur, sacras etiam pro-
 ces & mysteria peragere. Has nostras leges primitiua Ecclesia, san-
 cti patres & doctores Ecclesie non solum bonas & legitimas, sed
 etiam sacrosanctas habuerunt & paruerunt, ut temporibus Constã-
 tini magni, Theodosij senioris & iunioris, Martiani, Leonis primĩ
 per 200 annos ante Iustinianum magnum testantur omnes illorũ
 seculorum historiae: etiam Ecclesiasticæ, præsertim Eusebij Cæsa-
 riensis, Diui Hieronymi, Tripartitæ, Ruffini, Theodoriti, Cyrenẽ-
 sis episcopi, Nicephori & aliorum, qui per ea tempora uixerũt &
 scripserunt. Quinetiam scripta antiquorum Ecclesie Doctorum,
 præsertim Hieronymi, Chrysofomi, Augustini, ut ea res prorsus
 indubitata, inconcussa, & luce clarior, plus octingentis annis fue-
 rit. Nec solum ante Iustinianum magnum, totoque eius imperio,
 quod usq; ad annum Salutis 568 peruenit, † Sed etiã diu post, tem-
 pore

pore Gregorij magni papæ, urbis Romæ Episcopi & Patriarchæ, qui ad usq; 606. Salutis annum uixit. Is tantus pontifex qui successorem ullum non habuit sanctiorem & doctiorem, nec stemmatum, doctrinæ, nobilitatis, diuitiarum, potentia numeris parem, nedum præstantiorem: is inquam tantus Patriarcha urbis Romæ, qui ante pontificatum præturam urbanam Romæ gessit, ut de se ait Epistolarum lib. 3. epistola 2 Imperatorem tunc Constantinopoli sedentem, uocat & recognoscit dominum suum à Deo constitutum, sequens eius subditum & famulum, Epistolarum suarum lib. 2. epi. 61. & lib. 4. epi. 31. cum sequenti: eius q; filios Augustos & Cæsares à patre factos, pijsimos, serenissimos & clemētissimos dominos suos uocitat, ut passim in suis scriptis. Quinetiam exarchis & ducibus ab Imperatore in Italiam missis tanquam fidelis subditus obediabat, dominos suos eosdē duces uocitās: nec hoc solum, sed etiam re ipsa non solum legibus eorum ciuilibus reuerenter parebat, sed etiam legibus eorū Ecclesiasticis, quas etiam publicabat, & ad Italiæ & Siciliæ Episcopos obseruandas trans mittebat, ut suarum Epistolarum lib. 1. c. 43. & lib. 7. epi. 11. & tex. Decreti. in c. legem quam pijsimus Imperator dedit 53. distin. Præterea in causis non solum ciuilibus, sed etiā criminalibus clericorū, imò etiā Episcoporum allegabat, & suggerebat nominatim leges nostras tam Pandectarum, quàm C. tam in decisorijs quàm in forma procedendi, & præsertim leges Arcadij & Honorij, Gratiani, Valentiniani 2. & Theodosij 1. Leonis 1. & Iustiniani, quæ sunt in ti. C. de Episcopis & cler. nec ullis alijs Canonibus Ecclesiasticis utebatur Ecclesia in iudicijs, quàm Canonibus Ecclesiasticis Imperialibus: hoc est, legibus nostris, de personis & rebus Ecclesiasticis latis, ut patet Libro 11. Epistolarum Gregorij, Epistola 54. & in magno etiam Decret. 2. q. 1. c. in primis. Quid plura? idem Gregorius magnus Papa, coram Imperatore Mauricio de homicidio episcopi Malchi accusatus, misit Constantinopolim legato uel procuratori suo instructionem ad causam dicendam, & ius subeundum, sequens defendendum coram Imperatore, ut refert Paul. Diac. de gestis Longobardorum, libro 4. c. 9. & ipsemet Gregorius fatetur in sua epistola 1. lib. 7. cuius fragmentum, serie & principali omisis, ponit Gratianus in c. si in

5: morte 23. q. 8. † Nec solum præfatæ leges nostræ Imperiales de rebus & personis Ecclesiasticis, uiguerūt tempore ueterum Imperatorum ante Calorum Magnum: sed etiam toto tempore imperij

Caroli Magni, & successorum suorum Francorum Imperatorum, qui Germani erant à Francia orientali, ut patet in legibus Ecclesiasticis eorundem Caroli & Ludouici pij filij sui, & Clotharij nepotis sui, successiuè imperantiũ, apud Abbatem Ansegisum qui eorum tempore uixit & scripsit, & partim apud Abbatem Urspergensem, & Platin. in uita Gregorij 4. Præfatus Carolus, lib. 1. c. 19. inter alia statuit, ut soli canonici Bibliorum libri in Ecclesijs legerentur, & c. 76. ne Episcopi & parochi figmenta hominum & quicquam ex sensu suo, sed purũ uerbum Dei prædicarēt populis, curarentq; se exercere in scientia ueritatis, ut uerbum Dei currat, crescat & multiplicetur: & superstitiones, præsertim in exequijs mortuorũ eradicerentur, quas leges anno 1550. Parisijs excudi fecimus. Quas in honore & uiridi obseruantia toto illo Francorum imperio fuisse probant, non solum historiæ, sed etiam canones expressi Decreti magni, in c. de capitulis, & c. ult. dist. 10. ubi etiam Leo 4. urbis Romæ Episcopus (quem sanctitatis nomine commendant) circa annum Domini 850. expresse & obnixè præfato Clothario Imperatori profitetur, se leges Imperiales irrefragabiliter obseruaturũ, & in æuum modis omnibus conseruaturũ, mendacem appellans quicumq; aliter dixerit, aut in futurum dicturus fuerit: nimirũ spiritu quodam prophetico prælagiens, futuros canonistas & adulators impiorum Papatum, qui noua mendacia sua & imposturas etiam ueteribus Episcopis falso attribuerent, quos mendacij præarguit. Eandem professionem repetijt idem Leo, Ludouico 2. Imperatori, præfati Clotharij filio. c. uides. 10. distinct. Et coram eo criminaliter accusatus, comparuit, causam dixit, & sententia Imperatoris iudicis sui absolutus fuit. text. in c. nos si incompetenter aliquid egimus. 2. q. 7. Et coram eodem rationem reddidit armorum in flagranti periculo contra Sarracenos sumptorum. c. igitur. & c. seq. 23. q. 8. In decreto magno, quod compilatum fuit circa annum Domini 1150. in quo sunt plurimæ leges Ecclesiasticæ, tam ueterum quàm Germanorum Imperatorum, in queis distin. 54. canon Ecclesiasticus Iustiniani magni, incipiens, Si seruus sciente: cuius superscriptio est, Iustinianus Imperator omnibus Episcopis, & c. Ecclesiæ. c. uictor Honorius. 97. dist. ubi ad supplicationem Episcopi urbis Romæ Imperator tulit legem de electione Episcopi urbis Romæ, & c. sacrorum. 63. dist. & c. de illicita. 24. q. 3. Vbi sunt leges seu canones Imperatorum Francorum de electione Episcoporum,

& ne quem sine causa iusta & probata excommunicare audeant, sub poena personali, & aliæ innumeræ, quas Gratianus monachus papisticus (qui quantum potuit ambitioni paparum, suo tempore per superstitionem & illusionem mendacem serpenti fauit) nunquam Decreto suo inseruisset, nisi adhuc tempore suo ut bonæ & legitimæ steterissent, uix 400 sunt anni. † Quid quodd uix 328 anni, Honorius 3. qui fuit Episcopus urbis Romæ Anno 1226, in iudicijs & causis Ecclesiasticis clericorum, etiã in re spiritali iuramenti, non solum non audebat discedere à legibus ueterum Imperatorum latis de iuramento clericorũ: sed etiam nec ab interpretatione dictarum legum nupèr facta ab Henrico Imperatore Germano, ut ipsemet Papæ & Canonistæ fateri coguntur. in ca. extra de iurament. calum. † Vnde ergo tanta, nec ita multum antiqua derogatio splendoris, dignitatis & uigoris legum nostrarum Imperialiũ, quibus nongentis ferè annis, etiam in rebus Ecclesiasticis, ab omnibus etiã Episcopis, etiã Papis ut pontificibus urbis Romæ, summo consensu, reuerentia & deuotione paritum fuerat? Vnde nisi à præstigijs & uiolentijs Antichristi Romani? cuius aduentus quidem & ingressus, ut beatus Paulus prædixit, 2. ad Theſsalon. 2. fuit secundum *εὐαγγέλιον* & operationem satanæ, cum omnipotentia (à dracone hoc & à diabolo accepta. Apocal. 13.) & signis, & prodigijs mendacibus, & cum omni deceptione iniusticiæ. (Ut enim omittã quàm multis, quàm sinuosis præstigijs, qua hypocrisis, quo actu, à prima inclinatione Imperij, sensim serpendo bestia illa, tandem post Imperij Francorum inclinationem, super Ecclesias Christi irrepsit) † Notissimum est quàm præfracta & pertinaci audacia, qua rabie eadem bestia, mōx de mari (& ut Daniel c. 11. in fin. inter maria) iam septiceps cum decem cornibus & diadematis ascendens, non contenta supremo & uniuersali Ecclesiarum dominio, fraudulentè & impiè occupato: ut supremum quoq; secularis omnis potestatis, etiam Regiæ & Imperialis dominiũ inuaderet: qua inquam rabie & effreni audacia, dolis, proditiõibus, bellis & omni armorum & imposturarum genere, summos Imperatores Germanos oppresserit, & pedibus conculcauerit. Hoc enim testantur horrèda facinora impiorum & blasphemorum Paparum: Gregor. 7. Paschalis 2. Alex. 3. & sequentium.

Deinde attrito imperio, collo etiam ualentissimorũ Sueuorũ Imperatorũ, nempe Friderici 1. Sueuię nostræ Ducis pedibus pres-

fo, + ut leges quoque Imperiales calcaret, illisq; de gradu, uelut de 9
 ponte deiectis, se suasq; nouas leges subrogaret (quod prædixit
 Paulus 2. Thessal. 2.) Decretales quas uocant, composuit, & edi-
 dit, bestia illa coccina, plena nominibus blasphemiarum, scilicet Cu-
 ria Romana et Cardinalium, habens septem capita, hoc est septem
 montes. Apocalypsis 17. quibus infidet meretrix illa magna, ma-
 ter fornicationum & abominationum terræ. Cuius meretricis per-
 sonam tunc gerebat Gregor. 9. Qui ad omnem Iurisdictionem ur-
 bis Romæ, populiq; Ro. usurpandam, & ad supprimendam liber-
 tatem, politeiam, & magistratus populo Romano à præfato Clo-
 thario primo Imperatore datos, iuraq; & insignia Imperalia occu-
 panda, arma cepit contra Fridericum 2. huius nostræ Sueuiæ Du-
 cem, optimum Imperatorem, & contra ipsum Po. Ro. bella reno-
 uans & persequens à Grego. 7. Paschal. 2. Alex. 3. & suis decessoribus
 iam 150 annis contra Imperium inchoata. Cumq; armis par non ef-
 set, dolos, fraudes, falsos rumores, nunc de calamitate, nunc de mor-
 te Imperat. (contra Sarracenos in Syria, fortiter dimicantis) quem
 interim regnis & ditionibus spoliabat, ciuitates Imperij in Italia
 falsis rumoribus & censuris, milites Imperiales pecunia, populum
 Ro. præstigijs & superstitione corrumpens. Vt etiam Plat. in eius
 uita, & latius Abbas Vispergensis, qui eo tempore uixit & scripsit,
 testantur. † Successor autem eius Innoc. 4. cum prius amicus esset
 intimus Frid. 2. (ut Plat. ait) mox ut bestia coccinæ insedit, sedem
 natus meretricis magnæ, apertus inimicus Imperij, factus auda-
 cius aduersus Imperialem maiest. à Deo ordinatam insurgens, iu-
 dicialiter Imperatorem ipsum ad se, tanquam subditum, suiq; fori,
 citare ausus est, & in eum sententiam ferre priuationis Imperij &
 Regnorum. Cumq; Imperator non solum de læsa maiestate Impe-
 rij (quod Papæ reuera non subest) sed etiam de prodigiosa petulan-
 tia nequitia Papæ, qui & partis, & cognitoris, & iudicis, non tam
 incompetentis, quam prorsus nulli, imò coniurati partibus funge-
 retur, quæstus, Parisiensis Senatus, tanquam tertij arbitri: tamen si
 sibi, non autem Papæ suspecti, iudicio submittere sese offerret, hoc
 quoq; Papa recusauit. Tum nequid de prætensa omnium, & spiri-
 tualium & temporalium suprema, quam rapiebat, potestate minue-
 re uideretur: tum quod innocentia & iura Imperatoris & Impe-
 rij nimis aperta forent. Ideo Papa iuri diffidens, sed omnia ui, ar-
 mis & censuris rapturus, sententiam, qualis extat in c. ad apostoli

cæ, de re iudic. lib. decret. 6. promulgauit, eamq; armis, censuris & prodicionibus exequutus est, nempe milites omnes & uasallos imperiales sacramêto de facto soluens, & quosdam præstigiorum papisticorum falso metu percussos ad sese trahens, per legatum, quem uocabat Apostolicum (ut secum Petrus & Paulus, totusq; Apostolorum & Sanctorum chorus pugnare uiderentur) Imperatorem ad Parmam debellauit; & Imperialibus ornâmentis ac gazis spoliatum, in Siciliam persecutus, non solum Cardinalem belli ducem, sed etiam Episcopos, clericos & monachos, ad illud ut sacrû bellum accitos, in illum armatos emisit, ut etiam Ioan. Andreæ iuris papistici tuba, ingenuè testatur, in c. cum apostolus. col. 2. extra. de censib. in Nouella. ut nos latius ante 16. annos, iura sacri Romani Imperij propugnando, scripsimus in principio commentariorû

11 consuetudinum Parisienſium, num. 43†. Et mox tanquam de subaſto & spoliato Imperio triumphans, statuit ut Cardinales sui equo phalerato in publicum ueſti, rubro purpureoq; & galero & amictu uterentur, Plat. teste: ut uidelicet ipse tanquam summus Imperator, & Rex regum circundaretur Senatu, non solum purpurato, (ut cæteri Augustissimi Imperatores) sed etiam galerato, & longe augustiori, utpote Mercurios galeriferos, ipsosq; ueterum ethnicorum diuos specie referenti, imò superanti. Nam ut impius ille Sorbonicus, Paparum adulator impudentissimus, Augustinus de Ancona, in sua, quam auream uocat, de autoritate & potestate Ecclesie, summa: Cardinales (ait) sunt reges, & Papa rex regum & dominus dominantium. Vidimus quoq; & adhuc in regnis captiuitati Papistice seruientibus fit, Cardinales nō solum ex infima plebe, sed etiã è uilissimis medicis, ed euectos, sese statim regū cognatos

12 & cōsanguineos palàm nūcupare, & uocari. † Prefatus Innoc. 4. ut Decretalium à suo decessore, legum uice euulgatarum, facinus audax magis succederet, tantæ molis erat, tam maximi momēti, utq; beatus Paulus ait, *οὐκ ἐπέλας ἠδελφούς*, nouum Papæ Alchoranum, tanquam rem sacratissimam ab omnibus & haberi & recipi, ut ipsemet Innoc. etiam papa factus, totq; negocijs & bellicis & forensibus obrutus (non contentus in doctissimum uirum Petrum de Veneis Imperij defensorem, pro Papali & Antichristiana tyrannide, artificiosis mendacijs, sed ridiculis, scripsisse, qualia ab archa Noe, in c. licet ex suscepto, de foro compet. inſarſit) primus omniū commentaria in illas Decretales, & in sententiam illam suam, & alias

Decretales à se additas, composuerit, & uiuens euulgarit: ubi in
 lentissimè sese iactat, & longè memorandam prædicat suam illam
 sententiam, seq; (uelut alter Annibal, aut Alexander Macedo) infi-
 nitis terræ marisq; periculis uix enarrabilibus subiecisse, ut illam
 ferret. Quin in prosequenda & cõficienda illius exequutione, nõ
 contentus, Cardinales, Episcopos, sacrificulos, monachos arma-
 tos in expeditionem misisse, ipsemet uelut ducum & militum for-
 tissimus, & Fridericum iam Apulia deturbatum, etiam insula Si-
 cilix eiecturus, in exercitũ uenit, ubi Neapoli, in expeditione bel-
 li contra Friderichum obiit. † Ab illis Decretalibus mox ut uulgò ¹²
 recipi, & pro authenticis & sacrosanctis haberi cõeperunt, non so-
 lum maiestas Imperij imminuta iacuit: sed etiam legum Imperia-
 lium uirtus ac dignitas euiluit, quinimò in præcellentioribus
 ipsis nostrarum legum titulis, maledictis & blasphemijs infinitis
 deturpata & obruta fuit. En Paparum curiæq; Romanæ artes,
 qui ut in Ecclesijs, Imperio & regnis subactis, & diutius regnarèt,
 & securius lasciuirent: & non solum populos, sed etiam Principes
 & Reges, erroribus & doctrinis (quas beatus Paulus dæmoniorũ
 esse prædixit) dementatos, prorsus inebriarent poculo illo aureo,
 pleno abominationibus & immũditia libidinis suæ: coaceruarũt
 sibi suisq; prurientib. auribus, magistros sanã doctrinã non sustinẽ-
 tes, sed à ueritate auribus auersis ad fabulas sese cõuertentes, ut dī
 uinus Paulus prædixit 2. ad Timoth. 4. † Porro qui nam sunt illi ¹⁴
 magistri acciti & coaceruati? nisi Canonistæ, primæ impiorum il-
 lorum Paparum, Gregorij 9. & Innocentij 4. creaturæ, nec non in-
 felicitium illorum seculorum Theologastri scholastici? qui relicto,
 seu ad nouas Paparum leges detorto & captiuato uerbo Dei *oisp-
 yevv* erroris Paparum secuti sunt, & populis, quinetiã Principibus
 magno fastu & supercilio pro cœlestibus oraculis obruserunt.
 Hoc non solum res ipsa clamat, sed ipsimet Papæ, suis scriptis bul-
 latis testantur. † Patet initio Decretalium, Gregorius (inquit) ser-
 uus seruorum Dei. Auditis hypocriticum titulum, sed eo sensu ue-
 rissimum, quo Diogenes Alexandrum magnum uocabat seruum
 seruorum suorum, hoc est cupidinum, nempe superbiæ, ambitio-
 nis, auariciæ, omniumq; libidinum, quibus Diogenes domina-
 tur, ut etiam ibi tradit Egidius Bellemeranus Canonistarum dux.
 nu. 16. Sed audiamus quibus dirigantur illæ Decretales. Dilectis,
 ait, filijs, Doctoribus & scholaribus Bononię commorantibus. Ec

ce ut mox nouæ doctrinæ suæ promulgandæ & propagandæ, ad
 suas concupiscētias idoneos sibi magistros coaceruauit. quanquā
 enim Papa omnibus (uelut omnium supremus dominus) Decreta
 les ferret, tamen primum omnium ad illos magistros sibi iam coa-
 ceruatos, & amplius coaceruandos & propagandos misit. Idem fe-
 cit Bonifacius 8. qui ut *ἡγορέζατος*, & Baldus ipse, de noua for. fidel.
 In usib. feud. testatur. Ingressus ut uulpes, cum regnasset ut leō,
 mortuus est ut canis. Idem fecit Clemens 5. & Ioannes 22. Decreta-
 16 lium consarcinatores. † Hinc factum est, ut scholis etiam ab illa be-
 stia & meretrice magna, uero Antichristo occupatis, non solum le-
 ges nostræ sacratissimæ (contra quā Iustinianus magnus dupli-
 cibus editis uetuerat) sophistica irrumpente, præposteris, ineptis
 & confusissimis commentarijs infelicitum magistrolorum, opinio-
 nibus papisticis prius imbutorum (quippe qui prius quā profite-
 rentur, de poculo illo aureo abominationum & immunditiæ me-
 retricis magnæ hauserunt) obscuratæ sint, & intricatæ, & in maio-
 17 ri & digniori parte pro abolitis nullis & iniquis habitæ. † Verum-
 etiam sacra ipsa Theologiæ professio eodem morbo laborauerit,
 imò quanto præcellentior est, tanto periculosius corrupta & im-
 mutata fuit, contra quā tam crebris & concionibus & epistolis
 18 præmonuerat uas illud diuinæ electionis Paulus. † Has tantas ca-
 lamitates & tenebras præueniens, inculcans & iubens ne doctri-
 nis hominum subijcerentur, ne elemētis huius mundi, ne fabulas
 & *λογόμαχίας* sequerentur: sed prophanas uerborum inanitates de-
 uitarent, stultas & ineruditas quæstiones respuerent, ne se sedu-
 ci paterentur per traditionem hominum, per humilitatem & ficti-
 ciam religionem, etiam reuelationis angelorum prætextu, in quo
 Coloss. 2. lectam illam seraphicam, quæ stigmata à Cherubin cœli-
 tūs infixæ, confinxit: & dementato mundo credi fecit, digito tan-
 git: & ante omnia præcipit cauere à spiritibus erroris, & doctrinis
 dæmoniorum, loquentium in hypocrisis mendaci, quorum Dēcre-
 ta quædam nominatim ad euidentiorē significationem expres-
 sit, prohibitiones matrimoniorum & ciborum, quorum Decreta-
 les Papisticæ scarent, in tit. de bigamis, de regularibus & transeun-
 tibus ad religionem, scilicet *ἐπιτοβρησιαί* illam papisticam, de con-
 uers. coniug. de uoto & uoti redempt. de statu monachor. Qui cle-
 19 rici uel uouentes. De cognat. spirit. De obseruat. ieiunior. &c. † A
 quibus sacris monitis & præceptis spiritus sancti aberrates ad us-

que scholastici & papistici theologi ad concupiscentias Paparum facti, conuersi sunt ad uaniloquium, uolentes esse legis doctores, non tamen intelligentes quæ loquuntur: uel de quibus asseuerat, ut de illis prædixit Paulus 2. Timoth. 1. quibus etiam accidit illud Hebr. 5. ut imbecilles facti sint ad audiendum: cum que deberent, saltem iam pro temporis ratione doctores esse, rursus tamen indigent ut doceantur quæ sunt elementa initij eloquiorum Dei, facti quibus lacte opus sit, & non solido cibo sermonis ueræ iusticiæ, quæ per solam fidem Christi est, inflati: nihil scientes, sed languentes, imò insanientes circa quæstiones & pugnas uerborum, ex quibus nascuntur inuidiæ, suspiciones malæ, superuacaneæ conflictationes hominum mente corruptorum, & quibus adempta est ueritas, qui existimant quæstum esse pietatem. 2. Tim. 1. quorū sermo ut gangræna serpit, habentes quidem speciem pietatis, uirtutem autem eius abnegates, quos deuitare iubet Apost. 2. Tim. 3. ²⁰ Quoniam ex his sunt (inquit) qui penetrant domos, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur concupiscentijs uarijs, semper illi quidem discentes, nec unquam ad scientiam ueritatis peruenientes: ut præ cæteris fecerunt impiæ Mendicantium sectæ, quarum qui superbū Prædicatorum ordinem professi sunt, tantum abfuerunt à ueritate, ut uix anni centum, quæstus causa, alia noua crucifixi: spineæ quoq; coronæ stigmata in una Senensi muliercula, tanquam à Christo infixæ, palam emèriti sint, ad æmulationem prioris seraphici & stigmatici idoli, postquã lite quadraginta annos, in Rota Romana, magno sumptu & molimine protracta, socios & corruales suos funigeros Franciscanos euincere non potuerunt. Et nuper nondum 45 anni, Anno 1599. Bernæ magica arte, uni è suis (prius, fictis apparitionib. & potionibus, stupefacto) stigmata infixerunt, quem postea (ne secreta reuelaret) Eucharistia uenenata bis intoxicare nixi sunt: qua arte ante 195 annos optimum Imperatorem Henricum 7. in fauorem Pape creatoris sui (uelut corpus Christi dantes) intoxicauerant impunè. Iuxta illud Apostoli: Mali enim homines & impostores proficient in peius, errantes, & in errorem mittètes. Hi sunt de quibus idem Apostolus ad Philip. 3. sic inquit: Complures ambulat, de quibus sæpe dixi uobis, nunc autem & flens dico, inimici crucis Christi, quorū finis perditio est, quorum deus uenter, & gloria in dedecore ipsorum qui terrestria curant. Hi sunt, quos ego sæpe uidi in Galia, ipsi

ipfisetiam fummis Magiftratibus, & mandatis Regijs oppeden-
tes: & dum nimis insolentis petulantiae conuicti arguerentur, ta-
men perfriſta fronte illud Petri & Ioannis, Act. 4. allegare, Obedi-
dum Deo magis quam hominibus. Atqui Apoſtoli loquebatur de
creatore coeli & terrae, & eius uerbo: hi uero de creatore ſuo Papa,
& ſuis Decretis, & de deo ſuo uentre. Hos beatus Petrus in 2. cap.
2. epiftole ſpiritu prophetico uocabat magiſtros mendaces, falſos
doctores, qui introducent ſectas perditionis, etiam dominum qui
illos mercatus eſt abnegantes, accerſentes ſibi celerem interitum,
& pleroſque ſecuturos illorum exitia, per quos uia ueritatis blaſ-
phemabitur, & per auariciam fictis ſuis ſermonib. de nobis nego-
tiabuntur, ut diu nimium experti ſumus: quibus ſubdit Petrus, Iu-
21. dicitum iam olim non tardat, & perditio illorum non dormitat. †
Non tamen poculum illud abominationis omnes ſcholas, quam-
uis iam ubique multum corruptas, ſtatim inebriauit, niſi in Italia.
Cæterum in Germania & Gallia, Theologicæ ſcholæ adhuc in ali-
quo uigore ſtabant, præſertim Pariſijs, ubi doctus & probus Sor-
bonicus Guilelmus de S. amore, qui tempore Gregorij 9. Innocēt.
4. & Alexand. 4. floruit, & palam inſurrexit contra Mendicantium
ſectas, recens à Papis creatas & propagatas, quas publicis & cōcio-
nibus & ſcriptis arguebat, & puro uerbo Dei conuincebat eſſe im-
pias: illisquæ initiatos non eſſe in ſtatu ſalutis, ſed teneri inde, ut à
peſte ſathanæ fugere, ſub pœna damnationis æternæ. Nec dubium
eſt, quin ueritatem dixerit, & plures ſui temporis doctos & pios
Theologos cōſortes habuerit, qui decretales & reliquas nouas in-
uentiones Papparum, à uerbo Dei alienas, fortiter ſpernebant & da-
22. mnabant. † Sed quid? potentia beſtiæ ſepticipitis decem & cornua
& diademata habentis, quam Reges & populi iam demētati & in-
ebriati adorabant, præualuit. Alexan. 4. (ut ait Platina) Guilelmi
libros (quorum tamen exemplaria in Sorbona Pariſienſi, ſub clau-
ſeruantur) publicè damnauit & combuſit, priuilegia Mendican-
tium, præcipuè Franciſcanorum & Dominicanorum, à ſua Anti-
chriſtiana ſede cōceſſa, cōfirmauit & auxit. Tum turmatim exiliē-
tes, & quaqua uerſum ſeſe effundentes impiæ illæ ſectæ, uelut lo-
cuſtæ de puteo abyſſi, papifticam doctrinam ubique propagaue-
runt, & contra ueteris Sorbonæ Decreta, quibus à Doctoratu arce-
bantur, ſcholam & Docturam Theologicam inuadentes, & in lo-
cum ueterum Theologorum ſuccedentes, regnum ſcholæ, ex de-
cretis

cretis Papæ creatoris sui tenuerunt. † Vt Thomas Aquinas, qui ex 23
 Campania Italiæ, Parisios ueniens tempore præfati Alexandri 4.
 Docturam Theologicâ in Sorbona (tametsi secta Dominicanus)
 adeptus, consuetum docendi morem immutauit, non solum Ari-
 stotelis & Ethnicorum philosophiam, sed etiam Auerrhois & im-
 piorum Arabum commenta Theologiæ admiscēs: & quod deter-
 rimum est, quæstiones Theologicas, non ex uerbo Dei, sed ex De-
 cretis Paparum frequenter decidens, unum pro multis breuitatis
 causa exemplū sufficiat, in quæstione an doctus, pius & idoneus,
 sed bigamus, adhuc non uerè & propriè, sed canonicè, hoc est papi-
 stica fictione, unica uidua, non meretrice, sed honesta matrona, se-
 mel olim ducta: an inquam, in sacerdotem aut Episcopum electus
 promoueri possit? Postquam super 4. Senten. distin. 27. q. 3. art. 1.
 & in 3. parte summæ. q. 66. art. 3. pro affirmatiua ualidis rationibus
 & locis sacre Scripturæ concludentibus disputauit, tandem con-
 trarium cōcludit, hac sola ratione, quod Papa in sua Decretali con-
 trarium dixit & præcepit: & subijcit rationes, sed inutilissimas à
 Decretalistas assignatas. O Decretalistas, & non Theologum, &
 tamen principis Theologorum locum (sed sub tyrannide & præ-
 sidio Papæ) occupantem. Hæc uerba, Patres amplissimi, uene-
 rande cætus, in consilio Francorum regis, & coram tribunali-
 bus confidenter dixi, dum à Papistis de Decretalium & Paparum
 abusionibus conuulsis accusarer. † Infinita sunt huiusmodi Augiæ 24
 stabulo sordidiora, ut postquā in 3 parte sum. q. 15. art. 3. ex ipso e-
 tiam Decalago. Exodi 20. Non facies tibi sculptile, nec omnē simi-
 litudinem, probauit, etiam ex alijs Scripturæ locis, imaginē Chri-
 sti nō esse adorandā adoratione latriæ. Oppositum tamen conclu-
 dit ex regula Papali, de qua in c. cum Marthæ. de celebr. missar.
 quod Christus & Apostoli multa reliquerunt seruanda, quæ non
 sunt scripta. Et ad maiore fucum addit rationes Aristotelis in lib.
 de Memoria & reminiscencia. Et eadem parte q. 72. art. 1. postquam
 ex Esaia c. 63. & alijs probauit, sanctos mortuos non orandos: con-
 trarium ex doctrina unius Papæ concludit & illud Esaia, Pater no-
 ster es, & Abraham nesciuit nos, & Israel ignorauit nos, eludit di-
 cendo, quod Esaia loquebatur pro tempore ante passionē Chri-
 sti, quasi Christus post suum aduentū & ascensum in cælum, sit mi-
 nus efficax, uel minus consummatus mediator quàm antè. † Men- 25
 tem subit Gabriel Biel, celebris huius scholæ Theologista, qui he

nondum 60 anni legebat, cum in lectionibus super Canone Mis-
 sa, lect. 57. multis argumentis firmasset, indulgentias Papæ nõ pro-
 desse animabus purgatorij Papistici: tamen post librum euulgatũ
 uidens bullas Sixti 4. & Innoc. 8. qui rectà dabant indulgẽtias de-
 functis: & audiens fabulam de quodam Papa, qui per suas indulgẽ-
 tias eruit à purgatorio animã nepotis, quæ ei liberata apparuit in
 testudine fenestræ. his solis bullis uisis, & fabula audita dementa-
 tus retractauit quæ prius in hac schola docuerat & scripserat pro
 negatiua, & fixè conclusit, & deinceps docuit & scripsit affirmati-
 uam. Quis olim in tam profundas tenebras cadere scholas credi-
 disse? quis tantam & scditatem execrari, & miserã misereri suffi-
 26 ceret? Itaque scholis omnibus in Italia, Gallia, Hispania, Germa-
 nia, & ubique his Paparum & creaturarũ suarum retibus illaquea-
 tis, & poculo abominationis inebriatis, mox undiq; exulauit ue-
 ra Theologia & Euangelica doctrina, cuius scintillæ quædam
 in paucis priuatis, quos Deus sibi semper reseruauit, remanserunt,
 dum ubiq; regnarent, imò debaccharentur Sententarij, Summu-
 listæ, Quæstionarij, Quodlibetarij, Thomistæ, Scotistæ, Occani, Du-
 randani, Bouquinquani, Brulefferi, Paludani, & id genus nostro-
 rollum magistrorollum sectæ, quantumuis inuicem pugnantes,
 caudis tamè ad euerfionem Euangelij colligatis, in Antichristum
 Romanum, & eius decreta coniurati, consentientes & conspiran-
 27 tes. Mox etiam apparuit secũda illa minor bestia ascendẽs de ter-
 ra, habens cornua duo, similia agni: sed loquens sicut draco, & po-
 testatem prioris bestię omnem faciens in conspectu eius, nempe
 approbante & delegante illa, & faciens terram, & habitantes in ea
 (hoc est, nisi exulant) adorare bestiam primam. Apoc. 13. Postquam
 enim uetus Christi & sanctorum patrum Theogia, decretis & fer-
 mento Paparum corrupta, uersa fuit in sophisticam & nouam Pa-
 28 palem & Antichristianã theologastriam, quid aliud deinceps fue-
 runt scholæ theologisticæ, præcipuè illa cæteris præeminens Pa-
 risiensis Sorbona, quàm alia illa bestia de terra ascendens? non e-
 nim de mari, nec inter duo maria ascendit, ut prior: sed de continẽ-
 te, ex infimæ plebis obscurissimis hominibus. Soli quippe stupidi
 & indoctiores cõsenescunt in Sorbona, quibus nec natales, nec op-
 pes, nec linguarum cognitio, nec doctrinæ celebritas dant ad po-
 tiora aditum: & illi soli pauci, sordidi, uieti, lucifugi, malè educati,
 & peius docti, à Papa & Cardinalibus (quorum stabella sunt) exoi-
 tati,

tati, negotium faceſſunt bonis & excellētibus ingenijs, præſertim
 pietatem colētibus. † Clarum eſt, Sorbonam & ſimilem Antichri- 29
 ſtianam ſcholā, nec ſeptem capita, nec decem cornua & diadema-
 ta habere, quæ ſunt primæ regnantis beſtiæ: ſed æquè clarum eſt,
 illam habere cornua duo ſimilia agni, quoniam & ueteris & noui
 teſtamenti Chriſti (quæ ſunt duo cornua agni) noticiam & doctri-
 nam profitetur: & tamen omnino loquitur ſicut draco, cui infer-
 uit, cuiq; obedire docet & præcipit: & facit terram, & inhabitantes
 in ea adorare beſtiam primam: & facit ſigna magna, etiam ignem
 de cœlo deſcendere in terram, in conſpectu hominum. † Ad 30
 ſolius enim Sorbonæ impiam cenſuram etiam nulla ratione red-
 dita (quam reddere nolunt, ſeq; ad hoc minimè teneri, ſoliquæ Pape,
 ſeu primæ beſtiæ, ſubijci profitentur) illico, uelut oraculo & irrefragabili
 præiudicio cœlitus lapſo, tonitrua dirarum execrationū
 è publicis templorum ſuggeſtis, uelut è cœlorum apertis catara-
 ctis fragore magno perſonant. E' tribunalibus officialium cathedra-
 lialium & delegatorum paſtorum, fulgura cenſurarum trifurcarum
 emicant, & cadunt in terram, uelut è fulgurante cœlo, unde
 ſuas prodire cenſuras & fulmina prædicant. Sanguinæ ac igneæ
 ſententiæ, ex ſacris iſtis Regum & Principum aditis uibrantur, &
 ardentes ignes in terram, terrenaq; corpora accenduntur. Sic ſecunda
 illa beſtia præſtigij & ui ſeducit habitantes in terra (ſcilicet qui
 morte uel exilio non tranſmigrant) eiſq; & facere & adorare facit
 imaginem primæ beſtiæ, & parere nolentes occidit. Gratia Deo,
 qui nos ab utraq; eripuit. † Hic non loquor de omnibus Sorboni- 31
 cis, ſed de ſeditioſis illis, qui primas tenentes perſequentur Euan-
 gelium: & non ſolum traditiones, ſed etiam quaſuis bullas & con-
 cupiſcentias Papæ curiæq; ſuæ (cuius ſtabella, Dodonæum æs, &
 mancipia ſunt) præferunt non ſolum coronæ & Reip. Franciæ, ſed
 etiam uerbo Dei, quin etiam doctri-næ ſanctorum primitiæ Eccle-
 ſiæ patrum. Et qui uix 20 anni potentiſſimum illum Franciſcum
 Francorum regem regno deturbare, & in faciem eius Illuſtriſſimā
 quondam Nauarræ reginam, ſuam ſororem, Cainicis contumelijs
 inceſſere, aggredi auſi ſunt, ex eo tantum, quòd non ſatis obnixè
 decretis Sorbonicis, & beſtiæ illi coccinæ obedirēt. Et quanquam
 caput & Decanus, eorū impius perduellio Beda, pœnas dederit,
 quòd ad Regem Angliæ, & alios Principes, nedum Romam ſcrip-
 ſiſſet, urgens eos, ad regnum Franciſci illius, i. tanquam non ſatis

eorum libidini & censuris parentis, occupandum: tamen successores eius, & cæteri Sorbonicæ, satis se nuper, eundem Bedæ animû in corde gerere, ostenderunt, dum anno 1552. Rege Henrico 2. extra regnum in hostico agente, etiam è sacris suggestis ad populum quem in seditionem agere moliebantur, clamabât, in omnibus & per omnia obediendum Papæ: credendumq; sub pœna damnationis æternæ, iustum & sanctum esse, quicquid ille faceret, qui tunc hostiliter in eundem Regem bellû crudele gerebat. Aded ut unus ex illis Sorbonicis declamatoribus (cum notos & cognatos eius de tam audaci & periculoso facinore monuissem) sese illico è Parisiorû urbe protipuerit, uel absconderit, ne rursus (ut ei ante 19 annos contigerat) relegaretur. Illos autem excipio, quibus, ut Nicodemus, ea pharisaica consilia & opera displicent, & qui ecclesiam Dei, præsertim Gallicanam, illis monstris liberatam cupiunt: quod breui faxit Deus, pater Domini nostri IESV Christi, qui temporibus nostris extremis, Germaniæ, unde minimè sperabatur, elucescere fecit lucem euâgelij sui. Quisquis autem acerbius me loqui dicer, suam aut crassam ignorantiam aut perfidiam prodet. Quod enim ad prodigiosas impietates ficticię religionis, præsertim medicabulorum illorum, attinet, legatur cõformitatum liber, & testamentum Francisci Assisij, & quę nondû 60 anni, scripsit Atoninus Florentinus archiepiscopus & Dominicanus ad finem suę historię. Et nondum 20 anni, eiusdem sectæ Syluester Prieras pœnitentiarius, & magister palatij Papæ, in suo defensorio, lib. 3. cap. 2. cap. 5. cap. 7. cap. 15. cap. 16. Quod si quis legere nesciat aut nolit, non ne plusquam sufficiunt eorum & conciones & scripturæ, adhuc prostantes? Quantû uerò ad prodigiosas ambitiones, crudelitates, libidines, Antichristi Romani, legat (cui uacuum erit) quid de eis, ut de Hildeprando, Gregorio 7. ante 460 annos Bruno cardinalis scripserit, & ante 330 annos Abbas Vrspergensis de Gregorio 9. & 220 anni, de Urbano 6. & Clemente 2. siue Roberto de Gebanna: Theodoricus à Niem, in libro de Schismate, immò Aegidius Belleremanus, Rotæ auditor, in c. licet. de elect. & in c. facris. de his quæ ui metus uel causa. Qui omnes quę proprijs oculis uiderunt, & quibus etiam interfuerunt, scripserunt. Quid Alexandri 6. & Iulij 2. recens historia, & sequentium Papparum uita? ut si leam bonos antiquos Italorum mores, & splendidissima olim eorum ingenia & iudicia, iam in extremam desolationem, & apertû epicurismum

epicurismum, sub longa tyrannide & afflatu cōtinuo pestiferi papatus deprauata, & in urbibus ubi matronæ olim, scriptorū etiam monumentis celebratæ, exempla erant pudicitie, omnia ad eum degenerasse, & in abyssum turpitudinis collapsa esse, ut etiā decreto Senatus meretrices de publico gratis honoratis hospitibus dentur, horrendum dictū. Sed *hanc sordidam* Papæ stupiditas & peruicacia infrunita extundit, ut quod iam omnibus notum est, & in summo totius Europæ, imò totius mundi teatro, nempe Venetijs, non à Venetis, sed à Papistis gestum est, dicā. Nondum 5 anni, impius ne magis an fœtidus nescio, sed quem utroq; malo extremè notabilè notum est. Ioannes della Casa, Archiepiscopus Beneuentanus, Papalis Cameræ Decanus, & in toto Venetorum dominio, cum potestate Legati à latere Legatus, ea legatione fungens, Venetijs librum composuit & edidit de laudibus Sodomix. Quis hic non exhorrescat? Sed horribilius est, quod in eo libro affirmat execrandissimum illud Sodomix scelus, esse artem & opus diuinum, idq; etiam propria experientia persuadere, & facere credi nititur, dicens se non alia magis Venere delectari. Quis ethnicorū etiam cynædorum, imò pathicissimorum poetarum, tam impudenti & proiecta libidinis prurientis & plus quàm beluinx licentia, uti ausus est? Quid quodd ueteres illi Sodomix, Dei uindicta, sulphuris & ignis pluuia, & abyssis, in infernum uiuentes absorpti, Genesis 19. nunquam eò dementiæ & petulantix uenerant, nunquam scelus suum ita laudauerant, nec artem & opus diuinum esse dixerāt. Et tamen tam non puduit Legatum illum & Archiepiscopum Papalem, interioris etiam cōsiliij Romanæ sedis antesignanum & Decanum, ut etiam inde sibi suisq; symmiltis, tanquā de egregio, & illi curiæ gratissimo palmario, plaudat: nō clām, sed in totius orbis, tanquā libidinib. Antichristi subacti, teatro, nomenq; suū & qualitatem in honorē sedis & functionis suæ, libro præfixerit, Venetijs per Traianum Naum, publicum chalcographū, propalām impresso & uendito, & nondum biennnium in Comitij Heluetiorum Badensibus tam prodigiosam fœditatem execrantium, lecto: dum interim Christianos, & libros de Christo (ut illum de beneficio IESU Christi) sua impia bulla 7. Maij, Anno 1549. notatum, dira crudelitate persequeretur & cōbureret, suæ impietatis administro Gerardo Busdrago Lucensi Decretalista, auditore seu quæsitore suo impurissimo, qui in impietatis præmium episcopus Argolicensis,

& episcopi Patauini suffuraneus (suffraganeum uocant) creatus est. Non ne plus quàm notum est in Antichristo Romano, è cuius ore impius ille emissarius, ad Christi fidem & fideles ferro & igni perdédos, prodijt (Paulus enim 3. illum Venetis ut uirum sanctissimum, inculpatæ & exemplaris uitæ & doctrinæ, proposuerat & commendauerat) non ne inquam notum est, in eo abundè impleta esse quæ Daniel c. 11. prædixit, quòd còcupiscentias mulierum, scilicet præ alijs execrabilioribus) negliget, & omnem Deum non intelliget, & deum Mahuzim in loco suo uenerabitur: & deum quem nò nouerunt patres eius, uenerabitur auro & argento, & lapide precioso, & desiderabilibus. Et ciuitatem illam, seu Ecclesiã magnam, cuius nominis, Græcis (quibus beatus Ioãnes scripsit) literis scripti numerus, signatum illum sexcentorum sexaginta sex numerum, adæquatè reddit, Apocalyp. 13. quæ regnum occupauit super reges terræ, esse Romanam illam sedem & curiam, omnes uel patricissimorum omnium libidines excedentem, quæ Apocalyp. 11 & 17. Sodoma, & Ægyptus, & Babylon magna mater scortationum & abominationum terræ uocatur, ebria de sanguine sanctorum, & de sanguine martyrum Iesu: à qua iam manifestata Dei populus exire iubetur, ne particeps sit delictorum eius, & de plagis eius accipiat. Apocal. 18. Et tamen in rebus tam manifestis, & contra quam tã apertè monet, iubet & minitatur Spiritus sanctus, biceps illa Sorbona adhuc hodie dicere audet, imò clamare, Nolite exire: sed obedite, credite illi bestię, facite, adorare, sumite imaginem, caracterem, traditiones illius, & nolentes occidite, urite. Apocalyp. 13. è multis quidem pauca, sed euidentissima, & obiter

32 ad alia festinans, dixi. † Superest ut quemadmodum detectis erroribus Antichristi, & reuocato puro & sincero uerbo Dei, dracone uerò cum angelis suis è coelo huius Ecclesiæ & scholæ proiecto, Apocal. 12. sacra Theologia suę dignitati & luci restituta est: ita lege nostre, quę eodẽ quo Theologia tempore, sophistica obscuratæ, & maledictis deturpatæ fuerūt, utroq; malo liberetur, suumq; splendore & uigore longo tandem postliminio recipiant: suum, in quã,

33 uerum & debitum, non autem alienum, & abusuuum. † Siquidem apud Ethnicos lex, scilicet ciuilis, humana & positiua, omnium superior & domina erat, etiam sacrorum & religionum, nò solum apud ueteres Romanos, ut clarè testatur Cicero de Legib. Lilius Valerius Maximus, Plutarchus, & omnes autores Romani: sed

etiam

etiam apud antiquiores illis Græcos. Chrysippus enim, quem Iu-
reconsultus Marcianus lib. 1. Institut. & habetur in l. 2. de legibus,
uocat summum Stoicæ sapientiæ philosophum, ait in libro de Le-
ge: legem (scilicet à sapientibus hominibus conditam) esse omniū
tam diuinarum quàm humanarum rerum reginam, ducem & re-
gulam. Idem utrisq; & Græcis & Romanis uetustiores, Ægyptij &
Chaldæi. Hinc apud eos iidem erant Reges & Pontifices, ut ait Pla-
to, loquēs de Ægyptijs, in libro de Regno; & Isidorus generaliter
loquens, in lib. 2. Etymologiarum cap. 1. & habetur 21. dist. c. clericos.
Quin ueteres quoq; Imperat. Romani erant etiam summi pontifi-
ces, ut eorū tempore uiuentes & scribentes testantur, Val. Max. &
Sueton. Trāquillus, deinde August. li. 1. de ciuitate Dei: sed hi fue-
runt pudendi & perniciosi errores gentiliū, hominū à cæcitate mē-
tis suæ seductorum. † Omnes enim religiones humanitūs inuen- 34
tæ, omnia sacra positia, siue humano ingenio excogitata, quan-
rumuis in speciem apparētia, nihil aliud sunt quàm mera idolola-
tria, & satanæ (ignoratione & cæcitate mentis humanæ abutētis)
Iudibrium, eo perniciosius & periculosius, quo maiori sanctitatis
uelamine regitur, & adumbratur: ut idem Augustinus & omnes
sancti Patres & Doctores testātur, & exempla sunt (nunc quidem
Iudibria, quantumuis olim diu credita) ueteres sacrificiorum leges,
Pompilij Numæ, libri Fastorum Nasonis. Vnde Tertullianus in
Apologetico, nō minus appositè quàm falsè Romanis obijciebat:
oportere deos multū esse propitios hominibus, à quibus scilicet
facti & creati erant, & creati custodiebantur. † Nullum enim Ro- 35
manis licebat habere uel colere deum, nisi quem ipsi delegissent,
uel talem esse cōstituisent: quam autoritatem Senatus Romanus
initio ad se rapuit à morte Romuli, quem oligarchiæ cupidus ad
Capræ paludem à se occisum, ad populum desiderio Regis tu-
multuantem sedandum, falsis apparitionibus cōfictis deiciuit,
ut uel ex ipsa Titi Liuij historia liquet, in li. 1. Dec. 1. Eteam semper
autoritatem etiam inuitis ueteribus Imperatoribus, quantumuis
imperiōsis et crudelibus retinuit, ut Imperatorem Tyberiam, de
Christo in deos referendo senatum consulentē (eo quod nō expe-
ctato Senatus iudicio & decreto suffragiū suū dedisset) audire no-
luerit: sed eam consultationē prorsus et in perpetuū respuerit, nec
deinceps unquā nec roganti nec minitāti Tyberio, ea in re acquie-
scere uoluerit, ne qd in apotheosi, de sua autoritate minuisse uide-
retur,

rerur, ut author est Tertul. in sua pro Christianis apologia. Et Nicephorus in Ecclesiastica historia lib. 2. c. 8. Hinc religiones facticiae, diuinae, sacrae, ethnicae, merito legibus humanis, à quibus & cōduntur & pendent, subiiciuntur. Quo sensu Ouid. Fast. 3. ait: inde datae leges, ne fortior omnia posset, Coepitque sunt purè tradita sacra colli: tradita, scilicet à Numa Pompilio, qui confectis miraculis & apparitionibus deae Aegeriae & Anciliorum caelitus in manū suam lapsorum, religionem factitiam diuinis caelitis, uirginibusque, Vestalibus, & manibus, mortuorumque; funeribus composuit, & à Senatu approbatam recipi fecit. Linius lib. 10. 1. Dec. Sabellicus Ennead. 2. lib. 3. in fin. & omnes testatur. Cuius libri in eius sepulchro quadringentis nonaginta duobus annis post eius obitum, & centum septuaginta octo annis ante Christum natum inuenti, ne facticiae religionis imposturae detegerentur, iussu Senatus in comitio, igne à uictimarijs facto, in cōspectu populi cremati sunt, ut Linius lib. 10. 4. Deca, & ante eū Varro, deinde Valer. Max. Plinius, Plutarchus & August. de Ciuitate Dei lib. 7. cap. 34. testantur. Nec aliter processerunt Papae ad Antichristianum regnum suum, facticiae religionis metu fundandum, augendum & retinendum. Quod enim initio Euangelia, & sancta quatuor generalia Concilia ad unguem se seruatueros profitebantur. c. sicut sancti. 15. c. sancta octo. 16. dist. praetextus erat tanto perniciosior, quanto magicæ artes diuinis uerbis adumbratae, ut uenena melle illita, pestiferiores sunt, testibus Chrylostomo & Augustino. † Priores illi Antichristi Arrius, Macedonius, Apollinaris, Nestorius, Eutyches, contra ipsius Christi personam, nunc in diuinitate, nunc in humanitatem aperte insurgentes: mox agniti, Scripturis sacris conuicti, à sanctis illis primis Concilij uniuersalis Ecclesie, & à legibus nostris Imperialibus damnati sunt: sed iste singularis ferus, qui speciem quidem pietatis initio amplexus est, personam quidem Christi confitens, sed uirtutem eius abnegans, & officium eius usurpans, diu (ut Paulus 2. Thes. 2. praedixerat) latuit, donec nouissimis his temporibus Euangelio (quod ille infinitis somniorum labyrinthis obruerat, detecto, apparuit illū omne Christi summi prophetae, sacerdotis & regis officium usurpasse: tum prophetiam (quae tamen ultima & absoluta est, Hebr. 1.) nouam doctrinam & Decretales condendo, tum sacerdotium (quod tamen aeternum est) alios ritus & sacrificulos in terra instituendo, & alios mediatores in caelo fingendo:.

fingendo: tum regnum, sese sponsum & caput uniuersalis Eccle-
 siæ faciendo, nec non in imperia, regna & magistratus populorũ,
 præsertim pop. Rom. inuolando: & sic in effectu, quanquam initid
 nondum apertis uerbis, tamen semper se ipsa negando IESVM esse
 Christum, hoc est singularem illum prophetam, Deuter. 18. qui le-
 gem & omnem religionis doctrinam compleret, æternum & uni-
 cum sacerdotem, qui unica uictima & oblatione perfectos efficit
 in perpetuũ sanctificatos. Hebr. 10. Vnicum mediatorẽ. 1. Timoth. 2.
 Hebr. 9. Act. 4. sponsum et regem Ecclesiæ, ut indubitatus sit ille
 Antichristus, 1. Ioan. 2. Vt autem omittamus quã obstinata rabie,
 ferro, ueneno, flammisq; Decreta & inuenta sua uerbo Dei præ-
 ferens, propugnet, & quid Canonistæ creaturæ suæ censeant,
 quod ea sint propalã omnibus nota: † audiamus paucis quid 38
 theologastri sub eius tyrannide dementati, de uera Theologia,
 & lege diuina senserint & docuerint. Quatuor enim gradus legis
 diuinæ, etiam purè & putè diuinæ faciunt, ut uidere est in eorum
 Sententijs, præcipuè Gabrielis Biel, in 3. dist. 37. q. 1. art. 1. In primo
 gradu ponunt leges immediatè reuelatas à Deo, pro tota commu-
 nitate uel principaliore parte hominum, scriptas in Biblia, ut ipsi
 loquuntur, et præsertim in Euangelijs latis à Christo ad consequu-
 tionem beatitudinis. Ecce ut unicum tantum gradum tribuant Bì-
 blijs & Euangelijs, quæ adhuc deprauãt, & potiori parte truncãt,
 facientes Euangeliũ, & totum nouũ Testamentũ legem duntaxat
 operum, detruncata & abiecta iusticia fidei. In secundo autem gra-
 du ponunt leges diuinãs, quæ ex præcedentibus in consequentia
 euidenti deducuntur, ex præcedentibus inquam Papistico fermẽ-
 to uitiatũ & truncatis, unde deducunt articulos, cõmentã & som-
 nia sophisticæ Theologiæ, quæ tamẽ uocant & affirmant leges pu-
 rè diuinãs. In tertio gradu ponunt leges diuinãs ex prædictis dedu-
 ctas, per successiuam (quam ex Decretis paparum in c. cum Mar-
 thæ. §. sanè multa, de celebrat. missar. supponunt) relationem Apo-
 stolorum & aliorum, æquiualentem scripturæ sacræ Bibliici cano-
 nis, uidelicet dẽterminationes Ecclesiæ, scilicet Papalis, quam Spi-
 ritu sancto (etiam nouis dogmatis) erudiri regi q; credunt, & credẽ-
 dum docent. Istud est Ius Canonicum, Decretales, Sextus, Clemẽ-
 tine, Extragauantes, & infinita aliarum super alias bullarum decre-
 ta: quæ tamen uocãt non solum ius diuinũ, sed Ius purè diuinum.
 In quarto gradu ponunt leges specialiter inspiratas & reuelatas
 B. quibusdam

quibusdam singularibus personis, ut Brigittæ, Francisco Assisio,
 39 Dominico Hispano, Francisco à Paula, & id genus fasticias reli-
 giones: etiam Mendicantiũ, quas Procopius Bohemorũ dux & le-
 gatus in Concilio Basiliensũ à diabolo inuetas cõuincebat, quia nec
 à Mose, nec ante eum à patriarchis, nec post eum à prophetis, nec à
 Christo, nec ab Apostolis, ut etiã Aeneas Siluius qui præsens erat,
 & postea papa Pius 2 fuit, in sua Bohemica historia, cap. 50 testatur.
 Sed cur tam potēs & ineluctabile argumentũ, non alia arte, quàm
 fastuoso risu & turpi cachinno elusum fuit? nisi quod illic theolo-
 gistæ & Canonistæ, lege diuina potiori parte truncata, residuum
 adhuc pedib. conculcabãt, commẽta & inuenta sua præferendo, &
 in partẽ etiam legis purẽ diuinæ erigendo, ut etiã Ioan. Andreæ ca-
 nonici Papatũ iuris tuba, in c. ult. ne cleri uel monachi, dicat etiam
 legẽ ciuilẽ esse partẽ legis diuinę & Theologiæ, quod Bal. procm.
 feud. col. 7. trahit ad cõsuetudines Longobardorum, & ad quas nõ
 fæces & deliria trahũt? Et tamẽ adhuc minus delirãt, quàm q̄ tra-
 hant ad consuetudines quarumuis *idolotheoponeuor.* & anilium super-
 stitionum, quibus etiam ex papistica doctrina audent etiam pecu-
 liare sacrum, tanquam è cœlo lapsum instituire: nec solum uerbũ
 Dei prætexere, sed etiam quod maius est, præceptis Decalogi, ue-
 40 lut opus supererogationis præferre. + Utq; unum pro multis, sed fa-
 mosissimum, & toto orbe cantatissimum proferamus exemplum:
 Germani nuper, quàm brutalibus, sed altẽ fixis præstigijs, uelut œ-
 stro perciti, ad idolum illud Compostellanum cursitabant? quod
 tantum aberat ut ad se uenientes seruare posset, ut indigeret custo-
 diri ab illis qui studio diuinum plusquàm poeticum custodiendi, no-
 ste circum altare illius, nedum uulneribus, sed etiam homicidijs
 sese conficiebant, ut est text. apertus in Decretal. c. propo suisti, de
 consecrat. Ecclesiæ uel altar. quam idolomaniam tantum abest ut
 Papæ eradicarint, ut ileum camino infuderint, confirmantes hac
 diabolica infania beatum Iacobum Apostolum sanctè riteq; coli.
 Tantæ impietatis uotum, uelut eo sacratius, quo sceleratius, suæ
 soli dispensationi seruantes, ut Panor. & omnes Canonistæ, in c.
 ex multa, de uoto & uoti redempt. quantumuis Iacobus contraria
 docuerit, nec unquam in Hispania fuerit, sed primus Apostolorũ
 paulo post Stephanũ Hierosolymis occisus, Act. 12. Quid hic dice-
 rent antiqui patres, Episcopi, doctores Ecclesiæ primitiuæ? quor-
 sum ab eorum facie sese proriperent tot Theologastri & magistrel-
 li

In adulationem Papisticæ religionis coaceruati? At nos qui Dei
 gratia post tam diuturnas tenebras luce uerbi Dei renati, Christiani
 sumus, sacram Theologiam (quæ cœlestis est) ut non confundi
 mus cum naturalibus scientijs, ita nec cum humanis legibus, tan-
 tum abest ut legem ullam humanam, esse reginam, dominam, aut
 superiorem Theologiæ, ut ne æquandam quidem illi censeamus:
 sed id ut ethnicum & blasphemum execrantes sacram Theologiam
 & authore & obiecto, & certitudine, & sine cæteris omnibus disci-
 plinis & scientijs præstantiorem & superiorem asseramus. Verum
 ut alia est interior cordium iusticia, quæ est per solam Christi fidem,
 quam Theologia docet, alia ciuili iusticia et disciplina externa, in
 qua Iuris prudentia uersatur: ita alia & superior Theologiæ, alia &
 inferior Iuris prudentiæ dignitas, uirtus & functio. In hoc autem
 pulchrè differendo conueniunt, quod utraq; & Ecclesiæ & Rei-
 publicæ necessaria est: illa illi, hæc huic propior, quodq; altera alteri-
 us, quanquam diuerso modo indiget. Iuris prudentia enim indi-
 get Theologia ut superiore, tam in theorica quàm in praxi, in his
 præsertim quæ res diuinas & Ecclesiasticas concernunt: Theolo-
 gia uero nõ indiget Iuris prudentia, nisi ut inferiore, uelut reliquis
 inferioribus facultatibus, & circumstantiarum cognitione indiget:
 nulla tamen magis eget quàm Iuris prudentia, prout nulla Theo-
 logiæ uicinior & affinior est, præsertim in his quæ ad secundam De-
 calogi tabulam spectant. Ipse enim optimus maximus Deus per
 os Moysi, post diuinas & Theologicas, statim ciuiles & politicas de
 rebus humanis leges Israeli atrexit & promulgauit. Quod si uerum
 & bonum Theologum, non in Metaphysicis (ut Aristoteles, Auer-
 rhois cæteri; ethnici philosophi, & post eos ad usq; theologastri
 illi censuerunt) sed in mentibus & moribus uerbo Dei & doctri-
 na cœlesti imbuendis & regendis uersari oportet. Si inquam, oportet
 illum, & multo magis Ecclesiæ ministrum, non solum commu-
 nis sensus, sed etiam economiæ, politiæ, rerum agibilibum & cir-
 cumstantiarum expertum esse, ut satis ostendit Paulus 1. Timoth.
 3. & c. ad Titum. Quæ nam professio magis hoc docet & submini-
 strat quàm Iuris prudentia, non confusanea illa infinitis opinionum
 & intricacionum labyrinthis hætenus obruta: sed dilucida, æqua-
 bilis, parabilis, rebus & uisibus hominum accommodata, ut nunc re-
 purgamus & profiteamur? Ipsa certè & uetus & recens historia &
 experientia docuit & docet, ut nonnulli rerum expertes, præser-

- tim Exmonachi, sola Bibliorum & aliquot exegeticorum Theologiae librorum lectione: quinetiam linguarum quandoque; noticia freti, sine ullo rerum usu, sine experientia Theologiam docere, aut Ecclesiam regere aggressi, quam infeliciter & ieiunè, ne dicam periculose, de magistratibus & iudicijs, de legum civilium potestate & usu, de contractibus, de usuris, de bello, de defensione, de reorum poenis & scripserint & docuerint: ut fileam quantam fenestram quandoque uel anarchiae, uel anabaptismo aperuerint, non dolo, sed dum ex sua sola umbratili theoria, de rebus quarum sunt expertes
- 45 iudicare et discernere se posse incautè cõfidunt. † Non exigo Theologum à Iureconsulto doceri, uel iura nostra discere, ne quis cauletur, quamuis prius & à Grammatica, & à Dialectica longè inferioribus facultatib. doceri debeat. Sed hoc dico, quod sine aliquo rerum communium, praesertim civilium cognitione & usu (quae praeteris Iuris prudentia suppeditat) non debet ad actum scribendi, docendi, regèdiq; Ecclesiam accedere. Scitum est, quantum pie memoriae Martinus Bucerus, linguarum & sacrarum literarum peritissimus, iam senex, & ipsa rerum experientia edoctus, quanto pere futuris Ecclesiae doctoribus & ministris, legum etiam nostrarum
- 46 studium commendabat. † Quid quod non solum uetus & recens historia, sed uas illud electionis Paulus hoc testatur? Quorsum enim 1. Timoth. 3. tam disertè secundo loco exegit, episcopum siue ministrum esse unius uxoris uirum? An ne plures simul uxores contra legem Dei habeat, ut quidam etiam antiqui censuerunt? minimè, quum priore loco exegerit irreprehensibilem esse. An uerò ne admittatur, nisi mox ducta uxore, si ea careat, ut etiam tempore nostro quidam censuerunt & practicarunt? Nec hoc quidem. Paulus enim, etiam si uxorem quandoque; (ut Ignatius scripsit) habuerit: tamè illam secum non ducebat in ministerio apostolatus, 1. Cor. 9. quinimò carètib. uxore, suadebat ne quaerent uxore, sed ut manerèt ut ipse: hoc est, coelibes, modò cõtinerè possent: & addit hoc prodesse, quo liberius quae Dei sunt curètur, 1. Cor. 7. Palàm est ergo, Paulum hoc requirere, ut huius oeconomiae (& si fieri possit politicae) noticiam habeat, qui Ecclesiam docere aut regere debet, id quod etiam disertis uerbis exprimit, addens: Qui suae domui bene praesit, qui liberos habeat in subiectione. Quod si quis propriae domui praesesse non nouit, quomodo Ecclesiam Dei
- 47 curabit? 1. Tim. 3. † Non igitur sufficit sola uel exacta scientia, sed aliquis

aliquis etiam rerum usus, & aliqua œconomiae & negotiorum experientia, etiam uoce diuina exigitur in eo qui Ecclesiae Doctor aut Episcopus futurus sit: quoniam multo amplius & iudicij & experientiae requiritur in publico doctore aut ministro Ecclesiae, qui non solum aduersarios ueritatis conuincere: sed etiam consilio & prudentia (quae sine aliquo rerum usu non habetur) Ecclesiam iuuare & regere queat, quam in alio priuato. Beatus Ambrosius Insubriae proconsul, nondum baptizatus, in Episcopum Mediolanensem electus, non solum Ecclesiam illam Arriana labe infectam, sed etiam uicinas liberauit, malleus haereticorum sui temporis, & doctor Ecclesiae praecipuus. Nectarius est praetore urbis Constantinopolitanae, in eiusdem Episcopum assumptus tam sancte se gessit, haereticos coercens, ut specimen nomenque sanctitatis reliquerit ecclesijs, quas monachi, rhetores, ludimagistri, aut alij rerum expertes saepe turbauerunt, & dissipatas reliquerunt. Quisquis igitur cum uitae & doctrinae integritati, talem rerum experientiam adiecerit, ut per assuetudinem sensus habeat exercitatos ad discretionem boni & mali. Heb. 5. si is continere uelit & possit, quid magis praeposterum, & a sensu Pauli alienum, quam ut uxorẽ prius quam ministerium suscipiat, exigere? Notum est quod nam sit Episcopi seu ministri Ecclesiae officium, nempe uerbum Dei dispensare, idque pure & sincere, non ut falsi caupones aquam uino miscent, Esaiæ 1. aut paleas tritico, Hierem. 23. hoc est, traditiones humanas, ut ibi beatus Hieronymus exponit, & sacramenta administrare eodem uerbo instituta, & Ecclesiae (ut familiae) doctrina & exemplo, non dominatione praesse, 1. Petri 5. Principis autem uel magistratus Christiani officium est, populo (in quo etiam ministri Ecclesiae continentur) praesse potestate eminenti & praecellenti, ad uindictam quidem nocentium, laudem autem recte agentium, ad Rom. 13. 1. Pet. 2. & disciplinam omnem externam, siue civilem, siue Ecclesiasticam seruare, & super omnia legem & uerbum Dei legere, discere, custodire, & custodiri facere, ut speciale mandatum & praecipuum habet a Deo. Deut. 17. Iosua 1. Non recedet (inquit Dominus) liber legis huius ab ore tuo, sed meditaberis in eo die ac nocte, ut obserues & facias secundum omne quod scriptum est in eo. Est igitur uoce Dei custos totius legis, etiam merè diuinae, saltem quoad externa officia. Quare externa officia & professiones spectantes non solum ad secundam, sed etiam ad primam Decalogi

- gi tabulam, iudicat. Prima enim tabula propter disciplinā pertinet
 50 ad uitam corporalem & temporalē: † nō quōd in his solus sibi exe-
 quendi modum aut typum Ecclesiasticū decernat, sed cum mini-
 stris & doctorib. Ecclesiæ, ut Deut. 17. iubetur ipse sibi describere
 exemplar legis in libro, coram sacerdotib. & Leuitis: & sic nō clam
 eis, nec incōsultis. Si enim in rebus ciuilibus, in quib. suo iure (ser-
 uata tamē æquitate, & subditorū comodo) liberā habet pote-
 statem: maturū tamen eorum ad quos spectat cōsiliū prius adhi-
 bere debet, l. humanum. C. de legib. Quanto magis in rebus diui-
 nis, in quibus non habet nisi nudum ministerium & executio-
 nem, sicut merus minister: nec potest uel tantillum ad dexteram
 uel sinistram defletere à uerbo Dei, nec addere aut detrahere.
- 51 † Et hoc est quod sentit legum doctor Baldus in tractatu de pace.
 Constant. ad si. dicens, quōd in his quæ sunt iuris diuini aut natu-
 ralis, summus Princeps non potest procedere, nisi ut ueritas, id est
 ad limites ueritatis, alioquin quod facit ipso iure nullum est, tan-
 quam à mero priuato uel procuratore ultra uel præter mandatum
 agente. Pariter Episcopus uel minister Ecclesiæ, merus est execu-
 tor seu dispensator uerbi Dei: non est dominus nec sponsus Eccle-
 siæ, sed fidelis seruus & amicus Christi solius sponsi, itans & audi-
 ens eum, gaudio gaudens propter uocem sponsi, hoc est dum uer-
 bum Dei crescit & currit. Ioan. 3. † Porro ut non debet Princeps of-
 ficiū Episcopi seu ministri inuadere, quod non impunè tentauit
 Ozias, ob id lepra percussus, et templo eiectus, 2. Paralip. 26. ita nec
 Episcopus aut minister officium principis seu magistratus ciuilis:
 hæc enim discretuit Deus, utriusq; maximi doni dator, & discreta
 manere uoluit, & sub utriusq; competenti regimine, quicquid hu-
 mano generi utilē est, conferre, ait text. pulcherrimus in Auth. quo
 modo oport. Episc. & cler. ad ord. per duci. Nouella 6. Hoc fuit sce-
 lus horrendum, & nota certissima Antichristi Romani: qui post-
 quā sibi præstigijs & in Ecclesias subiecit, in officia & iura Prin-
 cipum, Regum, Imperatorum, nec nō magistratus populi Rom.
 inuolauit, & omnia diuina & humana, suæ tyrannidis ergō confu-
 dit. † Sed ad rem: Minister excedit Principem, quantum ad curam
 52 internæ cordis iusticiæ per fidem, & quantum ad Euangelij prædi-
 cationem & administrationem sacramentorum, ut inquit text. in
 dicta Nouell. 6. in princ. quæ est functio longe sanctior & nobilior
 omni magistratu, etiam regali & Imperiali. Princeps & quiuis ma-
 gistratus.

gistratus, etiam regali & Imperiali Princeps & quivis magistratus
 excedit ministrum & Episcopum in Iurisdictione & omni discipli
 na externa, etiam Ecclesiastica: & debet esse eminens, imò superem
 inens & præcellens, etiam super Episcopos, & omnes Ecclesia
 sticos, in administratione gladij & omnis Iurisdictionis & discipli
 næ externæ, etiam Ecclesiasticæ, ex decreto Dei. Rom. 13. 1. Pet. 2. Est
 etiam potestas temporalis pro hac tantum uita, cum qua finitur.
 Contrà Episcopus & minister debet esse in humilitate. 1. Petr. 5. con
 tenti alimentis & quibus tegantur. 1. Timoth. 6. quoniam regnum
 Christi quem solum prædicant, non est de hoc mundo. Ioan. 18. imò
 nec municipium quidem eorum hic est, sed in cælo. ad Philippen.
 3. in fine, ad Hebræos c. ult. quamuis interim pugnat contra hostes
 longe maiores & truculentiores, nempe peccatum, diabolus &
 infernum. De se enim & alijs ministris ait Paulus ad Ephes. 6. Non
 est nobis lucta aduersus sanguinem & carnem, sed aduersus princi
 patus, aduersus potestates, aduersus mundi dominos, rectores te
 nebrarum seculi huius, aduersus spirituales astutias in cælestibus.
 Quapropter assumite uniuersam armaturâ Dei, &c. † Quamquam 54
 etiam Christianus princeps & magistratus contra huiusmodi spiri
 tuales hostes pugnet suo modo, uidelicet sanam doctrinam sua au
 toritate custodiendo, tum sanctas ad hoc leges ferendo & exequē
 do, ut Theodos. magnus fecit in l. 1. & 2. C. de sum. trin. tum iubēdo
 suis Euangelium purè prædicari, alios uerò suo exemplo & moni
 tis ad id incitando, prout pius & sanctus rex Ezechias fecit. 4.
 Reg. 8. & 2. Paralip. 30. Itaque quantum ad omnem disciplinam ex
 ternam, etiam Ecclesiasticam, potestas est solius Principis seu ma
 gistratus, qui tamen quantum ad res Ecclesiasticas, ministrorum
 & doctorum consilium adhibere debet. † Quantum autem ad cu
 stodiam, prædicationem & cursum uerbi Dei, quamuis uterq; tam 55
 minister quam potestas, sit merus executor: tamen minister seu E
 piscopus potior est, nimirum dux uerbi, illiusq; & sacramentorum
 dispensator. Princeps autem seu magistratus manet in terminis sim
 plicis quidem, sed publici & à Deo, quatenus uerbum illius sequi
 tur, approbati executoris, ut est text. apertus, 2. Paralip. 29. Et ingres
 si sunt (scilicet sacerdotes) iuxta mādatum regis (scilicet Ezechie)
 & imperium Domini. Rex itaq; non propriū, sed domini imperi
 um sibi iniundū exequabatur, dum fractis idolis & excelsis, etiam
 aeneo serpente, congregauit sacerdotes & Leuitas, eosq; iussit pu
 ram

ram Dei legem resumere, nec peccata patrum imitari, missisq; per
 cursores suos epistolis, prædicauit reliquis filijs Israel, ut reuertes
 tur ad Dominum, nec ambularent in præceptis patrum & fratrum,
 56 sed Domini. 2. Paralip. 30. † Quantum ergo ad res diuinas tantum
 præstat Episcopi uel ministri munus & dignitas Principi seu magi
 stratui, quantum os manui, iuxta pulchram illam & sanctam sacræ
 scripturæ analogiam, de ministro quidem sic dicētis, Malach. 2. La-
 bia sacerdotis custodierunt scientiam, & legem requirent ex ore e-
 ius. De Principe uerò, 2. Paral. 23. Dederūtq; in manu eius tenendā
 57 legem, scilicet Ioiada & sacerdotes, regi Ioas. † Sacræ ergo leges no-
 stræ Imperiales, præsertim primi libri Codicis sanctæ, iustæ & uali-
 dæ fuerunt, siue de personis & institutione Episcoporum & Ecce-
 siasticorum pro ratione temporis, ut l. officiales. l. presbyteri. l. in
 Ecclesijs. l. quicumq; & sancta l. si quenquam de symoniacis Episco-
 pis, & participibus criminis, tanquam læsæ maiestatis coram præ-
 fectis prætorio accusandis, & cum perpetua infamia regradandis.
 C. de Ep. & cler. siue de rebus Ecclesiæ, & tota disciplina Ecclesia-
 stica, ut toto tit. de sacrosanct. Eccl. siue de coercione & pœna hæ-
 reticorum, tam clericorum quàm laicorū, siue de nuptijs, & simi-
 es: quas Christiani Imperatores proprio iure & potestate, non mi-
 nus quàm Dauid, Solomon, Ezechias, Iosias, Israelis & Iudæ reges
 ferre potuerūt: siue etiam de fide catholica & religionis doctrina,
 ut tres illæ leges sitæ sub tit. C. de sum. trin. Sed has quidem ulti-
 mas & similes non tulerunt potestate aliqua sibi propria, quam in
 his nullus hominum, nec angelorum quidem habet. ad Gal. 1. Co-
 58 loss. 1. uerum ut meri executores uerbi Dei conformiter ad eius præ-
 scriptū. † Malè igitur et impiè fuerūt nūc nullitatis, nūc impietatis,
 insimulatę & propalām diffamatę, etiā in scholis, iudicijs & cōcio-
 nibus, per Decretales & bullas Papatū, ranas & locustas monacho-
 rū, theologistarū et canonistarū à papis creatas et emissas. at deinceps
 in Christianis Ecclesijs & scholis, præsertim in hac Tubingē-
 si, longè quàm unquam florentissima, quippe Dei beneficio, Euan-
 gelij luce restituta, sub Christianissimo & clemētissimo Principe
 nostro Christophoro Duce Vuirtenbergenſi, leges quoq; Imperia-
 les pristinæ dignitati & splendori, ad decus ueræ Dei Ecclesiæ to-
 tiusq; sacri Imperij ornamentum & stabilimentum perpetuum, re-
 stituendæ sunt: & ut Christianos fidelesq; sacro Imperio decet, pu-
 rius (sophistiam omnem repellendo) docendæ, quo nō solum in
 priuatore m.

privatorum causis, sed etiam in publicis, & Ecclesiæ & imperio usus sint. Amplissime senatus, uenerandi patres, clarissimi professores, & omnium inlyctę huius Academię ordinum & artium doctores, magistri, *λύται, ἀελύται*, & omnes optimę spei studiosi, labores nostros & studia in primis Christianissimī & clementissimī Principis nostri iuuate.

Dixi.

HISTORIA CERTAMINVM

INTER ROMANOS EPISCOPOS ET SE-
xtam Carthaginensem synodum, Africanasq; ecclesias, de
primatu Papę, bona fide ex authenticis monumentis
collecta, à MATTHIA FLACIO

Illyrico.

SEXTA Carthaginensis Synodus circa 420 Domini
annum celebrata est. Fuerunt in ea cōgregati Episco-
pi numero 217, inter quos & ipse diuus Augustinus,
Prosper, Orosius, & multi alij præstantes ac celebres
uiri. Aurelius porò Carthaginensis episcopus, præci-
pius Africę totius metropolitanus, uir tum uitę tum eruditionis
nomine laudatissimus, præsedir.

Insignis autem ac admodū utilis historia de Papę imperio seu
potestate, ex ea synodo & alijs quibusdam uetustis ac authenticis
monumētis colligi potest: quę tamen hætenus (quodd ego sciam)
à nemine, ne summatim quidem cōprehensa ac exposita est. Qua-
re breuiter eam, CHRISTO iuuāte, recitare tentabo: tametsi optan-
dum profectò uehementè sit, illam ab aliquo insigni artifice & pro-
lixè & luculèter cōscribi, atq; illustrari. Adū enim est maxima con-
tentione, uel etiam acerbitate, in hoc cōcilio, integro quinquēnio,
de primatu Papę super Africę & aliarum exterarum prouinciarum
Ecclesias. Sed in hac synodo, tota causa tandem beneficio Dei foeli-
citer decisa est: quam ut ordine exponam, quędam paulo altius
mihi repetenda sunt.

Omnino (ut ex omnibus Romanorum Pontificum actionibus
& scriptis apparet) cupidi iam inde ab initio Papę fuerunt, poten-
tiam seu tyrannidem suam quàm latissimè super alias Ecclesias ex-
tendendi. Iuuabat credo eos, sicut ipsam urbem Romam, ipsumq;
C. imperatorem.

imperatorem orbi terrarum pollicitè imperare uidebant, ita & omnes Dei ecclesias sub suo ingo ac imperio seruiètes cernere: & consuetudine ipsa mundi ita ferente, plerunque maiorum ciuitatum Episcopi in maiori ueneratione habebantur, Metropolitanique uocabantur. Videmus sanè quotidie, quantopere non tantum magistratus, sed & incolæ magnarum ac potentium urbium, alios minorum oppidorum ciues præ se contemnant.

Inflabat eos fortè & ipsa opinio, rumorque hominum uel uerus uel falsus, quòd ibi Paulus ac Petrus summi Apostoli docuissent, quodq; ea Ecclesia sinceriores doctrinam cæteris ex ipsis fontibus haussisset. Ideoq; putabant Papæ, se etiam Petri ac Pauli auctoritatem & nomen habere debere, & in eadem cum ipsis apud omnes Ecclesias Dei ueneratione esse: sicut & adhuc semper se Apostolos & Apostolicos uocitant.

Quanta certamina diuo Paulo cum huiusmodi Petrinis discipulis, de sui præceptoris nomine tumètibus ac gloriantibus fuerint, notissimum ex eius epistolis est. Nusquam enim non rixari cum eis cogitur, & contendit se nullam superioritatem seu primatum Petri agnoscere, nec ab eo quicquam accepisse aut didicisse, quin potius cõtra ipsam de re graui monuisse, ac coram multis in facie serio obiurgasse.

Hoc igitur nefario dominandi studio incitati Episcopi Romani iam inde ab initio, subinde aliquid egerunt, aut saltem moliri sunt, quod ad eorum potentiam augendam facturum uideretur: quæ utinam omnia historijs fideliter comprehensa fuissent. Multa tamen certè eiusmodi accidisse, facile ex ijs quæ notata ab historicis sunt, quæq; ex eorum proprijs decretis conijciuntur, animaduerti potest. Taceo enim contentiones Papatum in ipsa electione, ubi sæpè etiam armis inter sese competitores certarunt. Certè sic Anicetus diuum Polycarpum uirum præclarissimum, cogere uoluit ad recipiendam suam obseruationem Paschæ ieiuniorum, & aliorum quorundam rituum: licet frustra, cum ille ei cedere ac subijci, eumque superiore agnoscere nollet. Sic postea Victor Polycratè & omnes Asiaticas ecclesias, adiuncta etiam excommunicatione, ad easdem nugæ compellere uoluit: sed ab Irenæo, alijsq; occidentalibus Episcopis increpitus, à proposito uel inuitus desistere coactus est.

Huius perpetuæ flagrantissimæque ambitionis Papatum illu-
stra

stre exemplum est & certamen inter D. Cyprianum archiepiscopū Carthaginēsem & Cornelium papam. Volebat enim tunc Cornelius sibi iurisdictionem ac quasi regnum quoddam in Africanas ecclesias usurpare. Verūm ille nullam prorsus superioritatem pontificis Romani super se & illas Ecclesias admittere uoluit, ut ex eius epistolis ad Cornelium liquidò apparet. Nam cum in persecutio nibus, &c. Adscribe ex meo Catalogo, facie 18, usq; ad finem capitulis aut narrationis de Cypriano, exceptis 6 ultimis lineis.

Eandem ambitionem ipsorum & multæ eorum epistolæ testantur: tamen non paucas fictas esse, in Clemente nostri Catalogi ostenderitimus, & in fine huius scripti etiam ostensuri sumus. Sed impudentissimæ Paparum gloriationis, audi Lector, unicū iam tantum exemplum. Ad Innocentium primum miserat synodus Mileuitana & Carthaginensis sua decreta contra Pelagianos, sicut & ad alios, præsertim primarū sedium Episcopos, petens ab eis subscriptiones & executiones. Ibi ille modestissimus Nocētius, in responsione usq; ad impudentiam, dignitatem potentiamq; suæ sedis pestilentix deprædicat: Rectè eos facere inquit, quòd ad se ea decreta mittant. Nam nulla Ecclesiastica negocia, quæ etiam in remotissimis prouincijs aguntur, prius finire debere, quàm Romā ad sanctissimam sedem examinanda & confirmanda mitterentur.

Atqui, non hoc consilio, bone Nocenti, ad te miserāt illi sua decreta, ut ex tua auctoritate, nutu ac confirmatione ea pendere uellent: sed quæ ex uerbo Dei concluderant, ea etiam abs te obseruari uolebant, ut ex ipsorum epistolis apparet. Et cur tu temetipsum deprædicas & celebras, tibiq; ipsi tibi cinem aut præconem agis? Alienum te os, ut Sapiēs inquit, prædicet, non tuū. Causa in promptu est, quia inanis gloriæ, ampliandæq; tuæ tyrannidis cupidus eras, & talem prædicationem tuæ maiestatis illi patres in synodis existentes suis epistolis inferere contra sua uota obliti fuerant.

Omnino omnes epistolæ uetustiores ab alijs Episcopis ad Romanas scriptæ, aut prorsus nihil de Papæ imperio, aut certè tenuiter dicunt, exceptis per paucis: sed Papales responsiones contra, potissimum in suæ tyrannidis deprædicatione occupantur.

Licet uerò tantis furijs Romani pontifices agitarētur, seduloq; suum PLUS ULTRA quærerent: tamen usq; ad Nicænum concilium, nempe usq; ad annum Domini 340, nihil admodum efficere potuerunt, nullaq; eximia eorum auctoritas in Ecclesia fuit, quod

(ut iam breuitatis studio alia testimonia taceam) disertè Pius secū-
 dus, seu Æneas Syluius, epistola 301 testatur inquit: Ante Nicē-
 nam synodum unusquisq; sibi uiuebat, & paruus respectus ad Ro-
 manam Ecclesiam habebatur. Verū in ea synodo occēpit oligar-
 chia: in Ecclesia cōstitutum est, ut singularum prouinciarum una
 aliqua Ecclesia, & unus aliquis Episcopus primus ac supremus ha-
 beretur, qui & Metropolitanus uocaretur, quo commodius om-
 nia administrari possent. Quare factus est Romanus episcopus pri-
 mas suburbanarū seu circumiacentium Ecclesiarum, Carthaginē-
 sis Africanarum, Alexandrinus Ægyptiarum, Antiochenus Syria-
 carum, Constantinopolitanus Græcarū, &c. Non præfert sanè ea
 synodus, aut honestius appellat, ne unica quidem literula, Roma-
 num episcopum Alexandrino, aut Antiocheno, aut alijs metropo-
 litanis.

Hic fuit primus gradus Episcopo Romano ad altiora (quod du-
 dum ex animo concupiuerat) ascendendi. Hac uerò ille qualicun-
 que occasione non segniter usus est: sed statim Italicas, præsertim
 Romæ uicinas Ecclesias, suo imperio subiecit. Postea etiam ulterius
 limites imperij sui propagare summo studio institit: de quibus
 singulis nimis longum esset dicere.

Cæterum hoc concilium, de quo iam agimus, circiter 80 annis
 post Nicænum est celebratum. Præsedit in eo (ut dictum est) Aure-
 lius Archiepiscopus Carthaginensis: uir & illis sanctis patribus &
 ipsis etiam Papis, ut ex eorum epistolis apparet, ob multas præcla-
 ras dotes & merita reuerendus. In eo tres Papæ ordine, summo stu-
 dio id egerunt, cum sanctis illis Patribus, ut sibi iurisdictionem in
 Africanas & alias exteras Ecclesias concederent. Occasio autem
 ea erat eis oblata, quòd quidam Africanus sacerdos nomine A-
 piarius, presbyter Ecclesiæ Siccensis, homo (ut ei illa sancta syno-
 dus testimonium præbet) infinitis sceleribus contaminatissimus,
 à suo Episcopo, & etiam ipsa synodo excommunicatus, ad Papam
 Romanum, omnium facinorosorum perpetuum asyllum, confuge-
 rat: à quo statim in communionem, sine aliqua diligentiori exami-
 natione, tanquam innocens receptus, & à sua accusatione absolu-
 tus est: nec tantum ipse Papa eum recepit, sed & ab Africanis eum
 in communionem recipi præcepit.

Cogitans uerò bonus Papa Zozimus (nam is tum imperabat) se
 ea occasione aliquid eximium ad stabiliendam suam iam diu opta-
 tam

tam & tentatâ monarchiâ gerere posse, misit ad synodû Africanâ legatos à latere, quendâ nomine Faustini episcopû Potétinû, præsentib. (ut ex factis eius apparet) Curtisanis, probitate, sapientia, et modestia haud ita multû ab similib: & duos Romanæ Ecclesiæ presbyteros, nomine Philippum & Aselum: eisq; in mandatis tradidit, ut suprâ dictum Apiarium curent, tanquam bonum ac innocetum sacerdotem, in communionem quamprimû à tota synodo recipi: & simul agant cum synodo, ut Episcopis & sacerdotibus liceat à sententia suorum metropolitanorum, aut etiam synodi, Romam ad suam Sanctitatem appellare: sibiq; etiam legatos à latere in Africam mittere, qui causas appellantium ad sedem Apostolicam ibi cognoscât: uel (ut summatim dicam) iurisdictionem ac imperium sibi super exteras Ecclesias flagitauit.

Quo autem id facilius impetrare possent, tanquam iam olim de bitum Romano pontifici ius seu priuilegium, dedit eis Nicenam synodum falsatam seu corruptam, in qua tale priuilegium sibimet Papa suo arbitrio adscripserat. Hæc primû Zozimus papa egit.

Illi sancti uiri, Papæ legati, ad synodum proficiscuntur: exponût ibi sua mandata, cum magna quadam sanctitatis specie: dicunt S. Papæ Rom. petere tantû ut Nicenæ synodi decreta seruentur. Quid hac petitione honestius ac iustius uideri potest? Patres in synodo statim petunt sibi literas & cõmonitorium, memoriale seu instructionem ipsius pontificis exhiberi. Leguntur literæ & cõmonitorium, in quo & suppositicius ille Nicænus canon.

Intelligunt Patres, quatuor esse Papæ postulationes. Præcipuè tamen prima de appellationibus, quæ non obscure totam iurisdictione in Africanas & alias peregrinas Ecclesias flagitabat, & Nicenæ synodi decreto confirmata esse dicebatur, eos sua nouitate & absurditate obstupescit. Absurdissimum enim eis esse uidebatur, unum homuncionem omnibus CHRISTI Ecclesijs per orbem terrarum sparsis imperare, easq; regere (quod tam multis episcopis esset perdifficile) uelle. Vrebat eos etiam non leuiter, quod illum tam scelestum Apiarium à se iustissimè damnatû, tam temerè Papa in communionem recepisset & absoluisset, ac à se iam etiam recipi mandaret.

Deliberant igitur quid faciendum sit. Iustissimam esse petitionem uidebant, ut Nicæni concilij canones seruentur. Non meminerant autem se unquam quicquam tale in illius synodi canoni-

bus legisse: nec tamen poterât, aut audebant tantum scelus de sanctissimo Papa suspicari, quòd scilicet decreta Nicænæ synodi ausus fuisset falsare. Quare pacis cupidi pollicentur, se secundum eius petitionem facturos: sed tamen solùm tamdiu, quoad authentica Nicænorum canonum exemplaria nanciscerentur, quæ sedulò seruare uellét. Interea moritur hic falsator, cum unum tantùm annum sedisset.

Hic fuit primus actus huius tragediæ, in quo obseruandũ est primùm, Papam hunc non prætendisse ius diuinum, Scripturam, aut CHRISTI ordinationẽ, qui sedem Romanam omnibus Ecclesijs imperare uoluerit, ut postea factum est, & iam in primis sit: nõ citasse etiam consuetudinem, quòd iam per 400 annos ea ecclesia & sedes alijs omnibus per orbem terrarũ Christianis ecclesijs imperauerit: sed tantum ius humanum, id est decreta Nicæna, eaque ipsa per scelus ac impietatem falsata. Vnde apparet, nondum moris fuisse, ut Papa exteris imperaret: eoq; morem seu consuetudinem, seu præscriptionem longi temporis citare non potuisse.

Deinde obserua inenarrabilem tum ambitionem & regnandi cupiditatem, tum & audacem uel temerariam potius impietatem Papæ, quòd ausus est Nicæni synodi tam sanctæ (quam alioqui ipsimet Romanistæ quatuor Euangelijs autoritate in suis decretis æquant) canones tam nefariè falsare, idq; scribens ad tantam synodum, ubi Augustinus cum tam multis alijs sanctissimis & doctissimis episcopis fuit.

Zozimo successit Bonifacius primus, qui magna cõtentione & ambitione uix sedem Romanam contra Eulalium (is enim simul, idque à maiori parte cleri & populi, factus erat Papa) obtinuit: qui Eulalius, quanto melior ac modestior hoc Malefacio fuerit, inde apparet, quòd cum post mortem sui cõpetitoris ad papatum concorditer à populo & clero reuocaretur, eam dignitatem ultro contempserit. unde manifestum est, & ante eum non iure uictum ab altero, sed illi sua modestia sponte cessisse.

Hic bonus Malefacius primus, in sui antecessoris impia ambitione petèdi iurisdictionem super exteras Ecclesias, & nefario scelere corruptorum canonum Nicænæ synodi peruicaciter perstitit: per eosdemq; legatos, & nouas literas, eodem modo à synodo sibi imperium tyrannidemq; super CHRISTI Ecclesias postulauit.

Res denuò tractata est in synodo diu, & maxima altercatione atq;

atq; labore, urgente nimirum legato Papæ, ut Nicænæ synodi decreta seruentur, quæ ipse aiebat Papæ imperium super omnes Ecclesias dare: & resistentibus Patribus, ac negantibus quicquam tale in suis Nicænæ synodi exemplaribus inueniri. Testatur synodus in epistola ad Bonifacium, longis uoluminibus comprehensas esse illas altercationes, seu disputationes: quæ ô utinam extarent.

Multa haud dubiè ad lucem ueritatis utilissima ibi inuenirentur. Nam proculdubio multa utrinque dicta & allegata sunt, multa etiam constantius contra Paparum furiosam ambitionem ab illis sanctis Patribus longo illo certamine declamata.

Tandem conclusum est, ut petantur authentica Nicænæ synodi exemplaria Constantinopoli & Alexandria: & ut interea, quoad afferatur, nihilominus Papa suum cõmenticium ius, seu iurisdictionem exercere possit. In eandem sententiam & Papæ respondent: & infaustum illum Faustinum, legatum à latere, cum tali responso dimittunt.

Ablegat quoq; sancta synodus proprios legatos cum literis, ad Constantinopolitanum & Alexandrinum patriarcham, qui inde authentica exemplaria Nicænæ synodi afferrent. Interim Maleficus ille Romanus, eum triennium & menses octo sua maleficia in sede Romana exercuisset, ad patres suos abiit, sine pœnitentia. Atque hic est secundus huius tragœdiæ actus.

Malefacio huic primo successit Cœlestinus primus, per antiphrafin haud dubiè sic dictus. Hic onerauit Ecclesiam prolixo & inutili boatu, & multis alijs uanissimis traditionibus: cum antea tantû Epistolæ beati Pauli, & Euangelia, cum maiori Ecclesiæ Dei ædificatione legerentur. Hic in maiorum suorum ambitiosa imperandi super Ecclesias CHRISTI cupiditate, nefariaque decretorum Nicenorum falsificatione pertinaciter perseuerauit: licet ab Africana synodo ueriora exemplaria Nicænorum canonum, Constantinopoli & Alexandria perita, suum antecessorem Bonifacium paulo ante mortem accepisse, ac sceleratam fraudem falsatorum canonum detectâ esse, probè sciret. Quare remissis ijsdem legatis, nempe infausto illo Faustino, Philippo & Asello, postulationes priorû Paparum longè maiori fraude & impudentia pertinaciter urfit.

Ij scientes iam fraudem corruptorû canonum, in qua antea ferè sola spem uictoriæ reposuerant, detectam esse: statuentesque, nunc tantum audacia & impudentia esse pugnandum, sui noui Pa
pæ

pæ cœlesti spiritu inflati, astutijsq; instructi, tanto maiori vi ac impetu contra sanctissimi synodi patres, ueluti Anthei quidã insurgunt: urgent, ut scelestum illum Apiarium in communionem sine mora recipiant, quem iam dudum sanctissimus Pontifex in communionem recepisset, & ab omni accusatione absoluisset. Instant quoq; ut Romanæ sedi sese subijciant, iuxta priores Paparum petitiones, & sanctæ Nicænæ synodi decreta.

Contrà Patres proferunt authentica exemplaria ab Alexandria, & Constantinopolitana ecclesia per suos legatos allata, Paparumq; Romanorum impiam ambitionem & immane scelus falsæ synodi redarguunt. Dicunt se iam antea illis ipsis legatis bis, cum prius à Zozimo, deinde à Bonifacio missi eadem de causa essent, indicasse, cõmunia exemplaria longè aliter habere, ac Papa & ipsi eius legati assererent: & tamen pacis studio cõsensisse in eorum petitione, quoad liquidius exploraretur ex authenticis exemplaribus, an id decretum à Nicæna synodo constitutum esset. Ad hæc, se iam dudum illa ipsa authentica exemplaria Bonifacio Papæ huius præcessori, per eisdem Innocentium presbyterum & Marcellum subdiaconũ mississe, qui ea Constantinopoli & Alexandria attulerant: indicasseq; ipsi, neq; communes, neq; authenticos Constantinopolitanæ & Alexandrinæ ecclesiæ codices ita habere, sicut ipse & eius antecessor Zozimus affirmauerant. Quare se maxime mirari, & Papæ & legatorum, præsertimq; ipsius Faustini audaciam & impudenciam, qui adhuc ausint illam suam ambitionem tyrannidis flagitationem urgere, & Nicænis canonibus tam sceleratè abuti. Negant igitur se Apiarium in gratiam recepturos, nisi ille aut purget se manifestè de obiectis sibi criminibus, aut confessus ea supplex ueniam petat. Negant etiam, se ullam iurisdictione aut potestatem Papæ in Africanas aut alias exteras ecclesias deinceps concessuros esse.

Ibi sceleratus ille Faustinus, alijq; legati à latere, planè Curtisanensi audacia uociferati & protestari incipiunt, eos conari sacrosanctæ sedis Rom. priuilegia imminuere, & Nicænæ synodi decreta irrita facere. Pugnatur & cõtenditur integrum triduum acerrimè, hinc sanctis patribus Papæ iugum renuentibus, inde Romanensibus legatis superbissimè & audacissimè instatibus, ut id omnind accipiant.

Tandem singulari Dei beneficio improbus ille Apiarius, diffidens

dens se per legatos Papæ cōmunionem Africanis ecclesijs extorquere posse, & conscius sibi respondere ad obiecta crimina non posse, proiciens in genua, obiecta flagitia confitetur, supplexq; ueniam à synodo petit. Et sancta synodus decernit, ne cuiquam uel sacerdoti uel episcopo ex Africa aut alijs prouincijs metropolitanos habentibus, ad Papam appellare liceat: sed sit prima cognitio causarum Ecclesiasticarum penes Episcopos & Metropolitanum, secunda penes prouinciale concilium, ultima penes uniuersale: item, ne ullum ius deinceps Romano Papæ super Africanas ecclesias concedatur. Atque hac ratione illi sancti Patres iugum Papæ suis iam ceruicibus imminens, penitus repellunt ac reijciunt.

Ipsi quoque Papæ satis aspera epistola patres illi respondent: in qua primùm grauiter queruntur de maximis molestijs, quas sibi exhibuerit Faustinus, eius legatus, instans ut Apiarium ab ipso Papa absolutum in cōmunionem recipiant, & urgens ficticia Romanæ ecclesiæ priuilegia corruptis canonibus subnixæ: cum tamen Apiarius tādē omnes illas sibi obiectas turpitudines ultro agnouerit, & in Nicænæ synodi decretis nihil tale reperiatur.

Deinde accusant & ipsum Papam non obscure, quòd tam temerè illum nebulonem à se iustissimè excommunicatum & damnatum, in communionem receperit, sicq; Ecclesiasticam disciplinam dissoluerit.

Tertiò disputant de iure, quòd nulla synodus ademerit ius Africanis ecclesijs, finaliter & sine appellatione de suis controuersijs pronuncianti: quin potius, aiunt, Nicænam synodum omnes sacerdotes & causas suis metropolitanis & synodis subiecisse, sine ulla ulteriore appellatione.

Quartò afferunt & rationes, quare singulæ causæ in suis prouincijs finiendæ sint, nec ad Romanum sit pontificem appellandum: quia sit magna commoditas testium & aliarum circumstanciarum, ad cognoscendâ causam in eo loco, ubi exorta est. Quæ contrà omnia non tantum sint incommoda, sed & planè desint, si aliò procul, ut Romam, controuersiæ iudicandæ reijciantur.

Ad hæc dicunt, & diuinum auxilium tum in iudicando, tum in cōstanter exequendo, non minus Africanis aliarumq; gentium sacerdotibus aut episcopis, quàm Romanis Papis affuturū. Nec debere ipsum Papam, aut alium quenquam cogitare, sibi quidem affuturum Deum in iudicando, alijs uerò Christianis non perinde.

Qui locus de æquali diuinæ gratiæ præsentia cum primis obseruatu dignus est, quando quidem impurissimi Romanistæ impudentiore clamitâr sibi esse traditas claues & scientiâ pascédi oues Christi, suum papam errare nō posse, & habere omnia iura in scrinio petitoris sui.

Quintò negant authentica exemplaria Nicænæ synodi ita habere, ut ipse cum suis antecessoribus Papis, in suis literis ac Nicænis exemplaribus ad se iam toties misissis posuerant.

Sextò monent Papam, ne ullos à se ad ipsam appellantes admittat, ne ullos à se excommunicatos in communionē accipiat: ne ullos Curtifanos aut legatos à latere in Africam mittat, qui de ulla re ibi iudicare præsumant. Monent etiam, ut illum suum impudentem rabulam seu legatum Faustinum, ex Africa protinus reuocet.

Demum graui admodum epiphonemate concludunt, ac Papam monent, ne fumosum (recito ipsorum uerba) typum seculi huius in Ecclesiam Dei inducât, quæ lucem simplicitatis & diem humilitatis Deum uidere cupientibus præferat: id est, ne perinde uafri ac sceleratis consilijs pessimisq; artibus in Ecclesia Dei imperium ambitio se quærat, sicut impij homines in politijs per fas & nefas potentiâ, regna, & tyrannides quærere affectareq; solent. Piorum enim hominum in Ecclesia officium esse, ut simplici ueritati studeant, & humilitate ac modestia inter sese decertēt, omnibusq; officijs ac honore sese mutuò præueniât. Atq; hic sit tertius actus, tunc quidem non infœlix, nec sancto Augustino, alijsq; tam multis præclarissimis uiris & Episcopis, qui ei synodo interfuerunt, indignus.

Ne quis autem putet, immeritò Papis falsationem Nicænorum canonum obiectam esse, primùm id ipsius sacrosanctæ Carthaginensis synodi testimonium probat, quod profectò à pijs contemni minimè debet. Deinde Papparum & aliorum Romanistarum silentium, quo nimirum falsi sunt se obiectum crimē refellere non posse. Tertio ipsa propria Romanæ ecclesiæ exemplaria conciliorum, quæ ne hodie quidem illum suppositiciū canonē inter Nicænæ decreta numerant, aut ponūt. Quinetiam contrarium canonem de æqualitate authoritatis metropolitanorū sexto loco ponunt, quem tantopere Carthaginensis synodi patres pro se citant.

Eadem porrò prohibitio (ut ad propositum redeam) appellandi ultra mare, id est, ad Papam, fuerat etiam facta paulo antè in synodo

no do Mileuitana, ubi itidem Augustinus synodo interfuit. In hac, aut alia Carthaginensi synodo etiam illud decretum statutum est, quod distin. 99. recitatur in hæc uerba: Primæ sedis episcopus nō appelletur princeps sacerdotū, uel summus sacerdos, aut aliquid aliud huiusmodi, sed tantum primæ sedis episcopus. Vniuersalis autem, nec etiam Romanus pōtifex appelletur. Quod admodum bellè cum præcedenti historia conuenit, & ambitionem episcoporum coerces.

Vbi nunc sunt Papistici seductores, ut uecors Maranus, & alij: qui tanta confidentia affirmant, nullam unquam fuisse CHRISTI Ecclesiam, quæ Romana non fuerit, aut Romanæ non obediuerit? Num igitur diuus Augustinus cum tot sanctissimis episcopis, eorumq; auditoribus Ecclesia CHRISTI fuerunt, quia iugum Romani Antichristi tam constanter à sese repulerunt?

Mirari autem quispiam non immeritò profectò possit, tãta ambitionis cupiditate, tantaq; dominandi libidine, aut furore potius incitatos, uel etiam furiatos fuisse tres istos pōtiffices, ut nō Deum timuerint, aut saltem homines ueriti sint, cum tam impudenter sibi tyrãidem in domo Dei flagitare, & tam sacrosanctæ synodi decreta contra conscientiam falsare, idq; coram tanto concilio, ad hæc etiam præmoniti à tota synodo ausi sunt. Sed profectò pleriq; Romani pontifices tali quadam inexplebili ambitione & regnandi cupiditate arserunt, ut & de ipsis etiam uerè dici possit, Ex uno disce omnes: id est, plerosq; paucissimis planè exceptis.

Ut autem melius & agnoscere & mirari istorum Romanensium nebulonum fraudes possis, audi quæso & hoc. Prædicto infernali Cœlestino successit Sixtus, cui Leo primus, cuius non pauca scripta adhuc extant. Huius tempore Chalcedonensis synodus celebrata est: in ea damnatus est Eutyches. In eadem & Anatholius Constantinopolitanus archiepiscopus, uolebat sibi subijcere Alexãdriam, Antiochenam, & alias orientales Ecclesias: id est, supremus & uniuersalis episcopus, ut nunc se Papa esse iactat, totius Ecclesiæ fieri. Ad eam rem obtinendam citabat decretum Constantinopolitanæ synodi, quæ 80 annis antè Macedonium damnauerat, ubi eadem dignitas Constantinopolitano archiepiscopo erat concessa. Et sanè etiam ea ipsa Chalcedonensis synodus unanimiter eitam dignitatem sponte ac ultro cōcedebat, ut ex xvi eius actione clarè apparet.

Ob id uel Anatholij uel synodi ipsius factum, Deus bone quantas tragœdias in suis scriptis ciet Leo, furentis instar clamitans, sacrosanctam Nicænam synodum constituisse per singulas prouincias Metropolitanos episcopos, quibus omnes alij subiecti essent: & nullus planè imperaret, nisi synodi uel prouinciales, uel etiam uniuersales. Pro ijs uociferatur, se uitam suam profusurum: ac nequaquam passurum, ut ulla ex parte uiolentur, aut quisquam omnino episcopus sibi Metropolitanos episcopos subijciat. Neminè enim debere in Ecclesia Dei imperandi cupiditate, & aliorum episcoporum oppressione, potentiam quærere.

Vnde apparet sceleratus planè pontificum Romanorù animus. Hic enim declamitat pro libertate & iure Metropolitanorum. At antecessores eius (imò & ipsemet postea, ut mox indicabo) idem planè egerunt, quod tunc Constantino politanus agebat, ut scilicet sibi Metropolitanos omnes subijcerèt, ac per omnes ecclesias & quidem ipsi Papæ, tanto maiore scelere, quòd simul etiam falsauerant Nicænæ synodi (quam iste Leo, uel Lupus, sacrosanctam esse uult) decreta: item, quod inuito concilio id extorquere uoluerant, quod Anatholio synodus libenter concedebat.

Iste Papa clamitat, Nicænam synodum statuisse, ut nullus unus Episcopus præsit, seu imperet Metropolitanis. At illi tres superiores pertinacissimè, & contra conscientiam, admissio etiam crimine falsi, asseuerarant, Nicænam synodum sibi, id est Romanis Papis, omnes Metropolitanos cum suis coepiscopis subiecisse. Ita uidemus, quanto furore sint acti Romani pontifices, & quomodo prohibitu & sua utilitate, iam hoc iam illo modo iura torserint: eosq; conciliorum canones, quos ab alijs tanquam sacrosanctos obseruari uoluerant, petulanter scientes ac nolentes uiolauerint.

Quin & huius ipsius Leonis legati in prædicta Chalcedonensi synodo Nicænum canonem sextum subtili ac planè Romanistica arte falsarant. Nam cum illud decretum, archiepiscopum Alexandrinum & Antiochenum disertè æquet Romano, alijsque metropolitanis: illi cum decretum recitandum præsentibus offerrent, præposuerunt canoni talem summam: Quòd Romanus episcopus semper primatum habuerit. Quod illi latius accipi uoluerant, quàm canonis sententia erat: tanquam si præ omnibus alijs metropolitanis primatum Romanus episcopus semper habuisset, cum canon tantum de sua prouincia, uidelicet circumuici-

na Italia loqueretur, et alios metropolitanos ei nequaquam subijceret, sed planè æquaret. Sic uidemus, Romanistas semper falsandis sacrosanctis concilijs, & alijs sanctorum patrum scriptis assuetos fuisse.

Sed quid sancti ac iusti habet immensa regnâdi cupiditas? quæ si usquam sese impotenter gessit, tum uerò in primis in Romanis pontificibus. Paulo sanè ante huius historiæ tempus, tanto furore Romani papæ inter sese certarant non semel, ut inter Damasum & Ursacium adèd atrociter sit de ea pestilentij sede pugnatum, ut una sola die 140 homines in uno tantum templo interfecti inuenti sint. Acciderunt autem & alibi passim in tota urbe promiscuæ cædes pluribus diebus. Quot ergo putas uerisimile esse homines interfectos, ob illos duos tyrannos? quando quidem non omnes lethaleriter sauciati, statim in ipso loco conflictus moriuntur. Plurimi haud dubiè postea domi mortui sunt. Fuit enim tam atrox inter illos duos nebulones seditio, ut ipsemet Cæsareus urbis & palatij præfectus, ex urbe, metuès periculum, aufugere coactus sit. Testatur hoc Amianus Marcellinus, eius temporis historicus. Rectè ergo Adrianus IIII distitare solitus erat, Papas Romulo potius in adipiscenda per patricidium tyrannide, quàm Petro in pascèdis ouibus, succedere.

Sed nondum hic finis huius tristic tragœdiæ, aut execrabilis Paparum ambitionis fuit. Verè enim de infatigabili ac immensa eorum cupiditate dici posset Terentianum illud: Falsus sum, sed non defatigatus: Hac nõ successit, alia aggrediemur uia. Nam hic idem Leo rugiens statim, postquam uidit Anatholium desijisse ambire tyrannidè, cœpit cogitare, iam tempus esse, ut ipse eam ueluti uacuum quandam possessionem sibi uendicet.

Quare sciens iam obijisse Augustinum, & alios multos patres, qui sextæ Carthaginensi synodo, ubi falsarij & ambitiosi Papæ repulsi erant, interfuerant: denuò tentat quasdam tantum Africanas ecclesiolas: non eas, ubi erat Metropolitanus, quem tentare parüturum esse sciebat: sed modestè nõ nihil, uel timidè potius. Scribit enim ad Episcopos Mauritanix: & non amplius, sicut priores Papæ, petit ut ad se liceat cuiquam appellare, aut ut Romæ causæ finiantur: sed tantum dicit, se misisse sacerdotem quendam in Mauritaniam, qui cognosceret illarum ecclesiarum statum: eumq; sibi quædam reculisse, quæ parum rectè fierent. Debere uerò eos om-

nia secundum ueteres canones agere, & præsertim in Episcoporum ordinatione. Quodd si quæ lites aut controuersiæ orientur, eos debere in sua prouincia eas cognoscere, dijudicare & finire: sed tamen & sibi de eis aliquid scribere, & ut ipse possit suum suffragiū adijcere.

Antea uoluerant Papæ soli esse domini, & totum ius finiendi ultima sententia causas sibi uendicare: nunc, cum id non successerit, cupiunt saltem in aliqua parte eius potestatis hæerere, donec plus per occasionem rapiant.

In alia epistola, ad Theffalonicensem episcopum scribens, iubet sibi omnes cõtrouersias indicari, ut ipse de eis statuere & pronuciare possit: ubi paulo plus sibi rapit, quàm in proxima epistola ad Africanos. In eadem epistola obiurgat Theffalonicensem episcopū, quodd nescio quid durius in Atticum Nicopoleos metropolitanū episcopum, quem ipsemet ei antea subiecerat, statuerit: eumq; denud eius potestate liberat hisce uerbis, quæ ex epistola ipsius Leonis adscribam.

Igitur secundum sanctorum patrum canones, spiritu Dei conditos (intelligit Nicænos) & totius mundi reuerentia consecratos, Metropolitanos singularum prouinciarum episcopos (quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuæ cura prætenditur) ius traditæ sibi antiquitatis dignitatis intemeratum habere decernimus, ita ut à regulis præstitutis nulla aut negligetia, aut præsumptione discendant. Vide & totam epistolam, si libet.

Hic disertè Papa iste indicat, se illi metropolitano suū uetus ius ac dignitatem restituere: quod ei, alijsq; metropolitanis sacrosancti canones Nicæni ante centum & amplius annos tribuerunt, atque ita eum Theffalonicensis episcopi iure à se concesso liberare. Cur igitur antea, & quo iure eundem metropolitanum sua dignitate priuauerat, & alteri subiecerat, atq; ita sacrosanctæ Nicænae synodi decreta uiolauerat, pro quibus tantopere contra Anatholij conatum declamauit?

Cur etiam non meminerat hic Leo infernalis, suarum declamationum de Anatholio: quodd episcopi non ambitione, sed humilitate crescât? quodd CHRISTVS uenerit non ministrari, sed ministrare? quodd qui uelit esse supremus, ille omnium seruus esse debeat? Hæc enim plenis buccis in Anatholium declamitauerat. Sed nimium episcopi Romani tantum ideo alijs modestiam aut humilitatem

tem suaserunt, ut illi soli superbire eò commodius, & insolenter tyrannizare, alijs stulta imperitaq; modestia ultro eis cedentibus, ac sese subijcientibus, possent.

Secuti Papæ Africanos episcopos, & præcipuè Metropolitanum Carthaginensem, eiq; adherentes tum clericos tum laicos excommunicauerunt, ac pro excommunicatis ab omnibus haberi iusserunt: & tum duris, tum bonis uerbis ac factis denud ad parèdum sibi sollicitarunt, & urserunt. Res ac causa hæc haud dubiè uariè sursum ac deorsum iactata est. Sed tamen centum integris annis à supradicta sexta Africana synodo liberæ fuerunt illæ ecclesiæ à tyrannide Papæ: tamen illi, ut eis mos est, subinde aliquid sibi iuris in eos, quantum per occasionem potuerunt, usurparint.

Cæterum centum annis postquam sanctissimi isti tyranni tam duriter (ut superius dictum est) cum sua ambitiosa tyrannidis affectatione, impudentiq; & scelerata sacrorum Nicænæ synodi canonum falsatione, à sancta Africana synodo repulsi fuerant, obtinuerunt imperiū super episcopos Africæ. Et metropolitanus Carthaginensis, qui præcipuè autoritatis in tota Africa esse solebat, sese eis subiecit: proculdubio improbantibus id factum multis bonis ac pijs uiris, in Africanis ecclesijs.

Is, qui tunc tum hoc accidit, erat metropolitanus, uocabatur Eulalius: Papa uerò erat Bonifacius secundus. Extant utriusque de eare scripta. Triste uerò omnino est ac permolestum, non tantum cōmemorare, sed etiam cogitare solūm, quàm nefariè & Papa insultet prædictæ sacrosanctæ synodo, & metropolitanus illā damnet: tamen eam disertè non nominent.

Fuit sanè & hic Malefacius secundus, primo illi (de quo supra diximus) non ita absimilis. Nam & ipse perinde ut ille, magna ambitione uix obtinuit, ut aliqua pars cleri & populi se in Papam eligeret. & cum circiter mensem illud schisma durasset, ac alter, qui à maiori parte erat electus, nomine Dioscorus, uita decessisset: is Malefacius protinus ira, dolo, ac grandi amaritudine (ut liber Pontificalis restatur) collecto cōcilio cleri, id egit, ut ille etiam defunctus damnaretur: ipseq; eum publico scripto (quod & in archiuo ecclesiæ tanquā ad æternam rei memoriā collocauit) damnauit. Cæterum clerus ei damnationi subscribere noluit, eo quod & multi cum Dioscoto senserant: & iniquum esse putabant, etiam in manes mortui sauire. Sed hinc illius sanctissimi Papæ lenitatem spiri-

tus,

tus, & dominandi cupiditatem deprehendere potes.

Potes etiam eiusdem tum scientiam, tum probitatem, & ex eo perspicere, quòd congregata synodo in basilica Petri, & ante eius suppositivum cadaver constituit, & iureiurádo id decretum confirmavit, unà cum clero, ut sibi liceat successorem eligere: elegitq; Vigilium diaconum. Sed paulo pòst idem decretum de consensu totius cleri damnavit, & coram toto senatu ac clero publicè exussit, Vigiliumq; ut renunciaret electioni, coegit. Sic isti Antichristi etiam propria iura ac iuramenta sursum ac deorsum iactant, ac prohibitu iam rata iam irrita esse uolunt, figunt atque refigunt: nec tamen, testibus eorum Gnathonibus, errare unquam possunt.

Hic igitur sanctissimus (si dijs placet) pater, extorsit Carthaginensi metropolitano, alijsq; quibusdam Africanis episcopis, consensum in suam monarchiam & damnationem decreti sextæ Carthaginensis synodi, de qua suprà prolixius dictum est.

Triste autè est, ut prius dixi, uel cogitare solù, quàm diris ac nefarijs uerbis isti duo nebulones, Eulalius & Bonifacius, illam sanctissimã synodum, totq; doctissimos ac pietentissimos patres damnent ac proscindant: tamen si eam nominare non ausint.

Nam Eulalius metropolitanus Carthaginensis, in sua epistola ad Bonifacium dicit, se damnare suos antecessores & successores, ac omnes planè qui sanctæ Romanæ ecclesiæ priuilegia tollere nituntur. Item dicit, se cum suis collegis seu coepiscopis, anathematizare omnes, qui contra sanctam Romanam & Apostolicã ecclesiam superbiendo, suas erigunt ceruices, & se sequi in omnibus Apostolicam sedem, eiusq; prædicare decreta seu traditiones. Dicit se eos pro excommunicatis habiturum, qui non consentiunt per omnia Apostolicæ sedi, id est Papæ. Obligat se etiam ac obstringit ad seruandam istam impiam promissionem seu consensum, hisce uerbis: Quod si in aliquo à professione mea deuiare tentauero, horù, quos damnaui, complicem mea sententia me esse profiteor.

Omnino fuit quædam abiuratio & execratio istis, quas iam scelerati prauitatis hæreticæ inquisitores miseris Christianis proponunt, non dissimilis: nisi quòd, qui iam reuocant, se potissimùm execrantur, suamq; fidem damnant, idq; metu periculi: ille uerò ueritatis ac Ecclesiæ Dei proditor Eulalius, omnes & antecessores, & successores, & tot sanctissimi Patres, inter quos & Augustinum iam in Domino dormientes, totamq; illam sacrosanctam Carthaginensem

ginensem synodum, extra omne periculum existens, contra conscientiam damnauit, & impio ore anathematizauit.

Cæterum ipse Papa, utpote choragus & author tanti sceleris, etiam impudentius in illam sacrosanctam synodum debacchatur. Nam in epistola ad Eulalium Alexandrinum archiepiscopum seu metropolitanum, in qua suum ipsi triumphum de Ecclesijs Africanis, & de ipsa ueritate recenset, sic scribit:

Aurelius enim, præfatæ Carthaginensis ecclesiæ olim episcopus (is fuerat Metropolitanus, & totius Africæ primas, & in prædicta sexta synodo præsederat) cum collegis suis (id est, tota sexta Carthaginensi synodo) instigante diabolo superbire temporibus prædecessorum nostrorum Bonifacij atq; Cœlestini (de quibus supra) contra sanctam Romanam ecclesiam cœpit. Sed uidens se modo peccatis Aurelij Eulalij à Romanæ ecclesiæ communionem se gregatum, humilians regnouit se, pacem & communionem Romanæ ecclesiæ petens, subscribendo unà cum collegis suis, damnauit apostolica autoritate omnes scripturas, quæ aduersus Romanæ ecclesiæ priuilegia factæ quoquo ingenio fuserunt.

Hortatur præterea illum Alexandrinum Eulalium, ut illum suum triumphum etiam alijs uicinis episcopis significet, & illam pudendam reuocationem Eulalij Carthaginensis omnibus ostenter. Indicat quoque ei, & alios multos episcopos per Orientem, similiter se ipsi subijcere. Quæ nimirum omni Alexandrino episcopo ideo significat, ut & triumphos suos omnibus ambitiosè ostendet, & illum ad subijciendum se ipsi tanto magis inuirit.

Quæso te per immortalem Deum, Christiane lector, an satis sana mente præditos fuisse putes illos duos nequissimos nebulones, Eulalium puto & Bonifacium, quod ausi sunt tam petulanter impuro ore illos sanctissimos patres, & illam sacrosanctam Synodum blasphemare. Quippe cum Eulalius dicat se anathematizare suos successores & antecessores, illumq; sacrosanctum cœcum accuset, quod Romanæ ecclesiæ priuilegia tollere uoluerint, quodq; superbiendo suas contra eam ceruices erexerint, & Malefacius Romanus clamet Aurelium eiusq; collegas, id est totam sextam Carthaginensem synodum olim instigante diabolo contra S. Romanam ecclesiam superbinisse, multaq; scripta coram uniuersa Christi ecclesia ostentare ac circumferre curet & iubeat.

Nec tamen tunc statim ita tyrannidem suam, ut cupiuit Roma-

nus Antichristus, ualidè obtinere potuit. Nam nec iste ipse proditor ueritatis Eulalius Carthagenensis metropolitanus, ei simpliciter summam absolutamq; potestatem dat: nec in posterum Cōstantinopolitani patriarchæ quicquid, qui sibi itidem uniuersalis seu œcumenici Episcopi nomen rapiebant, nec id solis Romanis concedere uolebant. Quare plurimæ eis cum Papis de isto præclaro Antichristi Palladio contentiones fuere: ut ex Conciliorum libro, Papalibusq; epistolis apparet. Pelagius certè acerrimè cum Ioanne Constantinopolitano patriarcha, de hoc titulo contendit: nec tamen tam contendit, quàm eum titulum, eamq; ambitiosam dignitatem penitus damnat.

Idem agit & Gregorius Magnus, eius successor, etiam magis, uehementiusq; illam plusquam ethnicam tyrannidis affectationem damnat ac uituperat multis admodum epistolis, quæ in eius Registro legi possunt. Sæpe dicit, illam cupiditatem efferendi sese super alios episcopos, esse idem quod Luciferi peccatum, qui reliquis se angelis æqualem esse contentus non fuit. Sæpe quoq; dicit, id esse Antichristi factum. Sæpe item dicit, consētire ut aliquis sit supremus seu uniuersalis episcopus, esse idem quod fidem abnegare. Dicit eum titulum esse nouum, stultum, superbum, peruersum, scelestum & prophanum. Sæpe etiam repetit, pugnare cum Euangelio, & omnibus patrum canonibus. Testatur item, nunquam quenquam suorum antecessorum eam dignitatem, potentiam seu titulum habuisse. Vide eius Epistolarum libro 4. epist. 31. 35. & lib. 6. Epist. 30. & alias.

Ex quibus omnibus testimonijs clarè apparet, reuera Papis usque ad illa tempora nondum istam tyrannicam potestatem ita firmam ac ratam habuisse, ut nūc habēt: tamen eam sæpissimè haudquaquam dissimulanter affectauerint, ut superius prolixius dictū est. Sedit autem hic Gregorius primus post Bonifacium secundum, qui Africanas ecclesias, ut superius diximus, oppresserat, circiter annis sexaginta.

Gregorio magno successit Sabinus, cui Bonifacius tertius. Is à seditioso & parricida tyrāno Phoca impetrauit, ut Papa Romanus primatum super omnes Ecclesias & episcopos haberet. Hoc sese fundatore suæ potentiae, uel tyrannidis potius, non immeritò Papæ Romani iastare debent: ut simile habeat, seque dignum patella operculum, quod sicut ille in politica præter omne fas ac ius tyrannidem

nidem per parricidiū prioris imperatoris ac sui domini inuaserat, ita papa eius fauore aditus Ecclesiam oppressit. Nam nō minimū ab eo, si non longè maximum, stabilimentum suæ dominationis habuerunt. Cœpit sanè tunc eorum regnum egregiè crescere, ut etiam si multi & in Occidente & in Oriente eis cōtradicerent, tamē id planè frustra facerent.

Secuta est paulo pōst imperij translatio, qua astutē in suum commodum Papæ abusi sunt. Egregiè etiam sunt abusi simplici ac imperito zelo, incautaq; deuotione illorum barbaricorum Cæsarum (sic enim eos isti terræ filij Curtisani Papæ uocitāt) qui Rom. fraudum parum gnari expertiq; fuerunt.

A pparet nihilominus, etiam Carolo & Ludouico regnātibus, Papæ maiestaté longè minorem fuisse, quàm nunc sit. Nam illi Cæsares, quin & multi eorū successores, tum consilia suo arbitrio indicabant: tum episcopos creabant & confirmabant, eisq; quod uidebatur, imperabant. Quin & ipsos Romanos pontifices confirmabant, nec erat rata eorum electio: nec licebat eos cōsecrare, nisi Cæsar annuisset.

Atque hæc potestas longo tempore Cæsaribus Germanicis integra, inuiolataq; permansit, licet sæpius Papæ ceruicem suam contra Cæsares exerere conarentur. Demūm, cum Henricum III, circiter ante annos 450, per proprium eius filium Papæ cum suis episcopis & spiritualibus oppressissent: tum tandem plenum imperium non tantum in omnes ecclesias, sed & ipsum imperium sibi arripuerunt & afferuerunt, ut ab alijs prolixius explicatum est.

Hic habes breuiter comprehensam narrationem certaminū de tyrannide Papæ, nō quidem eorum quæ cum imperatoribus Germanicis acciderunt, quæ quia aliunde rectius cognosci possunt, uix attigi: sed eorum, quæ olim inter Papas & concilia, in primisq; Carthaginense sextum fuerunt.

Ex hac breui historiola, Christiane frater, multa cognoscere potes. Primū disces, quòd initio Ecclesiæ, & aliquot postea seculis, Papæ nullum tale imperiū, aut tyrannidē potius, qualem postea, & præsertim hæc postremis ac infelicitissimis temporibus, in Ecclesias Dei habuerint. Quod etiam ex ipsius Pij secundi ore superioris clarè audisti.

Deinde animaduertes, quibus & quàm præclaris artibus Romani Antichristi ita sese in altum extulerint, euexerintq;: ac om-

nes pios, etiam ipsos Cæsares, pedibus suis calcandos subiecerint: nempe miris fraudibus, & planè nefarijs sceleribus fallando & damnando sacrosancta concilia, confingendo suppositicia scripta, excõmunicando sinceræ ecclesiæ, & horribiles turbas ac dissidia in Ecclesia Dei conciendo: quin & nepharia ac plus quàm ciuilia bella mouendo, omnia deniq; iusta ac iniusta sursum ac deorsum miscendo atq; perturbando.

Tertio cogita, si iam olim uiuente Augustino, Hieronymo, Ambrosio, alijsq; sanctis patribus, isti Antichristi tam scelerati, tamq; audaces fuerunt in sua impietate & tyrannide promouenda: quid postea eos uerisimile est non ausos facere, cum & ipsorum improbitas, & reliquorum Christianorum religionis negligentia & inscicia, in immensum creuerint?

Cogita denique, si in hac religionis parte isti impij seductores tantum ausi sunt: quid putes eos etiam in alijs, ut in Purgatorio, Missis, operibus supererogationis, indulgentijs, & c. nõ ausos esse facere, ut modò ex religione, animarumq; nostrarum æterno exitio, quàm plurimum lucri habere, & maximum quæstum facere possent?

Abeant iam Papæ cum suis papistis & adulatoribus, qui nobis semper Patres patres, Concilia concilia obganniūt: & perpendat, quàm sanctè uel ipsi, uel eorum maiores, sanctos patres sanctaque concilia curent, seruent & audiant: qui tam sanctissimæ Nicænæ synodi decreta, ausi sunt tam pertinaciter, coram tam celebri Carthaginensi synodo, etiam præmoniti, sceleratè falsare: & postea illam sacrosanctam Carthaginensem synodum tam horribiliter damnare, & dicere, eam instigatè diabolo contra Romanam ecclesiam superbiuisse.

Sed Romanistæ, subtiles homines, bona à malis, miro delectu, secernere norūt. Ea igitur ex concilijs accipiunt, quæ bona sunt, non quæ mala. Quæ autem eis sunt quæso bona? Audi eorum Gelasium, de concilio Chalcedonenfi disputantem. Dicit, eam synodum non omnino accipiendam, sed tantam quæ bona in ea sunt, ut quoddam Eutychem damnauit: quæ uerò mala, ut quoddam Constantiнопolitano patriarchæ primatum dederat, ea esse omnibus modis reiicienda. Sic & ex hac sexta Carthaginensi synodo, multa passim in suis decretis & epistolis citant: sed illam suæ tyrannidis damnationem, horribiliter impuro ore detestantur & execrantur.

Ita uidemus, Papis ea omnia instigante diabolo acta & facta esse, quæ ipsorum culinæ aut ambitioni non profunt: quæ autem profunt, ea ex Spiritu sancto facta & decreta esse. Sic sanè et historiæ crebrius testatur, quòd quamprimùm aliquis Cæsar, aut alius Christianus princeps, Paparum cupiditatibus per omnia satisfacere non uoluit (ut cum non est passus uel subditos suos ab eorum quæstoribus & procuratoribus expoliari, uel aliquibus urbibus statim non cesserit) mox sit ab eis tanquam hæreticus & schismaticus proscriptus, & excommunicatus. Hæresis enim ac schisma Papæ omne id est, quod eius cupiditati, libidini & ambitioni aduersatur.

Atq; hic sit quartus Actus huius Tragœdiæ. Quintus, uel iam est cum CHRISTVS spiritu oris sui Antichristum confecit, eiusq; fraudes ac idololatrias detexit atq; refutauit: aut postea erit, cum eum præsentia sua in extrema die damnatum, & in tartara proiectum abolebit.

Sed ne quis putet me hæc confinxisse, addam ipsa Conciliorum & Paparum scripta, ex libro Conciliorum: ex quibus potissimum hanc historiolum bona fide desumpsi.

QVAEDAM AD VERBUM
EX LIBRO CONCILIORVM DESCRIPTA, VN-
de potissimum præcedens historia desum-
pta est.

INITIUM ACTORVM CONCILII SYNO-
di sextæ Carthaginensis, ad uerbum.

In hoc concilio actum est, ut Nicænum cōcilium ab episcopis orientalibus peteretur. Cui synodo interfuit legatio ecclesiæ Romanæ, Faustinus episcopus, Philippus & Afellus presbyteri, &c.

CAPVT I.

Post diem præstitutam concilij, ut recordamini fratres charissimi, multa flagitata sunt per expectantes fratres nostros, qui nunc ad præsentem synodum legati aduenerunt, quæ gestis necesse est conficiantur, &c.

II.

Faustinus episcopus plebis Potentinæ, prouinciæ Italiæ, Pice-
ni, legatus Romanæ ecclesiæ, dixit: Iniuncta nobis sunt à sede Apo-

stolica, aliqua per scripturam, aliqua etiam in mandatis, cum uestra beatitudine tractada, sicut & gestis superioribus meminimus: hoc est, de Nicænis canonibus, ut conferentur, & constitutio eorum & consuetudo, quia aliqua ordine & canone tenentur, aliqua consuetudine firmata sunt. De his ergo primitus, si placet beatitudini uestræ, hætenus: & postea cætera, quæ acta uel inchoata sunt, inserta firmabuntur, ut ad sedem Apostolicam rescriptis uestris intimare possitis, atque nos uos admonuisse apud uenerabilem Papam euidenter pateat, licet & capitula actionū iam inserta sint gestis. De ipsis ergo (ut dictum est superius) quid uestræ beatitudini placeat, agere debemus. Veniat ergo commonitorium in medium, ut scire possit uestra beatitudo, quid in eo contineatur, ut ad singula respondeatur.

III.

Aurelius episcopus dixit, proferatur Commonitorium, quod fratres & sacerdotes nostri in actis nuper allegauerunt: & cætera, quæ acta sunt, uel quæ agenda sunt, subsequantur. Daniel notarius recitauit.

Commonitoriū fratri Faustiū, & filijs Philippo & Asello presbyteris, Zozimus episcopus. Vobis commissa negotia non latent. Vos ita ut nostra, imò quia nostra ibi in uobis præsentia est, cuncta peragite: maximè cum & hoc nostrum possitis habere mādatum, & uerba canonum, quæ in pleniorē firmitatē huic commonitorio inseruimus.

Canon suppositus à Papis, qui tamen ne hodie quidem uel in Latinis uel in Græcis Nicenæ synodi canonibus habetur: imò planè contrarium habetur.

Ita enim dixerunt dilectiss. fratres in concilio Nicæno, cum de Episcoporum appellatione decernerent. Placuit autem, ut si episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati episcopi regionis ipsius, & de gradu suo deiecerint eum, & appellasse episcopus uideatur, & confugerit ad beatiss. Ecclesiæ Romanæ episcopum, & uoluerit audiri, & iustum putauerit, ut renouetur examen, scribere his episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua prouincia sunt, ut ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem ueritatis definiāt. Quòd si is qui rogat, causam suam iterum audiri deprecatione sua mouerit episcopum Romanum, ut è latere suo presbyterum mittat: erit in potestate episcopi Romani, quid uelit, & quid existimet.

existimet: & si decreuerit mittendos esse qui præsentes cum episcopis iudicent, habentes auctoritatem eius à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si uerò crediderit sufficere episcopos, ut negotio terminum imponant, faciet quod sapientiss. consilio suo iudicauerit.

Hoc commonitorium, seu memoriale integrum non est, ut ex sequenti epistola Synodi ad Bonifacium apparet: sicut nec epistolæ horum trium Paparum ad synodum adsunt. quæ omnia fraude Papistarum interuersa esse, uerisimile est.

III.

Et cum recitaret Alipius episcopus Tagastensis, legatos prouinciæ Numidiæ, dixit: De hoc iam superioribus etiam literis concilij nostri rescriptimus, & id nos seruaturos profitemur, quod in Nicæno concilio constitutum est. Adhuc tamen me mouet, quoniam cum inspiceremus Græca exemplaria huius synodi Nicænæ, ista ibi nescio qua ratione minimè inuenimus. Vnde petimus uenerationem tuam sancte Papa Aureli, ut quia hoc authenticum concilium Nicænum in urbe dicitur esse Constantinopolitana, aliquos cum scriptis tuæ sanctitatis mittere digneris: & non solū ad ipsum sanctum fratrem nostrum Constantinopolitanum episcopum, sed etiam ad Alexandrinū & Antiochenum uenerabiles sacerdotes, qui hoc nobis concilium sub stipulatione literarum suarum dirigant, ut omnis postmodum ambiguitas auferatur: quia nos ita, ut frater Faustinus attulit, minimè inuenimus. Ista nos tamen tantisper seruaturos (ut antea dixi) donec integra exēplaria ueniāt, profitemur. Petendus est autem literis nostris & uenerabilis ecclesiæ Romanæ episcopus Bonifacius, ut ipse quoq; dignetur ad memoratas Ecclesias aliquos mittere, qui eadem exēplaria prædicti Nicæni concilij secundum eius possint scripta proferre. Nunc autem memorati concilij Nicæni, qualia exemplaria habemus, his gestis sociemus.

V.

Faustinus episcopus legatus ecclesiæ Romanæ dixit: Nec uestra sanctitas præiudicet ecclesiæ Romanæ, siue de hoc capitulo, siue de alijs: quia dicere dignatus est frater noster & coepiscopus Alipius, dubios esse canones, &c.

VII.

Augustinus ecclesiæ Hipponis Regiensis legatus, prouinciæ Numidiæ,

midiaë, dixit: Et hoc nos seruaturos profitemur, salua diligentiore inquisitione concilij Nicæni. Aurelius episcopus dixit: Si hoc etiã omnium uestraë charitati placet, responsione firmate. Vniuersum concilium dixit: Omnia quæ in Nicæno concilio statuta sunt, nobis omnibus placent. Iocundus episcopus Ecclesiæ Sufetulaë legatus, prouinciæ Bizancenæ, dixit: Quod constitutum est in Nicæno concilio, uiolari à quoquam nullatenus potest, &c.

*Hos duos articulos hæc Synodus ad uerbum accepit
ex Nicæna.*

VI. Antiqui mores obtineant: Qui apud Aegyptum sunt, & Libyam, & Pentapolim, Alexandrinus episcopus horum omnium habeat sollicitudinem: quia & urbis Romæ episcopo similis mos est. Similiter autem & circa Antiochiam, & in cæteris prouincijs priuilegia propria referuentur metropolitanis ecclesijs. Omnino autem manifestum est illud, quia si quis præter consilium metropolitani factus fuerit episcopus, hanc concilium magnum definiuit non debere esse episcopum. Si uerò communi omnium decreto rationabili secundum canonem ecclesiasticum comprobato, duo aut tres propter proprias inimicitias contradixerint, obtineat sententia plurimorum.

VII. Hierosolymitana consuetudo antiqua seruetur, ut Eliæ Episcopus honoretur, & habeat ordinem honoris: salua tamen metropolitana dignitate eiusdem prouinciæ.

EX SYNODO CARTHAGINENSI.

EPISTOLA AB OMNI CONCILIO AFRICANO ad Bonifacium urbis Romæ episcopum, per Faustinum episcopum, Philippum & Asellum presbyteros, legatos ecclesiæ Romanæ, directæ.

Domino beatissimo & honorabili fratri Bonifacio, Aurelius Valentinus primæ sedis prouinciæ Numidiaë, & cæteri qui præsentés aduimus, numero 217, ex omni concilio Africaë. Quoniam Domino placuit, ut de his quæ nobiscum egerunt sancti fratres nostri, coepiscopus Faustinus, & compresbyteri Philippus & Asellus, non beatæ memoriæ episcopo Zozimo (à quo ad nos mandata & literas attulerunt) sed tuæ uenerationi (qui in eius locum diuinitus est constitutus) humilitas nostra subscriberet. Ea breuiter insinuare debemus, quæ utrorumq; concordia terminata

minata sunt: non ea, quæ prolixis gestorum uoluminibus continētur, in quibus (salua quidem charitate; non tamē sine paruo alterationis labore) demorati sumus, ea gestis delibātes, quæ nunc ad causam pertinēt. Quamquam & ille (si adhuc esset in corpore) hoc acciperet gratius, quod uideret pacatius terminatum, domine frater. Apiarius presbyter (de cuius & ordinatione & excommunicatione fuerat exortum nō solum Siccensī, uerū etiam toti Africanæ ecclesiæ, non leue scandalum) de omnibus erratis suis ueniam petens, communioni est restitutus. Prior autem coepiscopus noster Siccensī, Urbanus, quod in eo corrigendum uisum est, sine ulla dubitatione correxit. Quia uerò paci & quieti Ecclesiæ nō tantum ad præsens, sed etiam in posterum prospiciendum fuit (quoniam talia multa præcesserāt, ut uel similia, uel etiam grauiora deinceps præcaueri oporteret) placuit nobis, ut de Siccensī ecclesia, retento scilicet honore gradus sui presbyterij, remoueretur Apiarius: & accepto epistolio, ubicunq; alibi uellet, & posset, presbyterij munere fungeretur. Quod eidem ipsi per literas proprias postulanti, sine difficultate concessimus. Sanè prius quàm hæc causa isto termino clauderetur, inter alia quæ diurnis disceptationibus uersabamur: quia rogatio ipsa poscebat, ut apud acta ecclesiastica à fratrib. nostris Faustino coepiscopo & Philippo atq; Asello cum presbyteris quæreremus, ut promerent quicquid eis nobiscum fuisset iniunctū agendum, nonnulla quidem sine ullo scripto profecuti sunt uerbis: sed cum id potius flagitarem, quod in literis ferrent, Commonitorium protulerunt. Quod recitatum nobis, etiam gestis, quæ secum ad uos deferunt, est alligatum. In eis quatuor quidem nobiscum agenda mandata sunt: unum, de appellationibus episcoporum ad Romanæ ecclesiæ sacerdotem: alterum, ne ad comitatum episcopi importunè nauigent: tertium, de tractandis presbyterorum & diaconorum causis apud finitimos episcopos, si à suis excommunicati perperam fuerint: quartum, de Urbano episcopo excommunicando, uel etiam Romam euocando, nisi ea quæ uidebantur corrigenda, corrigeret. Quorum omnium de primo & tertio, id est, ut Romam liceat episcopis pronocare, & ut clericorum causæ apud suarum provinciarum episcopos finiatur, iam priore anno etiam literis nostris ad eundem uenerabilis memorie Zozimum episcopum datis insinuari curauimus, ut ea seruare sine ulla eius iniuria paulisper sineremus, usq; ad inquisitionem

nem statutorum concilij Nicæni. & nunc de tua poscimus sanctitate, ut quemadmodum ea apud Nicæam à patribus acta uel constituta sunt, si ea à nobis facis custodiri, & ibi apud uos ista, quæ in commonitorio attulerunt, facias exerceri: id est, si episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati episcopi regionis ipsius, & de gradu suo deiecerint eum, & appellasse uideatur, & confugerit ad beatissimum Ecclesiæ Romanæ episcopum, & uoluerit audiri, & iustum putauerit, ut renouetur examen, scribere his episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua prouincia sunt, ut ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem ueritatis definiant. Quòd si is qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit episcopum Romanum, ut è latere suo presbyterum mittat: erit in potestate episcopi, quid uelit, & quid æstimet. & si decreuerit, mittendos esse, qui præsentibus cum episcopis iudicent, habentes auctoritatem eius à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio: si uerò crediderit sufficere episcopos, ut negotio terminum imponat, faciet quod sapientis. suo consilio iudicauerit. Item de presbyteris & diaconibus: Si episcopus quis iracundus (quod esse non debet) citò aut asperè commoueatur aduersus presbyterum, siue diaconum suum, & exterminare eum de Ecclesia uoluerit, prouidendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem: habeat potestatem eiectus, ut finitimos interpellet episcopos, & causa eius audiatur, & diligentius tractetur, quia non oportet ei negari audientiam roganti. Et ille episcopus, qui aut iuste aut iniuste eum reiecit, patienter accipiat ut negotium discutiatur: ut aut probetur eius, aut emendetur sententia. Hæc utiq; usq; ad aduentum uerissimorum exemplariorum Nicæni concilij inserta gestis sunt, quæ si ibi (quemadmodum ipso quod apud nos fratres ex Apostolica sede directi commonitorio allegauerunt) continerentur, eoq; ordine uel apud uos in Italia custodirentur, nullo modo nos talia (qualia commemorare iam nolumus) uel tolerare cogeremur, uel intolerabilia pateremur. Sed credimus, adiuuante misericordia Domini Dei nostri, quòd tua sanctitate Romanæ ecclesiæ præsidente, non sumus iam istum Typum passuri, & seruabuntur erga nos ea quæ nobis etiam non differendis custodiri debeant, cum fraterna charitate, quæ secundum sapientiam atque iusticiam, quam tibi donauit Altissimus, etiam ipse prospicis esse seruanda, si fortè aliter habent canones concilij Nicæni. Quamuis enim plurimos codices legerimus, sed

sed nusquã in Nicæno cõcilio in Latinis codicibus legimus, quẽ admodum in supradicto commonitorio inde directa sunt: tamen quia hic in nullo codice Græco ea potuimus inuenire, ex orientabilibus Ecclesijs, ubi perhibentur eadem decreta posse etiam authentica reperiri, magis nobis desideramus afferri. Pro qua re tuam quoque uenerationem obsecramus, ut scribere etiam ipse digneris ad illarum partium sacerdotes: hoc est, Ecclesiæ Antiochenæ, Alexandrinæ & Constantinopolitanæ: & alijs, si etiam tuæ placuerit sanctitati, ut inde ad nos iidem canones apud Nicæam ciuitatem à patribus constituti ueniant, te potissimum hoc beneficium cunctis Occidentalibus ecclesijs in Domini adiutorio conferente. Quis enim dubitet, exemplaria esse uerissima concilij in Græcia Nicænæ synodi congregatæ, quæ de tam diuersis locis, & de nobilibus Græcis ecclesijs allata & comparata concordant? quod donec fiat, hæc quæ in Commonitorio suprà dicto nobis allegata sunt, de appellationibus episcoporum ad Romanæ ecclesiæ sacerdotem, & de clericorum causis apud suarum prouinciarum episcopos terminandis, nos usq; ad probationem seruatuos esse profitemur, & beatitudinem tuam ad hoc nos adiuturam in Dei uoluntate cõfidimus. Cætera uerò, quæ in nostra synodo gesta uel firmata sunt, quoniã supradicti fratres nostri Faustinus coepiscopus, Philippus, & Asellus compresbyteri secum ferunt, si dignatus fueris, tuæ nota facient sanctitati. Et alia manu: Dominus noster te nobis annis plurimis custodiat, beatissime frater. Subscriperunt quoq; Alipius, Augustinus, Posidius, Marinus, & cæteri episcopi 217.

EPISTOLA AFRICANI CONCILII AD

Papam Cœlestinum urbis Romæ episcopum.

Domino dilectissimo, & honorabili fratri, Cœlestino, Aurelius, Palatinus, Antonius, Tutus, Seruus Dei, Terentius, Fortunatus, Martinus, Ianuarius, Optatus, Celsicius, Donatus, Theasius, Vicentius, Fortunatianus, & cæteri, qui in uniuersali Africano concilio Carthagini affuimus. Optaremus, si, quem admodum sanctitas tua de aduētu Apianij lætatos nos fuisse, missis per compresbyterũ nostrum Leonem literis intimaui, ita nos quoque de eius purgatione hæc scripta cum læticia mitteremus. Esset profectò & nostra & uestra modò alacritas certior: nec festinata, nec præpropere uideretur, quæ adhuc tam de audiẽdo, quàm de audito præcesserat. Adueniente sanè ad nos sancto fratre & coe

piscopo nostro Faustino, concilium cōgregauimus: & credidimus
 ideo eum illò missum, quoniam sicut per eius operam presbytero
 antea redditus fuerat, ita nunc posset de tantis criminibus à Tabra
 cenis obiectis, eo laborante purgari, cuius tanta ac tam immania
 flagitia decursus nostri cōcilij examen inuenit, ut & memorati pa
 trociniū potius quàm iudiciū, ac defensoris magis operam quàm
 disceptatoris iusticiam superarent. Nam primū, quantum obsti
 terit omni congregationi Faustinus, diuersas iniurias ingerendo,
 quasi ecclesiæ Romanæ asserens privilegia, & uolens eum à nobis
 in communionem suscipi, quem tua sanctitas (credens appellasse,
 quod probare non potuit) communioni reddiderat, quod mini
 mē tamen licuit: quod etiam gestorum ex lectione melius cogno
 sces. Triduo tamen laboriosissimo agitato iudicio, cum diuersa
 eidem obiecta afflictissimi quæreremus, uel moras coepiscopi no
 stri Faustini, uel tergiuersationes ipsius Apiatij, quibus nefandas
 turpitudines occulere conabatur: Deus iudex iustus, fortis & lon
 ganimis, magno impendio refecauit. Tetriciore quippe ac putidio
 re obstinatione compressa, qua tantum liuidum cœnum impudē
 tia negationis uolebat obruere, Deo nostro eius cōscientiam coar
 ctante, & occulta, quæ in illius corde tanquam inuoluta criminū
 iam damnabat, etiam hominibus publicante, repenti in cōfessio
 nem cunctorum abiecto flagitiorū dolosus negator erupit, & tan
 dem de omnibus incredibilibus opprobrijs ultroneus se ipse con
 uicit: atq; ipsam quoq; nostram spem, qua eum & credebamus &
 optabamus de tam pudendis maculis posse purgari, conuertit in
 gemitus: nisi quoniam istam nostram mœsticiam uno tantum so
 latio mitigauit, quod & nos labore diuturnioris quæstionis absol
 uit, & suis uulneribus qualemcunq; medelā, etsi inuita (ac sua cō
 scientia reluctantē) confessione prouidit, Domine frater. Præfato
 itaque debite salutationis officio, impendit deprecamur, ut dein
 cept ad uestras aures hinc uenientes, non facilius admittatis, nec
 à nobis excommunicatos in communionem ultrā uelitis excipe
 re: quia hoc etiam Nicæno concilio definitum, facile aduerter ue
 nerabilitas tua. Nam etsi de inferioribus clericis uel laicis uidetur
 ibi præcaueri, quanto magis hoc de episcopis uoluit obseruari, ne
 in sua prouincia communionē suspensū, à tua sanctitate, uel festi
 natò, præproperè, uel indebitè uideantur communioni restitui?
 Presbyterorum quoque & sequentium clericorum improba refu
 gia

gia (sicut te dignum est) repellat sanctitas tua: quia & nulla patrū definitione hoc ecclesię derogatum est Africanę, & decreta Nicæna siue inferioris gradus clericos, siue ipsos episcopos suis metropolitanis apertissimè commiserunt. Prudentissimè enim iustissimèq; uiderunt, quæcunq; negocia in suis locis ubi orta sunt, finienda: ne unicuiq; prouincię gratiam sancti Spiritus defuturam, quæ æquitas à CHRISTI sacerdotibus & prudenter uideatur, & cōstantissimè teneatur: maximè, quia unicuiq; concessum est, si iudicio offensus fuerit cognitorum, ad concilia suæ prouinciæ, uel etiam uniuersale prouocare. Nisi fortè quisquam est qui credat, unicuique libet posse Deum nostrum examinis inspirare iusticiam, & innumerabilibus congregatis in cōcilium sacerdotibus denegare: aut quomodo ipsum transmarinum iudicium ratum erit, ad quod testium necessariae personę uel propter sexus, uel propter senectutis infirmitatem, uel multis alijs intercurrentibus impedimentis adduci non poterunt? Nam ut aliqui tanquam à tuæ sanctitatis latere mittantur, nulla inuenimus patrum synodo constitutum. Quia illud, quod pridem per eundem coepiscopum nostrum Faustiniū tanquam ex parte Nicæni concilij exinde transmisisisti, in cōcilijs uerioribus (quæ accipiuntur Nicæni) à sancto Cyrillo coepiscopo nostro Alexandrinæ ecclesię, & à uenerabili Attico Constanti-nopolitano antistite ex authentico missis, quæ etiam ante hoc per Innocentium presbyterum & Marcellum subdiaconum, per quos ad nos ab eis directa sunt, uenerabilis memoriæ Bonifacio episcopo prædecessori uestro à nobis transmissa sunt: in quibus tale aliquid non potuimus reperire. executores etiam clericos uestros, quibusq; petentibus nolite mittere, nolite cōcedere: ne fumosum typum seculi in Ecclesiam CHRISTI (quæ lucem simplicitatis, & humilitatis diem, Deum uidere cupientibus præfert) uideamur inducere. Nam de fratre nostro Faustino (amotum iam pro suis nefandis nequitijs de CHRISTI Ecclesia dolendo Apiario) secuti sumus quod eum (probitate ac moderatione suæ sanctitatis salua) fraterna charitate ulterius in Aphrica minimè sustinere patiatur. Et alia manu: Dominus noster sanctitatem uestram æuo longiore orātem pro nobis custodiat, Domine frater.

Canon porrò Nicænus VI, quem sancta Carthaginēsis synodus contra Papam in præcedenti epistola tantopere urget, sic in Chalcedonenſi synodo ab ipsis Papæ Romani legatis proponitur: Te-

neat Ægyptus, ut episcopus Alexandriae omnium habeat potestatem, quoniam & Romano episcopo hæc est consuetudo. Similiter autem & qui in Antiochia constitutus est episcopus, & in cæteris prouincijs, primatus habeant Ecclesiæ ciuitatum ampliorum.

Hic clarè uidemus, Nicenam synodū primum in hoc canone primatum in singulis prouincijs suo metropolitano dare, omnesq; episcopos ac sacerdotes ei suæ prouinciæ subijcere. Deinde, omnes metropolitanos episcopos, Alexandrinum, Romanum, Antiochenum, & aliarum prouinciarū, inter sese planè exequare, ita ut nullus alteri imperare in ulla planè re possit, aut debeat. Demum, ne ullius (ut ita dicam) subditi, ad alium metropolitanum appellare possint. Atq; hoc modo etiam sexta Carthaginensis synodus prædictum canonem in præcedenti epistola intelligit, citat, & urget.

Ceterum ex hisce, quæ præcesserunt, scriptis potissimum sumpta est historia certaminum Paparum, cum concilio Africano, de eorum primatu seu tyrannide. Primum, quàm scelestissimis artibus illi sanctæ synodo assensum in suum imperium extorquere sint conati: deinde, quàm constanter sint ab illa cum sua ethnica tyrannidis affectatione repulsi. Quæ omnia non tantum uiuente, sed & præfente, in spectare & agente Augustino acta sunt. Iam autem sequuntur duo scripta, ex quibus intelliges, quomodo Romani Antichristi centum annis, postquam tam turpiter in prædicta synodo repulsi fuerant, tandem & tyrannidem iam olim affectatam, aliqua ex parte occupauerint, & prædictam sacrosanctam synodum impiè damnauerint.

EPISTOLA EULALII CARTHAGINENSIS METROPOLITANI, qua unà cum alijs quibusdam suis coepiscopis anathematizat sextam Carthaginensem synodum (licet eam clarè non nominet) quæ negauerat Papæ omnem iurisdictionem seu potestatem super Africanas & alias exteras ecclesias: seq; ei solenniter subijcit.

Prima salus est, rectè fidei regulam custodire, & à cõstitutis patrum nullatenus deuiare: & quia nõ potest Domini nostri IESU CHRISTI prætermitti sententia, dicentis, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & hæc quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in sede Apostolica extra maculam semper est catholica seruata religio. De qua spe et fide nimè separari cupientes, & patrum sequentes constituta, anathematizamus omnes, qui cõtra sanctam Romanam & Apostolicam ecclesiam

ecclesiam superbiendo suas erigunt ceruices, sequentes in omnibus apostolicam sedem, & prædicantes eius omnia constituta. & per omnia spero, ut in una cõmunionem uobiscum, quam sedes Apostolica prædicat, esse merear, in qua est integra & uera Christianæ religionis & perfecta soliditas: promittens sequestratos à cõmunionem ecclesiæ catholicæ, id est, non consentientes sedi Apostolicæ, eorum nomina inter sacra non recitanda esse mysteria. Quod si in aliqua professione mea deuiare tentauero, his quosdam nauicõplicem meam sententia me esse profiteor. Hanc autem professionem meam manu mea subscripsi, & Bonifacio sancto & uenerabili Papæ urbis Romæ direxi, damnas & antecessores et successores meos, & omnes qui sanctæ Romanæ & Apostolicæ ecclesiæ priuilegia cassare nituntur. Hinc enim supernæ misericordiæ documentum perdocetur, quando & mundani principes causas fidei cum reipublicæ ordinatione coniungunt: & ecclesiarum præfules, quod ad dispensationem suam pertinet, officij memores exequuntur. Talibus enim indigebat post discordiæ procellas religio Christiana rectoribus, qui compressis prouida dispensatione turbiniibus, diu peregrinatum pacem depulsa tempestate reducerent, ut in futura post secula ad propositi sui exempla tendentes, sibi ascribendum indubitanter ostenderent, quicquid Domino placitum posteris pro sua imitatione fecissent. Benedicimus Dominum fratres charissimi, nostris hoc diebus fuisse concessum: & totis orationum & curarum uiribus adnitamur, ut quæ Dei ope bene cœpta sunt, ipso adiuuante per omnia compleantur. Sperandum enim est, ut ad compagem corporis sui reliqua, quæ adhuc diuisa sunt, membra festinent, & à potioribus minora non discrepent. Ad quod cum me dilectio tua Christianæ studio charitatis hortetur, debet, quod inuirat, sequi: & quod amandum suadet, amplecti. Similem enim iam fidei curam gerentes, per religiosam patientiam par etiam præmiu de boni operis speramus affectu. Neque enim difficultatibus est cedendum. Non enim fatigatur asperis fides, nec ad cœlorum ardua per procliuem tenditur, nec remunerationem citra laboris exercitium quis meretur. Unde ne facientes bona deficiamus, specialiter admonemur, etiam testante Psalmista: Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iusticiam in omni tempore. Quia non initium laboris remunerationem præmij consuevit inuenire, sed terminus. Ergo studium sollicitudinis assumetes, quibus est una in cõmunionem

nione societas & credulitas, quemadmodum de unitate sedis apostolicæ, & Constantinopolitanæ ecclesiæ, pariter exultamus in Domino: ita de reliquorum quoque (sicut affectione admones) redintegratione lætemur, & curemus præmiū, ut fidem integritatemq; nostram immaculatā ab omni contagione seruemus. Nosti enim, frater charissime ac sanctissime, quia ecclesiastica seruant uincula concordiam, quæ nos ab hæreticorum tueatur insidijs, per quam etiam canonum custoditur integritas: his in robore suo omni circumspeditione seruatis, remedia sperantibus conseruantur. Habet enim ecclesiasticarum ordo regularum, & ipsius forma iusticiæ, ut medicina rationabilis benignè & fideliter sperantibus non negetur: nec quisquam est ita ab humanitate discretus, quem non à rigore distictionis inclinet cauta simplicitas. Sed ut cautè hoc, cæterasq; querelas aut errores alicuius æui ualeas expedire, dilectissime frater, personam meam te in hoc oportet induere, scientem in huiusmodi causis, sicut prædictum est, quid cauendum sit, & ita ante omnia præuidendum, ut à te non ambigas rationem dispensationis huius Deo esse reddendam. Ita tamen, ut eos qui uobis fuerint communionis sociati, uel per uos sedi Apostolicæ, uestra nobis scripta declarent: quibus etiam & quam continentiam libellorum obtulerint, inseratur. Sic quoq; humilitatem debemus tenere in mente, ut inde ordinis nostri dignitatem seruemus in honore, quatenus in nobis nec humilitas timēda, nec ratio sit superba. Omnipotens Deus, charissime, sua te protectione custodiat, atque ad cælestis remunerationem patrię multiplici animarum fructu perducatur. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater, Amen.

EPISTOLA BONIFACII II PAPÆ AD EULALIUM patriarcham Alexandrinum, qua sextam Carthaginensem synodum damnat ac detestatur, licet eam non nominet, & de subiectione Eulalijs Carthaginensis metropolitani insolenter triumphat.

Bonifacius episcopus Romanus, Eulalio coepiscopo salutē, Olim & ab initio tantam percepimus à beato Petro apostolorum principe fiduciam, ut habeamus auctoritatem uniuersali Ecclesiæ, auxiliante Domino, subuenire: & quicquid nocuum est, auctoritate Apostolica corrigere & emendare. Ad hoc enim diuinæ dispositionis prouiso gradus diuersos, & ordines constituit esse distinctos, ut dum reuerentiam minores potioribus exhiberent,

rent, & potiores minoribus dilectionem impenderet, una concordie fieret ex diuersitate contextio, & rectè officiorum generaretur administratio singulorum. Neq; enim diuersitas alia poterit ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentie ordo seruaret. Quia uerò quæq; creatura in una eademq; qualitate gubernari uel uiuere non potest, cœlestium militiarum exempla nos instruunt: quia dum sint angeli, sint archangeli, liquet, quia non æquales sunt, sed in potestate & ordine, sicut nostis, differt alter ab altero. Si ergo inter hos, qui sine peccatis sunt, cõstet, istam esse distinctionem: quis hominum abnuat, libèter se illorum dispositioni submittere? Hinc enim pax & charitas mutua se uice complectuntur, & manet firma concordia, ac in alterna & Deo placita dilectione sinceritas. Quia igitur unumquodq; salubriter tunc completur officium, cum fuerit unus ad quem possit recurri præpositus, uota nostra charitatem tuam latère nolumus: ne qui particeps fuit sollicitudinis, gaudiorum fructus reddatur extorris. Et ideo Carthaginensem ecclesiam ad communionem nostram rediisse, (Domino propitiã) tradentibus significamus alloquijs: & mandatorum, quæ legatis nostris dedimus, seriem in omnibus fuisse completam. De qua parte, ut ad dilectionem tuam plenius perfectè gaudium perueniret, libelli Eulalij fratris & consacerdotis nostri Carthaginensis episcopi, & Iustini, clementissimi principis Orientis, sacrarum literarum exemplaria pariter credidimus destinãda: indicantes nihilominus, per Orientis partes plurimos episcopos sic fecisse. Superest, ut à nobis competentibus precibus diuinitas exorata concedat, quatenus de aliarum quoq; ecclesiarum reintegratione gratulemur. Ea uerò quæ significare curauimus, in eorum sacerdotum, qui fraternitati tuæ vicini sunt, curabis perferre noticiam, ut & ipsi de effectu tantæ rei gratias nobiscum cœlestis misericordie beneficijs referre non cessent. Aurelius enim, præfatæ Carthaginensis ecclesie olim episcopus, cum collegis suis, instigante diabolo, superbire temporibus prædecessorum nostroru Bonifacij atq; Cœlestini cõtra Romanam ecclesiam cœpit. Sed uidens se modò peccatis Aurelij Eulalius à Romanæ ecclesie communionem segregatum, humilians recognouit se, pacem & communionem Romanæ ecclesie petès, subscribèdo unà cum collegis suis, damnauit Apostolica authoritate omnes scripturas, quæ aduersus Romanæ ecclesie priuilegia factæ quoquo ingenio fuerunt, &c.

Hæc sunt Christiane Lector, præcipua scripta, unde præcedentem historiam desumpsi. Nam omnia apponere, nimis molestum & mihi & tibi fuisset. Quæ si diligenter ac candidè perpendisti, ac cum historia cõtulisti, facilè haud dubiè uidisti, me bona fide rem gestam narrasse: nisi quòd illi sancti patres paulò mitiorib. uerbis omnia, quàm ego, expresserunt. Vt, non dicunt illi quidem clarè, admissum esse à Papis crimen falsi, ut ego: sed tamen dicunt, nulla planè exemplaria, nec authentica, nec quæ uulgò habeantur, sic, ut Papæ affirmant, habere: sed cõtrarium ostendere, eoq; se eorum flagitationi minimè assentiri uelle. Quòd idem planè est, ac crimè falsi exprobrare.

In causa autem fuit, quòd olim patres usi sunt lenioribus uerbis, quòd semper meliora de Romanis episcopis sperarunt. Quòd si sciuisent eos in istam, quã nos nunc gementes cernimus, summã regiminis tyrannidem, doctrinæ ac religionis impietatem, & uitæ plus quàm Sodomiticam turpitudinem declinatuos, proculdubio & illi durius eos tractassent. Nunc autem piorum patientia toties læsa, meritò in furorem uertitur. Omnino turpiter est ista Babylonia meretrix abusa piorum nimia modestia, ac sanè semper ea illis sedulò inculcauit, ut sint modesti, humiles, obedientes, simplices, nõ altum sapientes: quo scilicet ipsa tanto facilius, ac commodius crescere ac extollere, & Christianorum ceruices pedibus superbè conculcare, nemine repugnante, posset.

Cui, quæso, non est Papæ, eiusq; Curtisanorum cantilena nota, Christianos homines debere in simplicitate sua ambulare, & simpliciter credere, quicquid Romana sedes eis proponat: eam proculdubio ipsos non decepturam. Quòd si deceperit, ipsos quidem excusatos esse, illam uerò Deo suorum factorum rationè reddituram. Quæ omnia nimirù eò spectarunt, ne quisquam pius unquam auderet caput nõ nihil subleuare, ac depulsa illius inanis nominis sedis Apostolicæ nebula, aliquanto diligētius intueri, & ex sacris alijsq; scriptoribus cognoscere, an omnia ita sese haberent, sicut Romanistæ blaterant.

Hac igitur non tam agnina simplicitate, quàm asinina quadam stoliditate, ac seruili humilitate Christianorum, ita abusi sunt Romani põtifices, ut non sint ueriti nobis (ut uulgò dicitur) quid pro quo obtrudere, commēticijsq; & suppositicijs scriptis turpissimè omnes deludere, manifestissimãq; mendacia nobis pro diuina ueritate

ritate colenda proponere. De ficticia Constantini donatione multi hæcenus scripserunt: qua tamen ista Babylonia meretrix planè regium, imò & plus quàm regium splendorem ac potentiam sibi rapuit.

Sic & Clementis illa longa epistola ad Iacobum & aliq̄ ei adiunctæ, ubi tota fermè Papistica abominatio, præcipuè autem ius successione, fundata est, egregiè Papæ ad stabiliendam suam tyrannidem & impietatem sunt abusi: quam tamen suppositiciã, adulteri namq; esse, ac longo postea tempore ab aliquo impuro Curtifano, & historiæ ueteris egregiè imperito (cautius enim alioqui profectò mentitus fuisset) consarcinatam, ex eo apparet, quòd nec Hieronymus in uita Clementis eius mentionem facit: nec ij ritus adhuc tunc in usu fuerunt, quorum ea mentionem facit: & denique quòd Iacobus ille integris annis septem ante Petrũ, teste Iosepho, Hieronymo, Eusebio & alijs, mortuus est. Quomodo ergo potuit illi mortem & nouissima uerba, seu testamētum Petri perscribere? nisi fortè ei in purgatorium aut campos Elysijs eam epistolam misit.

Quòd si ea epistola serò aliquando tandem conficta est, igitur & aliæ plurimæ primorum Paparum epistolæ cõmenticiæ sunt, quæ illam subinde citant. Talia mēdacia, ac uel suppositicia uel falsata scripta, haud dubiè plurima sunt, si modò quis diligenter ueritatis uestigia perquireret. Ego sanè non dubito, etiam illos uerissimè disputare, qui negant Petrum Romæ omnino fuisse, aut certè tam diu (ut Papistæ mentiuntur) ibi in triplici corona præsedisse. Nam & Paulus, cum tam multas epistolas Romam, & Roma (eo tempore quo uulgares historiæ Petrum Romæ fuisse, ac tanquam episcopum supremum sedisse testantur) scripserit, tanquam multorum etiam uulgarium homuncionum mentionem fecerit, nunquam tamè uel syllaba Petri, tanti uiri, meminit. Quis quæso credat hoc accidere potuisse, si Petrus tunc Romæ fuisset?

Adhæc, ne ipsi quidem Papistæ quicquam certi de eo affirmare possunt. Aiunt enim eum Papam Romæ annis 25 fuisse: & tamen simul alios duos Papas eo uiuente fuisse, Linum & Cletum. Item alij affirmant, illos Petro successisse, & Clementem fuisse quartum à Petro. Alij, ut etiam illa suprã dicta Clementis epistola, dicunt, Clementem statim Petro mortuo factum Papam. Item alij dicunt, Petrum eodem loco cum Paulo, ac eodem genere supplicij affe-

Quam alij planè diuersa tradunt. Alij quoq; affirmât Petrum secundo Claudij anno Romam uenisse, alij quarto: Damasus uerò papa scribit, demum Nerone regnâte. Nihil ergo certi quisquam nouit aut dicit.

Deniq; ego omnibus omnium mortalium historijs de Petro, il lam ad Galatas secúdo à Paulo scriptâ, præfero. Ibi enim ille primû affirmat disertè, Petro esse concreditum apostolatam seu episcopatum inter Iudæos, sibi uerò inter gentes, seu super gentiles. Deinde narrat, Petrum usq; ad concilium Hierosolymitanum (quod circiter 18 annos post ascensionem CHRISTI, & septimo commenticij papatus Petri, celebratû est) potissimû Iudejs prædicasse, & de postero tempore sanctissimû datarum dexterarû sœdus secû inijsse: quòd ipse quidem uelit prædicare Iudæis, Paulus uerò debeat cõcionari gentibus. Vbi habes breuissimè & uerissimè cõprehensam historiam Petri, quæ indicat, ei & à CHRISTO potissimum super & inter Iudæos apostolatam, episcopatum, seu papatum, concreditum mandatumq; esse: & eum tum ante Hierosolymitanam synodum, tum postea potissimum Iudæos docuisse: eoq; potissimum ibi sedisse aut stetisse, ubi plurimi Iudæi fuerunt: id est, in Syria, & alijs orientalibus partibus. Nam Romæ nõ ita multi fuerunt: quandoquidem & nondum fuerant sic dissipati, sicut postea in euerisione Hierosolymæ: & Claudius eos Roma penitus expulerat.

Quod autem quidam historici affirmant, Petrum Romæ tam diu sedisse: mihi maximè uerissimile est, Paparum fraude eorum scripta falsata esse, qui inde fermè ab initio tyrannidem in domo Domini sedulò affectarunt, & omnibus malis artibus ardentè quæsierunt. Adhęc etiam usitatum est in historijs, ut, cum unus aliquis initio à uero aberrauit, tunc & omnes sequētes cæcum ducem, cæci & ipsi, id est, negligentes ueritatis inquisitores, eum temerè sequantur. Planè enim ueluti grues, sese mutuo historici ducunt & sequuntur.

Et quoniam in disputationē de sede ac papatu Petri incidimus, cur non considerant stulti ac impij pseudoprophetæ Antichristi, apostolos nullam certam ac fixâ sedem habuisse, ut postea et nuuc episcopi ac pastores: sed quàm latissimè per mundû uagatos, id tantû agentes, ut in singulis locis primam, utcunq; fundamentû Christianæ religionis iacerent, & mediocriter ecclesiam cõstituerent:

rent: postea mox, creatis per suffragia presbyteris, eis illam commendarēt, & aliud properarent? Quod & ex historia Actorum apostolicorum clarissimè patet, & ex mandato ipsis à Christo dato. Dixit enim eis Dominus: Ite per uniuersum orbem. non dixit, Confidete singuli in singulis urbibus. Item, Vos mihi testimoniū perhibebitis per uniuersum orbem. Idem etiam ipsum nomen Apostolus, ablegatus, seu nuncius, affirmat: quòd scilicet non fuerint singularum ciuitatum præfeti, sed nuncij, uagantes ac discurrentes per totum mundum, & bonum nunciū de reconciliato per CHRISTI meritum Deo, omnibus hominibus indicantes. Quare & Spiritus sanctus per prophetam dicit: Ecce quàm pulchri pedes annūciantium pacem. non dicit, Ecce quàm pulchræ sedes, seu tribuna lia. Ideo & Psalmus prædicit, exiturum sonum eorum in omnem terram, & in fines orbis terrarum peruenturum. Considerunt quidem aliquandiu alicubi, ut Paulus Antiochiæ circiter quadriennium, Ephesi triennio, & Corinthi biennium, & sæpe etiam post abitum eodem recurrit, eo quòd ibi magnam messem habuit: non tamen propterea Ephesus, aut Corinthus, Pauli sedes fuit, aut alię ciuitates aliorum.

Hanc igitur proprietatem Apostolorum (quæ etiam præter alias à securis pastoribus & doctoribus distinguuntur) si perpendent indoctissimi & scelestissimi Romanistæ: mox uiderēt, quo iure de sua cariota aut fumosa Apostolorum sede gloriantur.

Nam etiam si maximè Petrus Romam uenisset, tamen non uenit eò, ut ibi sedem aut solium suæ maiestatis poneret: sed tantum ut eam ecclesiam inuiseret, & corrigeret, si quid correctionis forte indigeret: & mox eo perfectò, aliud docendi causa commigraret: sicut & Nicephorus præter alios de eo scribit. Sed de hac re alibi prolixius.

Hinc igitur potes, Christiane frater, animaduertere, quàm præclatis mendaciorum fundamentis tota ista superba moles tyrannidis & impieratis Antichristi Romani subnixata firmataq; sit.

Quare tuū est, iam deliberare, an potius per mendacia ac imposturas non tam hominum quàm ipsius diaboli, & eius Antichristi Romani, ad æternum exitium: quàm per simplicem CHRISTI ueritatem, ad æternam salutem, properare ac peruenire exoptes.

Dominus IESVS liberet omnes suos à mendacijs & homicidijs diaboli, & eius Antichristi, Amen.

DICTA QVAEDAM DIVI HIERONYMI ET
Gregorij Magni, contra primum Papæ.

Ex epistola Hieronymi ad Euagrium.

Non altera Romanæ urbis ecclesia, altera totius orbis existimanda est. & Galliæ, & Britaniæ, & Africæ, & Persis, & Oriens, & India, & omnes barbaræ nationes unum CHRISTVM adorant, unam observant regulam veritatis. Si autoritas queritur, orbis maior est urbe. Vbicunq; fuerit Episcopus, siue Romæ, siue Eugubij, siue Constantinopoli, siue Rhegij, siue Alexandriæ, siue Thanis, eiusdem meriti, eiusdem est & sacerdotij. Potentia divitiarum, & paupertatis humilitas, uel sublimiorem uel inferiorè episcopum facit. Cæterum omnes Apostolorum successores sunt. Sed dicis, quomodo Romæ ad testimonium diaconi presbyter ordinatur? Quid mihi proferas unius urbis cõsuetudinem? Quid paucitatem, de qua ortum est supercilium, in leges ecclesiæ uendicas?

Hieron. dist. 40.

Non est facile, in loco Petri & Pauli stare, & tenere cathedrâ regnantium cum CHRISTO. Quia hinc dicitur: Non sanctorum filij sunt, qui tenent loca sanctorum: sed qui exercent opera eorum.

EX REGESTO DIVI GREGORII, LIB. IIII.

Epist. 31. ad Mauricium Augustum, de Ioanne Constantinopolitano episcopo, qui supremus esse, & uniuersalis episcopus dici uolebat.

Nunquid ego hac in re, pijsissime Domine, propriam causam defendo? nunquid specialem iniuriam uindico? Causam omnipotentis Dei, causam uniuersalis ecclesiæ ago. Quis est iste, qui cõtra statuta Euangelica, contra canonum decreta, nouum sibi nomen usurpare præsumit, &c.

Et paulo post: Certè pro beati Petri apostolorum principis honore, per uenerandam Chalcedonensem synodum Romano pontifici nomè uniuersalis episcopi oblatum est: sed nullus eorum unquam hoc singularitatis nomè assumpsit, nec uti cõsensit: ne dum priuatum aliquod daretur uni, honore debito sacerdotes priuarentur uniuersis, &c.

Ex epistola eiusdem libri 34.

Triste mihi aliquid serenissimus Dominus innuit, quòd non eum corripuit, qui superbit: sed me magis ab intèntione mea declinare

nare studuit, qui in hac causa, Euangeliorum & canonum humilitatis atq; rectitudinis ueritatem defendo. Qua in re à prædicto fratre & consacerdote meo contra Euangelicam sententiam, contra beatum quoq; Petrum apostolum, & contra omnes ecclesias, contraq; canonum instituta agitur, &c.

Et paulo pōst.

Sed in hac eius superbia, quid aliud, nisi propinqua iam esse Antichristi tempora designantur? Qui illum uidelicet imitatur, qui spretis in sociali gaudio angelorum legionibus, ad culmen conatus est singularitatis erumpere, dicēs: Supra astra cœli exaltabo folium meum, &c.

Ex epistola 36 eiusdem libri, ad Eulogium Alexandrinum, & Anastasium Antiochenum, episcopos.

Qui si nequaquã à suæ elationis rigore uoluerit inclinari, tunc quid fieri debeat, cum omnipotentis Dei solatio subtilius pertractetur. Sicut enim ueneranda mihi uestra sanctitas nouit, per sanctam Chalcedonensem synodum Pontificis sedis Apostolicæ, cui Deo disponente deseruio, hoc uniuersitatis nomen oblatum est. Sed nullus unquam præcessorum meorum hoc tam prophano uocabulo uti consensit. Quia uidelicet si unus patriarcha uniuersalis dicitur, patriarcharũ nomen cæteris derogatur, sed absit hoc, absit à Christiani mente, id sibi uelle quempiam arripere, unde fratrum suorum honorẽ imminuere ex quantulacunq; parte uideatur, &c.

Et aliquanto pōst: Perpendis, frater charissime, quis è uicino subsequitur, cuius & in sacerdotib. erumpūt tam peruersa primordia. Quia enim iuxta est ille, de quo scriptum est, Ipse est rex super uniuersos filios superbiæ (quod non sine graui dolore dicere compellor) frater & coepiscopus noster Iohannes mandata Domini, Apostolica præcepta & regulas patrum despiciens, eum per elationem præcurrere conatur in nomine, &c.

Ex epist. 38. eiusdem libri, ad Ioannem Constantinopolitanum episcopum.

Rogo, deprecor, & quanta possum dulcedine exposco, ut fraternitas uestra cunctis sibi adulantibus, atq; erroris nomen deferentibus, contradicat, nec stulto ac superbo uocabulo appellari consentiat, &c.

Et paulo pōst: Quis rogo in hoc tam peruerso uocabulo, nisi ille ad imitandum proponitur, qui despectis angelorum legionibus, secum

secum socialiter constitutis, ad culmen conatus est singularitatis: erumpere, ut & nulli subesse, & solus omnibus præesse uideretur? Qui etiam dixit: In cœlum conscendam, super astra cœli exaltabo solium meum: sedebo in monte testamēti, in lateribus Aquilonis: Ascendam super altitudines nubium, similis ero Altissimo, &c.

Vestra autem sanctitas agnoscat, quantum apud se tumeat, quæ illo nomine uocari appetit, quo uocari nullus præsumpsit, qui ueraciter sanctus fuit. Numquid nam non, sicut uestra sanctitas nouit, per uenerandum Chalcedonense concilium huius Apostolicę sedis antistites, cui Deo disponēte deseruio, uniuersales oblatore uocati sunt? Sed tamen nullus unquam tali uocabulo appellari uoluit. Nullus hoc sibi temerarium nomen arripuit: ne si sibi in pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet, hanc omnibus fratribus dēnegasse uideretur.

Et aliquanto pōst: Omnia quę prædicta sunt, fiunt. Rex superbię propē est, & (quod dici nefas est) sacerdotum ei præparatur exercitus: qui ceruici militant elationis, qui positi fuerāt ut ducatum præberent humilitatis. Sed hac in re, etiam si nostra lingua minimē contradicat, illius uirtus contra elationem in ultionem erigitur, qui superbię uitio per semet ipsum specialiter aduersatur, &c.

Paulo pōst: Pensemus, quid nos præcepta admoneant Redemptoris nostri, dicentis: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Hinc etiam per Prophetā dicit: Super quem requiescit spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & tremētem sermones meos? Certē cum Dominus ad humilitatis uia ad huc infirmitia discipulorum corda reduceret, dixit: Si quis uult inter uos primus esse, sit omniū minimus. Qua in re apertē cognoscitur, quoniam ille ueraciter sublimis est, qui in suis cogitationibus humiliatur. Formidemus ergo in illo numero ascribi, qui primas in synagoga cathedras quærunt, & salutationes in foro, & uocari ab hominibus Rabi, quos contra discipulis Dominus dicit: Vos autem nolite uocari rabbi: unus enim magister uester est, uos autem fratres estis, & patrem nolite uocare uobis super terram: unus est enim pater uester.

Quid ergo frater charissime, in illo terribili examine uenientis iudicij es dicturus? Quoniam non solum pater, sed etiam generalis pater in mundo uocari appetis? Caueatur ergo, & fugiatur, omnis instigatio diaboli, &c.

Ex epistola sequenti.

In quibus se penè per singulos uersus œcumenicum patriarchã nominat. Et paulo pòst: In isto enim scelesto uocabulo consentire, nihil est aliud, quàm fidem perdere, &c.

Ex epistola 30 sexti libri ad Mauricium imperatorem.

Eundem uerò fratrem & consacerdotem meum studiose admonere curauì, ut, si pacem habere omnium, concordiamq; desiderat, à stulti uocabuli appellatione se compescat. De qua re mihi in suis iusionibus Dominorum pietas præcepit, dicens, ut pro appellatione friuoli nominis inter nos scandalum generari non debeat. Sed rogo, ut imperialis pietas penset. Quia alia sunt friuola, ualde innoxia, atq; alia uehementer nociua. Numquid non, cum se Antichristus ueniens, Deum dixerit, friuolum ualde erit, sed tamen nimis perniciosum? Si quantitatem uocis attendimus, duę sunt syllabę: si uerò pòdus iniquitatis, uniuersa perniciēs. Ego autem fidenter dico, Quòd quisquis se uniuersalem sacerdotem uocat, uel uocari desiderat, in elatione sua Antichristum præcurrit: quia superbiendo se cæteris præponit. Nec dispari superbia ad errorem ducitur. Quia sicut peruersus ille, deus uideri uult super omnes homines: ita quisquis iste est, qui solus sacerdos appellari appetit, super cæteros sacerdotes, &c.

Ex hisce diui Gregorij epistolis apparet, quanto ille zelo, quantaq; uehementia damnauerit istam ambitionem Papę tyrannidem quòd is supremus seu uniuersalis episcopus, seu Episcopus episcoporum esse uult. Non enim de solo nomine, sed de maxima re fuit tanta cõtentio. Planè enim perinde Constantinopolitanus, uel uniuersalis seu œcumenicus episcopus, uel episcopus episcoporum uel episcoporum dominus esse uoluit, sic ut se nunc Papa esse uult ac iactat. Quare qui cupit scire quid de tali imperio sentiendum sit, hinc id cognoscere potest.

Ex epistola 301 papę Pij secundi.

Cum ad unitatem Ecclesię conseruandam illud potissimùm requiratur, ut una sit omnium fides: circa ea uerò quę fidei sunt, quę fisiones uariis suboriri contingat: unum esse principem, unumq; caput oportet, & supremum iudicem, qui quæstiones ipsas dissoluat. alioquin sententiarum diuersitas Ecclesiam ipsam diuideret, atq; solueret unitatem. Quemadmodũ factum esse uidemus: an-

te concilium Niçænum, dum sibi quisq; uiuebat, & ad Romanam ecclesiam paruus habebatur respectus.

SEXTAE VNIVERSALIS SYNODI ANATHEMA-
tizatio Romani cœlibatus, Dist. 31.

Quoniam in Romani ordine canonis esse cognouimus traditū, eos qui ordinati sunt diaconi uel presbyteri confiteri, quod non suis iam copulētur uxoribus: antiquum sequentes canonem Apostolicæ diligentie, & constitutiones sacrorum uirorum, legales nuptias amodò ualere uolumus, nullo modo cum uxoribus suis eorum connubia dissoluentes, aut priuantes eos familiaritate ad inuicem in tempore opportuno. Quicumque ergo diligens inuentus fuerit in subdiaconali ordinatione, aut diaconali aut sacerdotali, hi nullo modo prohibentur ad talem ascendere gradum, pro uxoris suæ cohabitatione: nec etiam tempore ordinationis suæ profiteri cogantur, quòd abstinere debeant à legalis uxoris familiaritate. Item oportet omnes qui altari ministrant, in tempore oblationis sanctorum continentes esse in omnibus, ut à Deo possint consequi, quæ suppliciter postulant. Si quis igitur præsumperit contra Apostolicos canones, aliquos presbyterorum & diaconorum priuare à cōtactu & à communionem legalis uxoris suæ, deponatur. Similiter & presbyter aut diaconus, qui religionis causa uxorem suam expellit, excommunicetur: si uerò in hoc permanserit, deponatur.

Hic clarè audis, Christiane frater, sacrosanctam uniuersalem synodum affirmare, cœlibatum Papæ, qui prohibet sacerdotibus usum coniugij, pugnare cum Apostolorum & aliorum sanctorū patrum canonibus seu decretis: eoq; talem Papæ legem, omnesq; eam sequentes, damnare & anathematizare. Sed hunc ipsum canonem quædam nouæ impressiones (ut Papistis mos est) non leuiter mutilarunt, idq; studiosè, ut facilè animaduertere licet, exclusis quibusdam præcipui momenti uocibus. Utinam uerò & alij canones huius synodi extarent. nam cum ducentos uiginti condiderit, uix decem inueniuntur. Sed fortè non fuerunt Romanæ curiæ utiles, eoq; suppressi sunt. Certè quantum ex hoc uno conijcere licet, liberè ibi Papæ errores taxati sunt.

CONTRA

CONTRA COMMEN-
TICIVM PRIMATVM PAPAE: AV-
thore Matthia Flacio Illy-
rico.

I. IOANNIS II.

*Antichristus est is, qui negat IESVM esse Christum. id Papa facit. nam ad-
mit Domino IESV regnum & sacerdotium, quæ Mesiæ officia sunt. Sa-
cerdotiū ei adimit, dum alios Doctores vult audiri, alios pro eo in terra sub-
stituit sacrificulos, & in coelo mediatores. Regnum ei abrogat, dum hic in
terris ipse vult esse caput Ecclesie: in coelo uerò alios pro eo opitulatores,
nempe Petrum, Mariam, Franciscum, &c. comminiscitur.*

ANTE annos mille centum & triginta celebratū est con-
cilium Carthaginense VI. cui ducenti & decem & se-
ptem episcopi, ac inter alios Augustinus quoq;, inter-
fuerūt. Ab ea synodo petijt Papa per legatos & literas,
ut liceret sacerdotib. illinc ad se appellare. Item, ut ipse possit pres-
byterum à latere eò mittere, qui de controuersijs cognoscat, sibiq;
referat. Ac omnino iurisdictionem supra Aphricanas ecclesias sibi
concedi uoluit. Id ut sibi debere probaret, affirmauit à Nicæna sy-
nodo sic decretum esse. Atq; ita crimen falsi patrauit.

Ad eam petitionē primūm respondit synodus Aphricana, cūm
alia quædam, tum etiam, quòd nihil tale in usitatis decretorū Ni-
cænae synodi exemplaribus legatur. Quare petierunt rem differri,
quoad authentica exemplaria Constantinopoli, Antiochia, & Ale-
xandria peterentur. Allatis inde exemplaribus, uanitas Papæ ma-
nifestè deprehensa & refutata est. Quare in posteriori responso pia
ac graui epistola penitus Papæ petitionē negarūt: affirmauerunt q;
nihil tale in authenticis exemplaribus, quale ipse citat, inueniri:
nec iustū esse alias ecclesias Papæ subijci, cum & illis Christus suo
spiritu adsit. Sed adscribam locum ex epistola synodi.

Decreta Nicæna inferioris gradus clericos, siue ipsos episco-
pos suis Metropolitanis apertissimè commiserūt. Prudentissimè
enim, iustissimeq; uiderūt, quæcunq; negocia in suis locis, ubi or-
ta sunt, finienda. Nec unicuique prouinciæ gratiam Spiritus sancti
defuturam, quæ a quitas à CHRISTI sacerdotibus & prudenter ui-
deatur, & constantissimè teneatur. Maximè, quia unicuiq; conces-

sum est, si iudicio offensus fuerit cognitorum, ad concilia suæ provinciae, uel etiam uniuersales prouocare. Nisi fortè quisquam est, qui credat, uni alicui (scilicet Papæ) posse Deum nostrum examini inspirare iusticiam, & innumerabilibus congregatis in concilium sacerdotib. denegare. Aut quomodo transmarinū iudiciū ratum erit, ad quod testiū necessariæ personæ uel propter sexū, uel propter senectutis infirmitatē, uel etiā multis alijs incurrētib. impedimentis, adduci nō potuerunt? Nam ut aliqui tanquam à tuæ sanctitatis latere mittantur, nulla inuenimus Patrum synodo constitutum. Quia illud, quodd pridem per eundem episcopum nostrū Faustinum, tanquam ex parte Nicæni concilij exinde transmisiſtis, in concilijs uerioribus, quæ accipiuntur à sancto Cyrillo coepiscopo nostro Alexandrinæ ecclesiæ, & à uenerabili Attico Constantinopolitano antistite, ex authentico missis, quæ etiam ante hoc per Innocentium presbyterum, & Marcellum subdiaconum, per quos ad nos ab eis directæ sunt, uenerabilis memoriæ Bonifacio præcessori uestro, à nobis transmissa sunt, in quib. tale aliquid non potuimus reperire. Exequutores etiam uestros quibusque pe tentibus nolite mittere.

Nolite concedere, ut fumosum typum seculi in Ecclesiam Christi, quæ lucem simplicitatis, & humilitatis diem, Deum uidere cupientibus præfert, uideamur inducere. Hactenus Synodus.

Magnum scelus, idq; non immeritò, existimatur esse crimen falsi, etiam cum à quouis tantum in profanis causis coram uno iudice admittitur. Cogita igitur pie Lector, quàm præclarum facinus fuerit, cum id Papa, scilicet (si dijs placet) per totum orbem terrarum, Vicarius Christi triumphantis, in rebus ecclesiasticis, idq; coram tanta synodo, patrauerit. Atque ita unica suæ fraudis sarena tam multos sacerdotes, episcopos, totasq; CHRISTI ecclesias suæ tyrannidi subijcere uoluerit.

Cogita etiam, si iam ante mille centum & triginta annos tales ambitiosi, iniusti, falsatores librorum & synodorum Papæ fuerint, quantum nobis hactenus, crescente subinde eorum multiplici malitia & astutia, aliorumq; Christianorum tum inscitia, tum & religionis negligentia, impietatis & iniusticiæ per sua decreta, & decretales, & extra iusticiam uagâtes, nugas, agendas, lugen das, tam uarias sanctiones & bullas, & mille occultas practicas in ecclesiã inuehere potuerint. Ut admodū paruæ autoritatis esse pijs debeant

commenticia donatio Constantini, & similia multa: quorum plæ-
raq; (haud dubiè adulterina) etiam ex non malis authoribus, uel
pro tyrannide, uel pro impietate pōtificia stabilienda nunc citātur.

Talis est etiam illa prolixa epistola Clementis ad Iacobum Iu-
stum, fratrem Domini Hierosolymorum episcopum, de morte Pe-
tri, deq; sui substitutione, multisque alijs parum sanis, & quædam
aliæ. Constat enim ex Iosepho, Hieronymo, Ecclesiastica historia,
Platina, & alijs historicis, Iacobum fratrem Domini, cognomento
Iustum, anno septimo Neronis interfestum: septem scilicet aut am-
plus annis ante mortem Petri, qui decimoquarto Neronis occi-
sus est. O' Papistas mendaces, parum memores, Eiusdem farinae
sunt & Apostolorū canones, Dionysij scripta, quatenus illi primò
tribunantur, aliaq; plurima religionis Antichristi columina.

Atq; omnium istorum, ut ea prædictum concilium appellat, fu-
morum, quos impia Papæ fraus & uiolentia in ecclesiam inuexit,
Spiritus sanctus & ecclesia, secundum impudentem uanitatē pseu-
doprophetarum Antichristi, autor & inuentrix esse cogitur.

Talibus igitur artibus cum tam longo tempore Romanus Anti-
christus instructus fuerit, ac simplicitatē Ecclesiæ oppugnauerit,
non est mirum (præsertim coniuente Deo ob nostra peccata, ut
à Daniele iam olim prædictum fuit) eum ad eò in Ecclesia CHRIS-
TI creuisse, & omnium etiam ipsa corda sibi subiecisse, ut iam ab
ipso Deo, ueluti propria manu in eam sedem collocatus esse ui-
deatur.

Hunc Antichristum Dominus IESVS in templo Dei sedentem,
ac ibi omnia sacra uendentē, & profanantem, ex temploq; Dei me-
ram latronum speluncam facientem, flagello uerbi sui nunc eiecit.
Quem quoniam multi restitutum cupiunt, eiq; non pauci ianuas
& fenestras patefaciūt, aspera q; uiarum complanāt, oportet nos,
quantum uis pusillos, infantes & lactentes, excipiendo regem no-
strum, Dominū IESVM filium Dauid, eiusq; regnum lætis acclama-
tionibus celebrādo, infernalem istum lupum à grege Domini ab-
sterrere & fugare. Dominus IESVS nouit per balbutiē infantū &
lactentium suam potentiam augere & stabilire. Per talem imbecil-
litate uirtus eius potissimū crescere augeri q; solet.

Hanc igitur ob causam scriptum hoc edere uolui, quod in tria
capita diuidetur. In primo, CHRISTO iuuante probabo, Petrū non
habuisse primatū in ecclesia CHRISTI, autius aliquod supra alios

Apostolos: multo minus utrumq; gladium super orbem terrarum. In secundo probabo, quòd etiam si maximè habuisset primatum Petrus, tamen Papa propterea non haberet. In postremò probabo, nec possibile esse, nec etiam utile Ecclesiæ, ut sit unus aliquis uniuersalis episcopus.

Quòd igitur Petrus non habuerit primatum in Ecclesia, nec fuerit uniuersalis Ecclesiæ episcopus, his sequentibus rationibus probabo.

Prima. Quia Paulus aliquoties in epistola ad Galatas clarè testatur, se quidem esse Apostolum gentium, Petrum uerò Iudæorum: eiusq; apostolatam inter Iudæos, suam inter in circumcisos esse. Verba eius cap. 2. hæc sunt: Cognoscentes, quòd mihi sit concreditum Euangelium præputij, sicut Petro circumcisionis. Nam qui in Petro efficax fuit ad apostolatam circumcisionis, efficax fuit in me erga gentes. Ibidem paulo post: Iacobus, Cephas & Iohannes, qui uidebantur esse columnæ, dexteram dederunt mihi ac Barnabæ societatis, ut nos in gentes, ipsi uerò in circumcisionem apostolatu fungerentur.

Primum diuinam ordinationem, deinde sanctissimam dextrarum passionem statuisse ait, ut alter sit Iudæorum, alter Gentilium Apostolus. Hæc profectò clarissimè, ac sine omni ambiguitate ostendunt, Petrum non esse summum episcopum in tota ecclesia. Nam si Christus eum uniuersalem Apostolum supra omnes gêtes constituisset, obsecro quomodo uel ipsemet, uel Paulus, ausus fuisset eius functionè decimo octauo demù post passionè CHRISTI anno, tantopere ad solos Iudæos coarctare: idq; tam sancto pacto? Sed superius clarè testatus est Paulus, Petro diuinitus eas metas circumscriptas, ut sit circumcisorum Apostolus.

Ita ex his locis Pauli animaduertimus, Petrum diuino & humano iure particularem, & non uniuersalem episcopum cõstitutum. Item quàm latè se extēdat illud Ioan. 21. Pasce oues meas. Nec hoc ius, hancq; functionum distinctionem irritam facit, quòd aliquando per occasionem & Paulus Iudæis, & Petrus gētilibus est cõcionatus. De iure enim hic, non de facto disputamus.

Iam, si Petrus est Iudæorum apostolus, non gentilium, quid ad nos eius apostolatus, qui ex ethnicis conuersi sumus? Multo uerò minus Papa, etiam si esse successor eius, haberet ius super ecclesias ex ethnicis cõuersas. His adde, quòd & in ecclesiasticis cantilenis

Paulus

Paulus, non Petrus, Apostolus gērium canitur. Non habuit igitur Petrus primatum super omnes ecclesias, nec utrumque gladium: multo minus Papa habet, qui se eius successorem mentitur.

Secunda. Quia Christus aliquoties contenditibus apostolis de primatu, negavit eos debere imperare & regnare. Inquit enim: Reges gentium dominantur eis, uos autem non sic. Nec tantum eos non uult dominari, sed etiam uult eos seruire & subiectos esse, cum inquit: Qui uult esse maximus, sit minimus, Et quidem proponit se eis pro exemplo, qui uenerit in terram, non ut alij ei seruiant, sed ut ipse alijs ministret, idque summa & durissima seruitute: ac negat planē se esse cōstitutum iudicem: prohibetq; se ueriter, præter se quenquā magistrū, patrem aut dominū appellari.

Consonat huic sententiæ & Pauli doctrina 1. Cor. 3 & 4. qui dicit, Petrum & Paulum & omnes apostolos, esse Ecclesiæ, & non esse ecclesiam ipsorum: eos esse tantum ministros quosdam Euangelij Christi, per quorum prædicationem homines ad Christum conuertuntur. Sic & Petrus docet in primæ cap. 5. Nō dominātes, sed forma facti gregis. Non cōstituit igitur Christus Petrū dominū super ecclesiam & omnes Christianos: multo minus Antichristū Romanum, cui omnes Christiani sub pœna æterni exitij obedire cogātur.

Tertia. Quia Petrus haud dubiè functione sibi à Christo mādāta uerè & integrè functus est. Fuit enim fidelis ac bonus Christi minister, ac sincerè oues Christi paut. Iam cōstat eum neq; uoluisse dominari apostolis & clero, sed se ceteris presbyteris exequasse. Multo minus gladiū & politicā functionē sibi ulurpasse, ac reges & cæsares sibi subiectos (ut Papa facit) cōtendisse: quin potius mandasse Christianis omnibus, ut sint suis magistratibus subiecti. 1. Pet. 2.

Si igitur Petrus integrè sua functione functus est, neque tamen uel superioritatem super apostolos usurpauit, imò etiam patienter Pauli obiurgationem, tanquam inferior, tulit: uel politicam gubernationem sibi rapuit: sequitur necessariò, quòd illa nō pertinerint ad Petri officium. Multo ergo minus iste personatus Petri successor tantam potestatem sibi arrogare debet, & utrumque gladium, tanquam tyrannus, rapere.

Quarta. In Euāgelistis clarè testatur Christus, se esse spōsum, apostolos uerò esse sponsi ministros. At ius spirituale dicit, Petrū fuisse & iam Papam esse sponsum ecclesiæ. Quàm casta igitur sit ista Papæ spōsa, quæ duos spōsos habet, nō difficile est diuinare. Res pfe-
ctò

Et ipsa indicat, eam reuera sponsi Christi oblitam: post Antichristum, ut Scriptura loquitur, scortatâ esse. Perpède superstitiones, abusus & idololatrias Papæ, quibus multipliciter homines à merito Christi ad hominum merita & nugas abducuntur: & id uerum esse deprehendes.

Quinta. Papa cõtendit, de necessitate salutis esse, credere, quòd ipse habeat supremâ dignitatem super omnes ecclesiasticos & politicos magistratus. Iam nõ est dubium, quin, cum apostolus Paulus tam multa etiam de infimis uirtutibus ac personis in Ecclesia doceat, haud dubiè & de Papatu aliquid docuisset, si esset tam necessaria res ad salutè, quàm eam Antichristus esse contendit. Certè cum toties de sua, Petri, aliorumq; apostolorum uocatione differat, necessariò aliquando & de Petri primatu aliquid dixisset, si tunc Petri primatus in rerum natura fuisset.

Sexta. Actor. 8. scriptum est, quòd apostoli miserint Ioannem et Petrum in Samariam. Non mittit inferior superiorem, sed contrâ. Quare sequitur, Petrum non fuisse super omnes apostolos dominum, sed singulis apostolis æqualem, toto autem concilio inferior. Nec ualet sophisma Ekij, Senatus solet mittere præcipuos ex suo ordine. Nam certè nullus senatus mittit suum principè, regem aut Cæsarem.

Septima. Illud uerò in primis obseruandum est, quòd, postquam Christus dixerat ad Petrum, Tu es Petrus, &c. (ubi Papistæ Petri primatum datum contendunt) sæpius orta est inter Apostolos dubitatio & contentio de primatu, quis nam primus inter eos esse in posterum debeat, ut semel Luc. 22. iam in ultima cœna. Quæ profectò dubitatio & cõtentio orta non fuisset, si Christus semel unum reliquis omnibus præfecisset. Adhæc & CHRISTVS eis respondisset, se iam unum Petrum semel cæteris præposuisse, ei reliquos omnes obtemperare debere, nec de re à se penitus conclusa adhuc litigare.

Verùm ille ibidem, Lucæ 22 contrarium respondet, neminem illorum debere alteri præferri: uerùm omnes sibi mutuo, ac omnibus alijs Christianis, promptè inseruire. Sed adscribam & uerba Euangelistæ: Orta est autem & contentio inter eos, quis eorum uideretur esse maior. Dixit autem eis: Reges gentiũ dominantur eis, & qui potestaté habent in eas, benefici nocantur. Vos autè nõ sic. Sed qui maior est inter uos, fiat æqualis iuniori: & qui princeps est, æqualis

æqualis ministrati. Nam uter maior est, qui accumbit, an qui ministrat? Non ne qui accumbit? At ego in medio uestiûm sum, ut qui ministrat.

Hinc igitur manifestè apparet, tum Petro ante passionem non fuisse datum primatum: tum etiam *CHRISTVM* planè noluisse constitui superioritatem inter apostolos, & penitus istam Antichristi ambitionem damnasse.

Octava. *CHRISTVS* dicit ad discipulos, Ioannis 20. Sicut me misit uiuens pater, ita & ego mitto uos. Certo certius est, *CHRISTVM* non missum à patre, ut cõstituat regna ac politias, nec habuisse gladium politicum. Negat enim, suum regnum esse de hoc mundo, aut se hic constitutum iudicem. Igitur nec ullus apostolorum aut *CHRISTI* uicarius, debet sibi quicquam tale usurpare, quod ipsi *CHRISTO* à patre demandatum non fuit. Ad hæc, eodem iure dicit se singulos mittere: nulli igitur dat aliquam prærogatiuam.

Nona. Quod attinet ad locum Matth. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram, &c. Haud dubiè uerissima est interpretatio Pauli, Augustini in multis locis, Hieronymi, Lyrani super hunc locum, & Esaiæ, ac ipsius Petri, qui dicunt, Petra erat Christus. Supra Christum enim, qui est firma petra, non supra Petrum, ædificata est Ecclesiæ: qui etiam post ascensionem Christi perniciosè nutauit: & eodem 16. Matth. paulo pòst, satanas appellatus sit. Non potest aliud fundamentum ædificij Ecclesiæ poni, teste Spiritu sancto, præter Christum. Quid igitur nobis seductores isti suos Antichristos substituant pro fundamento Ecclesiæ, in locum Christi? Illi ne se quidem, suamq; domum piè regunt, quomodo igitur Ecclesiam Dei piè administrabunt? Locum Lyre adscribam: Et super hanc Petram, id est, Christum. & paulo pòst: Ex quo patet, quòd Ecclesiæ non consistit in hominibus, ratione potestatis, uel dignitatis ecclesiasticæ, uel secularis. Quia multi principes, & summi pontifices, & alij inferiores inuenti sunt apostatæ à fide: propter quod Ecclesiæ consistit in illis personis, in quibus est noticia uera, & confessio fidei & ueritatis. Hastenus Lyra. Quod porro sequitur eodem loco, Tibi dabo clauès: rectè patres explicant, quòd ad Petrum sermo dirigatur, tanquam omnium apostolorum personam gerentem: quod etiam ex eo apparet, quòd ius clauium hic promissum, Ioannis 20. omnibus Apostolis ex æquo datur.

Ultima. Ista quæstio dudum à Paulo definita est. Nam pseudapo-

stoli quidã, inimiciq; gratiã iusticię Christi, tempore apostolorũ omnes ecclesias piẽ à Paulo institutas, hoc potissimum telo instructi perturbabant: Petrus & Iacobus sunt supremi apostoli: illi cum Domino IESV multum uersati, & ab eo tanquã principes apostolorum plurimi facti sunt. Illis potius credendum est, quã Paulo, qui eis nullo modo parest. Nos porro sumus illorũ discipuli, iam rectã ab eis uenimus: sic illi seruant & docent, credite nobis, &c.

Contra hos seductores, iusticięq; Christi subuersores, acerrimẽ pugnat Paulus in Galat. & Corinth. cõtendens, se nullam prorsus superioritatẽ uel Petri uel aliorum agnoscere, se docere sine Petri ordinatione aut permissione, se nihil ab eo didicisse aut accepisse: se aded non agnoscere eum superiorem, ut etiam in faciem coram plurimis ausus sit eum obiurgare: neq; se neq; Petrũ esse dominũ Ecclesię, nec pro ea crucifixum, nec illam esse in nomine Petri aut Pauli baptizatã, sed omnes apostolos ex æquo esse Ecclesię ministros: Ecclesiã uerò esse Christi, Christum autem Dei. Vide duo prima capita ad Galatas, & tria prima prioris ad Corinthios.

Cum ergo quęstio ista de primatu & superioritate Petri iam dudum à Spiritu sancto per electum Christi organum Paulum sit definita, quid necesse est nos adhuc de ea dubitare?

Hæstenus de prima propositione, quod scilicet Petrus non habuerit super alios apostolos, & super omnes ecclesias primatum. Iam Deo uolente, aliquot rationibus ostendam, quod ut maximẽ Petrus habuisset primatum, tamen non propterea Papa haberet.

I. Nam si maximẽ laus aliqua & quasi prærogatiua Petro Matthæi 16. data fuisset, contigisset ei id ob illam eximiam fidem et confessionem, quam ibi Petrus fecit. Quid autem hoc ad impiũ & impurum Papam? Ego sanẽ non uideo, quæ nam ratio consequentię sit, fortassis Petrus Romæ necatus est. Igitur sceleratus quispiam nebulo ibidem suam tyrannidẽ & turpissimas libidines exercẽs, est idem quod Petrus? Vbi obsecro habent Papistę testimoniuẽ uerbi diuini, quod pontifices erunt idem quod Petrus?

II. Non constat planẽ, Petrum fuisse Romę. Nam quod Papistę scribunt, Petrum Romæ 25 annis docuisse, cum usq; ad 18 Ierosolymis docuerit: item in Ponto, ut aliqui tradũt, 5 annis fuerit, & Antiochię 7. ad hæc etiam cum Babylone scripserit suam epistolam, & deniq; cum Damasus ipse testetur Petrum nõ sub Claudio, ut alij mentiũtur, sed sub Nerone demũ Romam uenisse, propalãm sal
sum

sum est: inde enim efficeretur, ut longè ultra Neronis mortem uixisset, à quo tamen interfectus dicitur.

Demonstratio item certa est, Petrú Romæ non fuisse, quòd Paulus Romam & Romam scribens, ac tam multos mediocres Christianos salutans & nominans, nusquam tamen uel unico uerbo Petri tanti uiri mentionem faciat.

Verùm accipe Christiane frater, authenticam historiam de Petri primatu, quàm latè is Christi ordinatione patuerit, & ubi eum Petrus potissimum exercuerit. Paulus Galat. 2. sic inquit:

I. Nam mihi, qui uidebantur esse in precio, nihil còtulerunt: imò contrà, cum uidissent mihi concreditum fuisse Euangeliũ præputij, quemadmodum Petro circumcisionis.

II. Nam qui efficax fuit in Petro ad apostolatam circumcisionis, efficax fuit & in me erga gentes.

III. Cum quæ cognouissent gratiam mihi datam, Iacobus & Cephas, & Ioannes, qui uidebantur esse columnæ, dextras dederunt mihi ac Barnabæ societatis, ut nos in gentes, ipsi uerò in circumcisionem apostolatu fungeremur: tantum ut pauperum memores essemus. In quo & diligens fui, ut hoc ipsum facerem.

Hic habes integram Petri historiam, à fide digno (ut opinor) historico descriptam. Primùm enim testatur hic Paulus disertè, sibi esse concreditum seu demandatum apostolatam inter gentes: Petro uerò inter circumcisos, id est Iudæos. Hic habes ordinationem diuinam de Petri primatu, quòd sit Apostolus nõ gentium, sed Iudæorum.

Deinde narrat Paulus, ubi Petrus ante illud fœdus, cuius in recitato Pauli textu fit mentio, id est, ante decimum octauum à Christo passo annum docuerit, nempe inter Iudæos, qui tunc nondum ita erant dispersi, præsertim per occidentales prouincias, sicut iam. Nondum enim Hierusalem capta ac destructa fuerat. Quare necesse est, Petrum præcipuè in Iudæa & circumuicinis Asiaticis regionibus docuisse.

Tertiò narrat Paulus, ubi potissimum post hoc tempus reliquos XX annos Petrus docēs exegerit: nempe itidè inter circumcisos, seu Iudæos. Dicit enim gentium apostolus Paulus, Petrũ secum sanctissimum dexterarum fœdus iniisse, quòd ipse Paulus debeat in posterum potissimum concionari ethnicis, Petrus uerò Iudæis. Iam tu cogita Christiane lector, quàm bene papisticæ historię cum ista Paulina cõueniant. Certè si Petrus uiginti quinque annis Romæ, nempe à se-

cundo Claudij usq; ad ultimū Neronis annū, Papa fuisset, ubi precipuè ei & ferme solum cum gentilibus fuisset, cum omnia essent pro palam ac manifestè falsa, quæ Paulus superius de eo asseruit.

Sed esto sanè, quod fuerit Petrus Romæ aliquando ad paucos menses, aut etiam annos: quid tum postea? num statim ibi ponenda est eius sedes, & successio Papatū? Cur non alibi potius, ubi itidè longo tempore fuit: ut in Ponto, Antiochiæ, Hierosolymæ, &c.

Verū hic sese egregiè Papistarum aut insecitia, aut etiam malicia prodit. Cur enim non perpendunt, apostolos nullas certas sedes habuisse, quibus affixi hærent, sicut olim pontifices Iudaici, aut nunc Christiani episcopi & pastores? Cur non perpendunt uerba mandati apostolis traditi: *Itē per uniuersum orbem. Item: Eritis mihi testes usq; ad fines terræ.* Quibus uerbis eis profectò non mā datur, ut in uno aliquo loco consideant, aut certam sedem sibi ponant: sed ut quā latissimè uagentur, & spargant seu disseminent Euangelium CHRISTI. Hinc etiam apostoli, id est missi, seu ablegati dicuntur. Ideo etiam Psalmus inquit: *In omnem terram exiuit sonus eorum, & usq; ad fines orbis terræ uerba eorum.* Ideo & propheta & Paulus dicunt: *Ecce quā pulchri sunt pedes annunciantium pacem, & euangelizantium bona, &c.* Atq; eadem ratio uocationis etiam ipsius Christi fuit.

Quare etiam si apostoli aliquādiu alicubi propter uberem messem confederunt, ut Paulus Antiochiæ circiter quadriennium, Ephesi triennium, Corinthi biennium, eoq; etiam postea sæpe recurrerunt: tamen non propterea illa loca eorum sedes dictæ sunt. Sicut non dicitur Antiochia, Ephesus, aut Corinthus Pauli sedes, sicut nec aliorum apostolorum: nec ipsius Domini sedes nominatur, aut celebrantur. Nusquam dicitur sedes Christi, Andreæ, Philippi, Ioannis, Iacobi, Bartholomæi, Matthei, &c.

Atq; hanc uerissimam sententiam de incertis Apostolorum sedibus, etiam historia probat. Nam nec Paulus nec Petrus scribitur eo animo Romam uenisse, ut ibi suam sedem poneret. Sed Rom. i. scribit, se iturum in Hispaniam, & in transitu Romanos inuisurū. Acta uerò testantur, illum eò uinctum Hierosolyma adductū, ibiq; biennium esse captiuum detentum. Post quod tempus plures scribunt, eum in Hispaniam profectum, & denuò post multos annos captum, Romam adductum, ibiq; supplicio affectum.

Vnde meridiana luce clarius apparet, nunquam cogitasse aut uoluisse

uoluisse Paulum Romæ suam sedem ponere.

Sic & de Petro ipsimet Papistæ scribunt, eum Romam profectū esse, nō ut ibi suam sedem aut solium poneret, aut ut triplicem coronam ibi papaliter gestaret: sed tantum, ut Simonē magum expugnaret.

Quare etiam refert Nicephorus, mox Petrum unā cum Simone Roma pulsum esse, ac aliquandiu Alexādrinæ ecclesiæ post id tempus præfuisse: postea passim per uaria loca oberrasse, & demū sub ultimos Neronis annos denuō Romam uenisse, ibiq; passum esse. Vnde itidem clarissimè apparet, Petrum nusquam certam sedem posuisse, licet diu in multis locis fuerit.

Quare manifestissimum est, apostolos nullas planè certas sedes habuisse, sed iustos esse, quàm latissimè, sicut ablegatos quosdam nuncios, Christum omnibus hominibus euangelizare.

Verū mirari quispiā non immeritò possit, unde tandem istam cariosam Petri sedem Papistæ cōmenti sint. Nam Christi dictū, In cathedra Moisi, nullam planè cum Papistarum Petri sede cognationem habet, nec ullo modo locū significat. Nam Moyses nec Hierosolymæ, nec usquam in Iudæa unquā fuit, multo minus docuit. Non significat etiā ordinariā successiōnē, nam sacerdotes Iudaici nō Moisi, sed Aaronis successores fuerūt. Sed significat doctrinam Moisi, seu libros Moisi rectè intellectos. Quod etiā ex eo apparet, q̄ de eisdē p̄tificib. & pharisæis, quos in cathedra Moisi docentes audire iubet, alibi eorū fermētū sedulò uitare ac cauere mādāt. Vnde apparet, Christū præcipere, ipsam doctrinā Moisi audire, eiq; obedire, nō Pharisæos & scribas. Hinc igitur luce meridiana clarius patet, q̄ temerè & inaniter Papistæ de Apostolica sede Petri gloriētur.

III. Sed etiam si constaret eum Romæ docuisse, ac per locum successio ualere deberet, cur is, qui Hierosolymis sedet, ubi Petrus & Christus & omnes apostoli docuerunt, non habet eandē auctoritatem, quam Christus aut Petrus? Cur item Antiochenus patriarcha non habet ius Petri, cum ibi Petrus amplius 7 annos docuerit, & ea quoq; sedes Apostolica à ueteribus appelletur? Cur item nullus Ponticus episcopus, aut Babylonius, eius successor dicitur, cū & in illis locis sederit? Non uideo sanè, quæ sit causa, cur Papa sit eius successor potius, quàm illi episcopi & patriarchæ. Cupio hic audire Romanistarum rationes, ex uerbo Dei sumptas: cur ipsi potius, quàm alij, succedere Petro debeant.

III. Verùm nusquam in Scripturis promittitur idem ius, uel eadem laus posteris Petri, uel aliorum sanctorum, quæ aliquando Petro tribuitur. Christus dicit quidem, se orasse pro Petro: sed non dicit, se orasse pro Papis, ne deficiat eorum fides. Quorum (ut taceã impios errores) plusquam Epicurea uita indicat, eos nihil minus, quàm Deum, æternam uitam & resurrectionem credere.

Mois Deus eximium testimonium præbet, quòd sit fidelis in tota domo Domini. Num autem & eius successores ei similes fuerunt? aut perinde leges sacrorum populo ferre, nouaq; dogmata dare debuerunt? Samuel, Dauid & Daniel sunt magni uiri, & amplis laudibus in scripturis à Deo ornantur, nec fides eorum defecit. At eorù successores eis nullo modo similes fuerunt.

Spiritus spirat ubi uult: reuelat Deus ea pastoribus & piscatoribus, & puillo ac contempto gregi suo, quæ non reuelat summis ac ordinarijs sacerdotibus, & gubernatoribus. Nullus propheta aut apostolus eandem certitudinem Spiritus ac ueritatis, donorumque amplitudinem successoribus testamento relinquit.

Valde igitur hoc loco illud præclarum Hieronymi dictum obseruandum est, quod dist. 4.º. recitatur: Non est facile in loco Petri & Pauli stare, & tenere cathedram regnantium cum Christo. quia hinc dicitur: Non sanctorum filij sunt, qui tenent loca sanctorum, sed qui exercent opera eorum. Apparet hanc esse ueterem quandã regulam, doctisq; iam olim in Ecclesia usitatam, & nõ à beato Hieronymo excogitatã. Proinde tanto pluris facienda est, & Papistarù cupiditati, superstitioni & ambitioni tanto fidentius opponenda.

V. Primi patres primatum nulli episcopo dare uoluerunt, ut superius citauì synodum Africanam. Ex eo quoq; clarissimè apparet, esse nouum mendacium, Papam iure diuino primatum habere: quòd Papa petens ab Africana synodo subiectionem, non diuinum, sed humanum tantum ius citauerit. Profectò enim, si diuino iure eam dignitatem se nancisci posse sperasset, id potius, quàm humanum citasset. Item Nicæna synodus statuit, ut episcopus Romanus tantum suburbanarù ecclesiarum curam haberet, alij uerò aliarum. Hieronymus ad Euagrium dicit, omnium episcoporù esse eandem prorsus potestatem. Vide eius Epist.

Gregorius Papa in Registro multum disputat, neminem debere esse uniuersalem episcopum. Magnis cõuicijs hunc titulum insectatur. Dicit esse nouũ, stultum, superbum, peruersum, scelestũ,
propha-

prophanum: in quem consentire idem sit, quod fidem abnegare. Dicit hoc factum, si quis se supra cæteros episcopos efferre uelit, consimillimum esse factu diaboli, qui non fuerit contentus, se cæteris angelis æqualem esse: eamq; collatione prolixè in pluribus epistolis tractat. Sæpius repetit, id pugnare cum Euangelio, & omnibus canonibus. Negat suos præcessores, uel alios episcopos, unquam eam potestatem sibi usurpasse: & affirmat, eum qui primus sibi id nomen usurpauerit, fore præcursores Antichristi.

Augustinus quoq; lib. 3. de Baptismo contra Donatist. cap. 3. recitat hæc Cypriani uerba: Neq; enim quisquam nostrum se Episcopum episcoporum constituit, aut tyrannico more ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit.

Pius item secundus Epistola 301. clarè hæc uerba ponit: Ante Nicænum concilium sibi quisque uiuebat, & ad Romanam ecclesiam paruus habebatur respectus. Quibus uerbis clarè affirmat iste Papa, primatum pontificis Romani supra alias ecclesias, ante Nicænam synodum in usu non fuisse. Hic enim primùm ei tantum suburbanæ ecclesiæ subiectæ sunt. Sed breuitatis gratia nolo plura ex patribus & cõcilijs testimonia recitare. Ex his enim facilè animaduerti potest, quòd episcopus Romanus antiquitùs nõdum istam tyrannidis suæ arcem occupauerat, quam iam tener.

VI. Ecclesia CHRISTI latè ac longè per orbem terrarum sparsa est, quæ profectò non est subiecta Papæ. Imò non dubito, in ijs etiam locis Ecclesiam esse, ubi planè ignoretur ista nostri orbis calamitas, Antichristus. Restiterunt primatui Papæ diu Rauennas, Mediolanensis & Aquilegiensis ecclesia. Quin ne Græcæ quidem ecclesiæ, Asiaticæ, Rutenicæ, Moscouiticæ, Valachicæ, & aliæ quæ uicinæ sunt, etiam hodierna die, Papam audiunt. Num igitur obsecro propterea nõ sunt Christi ecclesiæ, quia Papæ pedes nõ osculatur? Non opinor etiã ipsos Papisticos pseudopphetas tã uesanos & impudètes (licet sint impudètissimi) esse, ut hoc affirmare audent.

VII. Ad hæc nec ritè eliguntur Papæ, ut ne Romani quidè pontificis iura obtinere possint. Nam ut taceã, quòd uetustissima ac receptissima consuetudo fuit, cuius & Act. 9. mentio fit, ut cum alij episcopi, tum & Romanus à plebe & clero cõmunibus suffragijs eligeretur: ritè postea ab ipsismet Antichristis decretum sit, ut ab Imperatore cõfirmetur (quæ iam omnia abolita & mutata sunt, solique Cardinales, quæ uolunt, eligunt) illud tantum moneo, esse distinct.

27. cap. Si quis. Quòd si quis Papa eligatur pecunia uel gratia humana, is non apostolicus, sed apostaticus habendus sit.

Notum autem est ex historijs, & torius Romanæ curiæ morib. iam multis seculis Papas non ob insignem eorum eruditionem, probitatem ac pietatem electos, sed tantum uel per largitiones, ac humanos fauores, uel per fraudes aliquas uel etiam per uolentiã. Ante mille ducetos annos Damasus papatum obtinuit contra Ursacium; non tam suffragijs, quàm cruētis armis: & sic sæpe postea accidit, eoq; factum est, ut sæpe duo, nonnunquam & tres Papæ fuerint, ac inter se atrocia bella gesserint. Ac fanè de plerisq; Antichristis iam lōgo tempore id dici potest, quòd de sanctissimo illo apostatico, Iubilei primo autore, Bonifacio VIII uulgò dicitur: Intrauit ut uulpes, regnauit ut leo, mortuus est ut canis. Sūt igitur, fuerūtque isti lupi Romani, iam longo tempore non episcopi Romani, multo minus Petri, aut Apostolici, sed meri apostatici & Antichristi.

VIII. Si Petrus paulò pòst, quàm audit, Tu es Petrus (ubi Papi stæ dicunt, eum constitutum esse supremum) quia amicè quædam parum pia, Christo suadebat, appellatur à Domino Satan; quanto magis Papæ, ut maximè Petri ius obtinere deberent, tamen Petri esse desinerēt, & fierent Satanæ coram Deo qui iam amplius per mille annos tanta scelera patrarunt; orbem terrarum suis cœlibatibus polluerunt, infinitum Christi sanguinem fuderūt, tam horribiles idololatrias aut excogitauerunt, aut certè confirmarunt? Denique iam insuper agnitam religionis Christi ueritatem tam furiose persequuntur?

Hætenus iuuante Christo probaui, neque Petrum habuisse primatum super apostolos, & omnes ecclesias: neque etiam si Petrus habuisset, propterea Papam habere. Deinceps aliquot rationibus probabo, quòd non expediret, unum hominem toti Ecclesiæ præfici, etiam probum.

I. Quia Ecclesia est, quòd constat, per orbem terrarum dispersa, iuxta illud, Usque ad fines orbis terrarum sonus eorum. Impossibile autem est, unum hominem (etiam si dōnis Petrum aut Paulum superaret) causas, controuersias, dissidia, schismata & hæreses quæ in omnibus sinibus orbis terrarum exoriuntur, cognoscere.

Quàm citò obsecro, uel literè tantum ab extrema India Romam usq; perferrètur, & eò responsum, per tam longā maris terrarumq; spacia,

spacia, per tam varias linguas, perq; tam varia aquarum, tempestatum, ferarum, & latronum pericula?

Impossibile etiam esset, eum tantam molem varietatis & magnitudinis negotiorum dijudicare. Impossibile item exequi. Planè impossibile esset unquam uel literas tantum ex omnibus orbis terrarum partibus in unum aliquem locum afferri, ne dicam maturè afferri. Eademq; difficultas in rescribendo esset.

Nullus unquam Cosmographus orbem terrarum pernoit: ne dicam, ut singuli Papæ singula maiora negocia, quæ per totum mundum accidunt, cognoscere possint. Mofi tanto uiro impossibile est unicum populum regere.

Non nimis magnam orbis terrarum partem rexit Papa: & tamè quàm multæ causæ uel penitus indiscussæ, uel certè nõ satis rectè discussæ, tantum ideo sunt, quia aut nõ potuit altera pars alteram appellantem, usq; Romam sectari: aut non potuit satis exacta cognitio haberi circumstantiarum negocij, ex tam longinquis locis, in quibus litis causa orta est. Rectè monent patres in citato à principio textu concilij, non posse restes, qui ad cognitionem necessarij sunt, ex tam longinquis locis Romam usq;, propter varias circumstantias, adduci.

Adhæc etiam, si longinquitas nihil difficultatis afferret, tamen tantæ multitudini maximorum negotiorum unus homo planè sufficere non posset: ut maximè concederemus hoc Papistis, quod quicquid Papa dijudicat, sit id planè cœleste oraculum. Quare & hodierna die Papæ fermè tantum uoluptatibus uacat, negocia uero harpyis illis Curtisanis committuntur. Qui (ut res testatur) tantum eò intenti sunt, qui nam quamplurimum rapere, & orbem terrarum expilare, exugere, & deglubere possint.

Si ergo Christus totius orbis terrarum curam uni alicui Alaosco-
po, siue Romano, siue Colocutano mandauit, eiq; utrumq; gladium super mundum dedit, rem impossibilem instituit.

II. Quia impossibile est, hominem, etiam uerè piùm, in tanta potentia & opibus non corrumpi & insolescere: quod exempla Dauidis, hominis secundum cor Dei, item Salomonis, Deo dilecti, & mortalium sapientissimi, indicant. Quare deprecatur Salomon opes, ne fortè (inquit) saturer, ac deficiam: & dicam, Quis est Dominus? Atque ob hæc causam uoluit Deus, ne politicos quidè sui populi gubernatores, sibi opes ac potentiã augere: ut in multis locis

K. prohiberi

prohibet, ne multiplicent equos, currus, & pecunias.

Sed nõ est necesse, nos multum diuinare, Papas futuros fuisse insolentes, si diuinitus toti orbi terrarum præpositi fuissent. Ipsimet enim id admodum pulchrè nobis suarum actionum experientia confirmarunt, cum quidem tantum parti cuidam orbis imperarent. Primum enim, ubi uiderunt, se stulta regum & populorum deuotione uel superstitione potius abuti & crescere posse, cœperunt id malis artibus, id est, iniustis decretis, impijs indulgentiarum & oisium, uestiumq; cultibus, uitem uarijs titulorum & priuilegiorum donationibus, astutè quærere.

Deinde, cum id uiderunt succedere, aded insolentes facti sunt, ut quosuis reges, sibi in aliquo quatumuis iusto resistetes, tanquam hæreticos & schismaticos excommunicare, subditorum obedientia rescisso obligationis iuramento priuare, eisq; bella mouere ueriti non fuerint: atque ita innumera ciuilia inter Christianos bella mouerint, Christianorumq; sanguine orbem terrarum cõtaminauerint. Deniq; tandem eò usq; eorum diabolica insolentia progressa est, ut Christi decreta rescindere ausi sint: Reges & Cæsares in sua uerba iurare, sibiq; inaudita superbia pedes osculari cœgerint, eorumq; ceruices pedibus calcare non sint ueriti.

Quare cum planè impossibile sit, unum hominem in tantam potentia euectum, ut scilicet ipse habeat ius utriusq; gladij per uniuersum orbem, non insolescere, & corrumpi: non esset utile uerè religioni, unum hominem Ecclesiæ præfici.

III. Quia Christus ipse uult regere Ecclesiam, uult nobiscum esse usque ad finem seculi, & propè adesse omnibus inuocantibus eum. Non relinquit nos orphanos. Dat nobis instituta, quæ teste Psalmo, sunt nobis consiliariorum uice. Excitat pios doctores. Mittit etiam in corda suorum Spiritum sanctum, qui eis est concionator, & uerus Christi in Ecclesia uicarius. Is & omnes simul & singulos seorsum docet, consolatur, gemit pro eis coram Deo: & planè ad omne bonum opus, omnemq; ueritatem instituit præcipuè ad precationem. Clamat enim ad Deum in cordibus piorum, Abba pater.

IIII. Obijciat aliquis: At hic in terris oportet habere Ecclesiã uisibile caput, etiamsi Christus adsit inuisibiliter. Respondeo, non esse necesse: quia Christus etiam inuisibilis, tam bene Ecclesię suæ adest, ac si adesset uisibilis. Ipse enim certò pollicetur, quòd ubi
duo

duo in nomine eius conuenerint, ipse sit adfuturus: & quicquid petierint, sit eis daturus. Ait Apostolis, prodesse eis, ut ex eorum conspectu recedat, ac pro se eis Spiritum sanctum mittat.

Legimus in sacris literis, quàm ægrè tulerit Deus olim, populū Israelitiūc sibi regem præfuisse. Dicit enim, eos se repudiasse, ne supra eos regnet, & reuera ita erat. Dum enim in suos uisibiles reges, eorumq; potentiam & sapientiam respiciebant, omnipotentis Dei obliuiscabantur. Sic planè & nobis accidit in Papatu. Dum enim inanem pompam & splendorem, uanissimasq; bullas, indulgentias, & tam multiplices sanctitates gemmei Papæ, & purpuratorum eius Cardinalium & Episcoporum, respiciebamur: facile pauperis, absentisq; (ut tunc opinabamur) Christi obliuiscemur. Longè profectò plus remissionem peccatorum, & regnū cælorum à Papa (quod mihi, qui itidem serius Papista fui, probè constat) quàm à Christo quæsiuimus.

V. Quia longè aliter Deus Ecclesiam regit, quàm politix reguntur. Regit enim eam non humana sapientia, sed uerbo & Spiritu sancto, qui spirat ubi uult. Plerunque Deus in magnis Ecclesiæ difficultatibus, præteritis ordinarijs, magniq; nominis gubernatoribus, excitat aliquos piscatores, pastores, aut alioqui uilis conditionis homines, ut Apostolos, Moysen, Amos, Dauidem. Atq; ita de stercore erigit pauperes aliquos, eos suo spiritu alijsq; donis ornat, per os eorum loquitur, pios erudit, impios confutat & proster nit. Atq; ita impias doctrinas et superstitiones abolet, lucem Euangelij illustrat, Ecclesiamq; instaurat.

Tales eximij uiri ingentibus donis diuinitus ornati, sunt, ueluti superiores quidam Episcopi, super alios ministros in ecclesia. Quos plerique pij audiunt, seq; eis subijciunt: non quia sint in aliquo superiori gradu, sed quia omnes animaduertunt, eos maioribus donis à Deo ornatos: sentiuntq; Spiritum patris per os eorum loquentem, ac ueritatè clara scriptura probantem, cui omnes pij in timore Dei ultrò cedunt.

Tales, ut ita dicam, Papæ subinde aliqui sunt in ecclesia: fuerunt olim tales, non tantum uiri infimæ conditionis, sed etiam mulieres prophetæ. Tales fuerunt inter apostolos Iacobus, Ioannes & Petrus, quos Paulus colūnas appellat. In primis uerò ipse Paulus, uas Dei electissimū, q plus omnib. alijs laborauit. Talis fuit suo tēpore Augustinus, Athanasius, & nostro tēpore Lutherus, & alij uiri.

eruditione ac pietate præstantes. Ac semper omnino sunt non tantum in tota Ecclesia, sed etiam in singulis ecclesiis alij tanquam oculi & caput in corpore, alij uerò tanquam manus & pedes: non humana uoluntate, sed quia Deus ita uarijs donis suam Ecclesiam distinguit & ornat ad eius ædificationem. Habent autem hanc regulam maiores, ut si minori reuelatum sit, illi taceant.

Quare neque possibile, neque necesse est, neque utile, neque pietati consentaneum, esse aliquam supremam personam, quæ omnes Ecclesias Christi tam latè ac longè dispersas regere debeat, ac insuper & politicum gladium sibi uindictet.

Hactenus tres propositiones, quas superius proposui, Christo iuuante probaui. Quarum prima est, quòd Petrus primatum non habuit, nec præesse cæteris Apostolis iussus est: multo uerò minus utrumque gladium supra orbem terrarum accepit. Secunda, quòd etiam si Petrus talem aliquam potestatem habuisset, qualem Papiæ mentiuntur, tamen non propterea Papa eam haberet. Postrema, quòd neque necesse sit, neq; utile neque pium, unum aliquem hominem uniuersæ Ecclesiæ præfici, multo autem minus utrumque ei gladium super orbem terrarum tradi. Sed inter alia argumenta nobis illud firmissimum esse debet, quod uerissimè & clarissimè hoc tempore à plurimis probatum est, Papam docere & defendere impiam doctrinam, & esse ipsissimum Antichristum, cuius rei rationes hic repetam.

Iohannes primæ secundo, definit Antichristum esse eum, qui negat Iesum esse Christum. Id planè Papa facit, non uerbis, sed re. Nam Meschias Hebraicè, Græcè Christus, est persona diuinitus missa, ut sit populi Dei perpetuus Sacerdos & Rex. Sacerdotis porro officium est, docere, orare & sacrificare: sed regis est, regere & defendere.

Adimit ergo Papa Christo sacerdotium. Nam non solum dilectum filium uult audiri, sed magis se suos quæ pseudapostolos, aliud Euangelium adferentes. Item, quia multos alios mediatores in cælo nobis pro Christo substituit, qui pro nobis coram Patre intercedant, neglecto Christo, seu iudice. Item, quia infinitos sacrificulos pro Christo substituit, qui generi humano Deum placent, ad quos dicit à Christo per Petrum sacerdotium translatum esse: denique, quia per merita suorum spiritualium sanctorum quæ nos saluari uult.

Regnum porrò Christo auferit, quia in terris uult ipse caput esse Ecclesiæ: in cælo uerò alios opitulatores & seruatores nobis constituit, ad quos in miseris nos confugere iubet. Negat ergo Papa IESVM esse Christum.

Daniel cap. 12. Antichristum pluribus notis insignit. Primum inquit, Faciet quicquid uolet. Facit sanè Papa quod ei libet, non tantum in temporalibus rebus, ubi Monarchas creat & deponit, subditosque iuramento soluit, &c. sed etiam in spiritualibus: ut de altera Eucharistiæ parte, de coniugio sacerdotum, de libertatè Christiana in adiaphoris. Constat id ipsemet dist. 40. Si Papa in finitas animas secum in infernum traheret, tamen nemo debet ei dicere, Quid facis? Et glossa inquit, Papæ est pro ratione uoluntas.

Secundò dicit, quòd se eleuabit supra Deum. Id fecit, ut ex præcedentibus apparet. Item, quia uult se audiri plus quàm Deum: blasphemansque uociferatur, scripturam esse fontem omnium hæresium & schismatum, ambiguum, obscuram, &c. se uerò errare non posse.

Tertio dicit, quòd ei prosperè succedet, donec finiatur ira Dei.

Oppressit Papa, ut uoluit, sua tyrannide & impietate tum politia plurimas, tum & innumeras ecclesias.

Quartò dicit, eum non curaturum Deum suorum patrum. Hoc de Papa uerè dici, superius in loco Iohannis clarè probauimus. non curat enim beneficia Christi, & nouam religionem excogitat.

Quintò dicit, non curaturum amorem mulierum: quod Papa fecit tum præcipiendo suis cœlibatum, tum per suas Sodomiticas libidines.

Sextò dicit, quòd colet Deum Maozim, idque auro & argento. Quod fecit, dum totam pietatem in eo collocat, ut multa magnaque templa splendide extructa, omnigenis preciosis ornamentis niteant, cantuque reboent.

Septimò dicit, fore ut dicit suos socios. id Papa fecit.

Paulus 2. Thessalonicen. 2. quinq; notas Antichristi, præter prædictas, ponit.

I. Quòd in templo Dei sedebit. Hoc facit Papa, se Christi uicarium fingendo, & in conscientijs hominum regnando. Si enim se Christi hostem profiteretur, ut Mahometes, esset extra ecclesiam.

II. Quod ait iam mysterium agi. id opinor èdè spectare, quod episcopus Romanus paulo post cœpit caput efferre supra alios.

III. Quòd dicit Antichristum uenturum cum signis mendacibus, id Papa, teste experientia, fecit.

IIII. Quòd mittet Deus efficaciam illusionis: quod in Papatu manifestè accidit. Omnia enim longè firmius credidimus Papæ, quàm Deo.

V. Quintam sic Ambrosius super hunc locum exprimit: Antichristus apparebit, cum Romani regni defectio fiet, & reddet Romanis libertatem, sub suo tamen nomine. Hòc accidit ante DCC annos, cum Romanum imperium ruebat, & à Papa non tanquam Cæsare Dictatore, Consule aut Senatore, sed ut à Papa Romano non nihil instauratum est. Tunc enim Papa suam potentiam & imperietatem per orbem propagauit. Sic Apoc. XIII. læsa bestia ab alia simili agni bestia honoratur.

I. Tim. IIII. Postremis temporibus discedent quidam à fide: Papa negat esse aliam fidem, præter historicam. Attendent spiritibus impostoribus: Papa omnia sua uisionibus spirituum, & animarum probat.

Prohibebunt coniugium & ciborum usum: horum utrumque de Papa uerissimum & notissimum est. Constat ergo ex hisce signis, Papam esse illum ipsum uerum Antichristum, de quo Scripturæ uaticinatæ sunt.

Regula est iam passim receptissima, Per peccatum, abnegationem & persecutionem, commodissimè pœnam uitari. Eam, ut spero, clarè Deus etiam in hac uita refutauit. Sed si in hac uita id prætermiserit, faciet profectò in altera uita, tanto cumulatius.

Quicumque ergo uult æternum exitium effugere, æternaque beatitudine cum Christo frui, ille Antichristum ex animo & detestetur & fugiat.

F I N I S.

NILI

NILI THESSALONI-
CENSIS ARCHIEPISCOPI LI-
bellus de Primatu Papæ, à Matthiâ Flacio Il-
lyrico uersus.

AFFIRMANT Romanæ ecclesiæ adherentes, primò bea-
tum Petrum esse Apostolorū principem à Christo con-
stitutum, eoq; ei meritò & clauēs regni cœlorum tradi-
tas esse, & super eum Ecclesiā ædificatam, cōtra quam
inferorum portæ non sint præualituræ: quippe cū pro eius fide
Christus orauerit, ipsumq; & fratres confirmare, & oues suas pa-
scere iusserit. Congerunt & alia huc multa, quibus Petri principa-
tum probari posse existimant. Secundò aiunt successorem Petri
esse Papam, totumq; eius principatum successione accepisse, eoq;
& omnia, quæ ille in rebus religionis potuit, hunc quoq; pari mo-
do ac ratione posse. Quare tertio loco dicunt, impossibile esse Pa-
pam uera fide excidere. Nam si id accideret, actū de Christiana re-
ligione & Ecclesiā, quæ super ipsum extructa putatur, esset. Ad id
probandū citatur quoque domesticus testis Papa Agathon, qui in
quadā epistola affirmat, Romanā ecclesiam nunquā ullo errore la-
borasse, nec à uera ueritatis uia ullatenus aberrasse. Quapropter di-
cunt Papam suum primatum semper inde ab Apostolis habuisse.
Quartò aiunt, eademq; ratione ipsi cæteros metropolitanos seu
Archiepiscopos subesse, sicut Constantinopolitano archiepisco-
po, qui sub eo sunt episcopi, & sacerdotes subsunt. Quintò aiunt
licere ad Papam appellare, quare eum dominum esse. Sextò & i-
psam uolunt omnes iudicare, à nemine uerò iudicari debere, nec
in moribus, nec in doctrina seu fide. Septimò dicunt Papam non
unius alicuius certi loci episcopū esse aut dici, sicut alios, sed sim-
pliciter sine circumscriptione Episcopum uocari, utpote uniuersa-
lem totius Ecclesiæ Episcopum, idq; proprio, Papæ testimonio
probant, qui nunquam se Romæ Episcopum in suis literis scri-
bat. Octauo eodem pertinere aiunt, quod sola Romana sedes, A-
postolicæ nomen obtinuit, quia & diu ibi Petrus apostolus ui-
tam egerit, & ibi mortuus sit. Nondò contendunt, soli Papæ fas
esse Concilium conuocare. Decimò & ultimò asserunt sine Papæ
assensu nullos canones institui, nihil in Ecclesia ordinari posse.
Concludūt itaq; omnia prædicta iura & quasi priuilegia Papam à
Petro

Petro habere, eoq; omnes ipsi debere obedire, & neminem ullis eius mandatis contradicere. Hæc quidem Latini occidentales uel pro sui Papæ dominio ac potentiâ afferunt. Ad quæ non quidem quid respondeam dubito, sed coram quibus respondeam. Si enim coram ipsis latinis seu Romanæ ecclesiæ addictis, quid sperandum est, me iustæ sententiæ iudicij uel reportaturum, qui meos aduersarios iudices constituam? Sin coram Græcis nostris, iure queri Latini de me uidebuntur, qui Græcos eis iudices constituam, quos illi in rebus Ecclesiasticis aduersarios suos esse sentiunt. Quid ergo faciendum est? Non certè est diuina ueritas æterno silentio sepelienda, sed dicendû profectò potius liberrimè bona spe, optandamq; ut qui in hæc scripta inciderint, nihil prius ac potius ueritate habeant. Aliquem enim profectò fructum hinc quoq; ueritatis amatores reportabunt.

Primum igitur de Petri principatu, quomodo illius sacri cœtus princeps sit, quid uel ei sit iuris cōcessum aut debitum, nō opinor iam differere admodū necesse esse. Sit enim id tale ac tantū, quantum cupiam, uel comminisci libeat: non tamen profectò inde unquam consequetur, Papam id iuris à Petro habere, ut omnibus alijs Episcopis imperet, quæ secunda aduersariorum propositio est.

Duo enim circa Papam consideranda sunt. Alterum est, quod sit Episcopus Romæ, quem ei titulū sanctæ Synodi tribuunt: & præterea, quod primus ac supremus omnium Episcoporum esse uult. Illud quidem à beato Petro habet, ut scilicet sit episcopus Romanus. Hoc uerò scilicet primatum habet à quibusdam patribus & regibus, qui id ei boni ordinis studio multis seculis post Apostolos concesserunt. Atq; id uerum esse producam testes non duos aut tres tantum aut duplo plures, sed sexcentos & triginta, eosque sanctos patres. Lege uigesimalium octauū canonem sacræ œcumenicæ Synodi quartæ seu Chalcedonenis, qui sic habet: Vbi que Patrum definita sequentes, & modò recitatum canonem centum & 50. episcoporum Constantinopoli in noua Roma tempore piensissimi Theodosij congregatorum perpendentes, eadem & nos statuimus & decernimus de honoribus seu prærogatiuis Ecclesiæ eiusdem Constantinopolitanæ urbis nouæ Romæ. Etenim sedi ueteris Romæ propterea, quod ea urbs tunc orbi terrarum imperabat, meritò patres superiorem honorem primatumq; dederūt. Eadem quoq; ratione moti centum quinquaginta prædicti Episcopi no-

pi nouæ Romæ sedis pares honores paremque primatum attribuerunt, rationabiliter iudicantes hanc urbem imperio senarumque imperij decoratam, æqualique dignitate cum ueteri imperij sede fruentem etiam in Ecclesiasticis negocijs ex æquo cum illa eminere, cum secunda post illam sit.

Quid igitur hinc discimus? Nil sanè aliud, nisi non ab Apostolis, sed à patribus Pape primatum aliarum Ecclesiarum traditum esse, idque non ob aliam grauiorè, iustiorè uel causam, quàm quia urbs Roma tunc orbi terrarum imperitabat. A patribus enim disertè inquit Canon primatum superiorem uel dignitatem sedi Romane datam esse. Habet itaque Papa ideo superioritatem, eamque propterea à patribus datam, quòd olim Romana urbs imperio potita est. Non igitur ideo habet, quia Petri successor sit, aut quia eam illi Apostoli concesserint.

Verùm euidètiore ueritatis causa legatur sanè & Iustiniani centesima nouella constitutio, quo appareat ueritatè undiquaque testimonia habere. Decernimus, inquit, secundum sacrarum Synodum decreta sanctissimum ueteris Romæ episcopum primum esse omnium sacerdotum: beatissimum uerò nouæ Romæ Constantino-
polis episcopum secundum post eum locum obtinere, alijs uerò omnibus præferri. Audis principem affirmare Romani Pape primatum sacrorum conciliorum decreto ei concessum esse?

Quod si Synodorum tantum decreto primatum Papa obtinet, quomodo obsecrò uerum erit quod quidam aiunt, id eum ex successione à Petro habere? Quid igitur dicat aliquis, an non est Papa ex solido Petri successor? Est sanè, sed ut Episcopus tantum, sicut & unusquisque eorum episcoporum, qui ab illo ordinati sunt, qui quidem plurimi fuerunt: imò & sicut unusquisque Episcopus sui Apostoli, à quo ordinatus est, cuius uel loco docet, successor est. Hac sanè ratione sunt plurimi tum Petri tum aliorum Apostolorum successores, ut scilicet tantum episcopi sint, & non ulla alia. Petrus enim & Apostolus fuit, & Apostolorum primatus. At Papa nec Apostolus est, nedum Apostolorum princeps. Non enim Apostolos ordinarunt, crearunt uel Apostoli, sed tantum pastores & doctores.

Postea Petrus totius orbis terrarum fuit doctor, sicut & alij. Nam & ipsi perinde, ut cæteris Apostolis dictum est à Domino: Ite & prædicare Euangelium uniuersæ creaturæ. At Papa & est & uocatur solum Romanæ urbis episcopus.

L Præterea

Præterea Petrus Antiochiæ alium, alium Alexandriae, & alium alibi creauit episcopum. At Romano Papæ nihil tale permittitur. Adhæc Petrus episcopum Romanum ordinare potest, at Papæ id facere non licet.

Demùm Petro sine aliqua conditione dictum est, Quicquid ligaueris aut solueris, erit solutum aut ligatum in cœlis: Petrus uerò Papam ordinans præscripsit ei, ut id liget aut soluat, quod meritò ligandum solendum uè est. Hisce etiam illud præcipuū adde, quòd quicquid beatus Petrus docuit uoce aut scripto, id indubitato cõstat Spiritus sancti oraculum fuisse. Verùm de Papa nihil tale fas est credere. Nõ igitur Papa omnes Petri prerogatiuas, dona ac priuilegia successione adeptus est: sed eam tantùm, quæ & unusquisque à Petro ordinatorum episcopus, nempe, ut liget ac soluat, ut baptizet & doceat: ac deniq; ut reducat in uiam seductos, aliq; sacerdotis munia obeat.

Tertiò, quod etiam à ueritate aberrare Papam quidem impossibile esse cõtendunt, id uerò etiam Petri ipsius dotes ac uirtutes excedit, etiam si omnes successione ad Papam necessariò peruenire deberent. Nam ille bonus uir non semel grauiter impedit, cum quidem sedulò adniteretur, ne sibi id accideret: at ego quæro, an etiam Papa possit aut soleat incidere in crimen mendacij, auaricię, inanis glorię, aliorumq; uiciorum, aut omnino impossibile est eum peccare? Negent sanè, si eos nihil pudet propalàm mentiri. Quod si manifestum est, eum quoq; haud rarò labi, ac conscientiam uiolare posse, utpote hominem: profectò potest accidere, ut etiam in ueritate religionis naufragium subeat. Testatur id uerum esse etiam diuus Paulus Timotheo scribens, inquit enim: Habens fidem & bonam conscientiam, quam quidam negligentes circa fidem naufragium fecerunt. En hic audis eum, qui conscientiam uulnera admittat, etiam circa fidem ægrotare posse. Quare si Papa nõ omnino semper conscientiam ab omni crimine illæsam gerit, & hoc malum cum errore in fide coniunctum esse solet: sequitur necessariò, esse manifestum mendacium, Papam à ueritate Christianę religionis aberrare non posse. Quin & ipsum uiolare peccatis conscientiam genus quoddã defectionis est, teste Paulo, qui ait: Deum uerbis quidem confitentur, operibus autem abnegant. Quí igitur fieri potest, ut papam re ipsa ac operibus Deum abnegare sit possibile, uerbis uerò non item?

Sed

Sed ne tantum rationes excogitare afferreque uideamur, experientiam uerò diuersum à nobis testari, uiuo exemplo Papæ, qui turpiter à fide aberrauit, sententiam meam confirmabo. Nam Honorius papa profectò à sincera doctrina aberrauit, ideoque à sexta Synodo est damnatus, ut ex decimo sexto eius decreto euidentè probatur. Sancta synodus dixit, Quos semel iam damnatos esse ostēdimus, communiq; decreto ex sacris precum libris eiecimus, eos cōuenit etiam publicè anathematizatos esse proclamare.

Postea laudabili facta principum mentione, mox cohærenter subiicit: Theodorus Pharanites hæreticus sit anathema, Sergius hæreticus sit anathema, Kizius hæreticus sit anathema, Honorius hæreticus sit anathema, Pyrrhus hæreticus sit anathema. Omnes qui fauent hæreticis, sint anathema.

Sed adijciamus euidentioris ueritatis causa & aliud testimoniū ex oratione sanctæ Synodi ad Imperatorem. Nouas uerò uocum inanitates (inquit) earumque inuentores procul ab Ecclesiæ septis submouemus, iustoque anathemati subijcimus, quales in primis sunt Theodorus, Pharanites, Sergius, Paulus, Pyrrhus & Petrus, qui olim in hac Constantinopolitana Ecclesia præfederunt: præterea Cyrum Alexandrinorum sacerdotem, & Honorium Romanæ urbis episcum. Quòd si Honorius Romanus episcopus fuit hæreticus, possibile igitur est, papam dogmatum ueritate excidere posse.

At non propterea statim papa errante, sermo Domini irritus falsusque fuit, quem de ecclesia sua dixit, quòd portæ inferorum aduersus eam non sint præualituræ. Seruata enim est in alijs episcopis ac doctoribus doctrinæ ueritas. Hic etiam clarè apparet, non de Romana sede dictum esse, quod super eam sit Ecclesia Dei extructa. Nimis enim durum esset & non ita multum à Iudaica seruitute distans, alligare ad Romam Dei Ecclesiam. Nam Ecclesiã suam Christus ipse extruxit, & quidem super Petri doctrinam seu confessionem, omnesque eos qui similem Petro fidem ac confessionem retinebunt ac tuebuntur.

Quòd porrò papa Agathon gloriatur nunquam suam Ecclesiam à ueritate aberrasse, non est mirum, quæ eorum hominum frōs est. Verùm moneatur ille bonus uir, ne rerum ueritatem ad suum sermonem ui inflectat, sed contrà potius suum sermonem ad rei ueritatem attemperet.

Sed fortè Agathon motus est tum eo, quod ratio quæstionis tunc id postulauit, sicut sæpè fit, ut ita scribere, tum quòd reuera rarius illa Ecclesia à uero aberrauerit. Alioqui si sic simpliciter ac sine omni exceptione & conditione, uerum esset, quomodo illud dictum constaret, Omnes declinauerunt ac noxij facti sunt: non est qui bonum faciat, non usque ad unum. Possset & illud hic rectè dici, Agathonem de præteritis temporibus & rebus locutum, quòd in illis Romana ecclesia non aberrauerit: non de futuris, quòd unquam eam aberrare sit impossibile. Certè ante sextam Synodum ea Agathon scripsit, nec ea tunc adhuc satis cognorat, de quibus sexta egit Synodus. Non ualde quoque mirum esset, si sacrosancta illa synodus ex pluribus sanctissimis patribus collecta, ea perspexisset, intellexissetq; , quæ unus solus uir nõ satis cernere potuisset.

Atq; hæc quidem uera esse ex epistola Leonis pape, qui statim Agathonem successit, sextumq; concilium approbavit, clarè animaduerti potest. Sic enim habet epistola Leonis ad Imperatorem de hac synodo scripta: Pariterq; anathematizamus noui erroris inuentores, id est, Theodorum, Faranitanum episcopum, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrum, Paulum, Petrum Constantinopolitanæ ecclesiæ successores magis quàm præfules: nec non & Honorium, qui hanc apostolicam Ecclesiam nõ apostolicæ traditionis doctrina illustrauit, sed prophana proditione immaculatâ fidem subuertere conatus est.

Quartò quòd aduersarij dicunt, eandem rationè habere, ac perinde Papam Constantinopolitano episcopo superiorem esse, ac ille Cæsariensi, aut alio quopiam eorum, qui sub ipso sunt: id uerò ut planè falsum, ita etiam minimè ferendum est. Nam Romanus quidem episcopus ideo dicitur primus, quòd Constantinopolitanus secundus post eum ordine ac dignitate sit. Cæterum Constantinopolitanus ratione Cæsariensis non dicitur primus, nec ille aut quispiam alius ei subiectorum episcoporum secundas partes aut secundû dignitatis locum post eum habet: sed ita ipse est primus eorum qui sub ipso sunt, ut ueluti solus sit, nec alium quenquam ad latus habeat, qui quasi conferri cum eo aliquatenus, ueluti secundas partes tenens, dignitate possit. Cæsariensis uerò nõ secundus ratione Constantinopolitani episcopi dicitur: sed primus ratione aliorum, qui unà cum ipso sub Constantinopolitano sunt, quorum alius ei secundus, alius tertius & quartus est.

Quòd

Quodd autem Romani episcopi primatus sit nō liber solutusq; ueluti monarchatus quidam, sed coordinatus ad alios, sicut collegarum dignitates esse solent inter sese coordinatæ, facile probari potest. Nam trigesimus sextus prædictæ sextæ Synodi canon ita habet: Renouantes quæ à centum quinquaginta sanctis patribus, qui in hac à Deo seruata & regia urbe conuentum egerunt, & sexcentorum triginta, qui Chalcedone congregati fuerunt, instituta sunt: definimus, ut Constantinopolis sedes parem habeat dignitatem sedi antiquioris Romæ, & in Ecclesiasticis negocijs æquæ atq; illa magnifiat, cum sit post ipsam secunda, post quam Alexandrinorum magnæ urbis, & post hanc Hierosolymarum episcopus succedat.

Quodd si Papa sibi ideo imperium in cæteros usurpat, quia primo loco numeratur, primumq; honore gradum habet, concedat necesse est: & Constantinopolitano, qui secundus numeratur, eandem potestatem in eos, qui eum ordine sequuntur, nempe in Alexandrinum & alios: cōcedat item Alexandrino, qui tertio loco recensetur, in Antiochenum: & Antiocheno, qui quartus est, in Hierosolymitanū numero ac ordine quintū. At qui hoc nec iustū esset, nec quicquā aliud quàm Ecclesiæ Dei perturbationē efficeret.

Verūm non perinde præesse Romanum Constantinopolitano episcopo, ut hic Cæsariensi, inde facile potes deprehendere, quodd Constantinopolitanus quidem Cæsariensem aliosq; sibi subiectos ordinat: Romanus uerō nec Constantinopolitanū, nec alium quenquam metropolitanum. Sed ut etiam liquidius appareat Papam nō imperare alijs omnibus Episcopis debere, legatur sextus Nycænæ synodi canon, quō disertè præcipitur, ut alijs Ecclesijs Alexandrinus, alijs Romanus, alijs Antiochenus præsit, nec licere alij alius prouinciam inuadere. Antiqua consuetudo ualeat, quæ in Aegypto, Lybia & Pentapoli fuit, ut Alexandrinus episcopus excellentiam super hæc omnia summamq; dignitatem habeat, quoniã & Romano episcopo hæc ipsa consuetudo est. Similiter autem & apud Antiochiam & in cæteris prouincijs, primatus, dignitas, amplitudo, autoritas Ecclesijs conferuetur.

Hic clarè legis canonem Nicænum iubere ueterem consuetudinem seruare, eaq; contentos omnes esse, quæ cōsuetudo unicuique Ecclesiæ suam dignitatem tribuit ac seruat, ut scilicet Alexandria alias, & alias Antiochena, nempe omnes quæ in utraq; Sy-

ria sunt, alias Romana, alias Hierosolymitana, eas uidelicet (ut se-
primus canon eiusdem Synodi definit) quæ sunt in Phœnicia, Pa-
lestina & Arabia, regat. Constantinopolitanæ porro sedi subijciū-
tur, uigesimo octauo canone Chalcedonensi, ecclesiæ Asiaticæ, Pon-
ticæ, & Thraces. Qui igitur suis Ecclesijs contenti sunt Metropol.
seruant institutum, ordinem ac ius. Quod si quis suis non conten-
tus etiam aliena appetit, is sanè merito uiolator consuetudinis ac
canonum sanctorum patrum haberi debet: quandoquidem id Ni-
cenus canon seueriter prohibet, qui ueteres consuetudines in hac
re seruari præcipit.

Si sanè orbis terrarum climata inter alios metropolitanos ca-
nō diuississet, Romano uerò nihil attribuisset, tantum dixisset eum
alijs præesse: uerisimile diuinare fortè liceret, eum debere omnes
omnino Ecclesias per totum mundum administrare, omnesq; ei
episcopos tum alios tum metropolitanos subiectos esse ac parè-
re, sicut Constantinopolitano suæ prouinciæ episcopi parent.
Nunc cum aliæ regiones attributæ sint Romano, aliæ Alexandri-
no, aliæ Constantinopolitano, non magis hi sub illo sunt, quàm il-
læ sub hisce.

Quintò dicunt aduersarij, Papam habere aliquam prouocatio-
nem in negocijs Ecclesiasticis, ideo & dominum aliorum esse. At-
qui eandem & Constantinopolitanus habet, sed tamen non pro-
pterea habet ius aliquod aut dominium in alios Metropolitanos.
Quare nec Papa ob eam prærogatiuam debet aliorum Metro-
politanoꝝ iurisdictionem perturbare. Vt autem appareat uerum
esse quod dixi, Constantinopolitanū episcopum ius prouocatio-
num habere, adscribam nonum quartæ seu Chalcedonensis Syno-
di canonem. Si quis clericus aduersus clericum habet negocium,
non deserat propriū episcopū, & ad secularia cursitet iudicia: sed
prius actio uentiletur apud episcopum proprium, uel certè consi-
lio eiusdem episcopi apud quos utræq; partes uoluerint, iudiciū
obtinebunt. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis correptio-
nibus subiacebit. Quod si clericus habet causam aduersus episco-
pum proprium uel aduersus alterum, apud Synodum prouinciæ
iudicetur. Quod si aduersus eiusdem prouinciæ metropolitanor-
um episcopus uel clericus habet querelam, petat aut præfectum
diocesanos, aut sedem regię urbis Constantinopolitanæ, & apud i-
psam iudicetur.

Idem & decimus septimus canon eiusdem Synodi dicit. Vigefimus porro & trigefimus sextus canon sextæ Synodi eandem dignitatem auctoritatemq; per omnia utrique sedi Constantinopolitanæ, scilicet & Romanæ tribuunt, quare etiam protuocationes ad Constantinopolitanum episcopum rectè fieri, clarè indicant.

Sextò, quòd blaterat aduersarij, Papam omnes iudicare, ipsum uerò à nemine iudicari debere, nōne uanitate ac mendacio plenissimum est, & ab Apostolorum æquabilibus modestisq; canonibus plurimum dissonat. Si enim tum Paulus ideo libèter confert suam doctrinam cum Apostolis, ne in uanum currat aut cucurrerit, tum Petrus acriter se à Paulo obiurgari modestè patienterq; fert. Quo iure, quæ ue modestia sibi Romanus Papa arrogabit, ut ille solus ueluti tyrannus quidam, nulli mortalium de factis uitaq; sua rationem reddere uelit, cum quidem Petri successorem se esse plene ore gloriatur?

Verum ut dixi, falsissimū id esse etiam ipsa experientia facile euincemus. Nam Honorius de falsa doctrina à sexta Synodo, ut superius diximus, non tantum est iudicatus, sed & damnatus: imò deniq; etiam anathematizatus est, ne morte quidem ac sepulchro eum à tali S. Synodi seueritate liberare ualente.

Quòd porro ad alias actiones ac politiam eius attinet, præter doctrinam, etiam in ea parte legibus subiectus est, non minus quàm alius quisquam episcopus, quando quidem & ipse inter episcopos connumeratur. Multæ uerò tales leges seu canones sunt partim initio ab Apostolis, partim postea à sacris concilijs conditæ: imò possum proferre locum, ubi etiam seorsim Romanus pontifex à concilio coarguitur, cuius rei euidentissimum testimonium est canon 13 sextæ uniuersalis Synodi, qui sic ait: Quoniã in Romana ecclesia in ordine canonis esse cognouimus traditū, eos qui ordinandi sunt diaconi uel presbyteri, confiteri, quòd non suis iam copulentur uxoribus: nos antiquum sequentes canonem, apostolicæ diligentia & constitutiones sacrorum uirorū legales nuptias amodò ualere uolumus, nullo modo cum uxoribus suis eorū con nubia dissoluentes, aut priuantes eos familiaritate ad inuicem in tempore opportuno. Deinde sententiam perpoliens, clarioremq; reddens, canon addit: Si quis igitur præsumperit contra Apostolicos canones aliquos presbyterorum & diaconorum priuare, à contractu & à communionem legalis uxoris suæ deponatur: simi-

liter

liter & presbyter aut diaconus, qui religionis causa uxorem suam expellit, excommunicetur. Si uerò in hoc permanferit, deponatur.

Idem & quinquagesimus quintus canon eiusdem Synodi testatur, cuius hæc sunt uerba: Quandoquidem comperimus quosdam in urbe Romana, tempore Quadragesimalis ieiunij in Sabbathis, contra receptum Ecclesiæ morem ieiunare: uisum est huic sacrosanctæ Synodo, ut etiam Romanam ecclesiam modis omnibus obliget canon, qui inquit: Si quis clericus fuit deprehensus die Dominico aut Sabbathi ieiunare, excepto unico tatum Sabbatho, is deponatur: si uerò laicus, excommunicetur. Liquidò igitur hinc apparet, Romanum episcopum & in doctrinæ controuersijs & alijs rebus actionibusque iudicari posse ac debere, si quid alienum à recto æquoq; patrauerit.

Quòd autem Papa non sit supra dignitatem episcopalem, ut quidam perperam sentiunt, euidenter ex ijs quæ dicta sunt, probari potest. Qui enim fieri posset, ut si episcopali dignitate maior esset ab episcopis, in concilio iudicaretur, eisque rationem suorum factorum reddere cogeretur. Constat sanè quòd eum uocent episcopum patres, cum ad eum scribunt. Certè ab episcopis ordinatur: quod profectò non fieret, si eius dignitas Episcopali amplior esset. Nemo enim id alteri dare potest, quod ipse prius nò habet. Ad hæc quid aliud est id dicere, quàm ordinem Ecclesiasticum dissoluere & perturbare? Beatus sanè Dionysius, qui Apostolorum tempore fuit, tantum in Diaconos, sacerdotes & episcopos Ecclesiasticam Hierarchiam diuidit. Nec uel suspicione concipere ex eius scriptis possis esse aliquam episcopali maiorem in Ecclesia dignitatè. Neque illud etiam uerisimiliter dici potest, quod uel ignorauerit Dionysius, talem dignitatem in Ecclesia esse, uel etiam studio dissimulauerit, cum ille se profiteatur integrè de tota Ecclesiæ Hierarchia dicere.

Sed sint sanè ista ita, inquierent aduersarij, illud iam expedi, quatenus tandem fronte tu sextæ Synodi canones citare audes, cum ea nullos planè condiderit, præter eos quibus de duabus Saluatoris uoluntatibus contra Monothelitas definiuit? Respò deo primùm: Etiam si canones, quos paulo ante nomine sextæ Synodi citauit, eius genuini non essent: tamen propositum nostrum, quod Papa nec maior sit cæteris episcopis, nec liber à iudicio esse debeat, ex alijs adiunctis

adiunctis euidenter probatur. Si enim nulla est episcopali dignitas, maior igitur nec episcopus episcopo maior est, quatenus quidem episcopus. Omnes enim episcopos dicit Dionysius, esse *ἐποταρχίας ἡαὶ ἰσοτάτους*, id est eiusdem ordinis & dignitatis. Quare cum & Papa sit episcopus, alijs æqualis esse, omnibusque legibus subijci debet, quibus episcoporum genus subijcitur. Tot uerò sunt Episcoporum seu de Episcopis leges, tantumque; uniuersales Synodi, quibus contradicere non licet, in ijs condendis curæ posuerunt, ut omnes enumerare sit perdifficile.

Secundò respōdeo, notum esse omnibus qui uel mediocriter in Ecclesiasticis negocijs uersati sunt, prædictos canones tum esse sextæ Synodi, tum firmos ratosque esse & haberi debere. Nam cum nec quinta Synodus, nec initio sexta ullam curam canonum habuerit, mox eadem sexta instaurata cōpleuit, quod priores neglexerant. Nam sicut illæ tantum de dogmatibus disseruerunt ommissis alijs omnibus sanctionibus, ita hæc instaurata seu iterata sexta Synodus leuiter dogmata attingens, tantum canones de politia Ecclesiæ, alijsque Ecclesiasticis rebus condidit. Quòd uerò sit & ipsa hæc iterata seu instaurata Synodus uniuersalis, apparet primùm ex historia Basilij episcopi Gortines ex Creta, qui uices Papæ in ea Synodo tenuit. Deinde & ex eo apparet, quòd & Synodus semper se uniuersalem uocat. Quod si uerum non fuisset, tantus Episcoporum cœtus in manifesto mendacio deprehēdi ueritus profectò fuisset.

Sancta quoque septima Synodus in suo primo canone inquit: Libenter summaque uoluntate diuinos canones amplectimur, firmamque ac inconcussam eorum auctoritatem roboramus, quos ediderunt tubæ sancti spiritus: id est, Apostoli, & qui per loca certa congregati fuerunt ad hanc ipsam rem, & sancti patres. Omnes enim eodem S. Dei Spiritu illustrati, ea statuerunt, que utilia esse censuerunt. Quos illi anathemati tradiderunt, & nos tradimus: quos separauerunt, & nos separamus: quos illi deposuerunt, & nos deponimus: & denique quos alij multis multarunt, & nos multamus. Nam diuus Paulus in tertium usque cœlum raptus, edocuitque; que dicere nō licet, clamat mores piorū ab auaricia debere esse alienos, & suis rebus sorteque contentos. Quare cum sancta septima Synodus tum Apostolicorum canonū, tum sex uniuersaliū Synodorum meminerit,

rit, & sexta Synodus initiò cōgregata, nihil de canonib. egerit, sed hæc sexta iterata seu instaurata eius defectum suppleuerit, manifestum est, quodd de huius canonibus septima Synodus loquitur. Quodd peritò etiam anathematizat eos, qui canonum decreta contemnunt, an non terribile est, ac planè tale, quodd etiam lapideum cor permouere queat? Quin & ipse Romanus pontifex huius Synodi decreta, quoad pax inter orientales Ecclesias & ipsum fuit, aded firma rataq; habuit, ut Adrianus primus Tarasio Constanti-
nopolitano Archiepiscopo scribès, cum maxima admiratione laudaret eum, quodd constanter unà cum suis hæc decreta obseruaret, quodd ex ipsis eius epistolæ uerbis apparet, quæ mox subijciam. Inuenimus autem in prædicta Synodica uestra epistola, quata sit confessio & recta fides uestra, circa cœtus sacros & sex sacras Synodos, & erga uenerandas & sacras imagines: quæ profectò mira est, & cōpunctione digna. In qua etiam clarè est expressum, quodd in sextæ synodi diuinè & legaliter prædicatis, canonibus recipitur pictura illa ueneranda, in qua agnus digito præcursoris demonstratus graphicè insculptus, qui in typum gratiæ assumptus uerum nobis per legem agnum, nempe Christum Deum indicat. Veteres igitur, inquit ea Synodus, typos, figuras & umbras tanquã ueritatis signa & notas Ecclesiæ traditas suscipientes, gratiam & ueritatem agnoscimus, tanquam legis plenitudinem hanc arbitrantes. Ut igitur & in colorum effectibus omnium oculis subijciatur figura illa, quæ agnum illum, qui abstulit peccata mundi, nimirum Deum nostrum, iuxta humanam effigiem delineat: censemus ab hoc tempore pro ueteri illo agno & nouum in Ecclesijs Dei erigendum, quod per eum exaltationè humilitatis uerbi Dei consideremus, quod in memoriam politiæ illius, qua in carne uixit, item passionis eius & salutiferæ mortis, unde mundo liberatio contigit, ueluti manu ducamur. Quodd igitur hic canon sit à Papa Adriano confirmatus, quoddq; sit huius synodi, de qua iam agitur octuagesimus secundus, authentici libri testantur.

Verum nemo satis mirari inconstantiam & leuitatem adhaerentium Papæ possit, quodd non tantum sanctas uniuersales Synodos, quas antea probauerant, iam oderint ac detestentur, sed etiam ipsimet inter sese Papæ dissideant. Nam hosce canones Papa quidem Adrianus, ut modò legimus, mirandum in modum laudat: at Innocentius

centius uel alius quispiam eosdem damnari ac reijci consentit.

Quòd si quis diceret, Papam non esse subiectum patrum legibus seu canonibus, sanè is minimè ferendus fuerit. Indignissimum enim profectò erit, si Papa patres contempserit, per quos tamè eam dignitatem primi honoris, de quo supra est dictum, adeptus est. Adhæc, si Papa canones contemneret, suam ipse auctoritatem reijceret, quippe qui ipsemet multos sanxerit, qua ratione se ipsum testimonio Pauli transgressorem faceret. Sed ostensum profectò ac demonstratum est, Papam tum in dogmatibus, tum in reliquo regimine seu politia Ecclesiæ cogi concilij rationem reddere. Quare etiam decretis patrum ac Conciliorum necessariò subiectus est. Minimè certè iustum esset, quenquam ipsum Papam, ut patrem quendam uenerari, si ipse tam multos sanctissimos patres contemneret.

Septimo loco aiunt Papæ adhaerentes, Papam non unius alicuius discreti loci episcopum esse: sed simpliciter episcopum, id est, totius orbis terrarum episcopum. Qui quidem manifestè ueritati contradicunt, primùm enim certè probatum est superius, eum cæteris episcopis coordinatum esse, ac ueluti in eadem serie residere. Deinde quoties eius mentionem aliquam Synodi per occasionem faciunt, quod crebrò fit, semper eum Romæ episcopum nominant. Quare si Romæ episcopus est, certus unius alicuius circumscriptique loci est episcopus, nisi Romam certum locum esse negare fortè uelit.

Sed obijciat fortè aliquis: Atqui Papa cum ad alios scribit, non uocat se Romæ episcopum, sed simpliciter episcopum. Quare indicat, se non unius certi loci episcopum esse, sed omnium. Cui respōdemus: Nimis eum leuibus, ne dicamus futilibus argumentis, res longè maximas probare conari. Quo probationis genere, si nos uiri uellemus, cōmodius profectò possemus Papæ dignitatè euertere, quàm ipsi stabilire. Cum enim se communi uulgatæ dignitatis nomine episcopum uocet, non Papam, non principem sacerdotum, quibus & similibus nominib. ei sui blandiūtur: signum est, ipsummet Papam suæ conditionis uilitatem cognoscere, & ipso statim nomine testari. Verùm nec nobis est animus tam inualidis rationibus, in tanta re contra Papam pugnare: nec ipse, dum talibus argumentis utitur, aliud agit, quàm ut ex arena funiculum texere conetur.

tur. Si enim tanta uis in hac argumentatione esset, etiam Cyrillus eandem honoris amplitudinem obtineret, ut uniuersi orbis terrarum episcopus esset, idque tanto magis quam Papa, quod ille ab alijs non semel sine loci additione fit episcopus uocatus. Sic enim legimus, Theodosius, gloriosus triumphator, & semper Augustus Cyrillo episcopo nihil adijciens, cuius nam loci fit episcopus. Quid autem dicemus de illis, qui ne Episcopi quidem nomen adijciunt, sed tantum proprium nomen ponunt, num dicimus illos uel non esse Episcopos, uel etiam uniuersali episcopatu amplio rem dignitatem obtinere? quando quidem propter non additum nomen loci, ubi fit episcopus, Romanus Papa uniuersalis Episcopus esse uult. Possunt uero plurimæ tales inscriptiones & subscriptiones, ubi nomen Episcopi planè omis sum est, ex authenticis libris profertur.

Octauò aiunt, nomen Apostolici soli Papæ conuenire, quod falsum est. Commune enim id ei cum alijs est, ut ex undecima actione sextæ synodi apparet, ubi ita legimus: Constantinus pientissimus Archidiaconus huius sanctissimæ catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ. Iterum in subscriptionibus eiusdem Synodi ita habetur: Petrus presbyter, & locum tenens Apostolicæ sedis Alexandriæ, Georgius minimus presbyter, & locum tenens Theodori Theophylacti presbyteri, & uicem gerentis Apostolici throni sanctæ sedis ciuitatis Dei nostri Ierusalè subscripsi. & iterum uide in prima actione septimæ Synodi, cuius initiu est: In nomine Domini Iesu Christi, ueri Dei nostri, &c. Vbi post recitationem eorum, qui Roma erant missi, postq; Constantinopolitani episcopi mentionem sic adiungit: Ioannes & Thomas pientissimi presbyteri, monachi, & tenentes locum Apostolicorum thronorù dioceseos Oriëtis. Hoc inuenies initio omnium actionum septimæ Synodi. Item in subscriptionibus eiusdem Synodi sic legis: Iohannes Dei gratia presbyter & Patriarchi coassessor, locumq; tenens trium apostolicorù thronorum Alexandriæ, Antiochiæ & Hierosolymæ, patrum dogmata traditionemq; ecclesiæ sequens, definiens, subscripsi. Item Thomas, Dei gratia presbyter & primarius habitatiois sancti patris Arsenij, que in Aegypto est supra Babylonem, ac locum tenens trium Apostolicorum thronorum Alexandrini, Antiocheni & Hierosolymitani, sequens patrum dogmata, & Ecclesiæ traditionem, definiens
sub-

Subscripti. Idem in omnibus eorum subscriptionibus inuenies.

Hinc clarè agnoscis, plurium Ecclesiarum sedes apostolicas esse uocatas, non tantum Romanæ. Quare, si recta ratione rem perpendere uoluerimus, aut omnes illas sedes ac Ecclesias, quas superius ostendimus Apostolicas uocari, æquali honore condecorabimus: aut certè nec Romanâ quidem ob hunc titulum magnificiemus, quando quidem eius solius proprius non est. Quid uerò de eo dicemus, q̄ Diuus Chrysofomus alicubi scribit, omnes Sacerdotes noui Testamenti in cathedra Christi sedere, sicut ueteris Testamenti in Mosi cathedra sederūt? Quin etiam maiorem dignitatem eos habere contendit ipsis angelis & archangelis, ut nihil eximium esse possit, quod Romanus Papa Apostolicam sedem iactet, quando quidem omnes episcopi in Christi cathedra resideât, amplioremq; dignitatem angelica obtineant.

Nondò contendunt Papæ sectatores, solius Papæ ius esse uniuersales Synodos conuocare, in quo manifestè ueritati repugnant. Mirum uerò ualde est, non pudere Papam de tali re inolescere, & cristas in Ecclesia attollere, de qua re etiâ reges gloriari possunt. Non quidem id ed dico, quòd regum amplitudinem contemnam (habent enim & illi suas dignitates suosq; honores) sed quòd Ecclesiæ dignitas terrenas glorias opesq; contemnens, cœlestem quandam præminentiam gloriamq; appetat & quærat. Quare probabo, euidèntibus testimonijs, regibus potius hoc ius quàm episcopis conuenire. Sic enim habent acta sacrosancti Nicæni seu primi Concilij.

Sanctæ magnæq; Dei gratia Alexádrinæ ecclesiæ, & dilectissimis fratribus per Aegyptum & Lybiam & Pentapolim cõstitutis, congregatis, & magnam sanctam synodum Nicææ celebrantes episcopi in Domino salutem: Quoniam Dei gratia & Deo amantissimi principis nostri Constantini, nobis cõgregatis in urbe prædicta ex prouincijs diuersis & ciuitatibus. Item in tertia seu Ephesina synodo sic habetur: Pientissimis Deoq; dilectissimis Cæsaribus Theodosio & Valentiniano uictoribus, triumphatoribus, semper Augustis, sancta Synodus Dei gratia, uestroq; nutu in Ephesina ciuitate congregata.

Item in Chalcedonenis concilij sine sic habet inscriptio epistolæ totius Synodi: Sancta, magna & uniuersalis Synodus Dei gra-

ria & decreto pietissimorum nostrorum Imperatorum congregata in Chalcedone Bithyniæ, sanctissimo & beatissimo Romanorum archiepiscopo Leoni.

Quòd igitur cõuocare uniuersalia Concilia ad regem Christianorum dignitatẽ pertineat, ex prædictis locis plus satis apparet: sed adijciamus sanè & illud, quod Leo p̄t̄ifex Imperatori Theodosio scribēs, ueluti ingens quoddam beneficium humiliter orat, ut curet in Italia prouincialem Synodum congregari: quod profectò ab eo tam suppliciter non contendisset, si id sui iuris esse iam antea sciuisset. Verba autem eius epistolæ hæc sunt: Omnes Ecclesiæ nostræ & omnes sacerdotes uestram clementiam cum lachrymis suppliciter orant, secundum libellum Flauiani episcopi, ut iubeatis prouincialem Synodum in Italia congregari.

Si quem illud mouet, quòd Romæ Petrus suum diem obierit: multo eum magis mouere debet, quòd Hierosolymis Dei filius salutare humano generi passionem sit perpeffus.

Sed dicet fortè aliquis: Atqui etiam à patribus Romana sedes magnifac̄ta est. Respondeo: nō id ideo fecerūt, quòd diuinitus magnas aliquas prærogatiuas sedi ei attributas iudicarent, sed partim ordinis studio. Magna enim uis & utilitas est ordinis, quando quidem ordine cœlestia & terrestria cõstant continerurq; partim uolentes diuinis mandatis obedire: Præuenite uos inuicem honore, &c. Item studio habentes imitari exemplum humilitatis à Christo pedes abludente suis discipulis propositum, aliaq; eius præclara monita salutariaq; nobis pietatis paradigmata.

Diuus Paulus Corinthijs scribens, seruum se eorū propter Christum uocat: quin & Papa ipse seruum seruorum se initio omnium suarum literarum scribit: quid ergo mirum, si & patres se corā eo uicissim nō nihil humiliarint, primumq; ei honoris gradum ut superius probatum est, concesserint? Decimò, dicunt & illud aduersarij, non licere quicquam in Ecclesia constituere inconsulto Papa: quod quidem rectè nobis proponitur. Sed eadẽ mensura uicissim aduersarijs rependitur. Nam nec Papæ quidem licet alijs inconsultis quicquam in Ecclesia statuere: siquidem Apostolorum canones audire uolumus. Sic enim inquit trigessimus tertius canon Apostolorum.

Cuiusq; gentis episcopos oportet scire, quis nam inter ipsos pri-

mus sit, habereq; ipsum quodammodo pro capite, neq; sine illius uoluntate quicquam agere insolitum: illa autem sola quemq; pro se tractare, quæ ad parochiam eius & loca ipsi subdita attinent, sed neq; ille citra omnium uoluntatem aliquid facito. Ita enim concordia erit, & Deus glorificabitur per Dominum in sancto Spiritu.

Quodd si obijcient aduersarij, Apostolorum canones non genuinos, nec authenticos, sed apocryphos: nos eis uicissim patrum primæ, tertiæ, quartæ, sextæ & septimæ Synodi autoritatē canones Apostolorum tuentem opponemus. Nam primæ Synodus in suo quinto canone duorum Apostolicorum canonum mentionem facit duodecimi & trigésimi secundi. Item eadem in 15. meminit decimi quinti apostolici canonis. Tertia uerò seu Ephesina synodus ad Theodosium scribens, meminit septuagesimi quarti Apostolici canonis, quo fulta instructaq; etiam Nestorium damnauit, sicut & quartæ eodem armata Dioscorum cōdemnauit. Rursus hæc eadem quarta in suo quinto canone de 12, 13, 14 & 15. Apostolorum canone sic ad uerbum scribit.

De commigrantibus temerè episcopis ex alia ciuitate in aliam, facileq; functionem mutātibus, uisum est huic Synodo, ut apostolorum canonibus subiiciantur & castigentur. Porro canones sextæ Synodi etiam numerum ipsum apostolicorum canonum indicāt. Sic enim secundus eius canon habet: Visum est huic sanctæ Synodo, optimum pulcherrimumq; esse, ut octuaginta quinque canones apostolorum nomine à sanctis olim patribus acceptos probatosq; & nobis per manus traditos: deinceps quoq; firmos ratosq; esse ac permanere debere, ut sint salutare animorum medelæ & curæ uariorum quæ in ecclesia accidunt, morborum.

Ceterum septima Synodus in suo primo canone enumerans ecclesiæ leges, ante omnia ponit canones ab Apost. editos, adijciens & illud Moyli, quod illis nihil addi nihilq; adimi debeat. Istos ergo canones, qui à tam multis sanctissimis patribus ad eò laudantur ac probantur, nos tanquam suppositicios inutiles que damnabimus? Minimè uerò gentium, sed summa caput que omnis mei sermonis ac disputationis ea sanè sit, ut donec Papa in Ecclesia conuenientem, olimq; institutum ordinem seruat, donec ueritatem cœlestem tenet ac tuetur, & donec Christo summo uero que Ecclesiæ domino ac capiti adhæret, facile patiar e-

um

um & caput ecclesiæ esse, & summum sacerdotem & Petri: uele-
riam si liber, omnium Apostolorum successorem esse, omnes ei o-
bedire, ac nihilo id quod ad eius honorem pertinet, diminui.
Sed si à ueritate discessit, nec ad eam redire uult, meritò pro dam-
nato reiecto que haberi debet. Dixi hæc pro meis quidem uiri-
bus de Papæ primatu, uerissima ea planè esse statuens. Quod si
falsa sunt, cupio rectius edoceri. Oro enim & ego, ac cano ad Do-
minum illud Psalmi, Ne auferas de meo ore uerbum ue-
ritatis.

F I N I S.

I N D E X

RERVM ET VERBORVM
memorabilium

I N D E X.

- A**bbas Vrspergensis quādo florue-
rit 179
- abiurationis formula qualis ab heretica
prauitatis inquisitoribus proponi so-
leat 216
- Adriani quarti egregium dictum 213
- ædes sacræ hodie polyandria 160
- Aeneæ Syluij de papæ primatu post Ni-
cenam demum synodum cōstituto sen-
tentia 204
- Africana ecclesiæ quādiu à tyrannide pa-
pæ fuerint liberæ 215
- Africani concilij ad Bonifacium papam
epistola 224 item ad Celestinum 227
- Africani episcopi excommunicati 215
- Alaoscopos 257
- Alberti Pighij libellus 67
- Alexander Euaristi successor 32
- Alexandri papæ passionis liber 34
- Alexandrum magnum quatenus Dioge-
nes seruum seruorum uocarit 181
- Alexandria, Aegypti urbs 123 (124)
- Alexandriā non procul à Chayro distare
- Alipius episcopus Tagastensis 223
- Ambrosius ecclesiæ doctor præcipuus
197 hereticorum malleus, ibid. Insu-
bria proconsul. ibid.
- Ambrosij locus 107. 156
- Ambrosium ecclesiam Arriana labe inse-
ctam liberasse 197
- Amen quid Hebræis sonet 131
- Anacletus presbyter Romanis à Petro or-
dinatus 27
- Anacleti epistola qualis 24. passio 33
- Anacleti & Clemētis epistole suspectæ 25
- Anatolij Constantinopolit. archiepiscopi
ambitio 211
- Andreas Friccius 62
- Adronicus ecclesiæ Romanæ antistes 96
- Andronicus & Iulius quādo Romæ fue-
rint 98
- Angli per quem ad Christianismum sint
conuersi 53
- Aniceti contra Policarpum uolentia 202
- animam à purgatorio per indulgentias e-
ruere, papistica fabula 186
- animas ante diem iudicij non esse punien-
das, Ioan. pontificis decretum 57
- Ansegisus abbas quando floruerit 177
- Antichristus infernalis cerberus 88 nostri
orbis calamitas 255 perire potius uult,
quàm corrigi 88 quis 243. 160 spiritus
oris Christi conficiendus 221 tū appa-
riturus, cū Ro. regni defectio fiet 262
- Antichristus Rom. in templo Dei sedens,
flagello uerbi eius iam ciectus 245 quo
modo depingatur 84
- Antichristi aduētus 9 nota certissima que
198 note ex Daniele 261 item ex Pau-
lo. ibi. omnes mendaciorum formas re-
censere impossibile 9 Palladium, uni-
uersalis siue œcumenici titulus 218 præ-
cursor, qui se uniuersalem sacerdotem
uocari desiderat 241 prænunciata in
Romana ecclesia inueniri 86
- Antichristi Rom. quomodo & tyranni-
dem iam olim affectatam, tandem occu-
pauerint, & Chartag. synodum dam-
nauerint 230
- Antichristi triplex corona 88
- Antichristum esse ipsissimum papā 260.
262 imitari, qui primatum in ecclesia
affectat 239. 240

I N D E X.

de Antichristo doctrina qualis	86	Aselus presbyter	205. 207
Antiochia quoq; sedes Apostolica ueteribus dicta	253	Atticus Constantinopolit. episcopus	229
Asiarius presbyter à Concilio excommunicatus 204. à papa absolutus. ibid.		Nicopoleos metropolitanus	214
208. 225. 228. 229	inde	audientia roganti non neganda	226
Apocapypsis locus 262 mysteria	86	Augie stabulum, prouerb.	185
Apollo Iudæus	93	Augustinus de Anchona, impudētissimus	
Apollonia dentium curatrix	71	paparum adulator	180
apostaticus, pro apostolico	256	Augustini locus 91. obitus 213. sentētia, nullus episcopus episcoporum constitutus 255 tractatus	157
Apostoli nomen quid innuat	237	D. Augustinum Africano concilio interfuisse 201. 206. 210 & Mileuitano 211. 224. 243 cur papistæ monachum faciunt	55
Apostoli nomen soli papæ conuenire, falsissimum	276	Aulus Vitellius quamdiu imperarit	96
apostoli ecclesiæ tantum ministri ex æquo omnes, non domini 247. 250 unde dicti	252	Aurelius Valentinus Carthag. siue Nuniæ episcopus 201. 211. 217. 224. Rom. ecclesiæ aduersarius	233
apostolorum canones commentarij	245	auricularis confessio	66
concilium 92 proprietatis	237	B	
apostolis Christum prohibuisse dominum in alios, imò subiectionē mandasse 247 datum à Christo mandatū, ut quam latissime uagentur spargēdo Euangelio, nec certo alicui & uni loco hereant	252. 253	Babylo, Medi filius	114
apostolos nullam certam ac fixam sedem habuisse	236. 252. 253	Babylon idololatriæ dedita 115 eius conditor	114.
appellare à metropolitano suo ad alium nemini licere	230	Babylonia duplex. ibid. Romanæ curiæ typus	116
appellatio ultra mare ad papam, & Mileuitana & Charthag. synodo interdicta	209. 211. 228. 229	Babyloniæ meretricis facinus	206. 207
Aquila Iudæus	93	Babylonica meretrix 235 nimia piorū modestiæ quomodo abusa	233
Arabia deserta. 113 Petrea. ibid.		baptismi ritum quomodo Iustinus describat	29
archicapellanus	159	Baptista quomodo à papistis fingatur	55
archicapellanorum officium	160	baptizatus in hæresim recidens, Christo contumeliosus	56
Arcopagite iudices, non philosophi	40	Bede martyrologium	33
Aristarchus Pauli conceptiuus 201 quid Hebræis sonet.	125	Benedictus papa pro diuo in Saxonia cultus	50
		Benedicti Grammatici exilium	63
		Benedicti papæ relegatio 50 obitus. ibid.	

Bibliorum apud papistas neglectus	61	canonis misse correctio	81
Bibliothecario cur non sit credendum	47	canones cōciliaq; à Romanistis falsari	81
Bonifacius horrendum monstrum	63	canones pontificij quatenus cerci sint	83
Bonifacius primus, q̄ & Malefacius	206.	eti	0
207 secundus in Africanas ecclesias primatum sortitus	205	quādo regnarit	51
tertius	218	canonum sanctorū patrum uiolator	279
Bonifacij 11. ad Eulalium Alexandrinum epistola	217.	cappa	15.
item alia, VI. Carthag. synodū damnans	232	cappula.	ibid.
ambitio, & in competito rem Dioscurum iniuria	215	capella unde pro sacello.	ibid.
exempla	52	capelle	158. 159
à Bonifacio 11. & Eulalio damnata	216.	capellanus.	ibid.
230. 232		Caroli Magni decretum	177
Bonifacius VIII. indulgentiarum cauponator	59	Carthag. ecclesia Romanæ per Eulalium metropolitanum subiecta	233
lubilei autor	256	metropolitanus excommunicatus	215
in Bonifacium VIII. scōma, multis etiam alijs papis conueniens	256	Carthaginensis synodus sexta quando celebrata	201. 204. 243
bonus sanè Martinus in auxilio, sed carus in precio	159	Carthaginensis sextæ synodi actorum initiium	221
Brunus cæcus iudex	10	Carthag. synodi decreta contra pape arrogantiam	209. 244
Bruni impudentissimum commentum	15	Epistola ad Bonifacium Rom. episcopū	224.
rabiose inuectiue summa	11	item ad Celestinū papam	228. 244.
Budæi locus	81	contra Pelagianos decreta	203
		Carthaginēsi patriarchæ primatus à Chalced. concilio tributus	210
		catechumenis cur nō licuerit mysterijs interesse	157
C æsares concilia suo arbitrio indicare soliti	219	in Cathedra Mosi, &c. Christi dictum, nihil ad cariosam Petri siue papistarum sedem facere	243
Cæsarum arbitrio & episcopi creari, & Rom. pontifices confirmari soliti	219	cause singulæ in suis prouincijs finiendæ	211
barbaricorū superstitione egregie abusi papa 219		celibatus papisticus	256
Germanic. potestas lōgē maior ante Henricum 1111.	219	celibatus Romani anathematizatio synodi sextæ	242
Caius Caligula quamdiu imperarit	96	Celutius episcopus	282
Canon à papis suppositus Nicenæ synodi actis	222. 223	Centuria papisticorum mendaciorū	17. 18
hierurgiæ Chrysostrōmi 149		in Cēturia prima quid necessario primum	
sub titulo Basilij magni editæ	144		
canon misse sub titulo Iacobi fratris Domini	149		

I N D E X.

narrandum	14	fuert	29
in Centurijs quomodo sit iudicandum. ibi.		Christianos cur subinde ad simpliciter cre-	
Chalcedonense concilium	221	dendum, papæ exhortari soleant	234
Chayrum quid Arabibus significet	115	Chrysippus summus Stoicæ sapiëntiæ philo-	
Christus ecclesiam fundamentum	27	sophus	191
Christus perpetuus sacerdos & rex	260	Chrysostomi locus	110
petra 259 quando papistis acolythus		ciuitatum maiorum episcopos & magi-	
fuert 77 quādo diaconus. ibid. quā		stratus minoribus præferri	102
do exorcista ibid. quando episcopus.		ciuitatenses dioecesani	158
ibid. quando lector. ibid. quando ostia-		Claudius quo imperij sui anno sit mortuus	
rius. ibid. quando sacerdos. ibid. quādo		96	
subdiaconus. ibid. quando prædicare		Clauium ius omnibus apostolis ex æquo	
inceperit 95 sacerdos perpetuus 83		datum	249
spōsus ecclesiæ 193 uerus magister 66		Clemens Alexandrinus potius philoso-	
unicus mediator	193	phus quā theologus dicendus 79 quā	
Christi & apostolorum uocationis eadem		do floruerit	42
ratio 252 nullam fuisse certam sedem, ut		Clemens à Petro conuersus 28 Pauli coo-	
nec apostolorū 252. 253 pauperis facile		perarius 27 quādo passus. ibi. quartus	
fuisse obliuisci, præ papæ fastu et præ-		à Petro papa 235 quatenus in ordine	
stigijs 259 uicarius uerus in ecclesia, spi-		pontificum	34
ritus sanctus 258 uicario nō competere		Clementis epistola ad Iacobum fratrem	
gladium politicum, nec quicquam ali-		Domini commenticia 235. 245 qualis 24	
ud, à quo Christus abstinuit 249 uir-		Clementis libris cur minus tutum sit crede-	
tutem per balbutientiū imbecillitatem		re	123
potissimum augeri 245 uita quomodo		clericorum cause apud suarum prouinci-	
sit consideranda	119	arum episcopos terminanda	227
Christo quatenus papistæ ordines attri-		Cletus & Linus duo papæ, uiuente Petro	
buant 76. 77 sacerdotium & regnum		235	
adimit papa	260	Cleti quanta per omnes ecclesias uenera-	
Christū esse quid sit 84 non uenisse ut cō-		tio	33
stituerit regna & politias	249	Clodoucus à Remigio tinctus 159 fidē Chr-	
Christiano quid potissimum consideran-		istianā ex Fræcis primò suscepisse 159	
dum	13	Clotharius contra Fridericum II. arma	
Christiani olim in speluncis subterraneis		capit	179
conuenire soliti	122	Cochlei historia	14
Christianorum asuina stoliditate potius,		Columbariæ cōcionatores & professores	
quā agnina simplicitate, papatum		literarum	163
ad eō creuisse 234 religio qualis olim		Competentes	157

I N D E X.

communicatio Christianorū qualis olim fuerit	169	stissimi	126
communio sub una specie quando decreta	59	cœnæ Dominicæ ritus quomodo à Iustino describatur	29
communio sub utraq; specie papistis impia	37	Cornelius papa à Cypriano refutatus	44
à Communionem in sua prouincia suspensi, eidem à papa non restituendi	228	Cusani de cōcordātia catholica opus	46
concilium Tridentinum quos anathematizet	36	de epistolis Decretalibus locus	30
concilia Caesarum arbitrio iudici solita	219	Curtisani harpyiæ 157 terræ filij 219 Africano concilio abrogati	210
concilia uniuersalia cōuocare ad regnum Christianorū dignitatē pertinere	277.	Curtisanorum cantilena de simplicitate Christianis amplectenda, &c.	234
278		Cypriani locus	44
conciliorum autoritatem frustra obijcere papistas qui ex Nicenā falsare, & Carthaginensem dānare sint ausi	220	Cypriani sententia nullus episcopus episcoporum constituendus	255
canones alios approbari à papis, alios improbari, pro libidine, & cur	220	Cyrillus Alexand. episcopus	229
confessio auricularis	66	D	
coniugium sacerdotum in ecclesia usitatū fuisse	37	Damasus papa quando Petrum Romā uenisse asserat	31
coniugia sacerdotibus per sextam synodum concessa	242	Damasi adulterium	70
Constantini donatio à multis refutata	45	inter Damasum & Ursacium de Romana sede contentio	213.256
ficta	235.245	Danielis de Antichristo prophetia	261
Constantinopolitanæ synodus	211	Dauidis corruptio	257
Constantinopolitane ecclesiæ consuetudo	163	pro Defunctis commemoratio	154
Constantinopolitanorum patriarcharum cum Romanis episcopis, de Vniuersalis siue œcumenici nomine cōtentio	218	Deum uilis cōditionis homines sibi in ecclesia ferè deligere, & spiritu suo donare, &c.	259
controuersie singule eo loco ubi ortæ sunt, disceptandæ, à synodo constitutum	211	deorum cultus apud Romanos qualis	191
Cælestinus primus 107. infernalis	211	discipulorum Christi uaria dona	110
cœnæ sacre canon papistico sanior	138	diocesani	158
canonis explicatio 117 canones ueterum		Dionysius Arcopagita, Athenarum episcopus 33 Pauli discipulus 33 quando floruerit 126 quando sit passus 34. 43	
		Dionysij Alexandrini librorum deprauatio	118
		Dionysij scripta commenticia	245
		sub Dionysij Arcopagite nomine inepta scripta ecclesiæ Dei obtendi	38
		de Dionysio Arcopagita quid apud pri-	

I N D E X.

scos scriptores inueniatur	41
Dioscorus etiam mortuus à Bonifacio secundo damnatus	215
diuersitatis studium	164
doctoris notabilia quæ sint	13
domesticus testis. prouerb.	62
Donatus episcopus	228

E

E cclēsia Christi latē per orbē terrarū sparsa 255. 256 regnum Dei 101 super confessionem Petri extructa 267	
ecclesia in cuiusmodi hominibus constitat 249 papistica duobus sponſis nupta 247 Antichristi scortū 247 Rom. & orbis totius eadem 237. 238	
ecclesie fundamentum Christus, non Petrus 249 in terris non opus uisibili capite 258 minister & magistratus quomodo differant 199 quatenus principem excedat 198	
in Ecclesia doctore quid requiratur 197	
ecclesie præesse, ac eam tueri, Christum ipsum uelle 258 toti unū hominē præfici, etiam probū, non expedire 256. 258	
ecclesiam Christi etiam ibi esse, ubi nostri orbis calamitas Antichristus ignoretur 256 nullam unquā fuisse, quæ Romana etiam non fuerit, impiē quosdam asserere 211	
ecclesiā longē aliter Deum regere, quā politie regantur, 259 uarijs donis Deū & ornare & distinguere 194 in Ecclesia Dei neminem debere imperandi cupiditate potentiam querere: Leonis primi sententia 212 piorū hominum officium 210	
Egidius Bellemeranus Canonistarū dux	

Eckij sophisma	249
Epaphras Pauli concaptiuus	102
Ephesorum epistola ubi scripta	100
episcopus episcoporum nullus constituentus, etiam Cypriani & Augustini sententia 255	
episcopus idem quod pastor 35 primæ sedis non appellandus princeps sacerdotū, aut summus sacerdos Carth. synodo cautum 211 qualis esse debeat 196 Romanus cur primus dicatur 268	
episcopi electio penes quos fuerit 74. 75 & magistratus officia quomodo differant 198 feudatarij Romani pontificis 45 maiorum ciuitatum in maiori honore haberi soliti 202 munus quantum principi præstet 200 officium 197	
episcopi omnes in totius 173 quā arctē obstricti sint papæ iuramentis 65	
episcopum iracūdum esse non debere 226	
episcoporū omniū eadem potestas, etiam D. Hieronymi sententia 254	
episcopos creare & confirmare, eisq; imperare, Cesarum, nō paparum munus 219 non ambitione, sed humilitate cre-scere 214	
epistola ad Romanos quando à Paulo scripta 96	
epistolas ad Ro. pont. scriptas plerasq; uel parum uel nihil de paparum primatu habere: ipsorum uerò pont. ad alios, contrā 203	
epistolis ut liceat ad Rom. episcopū pro-uocare 226	
Erasmus cur à Theologastriſ sit accusatus 67	
Erasmi locus 55	
Euaristus clementis successor 32 quādo episcopus 14	

I N D E X.

piscopus factus	26	Germani per quē ad Christianismū sunt conuersi	53
Euaristi epistola qualis	24	gladium utrumq; diuino iure papam sibi arrogare 65 contra Petri institutū, rapere	247. 258
ad Eucharistiam qui non admittendus	131	Gratiani locus	157. 162
Eulalius Alexandrinus patriarcha	52. 217. 232	Gratiano monacho cur nō sit credendum	47
Eulalius metropolitanus Carthagin. episcopo sese subiecit	215. 232. 233	Græciæ in historia mendacitas	113
Eulalius papa electus Bonifacio cedit	206	Gregorius Magnus quando scripserit ante pontificatum præturam Romæ gefisse	36 176
ueritatis & ecclesiæ Dei proditor	218	Gregorius papa quando floruerit.	ibid.
Eulalij contra Carthag. synodum epistola	230	Gregorius 1. Pelagij decretū abrogat	56
item in eandem improbitas	216	Pelagij successor.	ibid.
eiusdem abiuratio.	ibid.	Gregorij contra primatum ecclesiasticum ad Ioannem Constantinopolitanum sententia	238
Eutyches Chalced. synodo damnatus	211. 220	item de Vniuersalis episcopi titulo.	218
F		Gregorij locus 101. modestia	164. ob nuntatam missam reprehensio
Alsi crimen, magnum scelus	244	Gregorij primi pontificatus diuturnus	218
Faustinus episcopus Potentinus	205	Gregorio magno dānata tyrannidis affectatio in Ecclesia	218
legatus à latere ad concilium Carthaginense	221	Gulielmus de S. Amore Mendicantium sectas quatenus conuicerit	184 (ibid.
Faustino Africa interdictum	210	Gulielmus de S. amore quando floruerit.	
fidei testæ regula custodienda	230	Gulielmi de S. amore libri publicè damnati	184
filius an patre sit minor, quæstio quomodo agitata	26	Gulielmus Grocinus theologus	40
Fortunatianus episcopus	228	H	
Fortunatus episcopus.	ibid.	Hæreticus quis papæ hæstatio cantorum, prouerb.	98
Francisci Assisij testamentum	188	Helias quomodo à papistis fingatur	59
Francisci Conformitatum libri	73	Helie aduētus quatenus secundariū Christi aduentum præcedere debeat	89
Francisci cum Christo collatio.	ibid.	Henricus 1111. Cæsar à pontificibus & episcopis Rom. oppressus	272.
Franciscum cur papistæ cum Christo cōferant	55		
Fuldensis abbas archicapellanus Augustæ	160		
fumi	245		
G			
Gabriel Biel celebris thelogista	185		
Galatarum epistola ubi scripta	100		
Gallis cur omnis missa cantari dicatur	162		
Gelasij blasphematio	153		
locus 157. 201			
sententia de Chalcedonensi concilio	202		

I N D E X.

Heinricus VII. qua arte à Prædicatorum ordine in toxicatus	183	uili quomodo abusi Rom. papæ	234
Hierapolitanus episcopus quâdo floruerit	40	I	
D. Hieronymus cur ut Cardinalis à papistis pingatur 55 literarum fidus	110	D. Iacobus cur peregrinatem papistæ instruant	55
D. Hieronymi contra primatû papæ sententia 238 eiusdem dictum obseruandû 254 locus 104. 110. 114		Iacobus frater Domini septem annis ante Petrum mortuus 235. 245 quoto ante Petrum anno mortuus	27. 31
Hieronymi Pragensis interitus	87	Iacobi apostoli cultus	194
Hieronymi Rauscheri papisticorum mendaciorum centuria	77	Iacobi Stapulensis locus	114
Hieronymi Sauonarolæ interitus	87	Iacobum apostolum nunquam in Hispania fuisse	194
Hierosolymitanum concilium	236	Ianuaris episcopus	228
Hilderici regis depositio	83	Iebustarum ordo	9
historia sacra quid maxime agat	14	Iesum esse Christum, negare Antichristû quid	260. 261
historiæ crimina 10 Ecclesiasticæ methodus qualis 12 uirtus præcipua quæ ibi.		Ignatij epistolæ quando scriptæ	42
historiam alicuius doctoris scribenti quid conueniat	13	Iacobus apostolus ubi occisus	194
in Historiis sacras quæ mentiendi licentia irrepserit	16	Ioan. Picus Mirandula literarum columnen	87
historicus qualis esse debeat	15 (18)	Ioan. Reuchlinus literarum columnen. ibi.	
historico an suû iudiciû sit interponendû		Ioannes quatenus Helias fuerit. ibid. quid Hebræis sonet	125
historicorum de Petri Romam aduentu uarietas 21 sese mutuo ueluti grueducentium & sequentium mos improbandus	236	Ioannis baptiste ob truncatio	109
historiolæ huius de primatu papæ summarium	219. 220	Ioannis Diaconi mutilatio	36
hominem etiam pium in tanta potetia & opibus, quanta est paparû, nõ corumpi impossibile	257	Ioannis della Casa liber de Sodomie laudibus	188
Honorius cur à sexta synodo dånatus 171 episcopus quando floruerit 178 papa cur à sexta synodo sit damnatus	267	Ioannis Huß interitus	87
humilitas à Christo discipulis suis præcepta	240	Ioannis Viglephi ossa postliminiõ occasum sparsa	87
humilitate Christianorum plus quàm seruili quomodo abusi Rom. papæ		Ioannis XII. depositio	49
		Iocundus Suseula ecclesiæ legatus	224
		Iosephus cui historiam belli Indæici dicauerit 108. quantis laudibus Christum extulerit	125
		Iosephi de Nerone locus	103
		Iosephum ferè Domitiani tẽpora superasse	108
		imperatorem eligendi potestas unde Germanis	

I N D E X.

manis sit	8	indigna	17
imperij translationi astute in suum com- modum abusi papæ	219	Legendarum liber à L. Viue damnatus	
indulgentiarum cauponatio à quo exco- gitata 55 imposturæ cur pie fraudes 72		68 infinita mendacia continere. ibid.	
Innocentius, Nocerentius	203	in quanta fuerit ueneratione. ibid.	
Innocentius IIII. Fridericum secundum tanquam subditum citat	179	Leo ab Octauiano fugatur	63
Innocentij primi impudentissimi arrogan- tia	203	Leo Agathonis successor	263
Irenæus Victoris pont. arrogantia obsti- tit	202	Leo infernalis	214
Isidori de Missa locus	155	Leo primus, Sixti successor	211
Iubilei author Bonifacius VIII.	256	Leonis ad imperatorem exëpla 268 præ- clara in Anatolium sententia 214 pri- mi astuta ambitio, qua paulatim ad primatum occupandū aspirat 213 eius- dem de episcoporum superioritate sen- tentia	212
Iudei Roma à Claudio expulsi	236	lex rerum diuinarum & humanarum re- gina	191
Iudeam utramq; Arabiam sibi confinem habere	115 (183)	legis diuinæ gradus	193
iusticia ciuilis 195 interior quæ. ibid. uera		legis lationem nequaquam in Papā iras- latam	62
Iustiniani locus	265	leges ciuiles & imperiales, Dei donū	174
Iurisprudētia in qua iusticia uersetur 195 quatenus theologia indigeat. ibid.		libri apocryphi 79 qui in primitiua eccle- sia	197
iura etiam propria figere ac refigere pro libidine Antichristos Romanos	216	librorum falsationes in papatu innumere	35
Iustinus imp.	233	lingua cur Antichristo sint exose	67
Iuuenalis locus	113	Linus & Cletus duo papæ, uiuente Petro 235 quando Anacleto pontificatum re- liquerit 32 quando Romanam sedem regendā suscepit. ibi. secundus post Petrum Romanæ ecclesie episcopus 91 literæ sacre quatenus à papistis corrump- tantur	68
		Loretani idoli mendacia	73
		Lucas actionum Apostolicarū historio- graphus 104 indiuiduus Pauli mini- ster 119 Paulinæ peregrinationis indi- uiduus socius 104 quādo historiam A- postolicam scripserit	115
			Lucia

I N D E X.

Lucia cur oculos curet	71	sectæ 183 ab Alexandro III. confirmata 184 unde pullularint.	ibid.
Luciferi peccatum in episcopis primatū affectantibus	218	Meschas quid	260
Ludouici Pij donatio 46 à Molineo refutata.	ibid.	Mesias officia	243
Ludouici Viuis de Ecclesiasticis historijs sententia	15.16	metropolitani episcopi omnes inter se æquales 230 in Nicæna synodo primū constituti 204 item cæteris episcopis præfecti 212 qui	202
Lutherus 260 pietatis Christianæ ardentissimus defensor	87	metropolitani primatus in singulis prouincijs datus	230
Lutheri sup Apocalypsim explicatio	74	Michaelis Bitij locus	156
M			
Macedonius Constantinopoli synodo damnatus	211	Mileuitana synodus	203
Malesfacius pro Bonifacio 206. 207. 215 magistratus officium	197	Mileuitana synodo interdicta appellatio ad papam ultra mare	211
Mameranus papisticus seductor	211	minister ecclesiæ Christi seruius	198
Maozim deus	261	ministri ecclesiæ officium	197
Marcus Barnabæ cõsobrinus 101 cooperator Pauli	114	miracula innumera fraude auarorum sacrificorum excogitata	72
Marcus euangelista, Petri discipulus	122	miraculorum nouorum nullus apud papistas finis	72
Marcus quando obierit	124	missa antiquitas quid 165 Dionysij tempore qualis 130 Ioannis Chrysostomi 162 peculiaris antiquissima 162 priuata 178 publica. ibid. quatenus ecclesiã deformat & destruat 166 unde dicta	155
Marci euangelium ubi scriptum	122	missæ canon 133 formã qualis Chrysost. tempore 165 institutionem cui papistæ tribuant 43 ordinem Gregorio acceptum ferri 162 publice cur abbatibus prohibet 160. item episcopis & clericis. ibi. peculiare 178 Romanæ forma 131 uocabulū cur nundinis ac mercatui tribuatur	160
Marcos duos fuisse	124	missam ante Gregoriū magis græcissasse 164 facere 157 olim publicã totius ecclesiæ fuisse actionẽ 169 semper quasi ludibriū humani ingenij fuisse 165 unã in orientibus ecclesijs fieri solitã 161	
de Marco quæ signõta reperiuntur. ibid. marito innocenti post diuortium non licere contrahere, papisticum mendacium	64		
Marsilius Patavinus	22		
Martinus episcopus	218		
Martinus Lutherus quatenus Antichristum inuaserit	88		
Martinus rerum bellicarum præses	71		
D. Martini historia	159		
Mediolanensis ecclesiæ consuetudo	163		
Melchioris Cani consuetudo	58		
mendacij spiritus quam potens sit in re-gno papistico	65		
Mendicantium pydines quando exorti	79		

I N D E X

missarum publicarum olim frequens con-
uentus 160 usus 162
monastica superstitionis primaria basis
que 54
Mosis cathedra quid 253
Moysi successores ualde eidem dissimiles
254
Mutinensis ecclesie sententia 56 ab Inno-
centio rescissa. ibidem.

N

N Arcissus ecclesie Romane antistes
96 quando presbyter Romae fuerit 97
Nectarij sanctitas 197
Nero cur Paulo indignatus fuerit 107
quot annos in imperio expleuerit 96
Neronis comitas 103 truculentia. ibid.
Nephorus quando Petrum Romam ue-
nisse asserat 31
Nicena synodi decreta authentica e Con-
stantinopoli, Antiochia & Alexandria
petita 207. 208. 227 euangelij ipsi e-
quari a papistis 206 falsata 205. 206.
208. 210. 220. 229. 243. 244

Nicena synodi falsificatio 51
Nicena synodo suppositus a papistis ca-
non 222. 223

Nicenus cano denuo falsatus 212. 214. VI.
contra papam, cuiusmodi 230

Nicensorum canonum falsationem non
immerito papis esse obiectam 210

Nicolai Lyrani expositio super hoc, Et
super hanc petram, &c. 249

Nicolai Lyrae locus 111
Numae Pompilij librorum inuentio 192

O

O blatio Eucharistica qualis apud ue-
teres 139
oblationem ueteres non habuisse pro sa-

crificio propitiatorio. ibid. (175
Omnis anima potestatis, &c. expositio
Onesimus, Philemonis seruus 102
oecumenici uocabulum scelestum 241 a
Gregorio magno damnatum 218
opibus nimis corrumpi etiam pios 257
Optatus episcopus 228
oratio 154 Dominica cur statim post pre-
cem dicatur 164. mystica 135 pro uiuis
153

Origenis in Mattheu homeliae 41 locus
119 taxatio 79

Orosius historicus 90
Orosij locus 116

Otho Syluius quando imperiu alteri ces-
serit 96

Othonis in Ioannem v III. coouratio 63
Othonis primi confictum mendacium 49

creatio 83
Ozias cur lepra percussus 198

P

P Alatinus episcopus 228
panis & uini consecratio qualis apud
ueteres fuerit 139

papa lupus infernalis 245 cur superiori-
tatem habeat 265 quas prerogatiuas a
Petro acceperit 266 quibus dolis &
proditionibus Imperatores Germanos

oppresserit 178 quatenus Caesares op-
presserit 173 quatenus Constantinopoli-
tano episcopi superior 268 quatenus oues

suas deuoret 61 quatenus Petri succes-
sor 265 quatenus pro damnato reiecto-

q; haberi debeat 280 quatenus Serua-
tori nostro mediatoris officium rapiat

84 quomodo Christo dignitate sua aut
ferat. ibid. quomodo Christo regnu adima-
bit. quomodo se efferat supra Deu 261

I N D E X

- Papa Rom. ipsissimus Antichristus 261.
262. Christo & regnum & sacerdotium adimit 243. 260 omnium facinorosorum perpetuum asylum 204. primatum sup omnes ecclesias à Phoca primum sortitus 218
- Papa Romanæ urbis episcopus 265. se Petri successorem mentitur 246 unde suæ dignitatis incrementa iacet 84
- papæ ab initio dominationis ac tyrānidis dilatandæ cupidi 201. 202 cantilena frequentiss. de Christianorum simplicitate 254. collatio ad Antichristi imaginem à Daniele depictam 261 & imperij translatione, & superstitione, barbaricorum Cesarum egregie in suum commodum abusi 213 filios in patres armant 64. idolomanie 248 libidines Sodomitice 261 maiestatem etiam Carolo & Ludouico regnantibus longè minorem fuisse, quam nunc est 229 non magis, quam alijs Christianis affuturum Deum & spiritum S. in iudicando, Carthaginensi synodo assertū 209. 210. olim Cesaribus subiecti 73 primatus unde 265 primatui quæ ecclesiæ potiss. restiterint hactenus 248 primatū in ecclesia credere, nō esse de necessitate salutis. ibid.
- de Papæ primatu integro quinquennio actum in Carthag. synodo 201
- papæ quamdiu Cesaribus subiecti 73 qui heretici 43 quos potiss. pro hereticis & schismaticis damnare soliti 221 quomodo ad Antichristianum regnū processerint 192 quomodo omnia officia in cælo inter sanctos distribuerint 71
- papæ Rom. ad modestiam & humilitatē alios adhortari subinde soliti, ut commodius ipsi crescere, & imperiū arripere possent 234 in ecclesias Africanas ius, synodi decreto interdictum 209
- papæ solius esse ius uniuersales synodos conuocare, ueritati repugnare 277 stulta regum & populorum deuotione egregie abusi 258 tyrannis & ambitio damnata etiā D. Gregorio 241
- præ Papæ fastu, facile fuisse pauperis Christi obliuisci 259
- papam errare non posse, manifestum mendaciū 266 esse supra omnia cōcilia insigni figmentū 65 etiā decretis cōcilio rū esse subiectū 275 in ueritate religionis naufragiū subire 266 legib. esse subiectum 171 mendacio sibi primatū, nō iure diuino arrogare 254 non esse fas arguere 62 non esse supra dignitatem episcopalem 172 non esse totius orbis terrarum episcopum 275 omnes iudicare, ipsum uerō à nemine iudicari debere, falsissimum 171
- papam Rō. non magis Petri successorem esse dicendum, quam Antiochenos aut Ponticos, &c. episcopos 253
- papam unum toti orbi non sufficere 256 ut Antichristum in templo Dei sedere, &c. 261
- ad Papam appellatio, synodo Carthaginensi interdicta 209
- circa Papam quæ sint consideranda 264
- paparū contentiones in electione 202 cuius mendaciorum cento 72 decreta falsitate & erroribus plenissima 62 electio ab ipsis imperatorib. confirmari solita 255 Epicureismus 254 impudentissimæ gloriationis exemplum 203 in solentia

I N D E X.

- solentia ex successu, diabolica planè
258 male artes cuiusmodi. ibid. primo-
rum epistola plurimè ficticia 235
- paparam Rom. electio qualis fuerit mul-
tis iam seculis 256 indefessa ambitio, et
tyrannidis affectatio 230 nulla autori-
tas ante Nicenum concilium 203. 204
- paparam sedes nihil cum cathedra Mo-
sis habere commune 253 successio non
ideo Romæ ponēda, etiamsi ibi Petrus
aliquandiu fuisse 252
- papas conciliorum decreta alia approba-
re, alia improbare, pro libidine 220.
221 hodie uoluptatibus ferè deditos ef-
se 257 initio Ecclesiæ et aliquot postea
seculis nullum imperium, ut nunc, ha-
buisse in ecclesias Dei 219 non omni-
bus cōcilijs præsedisse 66 oppresso de-
mum Henrico 1111. plenum imperiū
in omnes ecclesias, et in ipsum impe-
rium sibi arripuisse 219
- papas Rom. non ritè eligi 255
- papas Romuli potius quàm Petri esse suc-
cessores 213
- papiste mendaces parum memores 245
- papistas inaniter et temerè de Apostolica
Petri sede gloriari 253
- papistica abominatio in Clementis ad la-
cobum epistola præcipuè fundata 235
ἐθελοθγοῦνία 182 religio mēdacijs re-
fertissima 61. 62
- pascha cur eodem modo ubiq; ab omni-
bus ecclesijs obseruari debeat 30
- paschæ diuersa observatio 202
- patientiam sapius lesam in furorem uer-
ti 233
- patres olim cur leuioribus uerbis, ad Ro.
episcopos scribentes, usi. ibid.
- à Patrum constitutis nullatenus deuiandū
230
- Paulus cū Euangelij lucro mori maluit,
quā absq; profectu uiuere 101 cur Hie-
rusalem accesserit 109 cur Petri acer-
rimè obiurgauerit 95 electum Christi
organum 250. 259 gentium apostolus
236. 246. 247. 251 in libertatem à Ne-
rone asseritur 103 in Neronis uincula
relapsus. ibi. Onesimum Philemoni re-
conciliat 102 quandiu confederit cer-
tis in locis 237 quandiu Romæ fuerit
252 quibus in locis aliquandiu confede-
rit. ibi. quoties à Nerone liberatus 109
- Paulus Vergerius 75
- Pauli de Antichristi notis locus 261 de Pe-
tri apostolatu testimonium, omnibus
ficticijs de eodem historijs præstanti-
us 236 incarcerationio 99 locus explica-
tus 261. 262 uisio 122
- Paulo multum negocij fuisse cum Petrino
discipulorum arrogantia 202
- Paulum apostolum uxoratum fuisse 196
Stephani mortem in delicijs habuisse
95
- pedum oscula 258
- Pelagij cum Ioanne Constantinopolitano
patriarcha contentio 218 decretū qua-
le 56
- pestilentia Romæ sub Nerone quanta 106
- Petrus à Christo satan uocatus 54 à Ne-
rone occisus 21 à Paulis coram pluri-
mis in faciem obiurgatus 250 æ-
quo animo Pauli obiurgationem tulit
247 Apostolorum primarius 265 corā
tota Ecclesia à Paulo in faciem incre-
patus 54 cur à Paulo obiurgatus 18. 19
cur non ad nonum Claudij annum Ro-

I N D E X.

- mam uenire potuerit* 93 *cur Romã ue-*
nerit 21. 77 *diuino & humano iure*
particularis tantum, & non uniuersa-
lis episcopus constitutus 246
Petrus eodem loco cum Paulo, eodemq;
supplicij genere affectus 237 *et Paulus*
ubi martyrium sint passi 110 *etiã post-*
quã audiuit, Tu es Petrus, &c. à Chri-
sto appellatus 256 *fidelis ac bo-*
nus Christi minister 247 *Hierosoly-*
mis, non Romæ passus 89 *indiuidus*
Pauli comes 92 *Iudeorum aposto-*
lus tantum 10. 246. 251 *omnium apo-*
stolorum annosissimus 109 *omnium*
apostolorum personam gerens 249
post Christi passionem nunquam Ro-
mæ fuisse 90. 92 *quamdiu Antiochie*
federit 36 *quare nõ sit Ecclesiæ funda-*
mentũ habendus 249 *quoto Neronis*
anno occisus 245 *singulis apostolis æ-*
qualis, toto autẽ cõcilio inferior 248
ubi locorũ pro Christi nomine passus
sit 109. 278 *ubi potissimũ docuerit* 25
Petrus ubi primam suam epistolam scri-
pserit 22 *unã cum Simone mago Ro-*
ma pulsus 253 *ut maxime habuisset pri-*
matum, tamen non propterea & pa-
pam habere 256
Petrus de Vincis Imperij defensor 180 *e-*
ius obitus 191
Petri historia 19. 20. 21 *in epistola ad Ga-*
latas uerissimẽ cõprehensa 236 *nullum*
primatũ agnoscit Paulus 202 *Papicis*
ecclesiæ antistitis interitus 63 *passio*
quando contigerit 33 *primatus quam*
latè patuerit certa historia 251 *falsitas*
unde appareat is primatũ tẽpore Pau-
li non fuisse in rerum natura 248. 249
principatus unde papistæ probet 263
supplicium quale 108 *uisio* 122
de Petri Romam aduentu historicorũ cõ-
tentio 90
Petro episcopatus inter Iudeos concredi-
tus, non gentes 236 *in concilio apo-*
stolorum primæ loquendi partes por-
rectæ 92 *uiuente etiam alios duos pa-*
pas fuisse Romæ, papistæ asserunt 235
Petrum ad Neroniani usque tempora
Romæ non fuisse 98 *ad ultimum us-*
que Neronis annum Romæ non fuis-
se 106 *cur Antiochia papistæ Romã*
profectum fingant 77 *etiam post a-*
scensionem Christi perniciosẽ nutasse
249 fuisse primum episcopum Roma-
næ ecclesiæ, scẽda impudentia 55 *fuisse*
Romæ, incertum 150 *non fuisse, certa*
demõstratio 235. 236. 237 *in Iudæa mor-*
tem esse passum 125 *nec ad uigesimalium*
annum post Christi passionem Romã
uenire potuisse 94 *nequaquam à Ve-*
spasiano interfectum 96 *nequaquam*
martyriũ sub Nerone esse passum 107
non fuisse Romanum episcopum 19
non habuisse primatũ in ecclesia, aut
ius supra alios Apostolos 245 *non re-*
gni cõstituendi, sed Simonis magi ex-
pugnandi gratia Romam uenisse cre-
dendum 253 *nunquã post Christi pas-*
sionem Romæ fuisse 89 *nusquam cer-*
tam sedem habuisse 253 *quando Romã*
uenisse, recentiores papistæ conten-
dant 31 *Simonis magi gratia Romam*
uenisse 35 *sub Claudio Romam uenisse,*
quorũ opinio refellat 92 *tempore Pau-*
li Romæ nõ fuisse, quæ sint in licia 100.
 x x v *annis Romæ docuisse, & papa-*
tu fun-

I N D E X

tu functū esse, planè absurdū	250. 251	religio Christiana olim paucissimis care-	
Petrinorum discipulorum arrogantia à		monijs contenta	59
Paulo repressa	202	religionis nostræ sinceritatis testimoniū	
Philippus Romanæ ecclesiæ presbyter		132	
205. 207		religiones facticiæ à diabolo inuenta	194
Phoca imperator parricida	218	religiones humanitūs inuētæ meram esse	
Pij secundi, de primatu papæ Rom. ante		idololatriam	192
synodum Nicenam nullo adhuc, sen-		reliquiæ sanctorum ingenti pecunia uen-	
tentia	241. 255	dite	69
piorum hominum in ecclesia officium cu-		Remensis synodi de paparum erroribus,	
iusmodi	210	locus	62. 63
Pilatus Palestinæ præses	116	remissa, pro remissione	156
Platina Romanorum pontificum scriptor		reuocantium abiurationis formula	216
91		rex superbia, sacerdotum exercitū comi-	
Polycarpus Anicetum non agnoscit supe-		tatus	240
riorem 202. quando martyriū subierit		regis officium	260
43		regem sibi præfuisse populum Israel, cur	
pontificum ius super Decretalibus episto-		Deus ægrè tulerit	259
lis extractum	30	Roma Petri tēpore totius paganismi ma-	
pontificum Romanorum furor	70	ter	99
potentia nimia corrumpi etiam pios 257		Romæ unde primatus datus	264
predicatorum magica ars 183. ordo. ibid.		Romani episcopi primatus cur non sit li-	
presbyteri qui olim	27. 97	ber 264. pontificis sententiam aliquan-	
de Primatu etiā inter Apostolos orta con-		do publicè à Parisiensi schola impro-	
tentio	248	bata	57
principis Christiani pugna qualis esse de-		Romanū episcopum in doctrinæ contro-	
beat 199. officium	197	uersijs etiam posse iudicare 172. pōtifi-	
Priscilla Aquilæ uxor 93. & Aquila Pau-		cem etiam à consilio coargui	171
li adiutores.	ibid.	Romano episcopo gradus primus ad al-	
provincijs singulis non defuturam S. spi-		tiora ascendendi datus 204. suburbana	
ritus gratiam, ut appellare ad papam		rum tantum ecclesiarum cura Nicæni	
Rom. non sit opus	229	symboli decreto demandata 204. 254	
		Romani pontifices quanto furore & re-	
		gnādī libidine acti 212. quomodo iura iā	
		hoc tam illo modo torserint	212. 216
		Rom. episcopos alijs modestiā & humili-	
		tatem suadere solitos, ut ipsi cōmodius	
		superbire et tyrannizare possent	215

I N D E X.

Romanos etiã pontifices confirmandi potestas penes Cæsares olim 209	imperatores fuisse etiã summos pontifices 191	pontifices plerofq; regnandi cupiditate arfisse 211 213	tam synodum. 242
Romana ecclesia in ululatum commutata 70	médacijs refertiffima 121	sedes quatenus à patribus fit magnificata 178	sacerdotium nullatenus in papam translatum 61
tyrannis quando exordiũ sumpferit 112	Romana curia tyrannis quãtum inualuerit 112	ecclesie autoritas unde primum parta 102	ad Sacramenta coelestia conficienda qui præcedunt, quales esse debeant 127
deformitas 70	paruus respectus ante Nicenam synodũ 204. 206.	255	sacrificandi ritus qualis apud ueteres fuerit 161
primatus ab Eulatio Carthag. metropolitano assertus 230	Romanan ecclesiam longè ante Petrum & Paulum floruisse 35	sedè errare non posse, papistarum figmentum 55	sacrificium ante horam tertiam nõ fieri solitum. ibid.
Romanistas falsandis sacros. concilijs & alijs S. patrum scriptis semper fuisse asuetos 223	Ruffini locus 118	S	sacrifici nullatenus apostolorum successores 60
Sabinus Gregorij primi successor 218	facella cathedralium basilicarum unde 158	sacerdotis officium 260	sacerdorum ordinatio 60
sacerdotes coniugatos cur ferro & igni papistæ persequantur 81	Mosaici non Mosis, sed Aaronis successores 253	castitatem iuramento uiuentes, nec præstantes, nihilominus reuerendos haberi 38	gradus 76
coniugatos Deo placere non posse, Siricij papæ assertio 72	novi Testamenti in Christi cathedra sedere 277	omnes & causas suis metropolitanis subiiciendas, Nicæna synodo decretũ 709	Salomonis corruptio 257
sacerdotibus concessa connubia per sex-			salus prima, rectæ fidei regulam custodi-
			re. 230
			Sancti Martens cappel 259
			sancti poetici qui 58
			sanctorũ filij qui 238. 253
			reliquiæ ingenti pecunia uenditæ 69
			sanctis quæ officia à papis attributa 71
			schisma quid papæ 221
			scholasticus canonis autor 164
			scriptorum discordia falsitatis testimoniũ 91
			scripturam in multis paparum epistolis ineptè citari 24 25
			sedes Apostolica etiam Antiochia ueteribus dicta 253
			neq; Christi, neque Apostolorum dicta 252
			Seneca, Neronis præceptor 106
			sepulture intra templa 160
			Seruus Dei episcopus 228
			sextæ synodi canones suppressi 242
			Simonis magi expugnandi, non regni constitutiendi gratia, Petrum Romam uenisse 253
			Simonis Schardij Anamnesis 73
			simpli-

I N D E X.

simpliciter credendum cur subinde à Pa-	Timotheus que præceptorē habuerit	46
pistis inculcare solitum	tractatus	159
Sixtus Alexandri successor	Tranquilli locus	93
Sixtus papa Cœlestini successor	Tutus episcopus	228 (244)
Sodomitarum poena	typus fumosus seculi huius	210, 226, 230.
sortes pro diuino oraculo habitæ	V	
sp̄ cetera esse ipsosmet diabolos	Vespasianus quam diu se Romanis im-	
Spiritus sanctus uerus Christi uicarius in	peratorem præstiterit	96
Ecclesia	sub Vespasiano Christianos pacificè Ro-	
Spiritus spirat ubi uult	me degisse.	ibid.
Staphyli liber	Vergerij de Loretano idolo liber	78
statuarum suarum idololatriam unde pa-	Victor papa ab Ireneo graniter refutatus	
pistæ defendant	44	
successores raro præcessoribus responde-	Victoris epistola qualis 24, 25 papæ con-	
re	tra Polycratem uiolentia	102
suffraganei episcopi	Vigilius Bonifacij 11. successor electus,	
synodi Carthaginensis decreta cur ad In-	mox repudiatur	216
nocentium primum missa	Vilelmus Durandus quādo floruerit	167
Syluester à Constantino imp. honestis mu-	Vincentius episcopus	228
nerib. donatus	Vlrichus Huttenus, strenuissimus Germa-	
Syluester II. magus	niæ eques auratus	87
T	Vlrici Veleni libellus	22
Tabula prima Decalogi quò spectet	Vniuersalis episcopi appellatio etiam sy-	
198	nodo Charthag. prohibita 211. à Greg.	
Telephori epistola qualis	magno damnata 218, 238, 239, 241, 254	
templa Christianorū qualia olim fuerint	Vniuersalem sacerdotē qui se uocari de-	
42	siderat, Antichristi esse præcursorē	241
Terentius episcopus	Vrbanus Siccensis episcopus	225
Tertulliani locus	inter Vrsacium & Damasum de Rom. se-	
Theasius episcopus	de contentio	213
theologia et iurispudētia quomodo cō-	Vrsinus à papatu Damasi uiribus repul-	
ueniant 195 omnib. disciplinis & sci-	sus	256
entij superior. ibi quatenus iurispudē-	Vrspergensis locus	32
tentia eget.	Vuilhelmus Hammerus ordinis Prædica-	
theologus in quib. reb. uersari debeat. ibid	torij decus	163
Thomas Aquinas decretalista, non theolo-	Z	
gus	Zozimus papa 204 eius mors	206
Thomæ Aquinæ quæstiones quales, ibid	F I N I S.	

ERRATA SIC CASTI-
gabis.

Pag. 19. uers. 8 subiectos 38. 10 corruptissimi 45. 35 prædicta 47. 16 increpatione
49. 30 liquidò 65. 30 iuramentum 56. 8 hanc 62. 7 mendaces 70. 20 Ascribam
83. 6 instituta 84. 2 Antichristi 95. 29 appulisset 101. 8 subornati 102. 29 situ
106. 17 imperatoris 111. 19 occidunt 111. 23 occidendos 118. 36 recognoscet 119. 3
suscipiamus 136. 4 spiritu 141. 14 sanguis 154. 7 uenerabiles 164. 12 Ecclesia 268.
19 Pyrrhū 169. 35 locupletior 183. 38 Gallia 186. 15 scintillule 189. 32 bien-
nium 190. 25 characterem 192. 36 nouam 195. 29 oportet 196. 36
Ecclesiam 198. 31 Ecclesias 276. 88 diceceseos
278. 6 pontifex.

BASILEAE, EX OFFICINA IOHANNIS
Oporini, Anno Salutis M. D. LXVI.
Mense Iunio.

OCN 1190972069

WASIBAE EX OFFICINA IOANN.
Anno Salutis M.D.LXXV.
Mense Iunio.

